

**2011 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TASARISI
İLE İLGİLİ KARŞIOY YAZISI**

- I. DÜNYA EKONOMİSİNDE MEYDANA GELEN GELİŞMELER VE
TÜRKİYE'YE MUHTEMEL ETKİLERİ**
- II. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELERLE HÜHÜMETİN ORTA
VADELİ HEDEFLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ**
- III. TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN ANA GÖSTERGELER**

1. BÜYÜME VE ÜRETİM

i. Büyüme

- a) Orta Vadeli Programda Öngörülen Büyüme Oranları*
- b) 2008-2010 Döneminde İlk Yarı Büyüme Oranları*
- c) 2002-2010 Döneminde Sektörlerin GSYH İçindeki Payları*
- d) Kişi Başına Milli Gelir*

ii. Üretim

- a) Sanayi Üretimi*
- b) Beyaz Eşya Üretimi ve Satışı*
- c) Otomobil Üretimi ve Satışı*

iii. Kapasite Kullanım Oranları

iv. Kurulan ve Kapanan Şirketler

v. Güven Endeksleri

- a) Tüketici Güven Endeksleri*
- b) Reel Kesim Güven Endeksi*
- c) T.C.Merkez Bankası Beklenti Anketi*

2. İŞSİZLİK

i. Hükümetin Uyguladığı Büyüme Modeli ile İstihdam İlişkisi

ii. Kriz Öncesi, Kriz Dönemi ve Kriz Sonrası İstihdam ve İşsizlik Verileri

- a) Kriz Öncesi Üç Yıllık Dönemde (Ağustos 2005-Ağustos 2008) İşsizlik ve İstihdam*
- b) Bir Yıllık Kriz Döneminde (Ağustos 2008-Ağustos 2009) İşsizlik ve İstihdam*
- c) Kriz Sonrası Dönemde (Ağustos 2009-Ağustos 2010) İşsizlik ve İstihdam*
- d) Ağustos 2010'da İşsizlik ve İstihdam*

iii. Aylar ve Çeyrek Dönemler İtibariyle İşsizlik Oranları

3. TASARRUF ve YATIRIMLAR

i. Tasarruflar

ii. Yatırımlar

- a) Toplam Sabit Sermaye Yatırımları*
- b) Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları*

- 1) Sektörler İtibariyle Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları
- 2) Bölgeler İtibariyle Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları
- 3) Ocak-Eylül Dönemi Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları

4. DIŞ DENGİ

i. Dış Ticaret

- a) *Orta Vadeli Program Hedefleri ve Çelişkiler*
- b) *Ekim 2010 İtibariyle Dış Ticaret Rakamları*
- c) *Hükümetin Dış Ticaretimizde Ağırlığı Olan Ülkelerin Kompozisyonunda Değişiklik Olduğu Yönündeki İddiası*
- d) *AB Ülkeleri ile Dış Ticaretimiz*
- e) *Tüketim Malları İthalatındaki Gelişmeler*
- f) *1923-2002 Dönemi ile AKP Dönemi Dış Ticaret Açığının Karşılaştırılması*

ii. Cari İşlemler Dengesi

- a) *Aylar İtibariyle Cari İşlemler Açığı*
- b) *Yıllar İtibariyle Cari İşlemler Açığı*
- c) *Cari İşlemler Açığının Finansmanı*
 - 1) *Doğrudan Yabancı Yatırımlar*
 - 2) *Turizm ve İşçi Gelirleri*
- d) *1923-2002 Dönemi ile AKP Dönemi Cari Açığının Karşılaştırılması*

5. BORÇ STOKU

- i. Borç Stoku Verileri
- ii. Merkezi Yönetim Brüt İç Borç Stoku
- iii. Merkezi Yönetim Brüt Dış Borç Stoku
- iv. Merkezi Yönetim Brüt İç ve Dış Borç Stoku
- v. Türkiye Cumhuriyeti'nin Brüt Dış Borç Stoku
- vi. Türkiye Cumhuriyeti'nin Toplam İç ve Dış Borç Stoku
- vii. Merkezi Yönetim Borç Servisi
- viii. Hazine Garantili Dış Borçlar
- ix. Hazine Alacakları

6. SOSYAL GÜVENLİK

- i. Sosyal Güvenlik Kapsamı
- ii. Sosyal Güvenlik Kurumunun Gelir ve Gider Dengesi
- iii. SGK'nın Prim Alacakları
- iv. SGK'nın Sağlık Harcamaları

7. YOKSULLUK

8. YOLSUZLUKLAR

9. ÖZELLEŞTİRME

- i. Özelleştirme Uygulamaları
- ii. Özelleştirme Mağduru 4/c'liler

10. İŞSİZLİK SİGORTASI FONU
11. ENFLASYON
12. MEMUR VE EMEKLİ MAAŞLARI
13. BANKACILIK FAALİYETLERİ
 - i. Bankacılık Sektörüne İlişkin Oranlar
 - ii. Mevduat
 - iii. Krediler
 - iv. Bankacılık Sektörünün Kârlılığı
 - v. Tasfiye Olunacak Alacaklar

IV. 2010 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (MYB) UYGULAMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

V. 2011 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ KANUN TASARISI

1. SIKIŞTIRILAN BÜTÇE HAZIRLIK TAKVİMİ
2. 2011 YILI MYB'NİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ
3. 2011 YILI MYB KAPSAMINDAKİ BAKANLIK, KURUM VE KURULUŞLARIN BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ
 - i. Genel Bütçeli İdarelerin Başlangıç Ödenekleri
 - ii. Özel Bütçeli Kuruluşların Başlangıç Ödenekleri
 - iii. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Başlangıç Ödenekleri
4. 2011 MYB KANUN TASARISININ MADDELERİ İLE EKLİ CETVELLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER
 - i. Madde 5 (Bağlı Cetveller)
 - a) Bazı Ödeneklerin Kullanımına ve Harcamalara İlişkin Esaslar (E Cetveli)
 - b) H Cetveli
 - c) K Cetveli
 - ii. Madde 8 (Aktarma ve Ekleme İşlemleri)
 - iii. Madde 21 (Katsayılar, Yurt Dışı Aylıkları, Ücret ve Sözleşme Ücreti)
 - iv. Madde 22 (Kadroların Kullanımına İlişkin Esaslar)

VI. HÜKÜMET İCRAATLARINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1. EĞİTİM SİSTEMİ
2. ADALET SİSTEMİ
3. ÇALIŞMA YAŞAMI
4. DIŞ POLİTİKA
5. TARIM POLİTİKALARI
6. KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULLARINI DEVRE DIŞI BIRAKMA GİRİŞİMİ

VII. SONUÇ

TABLÖLER

1. Orta Vadeli Programda Öngörülen Büyüme Oranları ile Gerçekleşmeler
2. Mevsim Ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış GSYH
3. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Cari Fiyatlarla)
4. Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi
5. Toplam Sanayi Aylık Değişim Oranları (2005=100)
6. İmalat Sanayinde Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranları
7. Tekstil Ürünlerinin İmalatında Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranları
8. Beyaz Eşya Üretimi, Yurtiçi Satışı, İhracatı ve İthalatı
9. Otomobil Üretimi, Yurtiçi Satışı, İhracatı ve İthalatı
10. Aylar İtibariyle Reel Kesim Güven Endeksi
11. TC Merkez Bankası Beklenti Anketi
12. Üçüncü Çeyrekler İtibariyle Yıllık Büyüme ve İşsizlik Oranları
13. İşgücü, İstihdam ve İşsiz Sayıları
14. İşsizlik Oranları
15. İşgücüne Katılma ve İstihdam Oranları
16. İstihdamın Sektörel Dağılımı
17. İşgücüne Dahil Olmayanlar
18. Sürelerine Göre İşsizler
19. Aylar ve Çeyrek Dönemler İtibariyle İşsizlik Oranları
20. Tasarruflarla GSYH İlişkisi
21. Toplam Sabit Sermaye Yatırımları
22. Alt Sektörler İtibariyle Toplam Sabit Sermaye Yatırımları
23. Alt Sektörler İtibariyle Toplam Sabit Sermaye Yatırımlarının GSYH'ya Oranı
24. Sektörler İtibariyle Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırım Tutarı ve GSYH İlişkisi
25. Bölgeler İtibariyle Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları ve GSYH İçindeki Payları
26. Ocak-Eylül Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı (2007-2010)
27. Ocak-Eylül Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgesel Dağılımı
28. OVP'da Dış Ticaret Öngörülleri
29. 2008-2010 Dönemi Ocak-Ekim Dış Ticaret Rakamları
30. 2002-2009 Yılları Arasında Ülkelere Göre İhracatımız
31. 2002-2009 Yılları Arasında Ülkelere Göre İthalatımız
32. Cari Açığın Finansmanı
33. Brüt Turizm Gelir ve Giderleri ile İşçi Dövizleri
34. Türkiye Cumhuriyeti'nin Toplam Borç Stoku
35. AKP Hükümetleri Döneminde Toplam Borç Servisi
36. Sosyal Güvenlik Kapsamı
37. Sosyal Güvenlik Kurumu Gelir-Gider Dengesi
38. SGK Prim Alacakları
39. SGK Sağlık Harcamaları
40. Özelleştirme Geliri Hedefi ve Gerçekleşmeler
41. İşsizlik Sigortası Fonunun Gelir ve Giderleri
42. SGK Emekli Maaşları
43. Yaşlılık ve Özürlü Aylıkları
44. Bankacılık Sektörüne İlişkin Oranlar
45. Mevduat Gelişmeleri
46. Mevduat
47. Kredi Gelişmeleri
48. Küçük Esnaf Sanatkar Kredileri ve Ticari Krediler
49. Tüketici Kredileri

50. Bankacılık Sektörü Kar/Zarar Tablosu
51. Bankacılık Sisteminin Tasfiye Olunacak Alacakları
52. 2008-2010 Ocak-Ekim Dönemi Gerçekleşmeleri ile 2010 Yılı Gerçekleşme Tahmini
53. İstihdam Türleri İtibariyle Personel Giderleri ve Artış Oranları
54. 2010-2013 Dönemine İlişkin MYB Gider ve Gelirleri
55. Bütçe Gelir ve Giderlerinin GSYH İçindeki Payları (2001-2013)
56. Genel Bütçeli İdarelerin 2010 ve 2011 Bütçeleri
57. Yükseköğretim Kurumları 2010 ve 2011 Yılı Bütçeleri
58. Özel Bütçeli Diğer İdarelerin 2010 ve 2011 Yılı Bütçeleri
59. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların 2010 Ve 2011 Yılı Bütçeleri
60. H Cetveli
61. K Cetveli
62. MEB Bütçesi İçersinde Eğitim Yatırımına Ayrılan Pay
63. Eğitim Harcamaları Göstergeleri
64. Konsolide Bütçe Yatırımlarından Milli Eğitim Bakanlığı Yatırımlarına Ayrılan Pay
65. İşçi ve Memur Sendikaları Üye Sayısındaki Değişme
66. Tarımın 98 Fiyatlarıyla GSYH İçindeki Payı
67. Tarımsal Desteklerin GSYH ve Bütçe İçindeki Payı
68. 2008-2011 Döneminde Tarıma Bütçeden Ayrılan Kaynaklar
69. Ekonomik Faaliyetlere (USSS, 3.Rev.) Göre Dış Ticaret

GRAFİKLER

1. Gelişmiş G-20 Ekonomilerinde Bütçe Dengesi (GSYH'ya Oran)
2. Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelen Özel Sermaye Akımları (Milyar USD)
3. Büyüme Performansları (%)
4. İstihdam ve Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Tabi Olmayan İstihdam (1000 Kişi)
5. Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye (Büyüme,%)
6. İşsizlik Oranları (%)
7. İlk Yarılar İtibariyle Büyüme Performansları (2008 İlk Yarı=100)
8. İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
9. Doğrudan Yatırımlar/Cari Açık (12 Aylık,%)
10. Reel Kur Endeksi (TÜFE Bazlı, 2003=100)
11. Kişi Başına GSYH (2002-2011)
12. İmalat Sanayi Aylık Kapasite Kullanım Oranları (2002-Kasım 2010)
13. Yıllar İtibariyle Kurulan Kapanan Şirket ve Kooperatifler (2002- Eylül 2010)
14. Ekim Ayı Sonu İtibariyle Yıllık ve On Aylık Dış Ticaret Açıkları (2002-2010)
15. AB'nin Türkiye'nin Toplam Ticaretindeki Payı (2002-2010)
16. Tüketim Malı İthalatının Miktarı ile Toplam İthalat İçindeki Payı (2002-Ekim 2010)
17. Dış Ticaret Açığı (1923-2002 ve AKP Dönemi)
18. Aylar İtibariyle Cari İşlemler Açığı (2007-2010)
19. Eylül Sonu İtibariyle Yıllıklandırılmış Cari İşlemler Açıkları (2002-2010)
20. Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Net) (2002-Eylül 2010)
21. Karşılaştırmalı Cari İşlemler Açığı (1975-2001/2003-Eylül 2010)
22. 1985-2010 Dönemi Özelleştirme Gelirleri
23. 1985-2008 Dönemi Özelleştirme İdaresi Kaynak ve Kullanım Dengesi

I. DÜNYA EKONOMİSİNDE MEYDANA GELEN GELİŞMELER VE TÜRKİYE'YE MUHTEMEL ETKİLERİ

Dünya ekonomisinde değişim ve dönüşüm, içinde bulunduğumuz yüzyılın ilk on yılında hız kazanmıştır. 2008–2009 küresel krizi öncesinde dünya ekonomisi hızlı bir büyüme sağlamıştır. Bu dönemde gelişmekte olan ülkeler ve “yükselen piyasaların” ortalama büyüme hızı dünya ortalamasından çok daha yüksek olmuştur.

Dünya ticareti ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları büyük bir hızla artmış, yükselen ekonomiler bu artışta büyük bir paya sahip olmuştur. Çin ve Hindistan ile bu ülkelerin belirli büyük şirketleri dünya ekonomisinin önemli aktörleri olarak daha ileri konumlara gelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki gelir farkı belirli ölçülerde azalmıştır. Bu dönemde yüz milyonlarca insan mutlak yoksulluktan kurtulmuştur.

Mutlak yoksulluğun azalmasına rağmen, pek çok ülkede de gelir dağılımı hızla bozulmuştur. Kriz öncesi dönemde ücretli çalışanların milli gelir içindeki payı azalmış, özellikle nitelik düzeyleri yüksek olmayan işçilerin işsiz kalma olasılığı önemli ölçüde artmıştır.

Dünyada en yoksul ülkelerle diğerleri arasındaki eşitsizlik artmış ve özellikle Afrika’da bazı ülkeler dünyadaki gelişme sürecinden kopma noktasına gelmiştir.

Finans kesimi neo-liberal paradigmlar altında kamu düzenlemesinin ve gözetiminin en aza indiği alan olmuştur. Başta ABD olmak üzere birçok gelişmiş ülkede finans kesiminde denetimsiz, karşılıksız ve ne pahasına olursa olsun çok yüksek kârlar sağlamaya kilitlenmiş kredi faaliyetleri yaygınlaşmış; bu sürecin yarattığı tehlikeyi göz ardı eden davranış biçimleri sergilenmiş ve sonunda bu gidiş sürdürülemez bir noktaya gelmiştir. Birçok banka ve finans kuruluşu iflas etmiş ya da devletin kontrolüne geçmiş, patlak veren kriz farklı ölçülerde de olsa bütün dünyayı etkilemiştir. Bu etki reel sektöre de sıçramıştır.

Finans kaynaklı sorunların ve makroekonomik politika hatalarının yanında, ülkelerin üretim kapasiteleriyle tüketim hacimleri arasındaki uyumsuzluk küresel krizin oluşmasına önemli katkı yapmıştır. Özellikle son 20 yıl içerisinde gelişmiş ülkelerin önemli bir bölümü, orta ve orta-yüksek teknoloji sektörleri grubunda yükselen piyasa ekonomilerine karşı üstünlüklerini belirli ölçülerde yitirmiş, gelişmiş ülkelerdeki emek payının görece yüksek olduğu sektörlerde atıl kapasiteler ve hantal firma yapıları oluşmuştur. Bazı gelişmiş ekonomiler önemli düzeylerde dış ticaret açığı verir konuma gelmiştir. Belirli bir süre likidite bolluğuna yol açan politikalarla bu sorunlar gölgelense de, küresel kriz kaçınılmaz olmuştur.

Artan işgücü maliyetleri nedeniyle orta ve orta-yüksek teknoloji üretim başta ABD olmak üzere sanayileşmiş ülkelere, Çin ve Hindistan gibi emeğin ucuz ve bol olduğu ülkelere hızla kaymaya başlamıştır. Bu süreçte gelişmiş ekonomilerin yüksek teknoloji üretimine geçmekte yaşadıkları yetersizlik ve gecikmeler ülkeler arası yatırım tasarruf dengelerinin değişmesine ve sürdürülemez küresel denesizliklere yol açmıştır. Ödemeler dengesi açıkları ile fazlaları veren ülkeler yer değiştirmiştir. Gelişmiş ülkelerdeki üretimin yeniden yapılanması geciktikçe üretim merkezlerindeki bu coğrafi kaymalar, önümüzdeki dönemde küresel döviz sistemi ve ticaret alanlarında da önemli değişikliklere yol açabilecektir.

Demografik değişim, başta Anglo-Sakson ekonomiler olmak üzere, Batı dünyasında emeklilik fonlarının aktüeryal hesapları açısından da önemli dengesizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası doğan, “Bebek Patlaması Nesli”nin emeklilikleri yaklaştıkça yükümlülükleri artan emeklilik fonlarına iç piyasalarda yeteri kadar gelir yaratamayan fon yöneticileri, açıklarını kapatmak için bir yandan finans sisteminde aşırı kar sağlayacak denetimsiz riskli işleri teşvik ederken diğer yandan da bizim gibi ekonomilere yönelmişlerdir.

Dünyada 21. yüzyılın başından bu yana yaşanan ekonomik gelişmeler ve son küresel kriz tümüyle devletin elindeki ekonomik sistemler kadar, neo-liberal ekonomi politikalarının da başarılı olamadığını ortaya koymaktadır.

Son büyük küresel kriz, 1980’lerden beri gittikçe yaygınlaşan neo-liberal iktisat politikalarının tekrar mercek altına alınmasına neden olmuştur. Finans kesiminde denetimsizlik ve aşırı kar hırsı sonucu ortaya çıkan krizin, dünya genelinde yarattığı üretim ve istihdam kaybı ile kurtarma paketlerinin kamu maliyesinde neden olduğu yükler, ekonomik ve sosyal politikaların yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. Ekonomi politikalarında gözlenen yeni eğilimleri şu şekilde özetleyebiliriz;

Her şeyden önce kriz sırasında kamu kesimine bakışta radikal bir değişim gözlenmiştir. Kamu kesiminin ekonomideki rolünün ve müdahalelerinin sınırlandırılmasını benimseyen neo-liberal iktisat politikaları küresel finansal kriz sırasında yetersiz kalmıştır. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere pek çok ülkede finansal şirketlerin kurtarılmasına ve yeniden yapılandırılmasına yönelik kamu müdahaleleri yaygınlık kazanmış, sanayi üretim ve istihdamındaki hızlı düşüşü engellemek için de teşvik paketleri yürürlüğe konulmuştur.

Özellikle 2000’li yıllarda, ekonomi politikaları uygulamalarında para politikası, ağırlıklı ve öncelikli bir yer tutmuştur. Pek çok ülkede para politikası “tek hedef-tek araç” yaklaşımını esas alan “enflasyon hedeflemesi rejimi” çerçevesinde yürütülmüştür.

“Tek hedef-tek araç” yaklaşımını esas alan “enflasyon hedeflemesi rejimi” krizle birlikte önemli bir testle karşılaşmıştır. Bu dönemde, merkez bankalarının büyük bir kısmı tek araç olan “kısa vadeli faiz oranları” yanı sıra, son yıllarda tamamen terk edilen ve tabu olarak görülen zorunlu karşılık uygulaması, özel ve kamu kesiminin doğrudan fonlanması gibi araçlara da başvurmak zorunda kalmışlardır.

Kriz, merkez bankalarının amaç fonksiyonlarını da etkilemiştir. Krizle birlikte enflasyon riskinin azalması ve üretim ile istihdamın ekonomide öncelikli sorunlar olması, “tek hedef” olarak “fiyat istikrarına” öncelik veren merkez bankalarının büyümeye, istihdama ve finansal istikrara da ağırlık vermelerine neden olmuştur.

Ancak, sadece para politikalarının gevşetilmesi krize karşı yeterli olmamış ve krizden çıkış için genişlemeci maliye politikalarına da başvurulmuştur.

Kriz sürecinde maliye politikaları tekrar önem kazanmıştır. Ancak, kurtarma ve teşvik paketleri nedeniyle kamu açıkları ile kamu borç stoklarındaki hızlı artış, özellikle gelişmiş ekonomilerde tekrar sorun olmaya başlamıştır. Bu durum, önümüzdeki dönemde maliye politikasının daraltılmasını ve mali çerçevenin belirginleştirilmesi için “mali kural” uygulamalarının güçlendirilmesini gündeme getirmiştir.

Kriz öncesinde, 2000’li yıllarda, yaşanan hızlı büyüme ve ticaret hacmindeki artış, dünya genelinde istihdama ve ücretlere fazla yansımamıştır. Bu durum, teknolojiye yaşanan hızlı gelişmenin yanı sıra, Çin ve Hindistan gibi ülkelerin dünyanın üretim üssüne dönüşmelerinden de kaynaklanmıştır. Bu iki ülke, döviz kuru, vergi, finansman, istihdam ve yatırım alanlarında kamu kesiminin bilinçli yönlendirme politikaları ile rekabet ve üretim güçlerini artırmışlar, dünya üretim ve ticaretindeki paylarını önemli ölçüde yükseltmişlerdir. Küresel krizde dünyada başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere ciddi bir ekonomik daralma yaşarken, bu iki ülke büyümelerini sürdürmüş ve dünya genelinde krizden çıkışın öncüleri olmuşlardır.

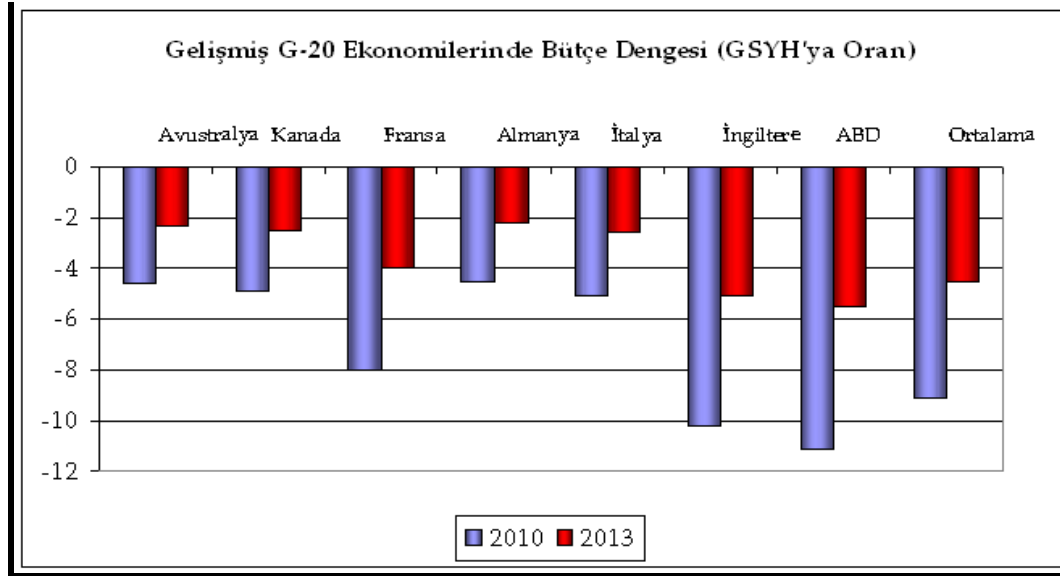
Yaşanan kriz, çalışanları ve yoksulları büyük ölçüde olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuz etkiyi hafifletmek amacıyla pek çok ülke işsizlik ve yoksullukla mücadele etmek için, geçici olarak kamu istihdamını ve alt yapı yatırımlarını artırmışlar, sosyal yardım ve sosyal güvenlik programlarının kapsamlarını genişletmişlerdir.

Bu gelişmeler sonucunda özellikle gelişmiş ekonomilerde kamu borçları ve buna bağlı olarak sürdürülebilirlik endişeleri hızla artmıştır. Henüz G-20 ülkelerinin yarısı somut uyum planlarını açıklamıştır. Bu ülkelerin bütçe dengelerini yeniden oluşturma ve destek paketlerini geri çekme programlarının 2011 yılında ağırlık kazanması beklenmektedir.

2010 yılında mali uyum çabalarının hızlı büyüyen ekonomiler ile piyasaların baskısı altında kalan Yunanistan, Portekiz ve İrlanda gibi ülkelerde ön plana çıktığı görülüyor.

Gelişmiş G-20 ekonomilerinin bütçe açıklarının GSYH'larına oranını 2013 yılına kadar yüzde 9'lardan yüzde 4'lere çekmeyi öngördükleri dikkate alınırsa önümüzdeki dönemde bu ülkelerdeki özel kesimin talebindeki toparlanmanın büyük önem kazandığı ortaya çıkmaktadır.

GRAFİK : 1

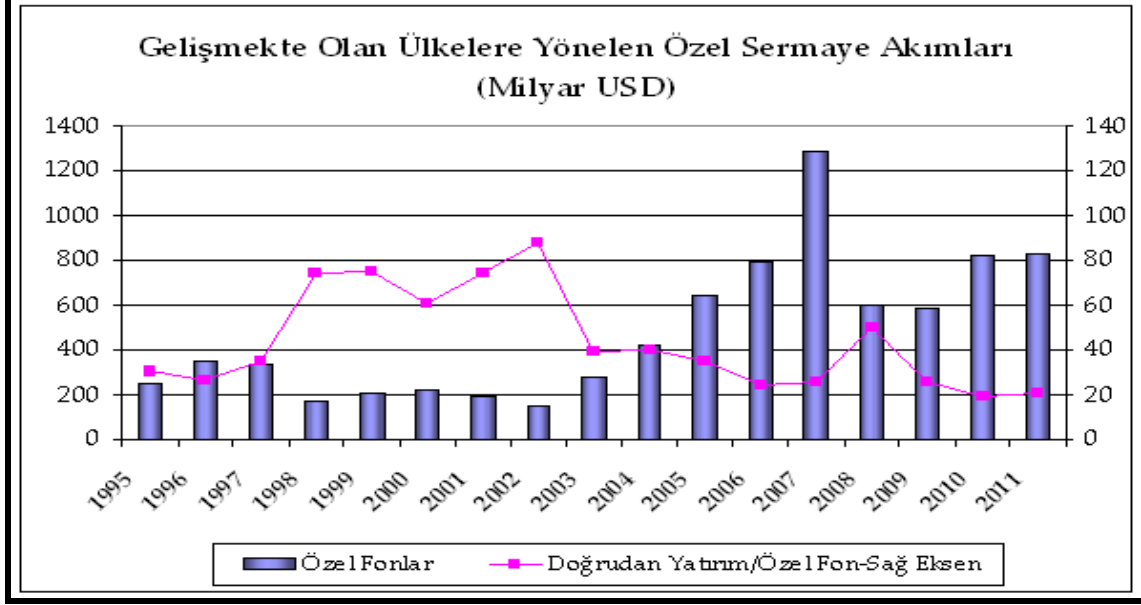

Kaynak: IMF, Fiscal Monitor, Kasım 2010

Kriz sırasında yaşanan üretim ve istihdam kaybı sonucunda işsizlik oranlarındaki yükselme, mevcut istihdamın korunmasını ve ekonominin rekabet gücünün artırılmasını öncelikli hale getirmiştir.

Son dönemde ABD izlediği krizden çıkış politikaları kapsamında dünya ekonomisine hızla dolar arz etmektedir. Gelişmekte olan ekonomilere yönelen fonlar hızla artmakta ve kriz öncesi seviyelerine yaklaşmaktadır. Ancak bu fonlar içinde borç yaratmayan doğrudan yatırımların payının düşük kaldığı dikkati çekmektedir.

GRAFİK : 2

Kaynak: IIF, Ekim 2010

FED'in politikaları özellikle gelişmekte olan ekonomilerin paralarının dolar karşısında hızla değerlenmesine neden olmaktadır. Bunun yol açtığı gelişmekte olan ülkelerin finans piyasalarından elde edilen olağanüstü kazançlar ve rekabet gücü kayıpları ABD de çıkan krizin bedelinin adeta bu ülkeler tarafından karşılanmasına yol açmaktadır. Zenginler kayıplarını yine dar ve sabit gelirlilere ödetmeye çalışmaktadırlar.

Gelişmekte olan ülkeler, bu kaynak transferlerini dikkatle izlemek ve kayıplarını olabildiğince aza indirmek için tüm politika seçeneklerini, dünya ve ülke gerçeklerini göz önüne alarak, düşünmek zorundadırlar.

Küresel likidite bolluğu, gelişmekte olan ülkelere hazmetme kapasitelerinin üstünde sermaye girişleri ve Çin'in uyguladığı döviz kuru politikası pek çok ülkenin rekabet gücünü kaybetmesine neden olmaktadır. Geline bu noktada, artık IMF bile aşırı sermaye girişlerinin yarattığı rekabet gücü kaybını önlemek amacıyla "sermaye kontrollerine" yönelik politikalara başvurulmasını hoşgörü ile karşılarken, Çin'e yönelik haksız rekabet uyarıları da yoğunlaşmaya başlamıştır.

Dünya ekonomisi halen kırılgan bir dengede hareket etmektedir. İrlanda da başlayan sıkıntılar, Portekiz ve İspanya'ya yönelik artan spekülasyonlar bu durumu gözler önüne sermektedir. 2. Dip senaryoları gündemde yeniden yer tutmaya başlamıştır.

Krizden çıkış sürecinin ülkeler ve bölgeler arasında dengeli seyretmemesi ciddi bir kırılganlık unsurudur.

Gelişmiş ekonomilerde üretim düzeyi kriz öncesi seviyelerine gelememiştir. Bu ülkelerde işsizlik yüksek seviyelerdedir. Euro alanında işsizlik halen artma eğilimindedir.

Buna karşın Asya ekonomileri başta olmak üzere gelişmekte olan ülkeler krizden çıkışta görece olarak daha başarılı bir performans sergilemektedir.

Ancak bu küresel dengesizlikler ve her ülkenin önceliğinin farklı olması beraberinde sıkıntıları da getirmektedir. Kur savaşları gündemdedir. Ülkelerin rekabet gücü üzerindeki hassasiyeti giderek artmaktadır.

Tüm bu süreçte krizden çıkış için hayati olan ekonomi politikalarında uluslararası koordinasyon tehdit altındadır.

Bunun son örneği ABD merkez bankası FED tarafından 3 Kasım 2010 tarihinde sergilenmiştir. FED açıkladığı parasal gevşeme planı ile 2011 yılının ikinci yarısına kadar piyasalara 600 milyar dolarlık likidite enjekte etmeye hazırlanmaktadır.

Ancak FED tarafından alınan bu karar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin pek çoğunu rahatsız etmektedir.

Sonuç olarak piyasayı mutlaklaştıran, yücelten, piyasanın her sorunu kendi başına, herhangi bir kamu müdahalesi ya da rolü olmadan çözerek en etkin sonucu sağladığını savunan neo-liberal yaklaşım son krizle iflas etmiştir.

II. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELERLE HÜHÜMETİN ORTA VADELİ HEDEFLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye 1990'lı yıllardan itibaren, dış kaynak girişine ve dış konjonktüre önemli ölçüde bağımlı bir büyüme stratejisini benimsemiştir. Bu dönemde, Türkiye istikrarlı bir büyüme sürecini gerçekleştirememiş, sık sık ekonomik krizlerle karşılaşmış, sürekli ve yaygın bir refah artışını sağlayamamıştır. Bu dönemde keyfi güç ve rant kapılarını açık tutan yapılar önemli ölçüde korunmuştur. Bu durumun da etkisiyle, kamu maliyesi ve ekonomi yönetimi genelde rant ilişkilerinin etkili olduğu büyük bir kuralsızlık ve istikrarsızlığa sürüklenmiştir. Bu durum ekonominin küresel konjonktürdeki dalgalanmalar karşısındaki dayanıklılığını daha da azaltmış ve ülkeyi borç ve bankacılık krizine sürüklemiştir.

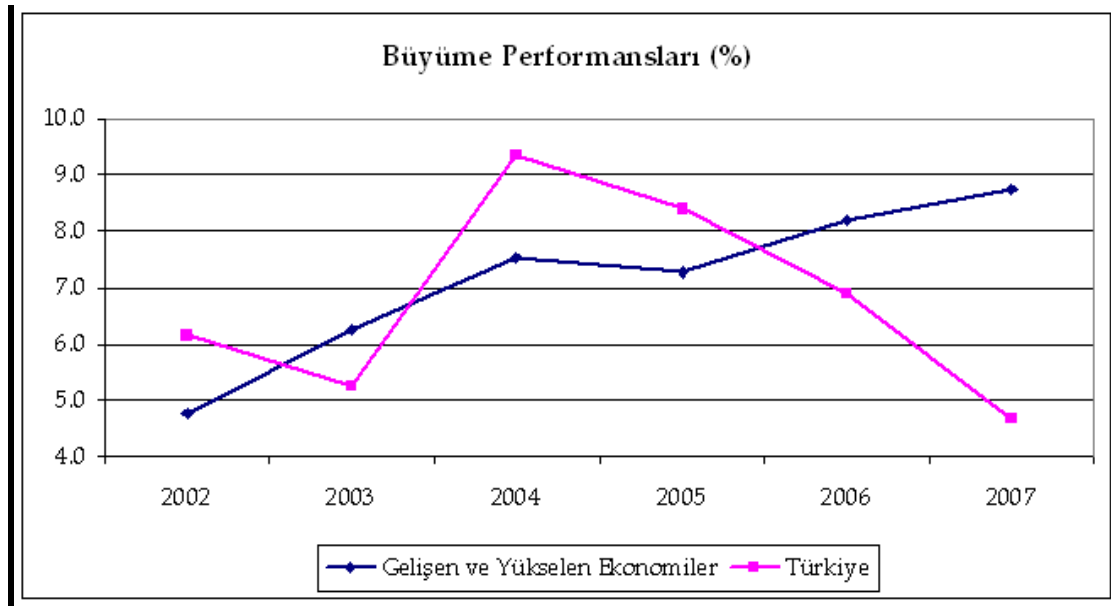
2001 krizinden sonra kamu borçlanmasının disiplin altına alınması, bankacılıkta yeniden yapılanmaya gidilmesi ve sıkı bir denetim mekanizmasının işletilmesi gibi faktörler ekonominin içsel dayanıklılığını artırmıştır. Ancak 2002 yılından sonra

küresel iklimdeki radikal değişimin ve risk iştahındaki olağanüstü artışın görmezden gelinmesi önemli fırsatların yitirilmesine neden olmuştur.

Türkiye ekonomisi, 2003–2007 döneminde, uluslararası likidite bolluğu ve artan küresel risk iştahının etkisi altında bir coşku dönemi yaşamıştır. 2002–2005 yılları arasında ekonomi hem potansiyelinin, hem de benzerlerinin üzerinde büyümüştür. Ancak, 2006 yılından itibaren, ekonomiye hazmetme kapasitesinin üzerinde sermaye girişinin etkisiyle değerlenen TL rekabete açık sektörlerin üzerinde baskı oluşturmuştur. Ekonominin rekabet gücü hızla erirken, dış rekabete açık sektörlerimizde çalışan işgücü ve firmalar üretim dışına itilmiştir.

Bu dönemde iç tasarruflar sürekli gerilerken, büyümenin dış finansmana olan bağımlılığı giderek artmıştır. 2005 yılının ardından büyüme benzerlerinden ayrışarak yavaşlamaya başlamıştır. Bir başka ifadeyle ekonomi küresel krizin etkilerinin yansımaya başladığı 2008 yılından çok önce 2006 yılından itibaren yavaşlamaya ve benzerlerinin altına düşmeye başlamıştır.

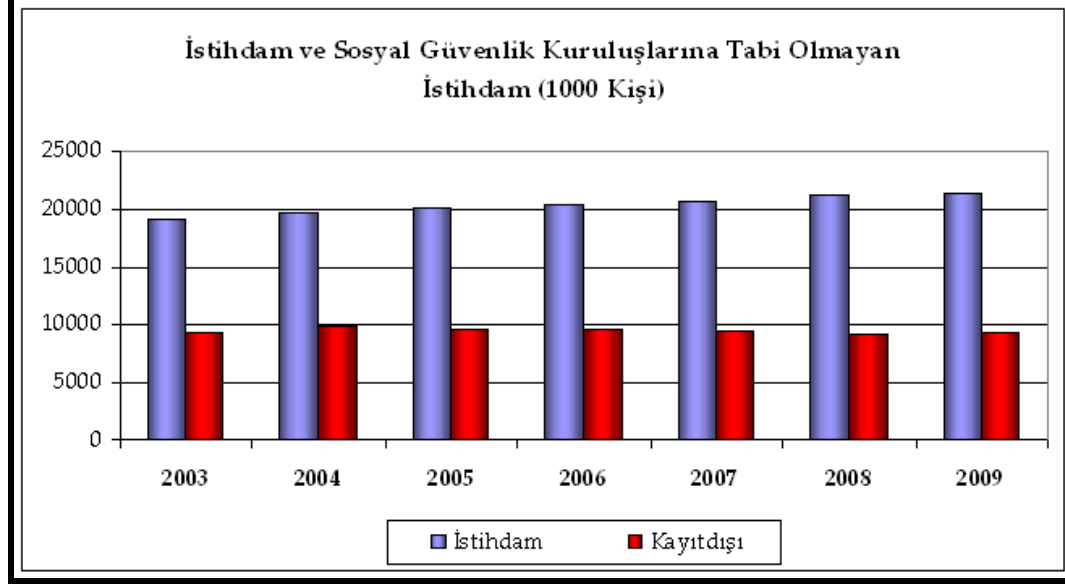
GRAFİK : 3

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Ekim 2010

2003–2007 döneminde büyümeye rağmen yeterli istihdam yaratılamamış, yaratılabilen istihdamın kalitesi ise son derece düşük olmuştur. Yine tarımdaki çözülme köyün yoksulluk gizleyici yapısını kırarken, sosyal hakları güvenceye alan bir istihdam yapısı bu dönemde oluşturulamamıştır. Kadınlar istihdam ve gelirden, ekonomi kadınların üretim gücünden çok önemli ölçüde mahrum kalmıştır. Genç işsizlik oranı yüksek büyümeye rağmen yüzde 20'ler civarında kalmıştır.

GRAFİK : 4

Kaynak: TÜİK

Aynı dönemde imalat sanayiinde ücret artışları nominal milli gelir artışının gerisinde kalmış; gelir dağılımında adaletsizlik ve yoksulluk önemli bir sorun olarak varlığını korumuştur.

Tüm bu hususlar, mevcut politikaların ekonominin temel sorun alanlarına çözüm üretemediğini ortaya koyarken, uzun dönemde sürdürülebilir büyümenin de risk altında olduğunu göstermektedir.

Son kriz, küreselleşme sürecinde yaşanan önceki krizlerden farklı olarak, küresel ekonomik sistemin merkezinde başlamıştır.

Bu kriz de finansal piyasalarda başlamıştır. Ancak diğer krizlerden farklı olarak, faiz ve döviz kurları gibi nominal değişkenlerde olağanüstü bir dalgalanma ve sıçrama bu defa görülmemiştir. Bu gelişmede, küresel ölçekte merkez bankalarının koordineli faiz indirim operasyonları ve likidite enjeksiyonları etkili olmuştur.

Bu defa küresel kriz, etkisini tüm dünyada, büyüme ve istihdam gibi reel değişkenler üzerinde göstermiştir.

Nitekim uluslararası çalışma örgütü ve para fonunun verilerine göre 2007–2010 döneminde yer kürede 31 milyon kişi işini kaybetmiştir.

Yine II. Dünya savaşından bu yana dünya ekonomisi ilk kez, 2009’da yüzde 0,6 oranında daralmıştır.

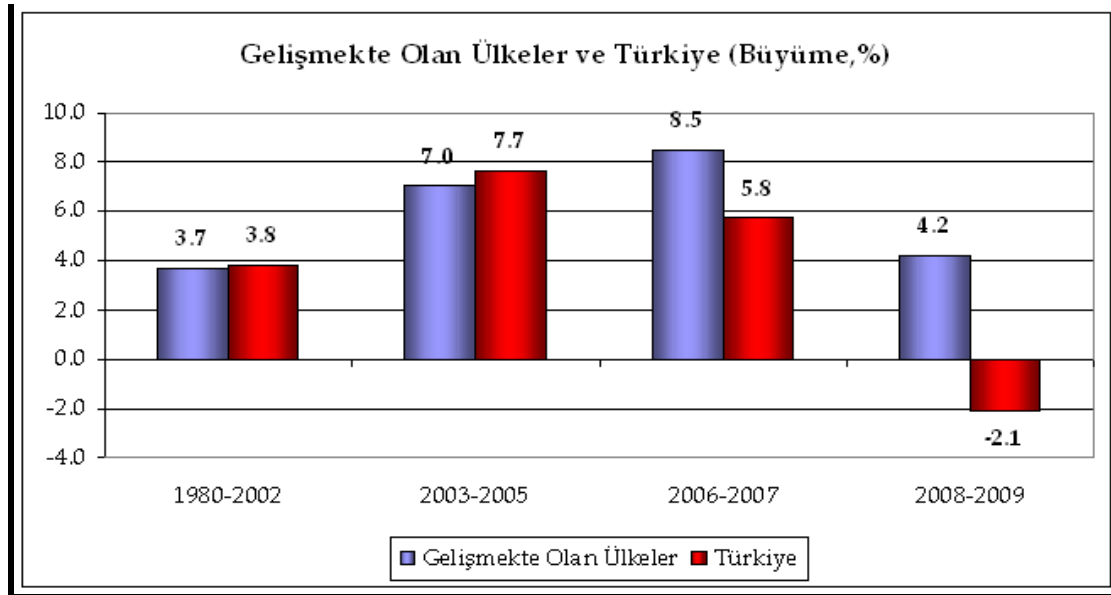
Krizin etki alanına giren temel parametreler açısından bakıldığında Türkiye krizde nasıl bir performans sergilemiştir?

Türkiye, dünyanın pek çok ülkesinin aksine, bir finans krizi yaşamamıştır. Kuşkusuz bu süreçte bir önceki hükümetin 2001 krizinin ardından almış olduğu ve bedelini de ödediği kararların ve ciddi yapısal reformların rolü büyüktür.

2006 yılından başlayarak büyüme performansı bakımından kendine benzeyen ekonomilerin gerisinde kalmaya başlayan Türkiye, 2008–2009 döneminde, bir finans krizi yaşamamasına rağmen, küresel krizin etkilediği temel parametreler açısından en ağır bedeli ödeyen ülkelerden biri olmuştur.

Bize benzeyen gelişmekte olan ülkeler kriz dönemi olarak niteleyebileceğimiz 2008–2009 döneminde yılda ortalama yüzde 4,2 oranında büyürken, Türkiye iki yılda ortalama yüzde 2,1 oranında daralmıştır.

GRAFİK : 5

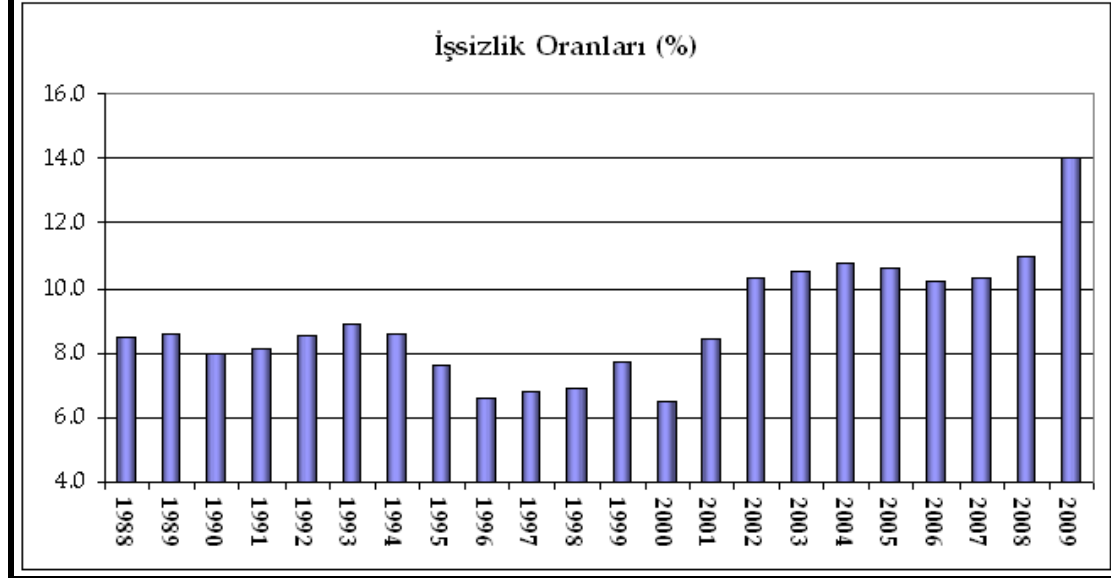
Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Ekim 2010

Büyüme hızlarına bölgeler itibariyle bakınca da bu sonuç çok değişmemektedir. Latin Amerika'nın yükselen ekonomileri kriz döneminde ortalama yüzde 1,2 oranında büyürken; krizden en çok etkilenen bölgelerden biri olan merkez ve doğu Avrupa'nın gelişmekte olan ekonomileri aynı dönemde sadece yüzde 0,4 daralmıştır.

İşsizlik ve istihdam kayıpları boyutundan da Türkiye krizde en ağır bedeli ödeyen ülkelerden birisi olmuştur.

Kriz sürecinin yaşandığı 2008–2009 yıllarında işsizlik 3,7 puan artarak 2009 sonunda yüzde 14 seviyesine ulaşmıştır. Bu, 1988 yılından bu yana yayımlanan işgücü ve istihdam serileri içinde en yüksek orandır.

GRAFİK : 6

Yine kriz sürecinde OECD içinde de Türkiye, iş ve istihdam kayıplarında, ilk sıralarda yer almıştır. Bankacılık krizi yaşamış, ekonomileri neredeyse çökmüş İspanya, İrlanda, İzlanda ve ABD'nin hemen ardından Türkiye işsizlik artışında 5. sırada yer almıştır.

Bize benzeyen diğer ekonomilere baktığımızda da Türkiye'nin işsizlikte ciddi bir bedel ödediği anlaşılmaktadır.

Nitekim 2007–2009 döneminde işsizlik: Arjantin'de 0,9 puan, Meksika'da 1,5 puan, Güney Afrika'da 0,6 puan, Malezya'da 0,5 puan, Rusya'da 2,1 puan artarken, Türkiye'de aynı dönemdeki artış 3,7 puandır.

Bu, TÜİK'in istihdam serilerinde yaptığı değişikliklere rağmen böyle olmuştur.

Krizin en derin hissedildiği dönem 2009 yılının ilk çeyreğidir, ay olarak da Şubat ayıdır. TÜİK, tam da Şubat ayında eksik istihdam tanımlarında yaptığı bir değişiklikle daha önce istihdama dâhil edilmeyen (örneğin mevsimlik işçiler) 450 bin civarındaki bir kitleyi istihdama dâhil etmiştir.

Ancak işin ilginç yanı 15 Ekim 1998'den beri ortada olan bir tanım, TÜİK'in tam da krizin en yoğun olduğu dönemde hatırlamasıdır. Geriye doğru yürütülmeyen bu tanım değişikliği ile TÜİK, istihdamı eski tanımdan daha yüksek göstermiş, işsizlik oranını olduğundan aşağı çekmiştir.

Diğer taraftan kriz döneminde sanayide katma değer artışları ile üretim artışları arasındaki farkın birincisi lehine çok açılması o güne kadar görülmeyen seviyelere ulaşması, ancak 2010 da yeniden normalleşmesi de dikkat çekmektedir. Bu gelişme de 2010'da ekonomideki daralmanın daha sınırlı kalmasında etkili olmuştur.

Ortada hesabı sorulması gereken, istatistiklerle gösterilenden daha ciddi, halka çıkarılmış korkunç bir işsizlik ve daralma faturası vardır ve şu soruyu sormak hakkımızdır:

“Finansal sisteminde kriz ve çöküş yaşamayan, hane halkı borcu diğer ekonomilere göre daha düşük olan Türkiye, neden bu krizde en sert daralan, işsizliği en çok artan ekonomi olmuştur?”

Bunu farklı nedenlerle açıklamak mümkündür.

Dış ticaret ortaklarımızdaki daralma, hızla bozulan beklentiler ve daralan iç talep, maliye politikasında 2007 yılından itibaren başlayan gevşeme ve bu nedenle krizde mali teşvikler için fazla bir manevra alanının kalmaması ve buna benzer pek çok neden sıralanabilir.

Doğrudur, tüm bu hususlar yaşanan daralma ve işsizlikteki artışta rol oynamıştır. Ancak bu kadar sert daralma ve işsizlik artışında asıl belirleyici faktör izlenen yanlış büyüme stratejisidir.

1990'lara girerken finansal liberalizasyonu tamamlayan Türkiye, bu tarihten itibaren tamamen dış kaynak girişine ve dış konjonktüre bağımlı bir büyüme stratejisi benimsemiştir.

Dış kaynağın bol ve konjonktürün olumlu olduğu dönemlerde büyüme hızlanırken; konjonktürün bozulduğu veya kaynağın kuruduğu dönemlerde büyüme hızları gerilemiş hatta ekonomide şiddetli daralmalar yaşanmıştır.

Kuşkusuz bu daralma çevrimlerinin şiddetinde zamanında tedbir alamayan, ekonominin içsel dayanıklılığını artıramayan politikaların da rolü bulunmaktadır. 1994 ve 2001 krizlerine giden süreçler buna örnektir.

Bununla beraber Türkiye 2003–2007 döneminde yaşanan küresel coşkudan hemen önce, 2001 krizinin ardından, aldığı önlemlerle ekonomisinin içsel dayanıklılığını artıracak birçok reformu gerçekleştirmiştir.

Son krizde tüm dünyada sarsılan finans sistemi 2001 krizinin ardından Türkiye’de mali ve idari anlamda rehabilite edilmiş, düzenleyici denetleyici çerçevesi güçlendirilmiştir.

Buna karşın, 2003–2007 döneminde yaşanan küresel likidite bolluğu ve coşkun rekabet gücümüz üzerindeki etkileri doğru değerlendirilememiştir. Bu dönemde ekonominin hazmetme kapasitesinin üzerinde kaynak girişine seyirci kalınmıştır.

Nitekim 2003–2007 döneminde Türkiye yılda ortalama 23 milyar dolarlık cari açık verirken, aynı dönemde özel fon girişi ortalama 41,5 milyar dolar olmuştur.

Ortaya çıkan bu tablo rekabet gücümüzü ciddi şekilde baskı altına almış emek verimliliğindeki artış bu baskıyı telafi edememiştir.

Nitekim birim iş gücü maliyeti bazlı reel kur endeksi 2003–2007 döneminde yüzde 45 değerlenmiştir.

Bu gelişmelere bağlı olarak Türkiye krize son derece kırılgan bir yapıda yakalanmıştır.

2008–2009 döneminde küresel iklimdeki bozulma özel fon girişlerinin de ciddi şekilde gerilemesine ve cari açığın altında kalmasına neden olmuştur.

2008-2009 döneminde Türkiye yılda ortalama 28 milyar dolarlık cari açık verirken; özel fon girişi 24,6 milyar dolarda kalmıştır. Yine 2009’da 14,4 milyar dolarlık cari açığa karşın, özel fon girişi 2,7 milyar dolar olmuştur.

Dış kaynak girişi durunca, ekonominin çarkları da durmuş; Türkiye bu nedenle krizde en hızlı daralan, işsizliği en hızlı artan ekonomilerden birisi olmuştur.

Gelişmiş ülke merkez bankalarının piyasalara akıttığı trilyonlarca dolarlık kaynak ve sıfır faiz politikası yer küre üzerinde ciddi bir spekülasyon havuzunu oluşturmuştur.

Uluslararası Finans Enstitüsü 2011’de gelişmekte olan ülkelere yönelecek özel fonların hacmini 833 milyar dolar olarak öngörmektedir. Bu 2007 yılındaki rekor özel fon akımının (1,3 trilyon dolar) ardından en yüksek tutardır.

Bu havuza eklenecek 600 milyar dolarlık yeni bir kaynak gelişmekte olan ülkelerde paraların değerlendirilmesi ve yeni varlık balonlarının oluşması konusunda kaygıları artırmaktadır.

Dünyada tüm ülkeler rekabet güçlerini korumanın gayreti içindeyken, bir tek Türkiye pasif politikalarla durumu idare etmeye çalışmaktadır.

Ekonomi adeta uluslararası likidite ve risk iştahındaki gelişmelere emanet edilmiştir.

Kriz sürecinden çıkış ve toparlanma ekonomide kırılganlıkların artması pahasına sağlanabilmektedir.

Rakamlar 2010 yılının ilk yarısında yüzde 11’lik bir büyümeye işaret etmektedir.

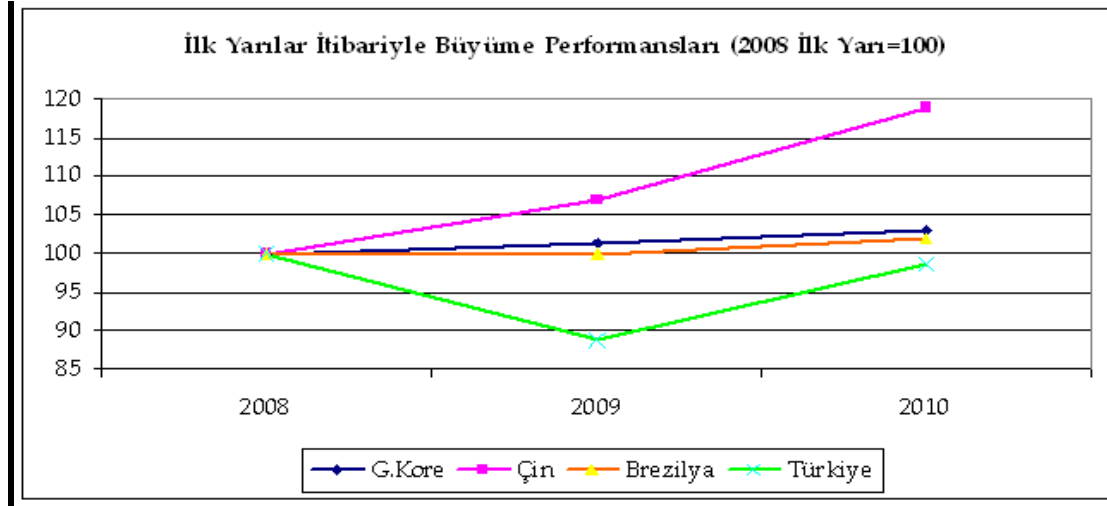
Bu elbette sevindiricidir. Ancak bu büyüme krizdeki kayıpları telafi etmediği gibi dış dengenin hızla bozulması ve varlık piyasalarında balonların oluşmasına izin verilmesi pahasına sağlanmaktadır.

Başbakan ve ekonomiden sorumlu bakanlar 2008-09 dönemini atlayıp 2010 da Çin’den sonra en hızlı büyümeyi sağlayacağımızı söylemektedirler.

Oysa kriz dönemini unutmazsak rakamlar ortadır. 2008 yılının ilk yarısında milli geliri 100 kabul edersek, 2010 yılının ilk yarısında gelinen düzey 98,6’dır. Yani ilk altı ayda ekonomik faaliyet hacmi 2008’in altındadır.

Aynı dönemde Çin’in milli geliri 119’a, güney Kore’nin milli geliri 103’e, Brezilya’nın milli geliri 102’ye gelmiştir.

GRAFİK : 7

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, Ekim 2010

Toparlanma krizdeki kayıpları telafi etmemesine karşın, ekonomideki kırılganlıklar hızla artmaya da devam etmektedir.

Hükümet likidite bolluğu ve risk iştahına teslim olmuş rekabet gücümüzün suni biçimde aşınmasına seyirci kalmaktadır.

TL değerlenme rekorları kırmaktadır. İthalat yerli üretimden daha cazip hale gelmektedir.

Özellikle KOBİ'lerimiz hem ithalatla baş etmekte hem de ihracat yapmakta giderek daha fazla zorlanmakta, buna karşılık sıcak para çok yüksek kazanç sağlamaktadır.

Nitekim Eylül ayının ilk günü ile Ekim ayının son iş günü arasında referans borçlanma kâğıdında 1 milyon dolar getiren yabancı yatırımcı, 69 bin dolarlık karı cebine koymuştur. Sadece iki ayda dolar cinsinden getiri yüzde 6,9 olarak gerçekleşmiştir.

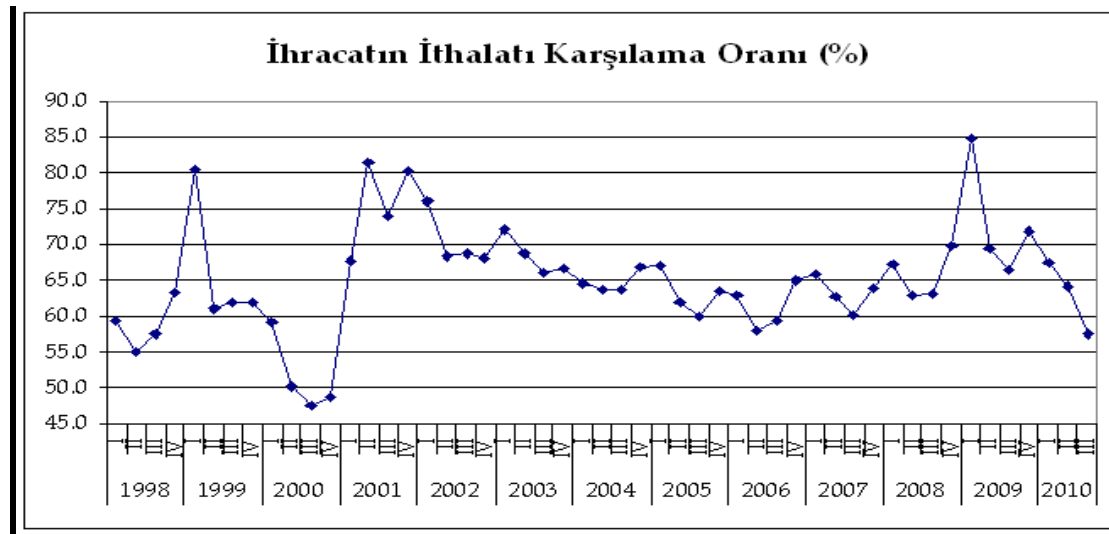
Bu 69 bin dolarlık karın 5,300 doları faiz gelirinden; geriye kalan 63,700 doları ise TL'deki değerlenmeden kaynaklanmaktadır.

Yurt dışından gelen finansman içeride kredilerin ve buna bağlı olarak tüketimin hızla artmasına neden olmaktadır. Bu gelişmelere bağlı olarak ekonomi ciddi dış denge sorunu ile karşı karşıya gelmiştir.

2010 yılının ilk on ayında, geçen yılın aynı dönemine kıyasla, dış ticaret açığındaki artış yüzde 83,1'dir. Cari açık yılın ilk dokuz aylık döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre, 3,3 kat artış göstermiştir.

Yılın üçüncü çeyreğinde ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 57,5'e gerilemiştir. Bu, 2000 yılının III. Üç ayından bu yana en düşük orandır.

GRAFİK:8

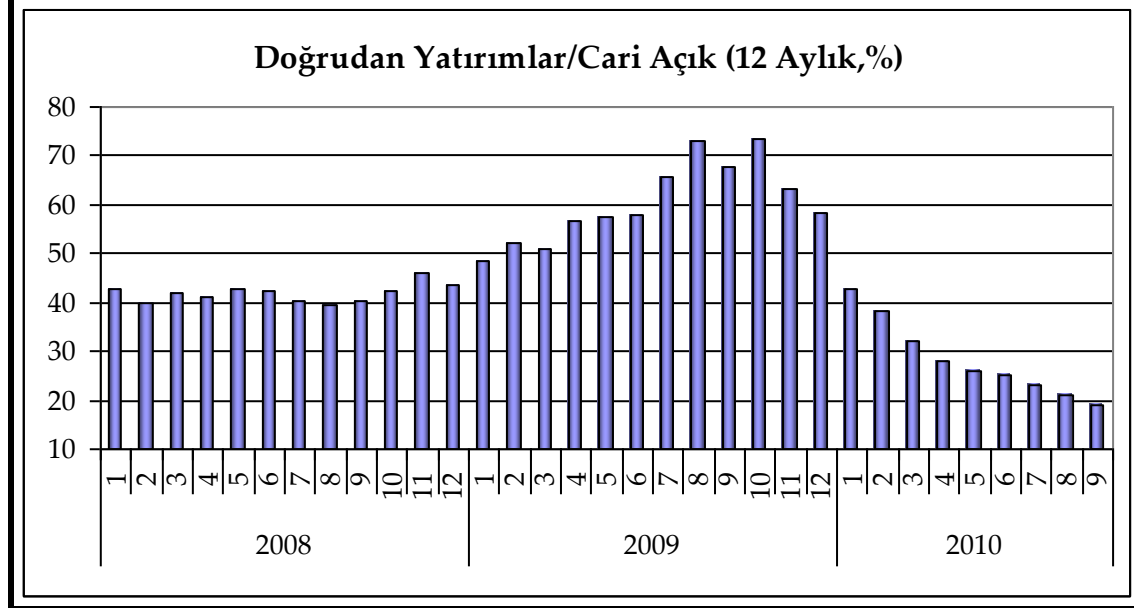

Kaynak: TÜİK

Dış dengedeki hızlı bozulma kadar kaygı verici diğer bir husus açıkların finansman kalitesindeki gerilemedir.

Doğrudan yatırımlarla finanse edilen cari açığın oranı 2010 yılının ilk dokuz ayında yalnızca yüzde 16'dır. Bu oran kriz yılı olan 2009'un aynı döneminde yüzde 67, 2008'de ise yüzde 40 olarak gerçekleşmiştir. Artan açıklar kısa vadeli, spekülâtif kaynaklarla finanse edilmektedir.

GRAFİK: 9

Kaynak: TCMB

Uluslararası piyasalardaki kırılganlıklar devam etmekte, tansiyon yeniden yükselmektedir. Böyle bir konjonktürde artan dış açıklar ve bozulan finansman kalitesi adeta saatli bir bomba gibi ekonomiyi tehdit etmektedir.

Ancak getirilen Orta Vadeli Program hükümetin böyle bir tehdidin farkında olmadığını göstermektedir.

Hükümet 2011–13 döneminde ortalama yüzde 5,3'lük bir cari açık gayri safi yurtiçi hâsıla oranına razı olmuş görünmektedir. Yüzde 5'ler seviyesindeki cari açıklar Türk ekonomisini son krizde daralma ve işsizlik bakımından en yüksek bedeli ödeyen ekonomiler arasına sokmuştur.

Küresel likidite artışının ve bizim gibi ekonomilere dönük risk iştahının süreceği varsayımına dayanan bir politika her bakımdan çok risklidir.

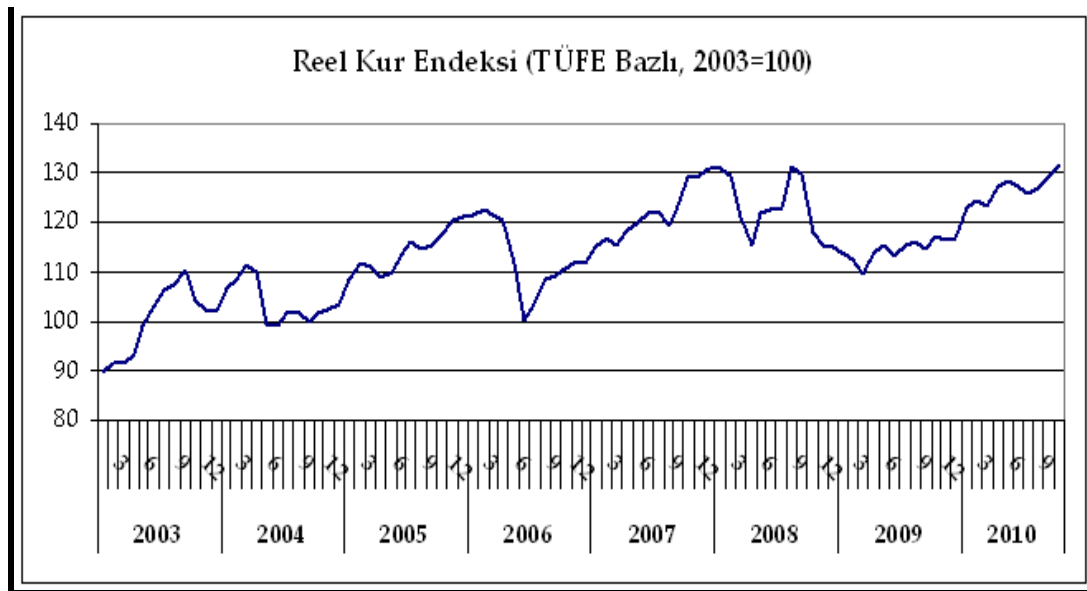
Orta vadeli programda yüksek dış açıklar öngörülmesine karşın, programın altında yatan varsayımlar dikkate alındığında, bu hedeflerin de aşılabacağı anlaşılmaktadır.

OVP tahminlerine göre 2011–13 döneminde ihracatın yıllık ortalama yüzde 12,7; ithalatın ise yüzde 11,3 oranında artacağı öngörülmektedir. Yani ihracatın artış hızının ithalattan daha yüksek olması hedeflenmektedir.

Oysa Ekim 2010'da Tüfe Bazlı reel kur endeksinin geldiği düzey mevcut seride en yüksek değerdir (131,7). Yine birim iş gücünü referans alan reel kur krizden önceki düzeylerine (139,9) çok yaklaşmıştır (134,2).

Mevcut durum programın kur öngörülerinden ciddi bir sapmayı ifade etmektedir. Oysa Cline ve Williamson¹ tarafından son yapılan bir araştırmada Türkiye; Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika'nın ardından parası en fazla düzeltme gerektiren 4. ekonomidir.

GRAFİK : 10

Kaynak: TCMB

Ayrıca Uluslararası Para Fonunun ön görülerinden önümüzdeki dönemde ana ticaret ortaklarımız olan AB ekonomilerinde ekonomide toparlanmanın zayıf, işsizlik oranlarının yüksek kalmaya devam edeceği anlaşılmaktadır.

Hükümetin mevcut ekonomi politikaları ve küresel konjonktür dikkate alındığında 2011–2013 döneminde ihracatın ithalattan daha hızlı artmasını öngörmek gerçekçi değildir. Aksine ihracatın programda öngörülenden daha düşük kalması, ithalatın ise daha yüksek gerçekleşmesi ihtimali kuvvetlidir.

¹ William R. Cline, John Williamson, "Currency Wars?", Kasım 2010, Peterson Institute for International Economics

Yine bu çerçevede 2010'da yüzde 5,4 olarak ön görülen cari açığın milli gelire oranının 2013'de yüzde 5,2'ye gerilemesi de gerçekçi görünmemektedir.

Program varsayımlarıyla, program hedefleri arasındaki uyumsuzluk dikkat çekicidir.

TL'deki değ erlenmenin devam edeceği ve ana ticaret ortaklarımızdaki sıkıntılar dikkate alındığında, dış açıkların program hedeflerini aşması kaçınılmazdır.

Program varsayımları, OVP'de ö ngörülen büyü me kompozisyonu ile de uyumlu değildir.

Açıklanan OVP dengelerine göre, net ihracat 2011'de büyümeyi 1 puan aşağı çekerken, 2013'de bunun 0,4 puana gerilemesi ö ngörülmektedir. Yine yurtiçi tasarrufların milli gelir içindeki payının 2011-2013 döneminde 2,7 puan artması ö ngörülmektedir.

Değ erlenen TL, dış pazarlardaki sıkıntılar ve yurtiçi talebe yaslanan büyü me kompozisyonu ile bu hedeflerin gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir.

Program varsayımları, önümüzdeki üç yıllık dönemde de, finanse edilebildiği müddetçe dış açığı sorun olarak görmeyen, yurtiçi tasarrufları eriten, yurtiçi talebe yaslanarak büyümeyi tercih eden politikaları devam ettirmeyi ö ngörmektedir.

Dikkat çekici bir diğ er husus ise işsizlik konusunda OVP'nin son derece iddiasız hatta bu konuya duyarsız bir biçimde hazırlanmış olmasıdır.

İktidar dönemi boyunca işsizliği yüzde 10'un altına çekemeyen hükümet şimdi de bu programla önümüzdeki üç yılda yüzde 11,5 yüzde 12,0 aralığında bir işsizliğ e razı olmuş görünmektedir.

Bu hem Orta Vadeli Programın, hem de 2011 yılı programının vatandaşın derdine derman olmak üzere hazırlanmadığını ortaya koymaktadır.

Aslında her iki dokümanda yer alan rakamlar uluslararası mali piyasalara mesaj iletmeye dönük olarak hazırlanmıştır.

Verilmeye çalışılan mesaj abartılı bir ihtiyathıyız, gerçekçiyiz, mali disiplinde kararlıyız mesajıdır. Bu mesajdaki abartı, rakamların gerçekçiliğini ve kendi içindeki tutarlılığını ortadan kaldırma noktasına ulaşmıştır.

Bu çerçevede 2010 yılı için tahmin edilen yüzde 6,8'lik büyü me hızı gerek uluslararası kuruluşların, gerekse mali piyasaların son ö ngörülerinin çok altındadır.

Yılın ilk yarısındaki büyüme hızının yüzde 11 olduğu dikkate alınırsa bu tahminin tutması için yılın ikinci yarısında büyüme hızının yüzde 3,3'e düşmesi gerekmektedir. Bu gerçekçi değildir. Aslında 2011 programının 11. Sayfasında "büyük bir ihtimalle büyüme hızı öngörülenin üzerinde gerçekleşecektir" ibaresi oldukça ilginçtir ve büyüme tahmininin bilerek düşük tutulduğunu göstermektedir. Samimiyetsizliğin bir başka göstergesi ise 2011 yılına ilişkin bütçe hedefleri ile ilgilidir. Bu bütçe ile öngörülen açık mali kural kapsamında hedeflenmesi gereken açığın altındadır.

Oysa Mali Kural Yasa Tasarısının Meclis gündeminden çıkartılmasının gerekçesi bu kuralın gerektirdiği bütçeye sığamayacağı ve bu konuda gerek yatırımcı bakanların gerekse Başbakanın yaptığı itirazlar idi. Ancak 2011 bütçesinde öngörülen büyüklükler Mali Kuralın ima ettiği büyüklüklerden daha da dardır ve bunu sağlayabilmek için kamu yatırımlarında ciddi kısıntılara gidilmektedir.

Diğer taraftan orta vadeli ekonomik program (OVP) ve orta vadeli mali plan (OVMP) yaklaşık 140 gün gecikmeyle yayımlanmış ve AKP iktidarı geçen yılki gecikme rekorunu bu yıl daha da geliştirmiştir.

Tüm bu hususlar Orta vadeli Programın ve bu baza dayanarak Meclis huzuruna getirilen 2011 Bütçesinin ne kadar gayri samimi bir yaklaşımla hazırlandığını gözler önüne sermektedir.

Orta Vadeli Program, Uluslararası Para Fonu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ile Uluslararası Finans Enstitüsünün ileriye yönelik büyüme projeksiyonlarının ortalaması 2011-2013 döneminde yıllık yüzde 4,6 oranında bir büyüme hızına işaret etmektedir.

Türkiye'nin yıllık ortalama yüzde 4,6 civarında bir büyüme hızı ile işsizlik sorununu çözmesi mümkün değildir.

İşsizlik sorununu çözemeyen kaliteli iş ve istihdam yaratamayan bir Türkiye'nin önümüzdeki dönemde sağlam bir iç talep yaratması da mümkün değildir.

Ekonomik gelişmenin temel amacı refahın eşitlikçi ve sürdürülebilir bir biçimde artırılmasıdır. Bunun için yüksek bir ekonomik büyümeye, büyümenin refahı ve insanların mutluluğunu artırıcı nitelikte olmasına, eşitlikçi bir temele dayanmasına ve bu gelişme sürecinin sürdürülebilir kılınmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Orta Vadeli Programlar ve 2011 bütçesi bu ihtiyaçları karşılamaktan uzaktır.

III. TÜRKİYE EKONOMİSİNE İLİŞKİN ANA GÖSTERGELER

1. BÜYÜME VE ÜRETİM

i. Büyüme

a) Orta Vadeli Programda (OVP) Öngörülen Büyüme Oranları

TABLO 1: ORTA VADELİ PROGRAMDA ÖNGÖRÜLEN BÜYÜME ORANLARI İLE GERÇEKLEŞMELER

OVP	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2006-2008	5.0(6.9)	5.0	5.0					
2007-2009		7.0(4.7)	7.0	7.1				
2008-2010			5.5(0.7)	5.7	5.7			
2009-2011				5.0(-4.7)	5.5	6.0		
2010-2012					3.5 (6.8)	4.0	5.0	
2011-2013						4.5	5.0	5.5

Yukarıdaki tabloda AKP hükümetlerinin OVP’da yaptığı büyüme tahminleri gösterilmektedir. Parantez içindeki rakamlar ise ilgili yıl için gerçekleşmeleri ifade etmektedir.

Gerçekleşen büyüme rakamlarından hiçbiri Hükümetin beklentileri doğrultusunda olmamıştır.

2008 yılı için sırasıyla yüzde 5,7 ve 5.5 olarak öngörülen büyüme yüzde 0.7 olarak gerçekleşmiştir.

2009 yılı için sırasıyla yüzde 7.1, 5.7 ve 5 olarak öngörülen büyüme eksi yüzde 4.7 olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılı için sırasıyla yüzde 5.7, 5.5 ve 3.5 olarak öngörülen büyümenin yüzde 6.8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Son OVP’da, daha önce yüzde 6 ve 4 olarak öngörülen 2011 yılı büyümesinin yüzde 4.5 olarak revize edildiği, yüzde 5 olarak öngörülen 2012 yılı büyümesinin değiştirilmediği ve 2013 yılında ekonominin yüzde 5 oranında büyüyeceği tahmin edilmiştir.

Hükümetçe öngörülen büyüme rakamları, Türkiye’de refahın artırılması ve işsizliğin azaltılması için yeterli olmaktan uzaktır. Ayrıca bugüne kadar hiçbir büyüme hedefini tutturamayan Hükümetin OVP öngörülerini, yasal süreci tamamlayıcı açıklamaları olarak değerlendirilebilir.

b) 2008-2010 Döneminde İlk Yarı Büyüme Oranları

TABLO 2: MEVSİM VE TAKVİM ETKİLERİNDEN ARINDIRILMIŞ GSYH

	1998 Fiyatlarıyla GSYH (Milyar TL)	Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Yüzde Değişim	Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış GSYH (Milyar TL)	Bir Önceki Döneme Göre Yüzde Değişim
2008-I	24.4	7.0	26.2	1.3
II	25.2	2.6	25.8	-1.6
2009-I	20.9	-14.6	22.9	-5.5
II	23.3	-7.6	24.0	4.7
2010-I	23.3	11.7	25.4	0.4
II	25.7	10.3	26.3	3.7

Kaynak: TÜİK

Hükümet 2010 yılı birinci ve ikinci üç aylık döneminde sağlanan yüksek büyüme oranları ile övünmektedir. Öncelikle bu büyümelerin 2009 yılı birinci ve ikinci çeyreklerindeki olağanüstü küçülmeler üzerine büyüme olduğunu unutmayalım. Gerçekten de 1998 yılı fiyatları ile baktığımızda 2010 yılı birinci üç aylık dönemde yaratılan 23.3 milyar TL’lik GSYH 2008 yılı birinci çeyreğinde yaratılan 24.4 milyar TL’nin altındadır. Aynı şekilde 2010 yılı ikinci yarısında yaratılan 25.7 milyar TL’lik GSYH 2008 yılı ikinci çeyreğinde yaratılan 25.2 milyar TL’lik GSYH’dan sadece 0.5 milyar TL daha fazladır. 2008 yılı birinci yarısında yaratılan toplam 49.6 Milyar TL’lik GSYH’ya karşılık 2010 yılının aynı döneminde 49 milyar TL’lik GSYH yaratılmıştır. 2008 yılı rakamlarını dahi yakalayamayan 2010 yılı rakamlarını olağanüstü büyüme olarak takdim edilmesi tam bir aldatmacadır.

c) 2002-2010 Döneminde Sektörlerin GSYH İçinde Payları

TABLO 3: İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA (CARİ FİYATLARLA)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	(Yüzde Dağılım)					
									2008		2009		2010	
									1.Ç	2.Ç	1.Ç	2.Ç	1.Ç	2.Ç
Tarım, Avcılık ve Orm.	10.1	9.7	9.3	9.1	8.0	7.4	7.4	8.1	3.6	5.9	3.6	6.8	3.8	6.6
Balıkçılık	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.1	0.3	0.2
Madencilik	0.9	1.0	1.1	1.2	1.2	1.2	1.4	1.5	1.0	1.3	1.2	1.3	1.1	1.3
İmalat Sanayii	17.8	17.7	17.4	17.3	17.2	16.8	16.2	15.1	17.3	17.4	15.1	15.7	16.2	16.2
Elektrik, Gaz, Su	2.3	2.2	1.9	1.8	1.8	1.9	2.2	2.4	1.9	2.1	2.9	2.5	2.2	2.4
İnşaat	4.2	4.0	4.4	4.4	4.7	4.9	4.7	3.8	4.9	5.2	4.5	4.1	4.0	4.5
Ticaret	12.2	12.3	12.7	12.4	12.5	12.2	12.2	10.8	12.6	13.3	10.4	11.1	11.1	11.5
Oteller ve Lokantalar	2.3	2.2	2.3	2.2	2.2	2.3	2.2	2.5	1.7	1.6	2.1	1.9	1.9	1.8
Ulaştırma, Haberleşme	14.0	13.8	13.6	13.7	13.7	13.9	14.2	13.4	13.4	14.5	13.0	13.5	12.7	13.5
Mali Aracı Kuruluşlar	4.4	3.4	3.3	2.8	2.9	3.2	3.5	4.5	3.5	3.3	4.9	4.7	4.4	4.1
Konut Sahipliği	8.1	8.3	8.6	9.3	9.8	10.8	11.2	12.5	11.8	10.9	13.9	13.0	13.0	11.9
Gayrimenkul, Kiralama	3.3	3.3	3.4	3.5	3.7	4.1	4.3	4.7	5.2	3.9	5.7	4.4	5.9	4.4
Kamu Yön.Sav.Sos.Güv.	4.6	4.6	4.5	4.0	3.9	3.9	3.8	4.3	4.2	3.6	5.0	4.3	5.0	4.2
Eğitim	2.7	2.8	2.7	2.7	2.8	2.9	2.9	3.3	3.6	2.8	4.2	3.4	4.1	3.4
Sağlık ve Sos. Hiz.	1.4	1.5	1.5	1.6	1.6	1.6	1.6	1.7	1.9	1.5	2.1	1.7	1.9	1.6
Diğer Hiz.	1.8	1.9	1.7	1.6	1.7	1.7	1.7	1.7	2.0	1.6	2.0	1.6	2.0	1.6
Eviçi Hizmetleri	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2	0.3	0.2
Sektörler Toplamı	90.5	89.0	88.5	88.1	88.1	89.5	89.9	90.8	89.0	89.1	91.0	90.3	89.7	89.4
Dolaylı Ölçülen Mali Ar.Hiz.(-)	2.6	1.9	1.7	1.4	1.4	1.5	1.6	2.3	1.7	1.5	2.5	2.4	2.2	2.0
Vergi-Sübvansiyon	12.1	12.9	13.2	13.3	13.2	12.1	11.7	11.5	12.7	12.4	11.5	12.1	12.5	12.6
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TÜİK

Cari fiyatlarla iktisadi faaliyet kollarının GSYH içindeki paylarına baktığımızda tarımın 2002 yılında yüzde 10.1 olan payı 2008 yılında yüzde 7.4'e düşmüştür.

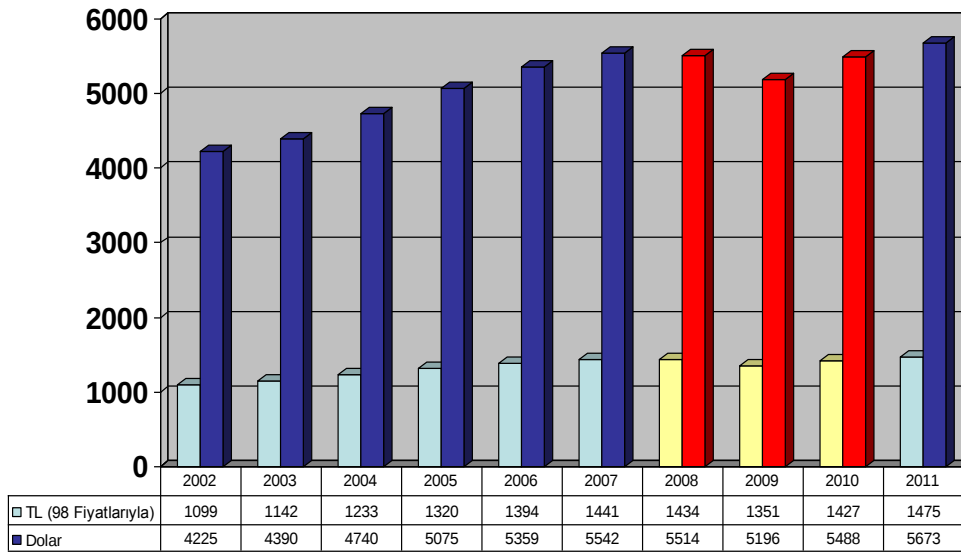
İmalat sanayiinin payı 2002 de yüzde 17.8 iken AKP döneminde her yıl bir önceki yıla göre gerileyerek 2009 yılında yüzde 15.1'e inmiştir.

d) Kişi Başına Milli Gelir

2008 yılında 10.440 dolar olan kişi başına milli gelir 2009 yılında 8.578 dolara gerilemiştir.

2010 yılında 10.043 dolara çıkması beklenen kişi başına milli gelir hala 2008 yılı rakamının altındadır. 2011-2013 OVP hedeflerine göre 2008 yılındaki kişi başına milli gelir 10.624 dolarla ancak 2011 yılında yakalanabilecektir.

GRAFİK 11: KİŞİ BAŞINA GSYH (2002-2011)

Yukarıdaki grafik 1998 yılı fiyatlarıyla TL ve Dolar cinsinden kişi başına GSYH'ları göstermektedir. Grafiğin incelenmesinden çıkan sonuç kriz dönemindeki kayıpları daha net bir biçimde ortaya koymaktadır. Hem TL hem de dolar cinsinden 2007 yılı kişi başına GSYH rakamları 2008, 2009 ve 2010 yıllarında yakalanamamıştır. 2011 hedefi gerçekleşirse, 2007 yılı rakamları aşılabilecektir. 2007 yılından 2011 yılına 4 yılda ortalama kişi başına GSYH artışı sadece **yüzde 0.6** olacaktır.

Sabit fiyatlarla TL cinsinden 2010 yılında 2002 yılına göre yüzde 29.8 oranında artış söz konusudur. Ortalama yıllık artış **yüzde 3.7** dir.

Dolar cinsinden 2010 yılında 2002 yılına göre yüzde 29.9 oranında artış söz konusudur. Ortalama yıllık artış **yüzde 3.7** dir.

Onun içindir ki 2008-2011 dönemi AKP ile kayıp yıllar olarak anılacaktır.

ii. Üretim

a) Sanayi Üretimi

TABLO 4: MEVSİM VE TAKVİM ETKİLERİNDEN ARINDIRILMIŞ SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

Yıl/Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	YILLIK
2008	120.0	120.7	121.8	120.4	117.0	118.3	115.7	113.7	111.2	107.3	104.4	99.3	114.1
2009	96.3	97.3	96.0	98.0	101.7	103.2	104.9	103.4	103.3	108.0	110.0	109.7	102.7
2010	110.7	112.1	113.3	114.4	116.8	114.2	114.7	117.6	117.1				

2005 yılını 100 esas alan mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretim endeksi 2008 yılı Mart ayında 121.8 düzeyindeydi. Daha sonra düşmeye başlayan endeks her ay bir öncekinin altına inmek suretiyle 2009 yılı Mart ayında en düşük seviye olan 96'ya gerilemiştir. Yani, Mart 2009'de 2005 yılı değerinin de altına inmiştir. Endeksin 2010 Eylül'ünde ulaştığı nokta hala Mart 2008'deki değerinin 4.7 puan gerisindedir.

Toplam sanayi üretiminde bir önceki aya göre değişimlere baktığımızda, krizden çıkıldığı ifade edilen 2010 yılı Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında toplam sanayi endeksi bir önceki aya göre peş peşe üç ay gerilemiştir.

TABLO 5: TOPLAM SANAYİ AYLIK DEĞİŞİM ORANLARI (2005=100)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2008	-1.5	-0.9	9.2	-1.7	3.3	-1.6	-0.3	-8.4	2.9	-3.2	-0.4	-14.4
2009	-6.5	-3.9	12.8	1.6	5.5	6.9	0.9	-6.0	-0.6	13.8	-9.0	9.3
2010	-14.8	0.1	16.4	-2.1	3.8	2.3	-0.2	-4.2	-1.0			

Aşağıdaki tablo imalat sanayiinde bir önceki yılın aynı ayına göre meydana gelen değişimleri göstermektedir.

TABLO 6 : İMALAT SANAYİNDE BİR ÖNCEKİ YILIN AYNI AYINA GÖRE DEĞİŞİM ORANLARI

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2008	10.8	8.3	2.9	7.8	2.4	1.5	4.0	-4.8	-4.9	-7.7	-14.5	-19.7
2009	-24.7	-26.3	-24.3	-21.1	-18.8	-11.0	-10.3	-7.5	-10.7	6.2	-3.8	26.3
2010	15.3	19.9	24.3	18.5	16.0	10.6	9.2	10.9	10.9			

Toplam sanayii içinde yaklaşık yüzde 87 ağırlığa sahip imalat sanayiindeki gelişmeler önemlidir. Tablo imalat sanayiinin Ağustos 2008'den Eylül 2009'a kadar gerilediğini göstermektedir. Ekim 2009'dan itibaren imalat sanayiinde Kasım 2009 hariç gözlenen artışların baz etkisi de dikkate alınarak değerlendirilmesi

gerekmektedir. Ekim 2009-Eylül 2010 döneminde iki ay hariç diğer bütün aylarda artışlar, bir önceki yılın aynı ayındaki küçülmeden daha düşük olmuştur. Ekim ayından itibaren ortaya çıkacak rakamlar üretim artışlarındaki toparlanmanın kalıcı olup olmadığı konusunda daha sağlıklı değerlendirmeler yapılmasına imkan verecektir.

Ara malı imalatının krizden etkilenmesi imalat sanayi ile tam bir paralellik sergilemektedir.

Sermaye malı imalatında kriz ara malında yaşananndan iki ay daha uzun sürmüştür.

Aşağıdaki tablo ihracatımız içinde önemli bir ağırlığı olan tekstil imalatının çok daha ağır bir kriz yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu sektörde küçülme 28 ay sürmüştür.2010 yılındaki toparlanma görüntüsünün baz etkisinden kaynaklandığı görülmektedir. Ağustos ve Eylül 2010'daki artış oranlarındaki düşme eğilimi dikkatle izlenmelidir.

TABLO 7 : TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN İMALATINDA BİR ÖNCEKİ YILIN AYNI AYINA GÖRE DEĞİŞİM ORANLARI

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2007	14.1	1.7	1.6	1.8	3.1	-4.1	-1.3	-1.7	-4.5	-0.3	-1.1	-14.6
2008	-0.5	-3.5	-10.8	-6.7	-12.6	-13.5	-10.8	-15.7	-13.3	-12.0	-19.4	-24.8
2009	-30.0	-30.7	-22.7	-19.7	-18.4	-10.5	-7.6	-8.2	-11.1	4.1	-6.6	32.1
2010	18.5	26.4	26.1	20.6	20.2	11.2	10.9	6.2	4.7			

b) Beyaz Eşya Üretimi ve Satışı

Aşağıdaki tabloda 2008-2010 arasında beyaz eşya üretim, yurtiçi satış, ihracat ve ithalat rakamları Ocak-Eylül Dönemi itibariyle verilmektedir.

TABLO 8: BEYAZ EŞYA ÜRETİMİ, YURTIÇİ SATIŞI, İHRACATI ve İTHALATI

	Ocak-Eylül					
	Adet			Yüzde Değişim		
	2008	2009	2010	2009/2008	2010/2009	2010/2008
BUZDOLABI						
Üretim	4,737,708	4,794,936	5,360,639	1.2	11.8	13.1
Yurtiçi Satış	1,460,542	1,311,186	1,466,628	-10.2	11.9	0.4
İhracat	3,412,766	3,755,578	4,004,263	10.0	6.6	17.3
İthalat	143,823	156,810	189,236	9.0	20.7	31.6
ÇAMAŞIR MAKİNESİ						
Üretim	3,619,317	3,574,187	4,065,737	-1.2	13.8	12.3
Yurtiçi Satış	1,103,494	1,076,787	1,185,094	-2.4	10.1	7.4
İhracat	2,639,648	2,780,972	3,100,112	5.4	11.5	17.4
İthalat	129,095	183,131	214,413	41.9	17.1	66.1
BULAŞIK MAKİNESİ						
Üretim	1,687,815	1,724,234	1,895,759	2.2	9.9	12.3
Yurtiçi Satış	897,986	911,944	962,504	1.6	5.5	7.2
İhracat	815,537	914,276	989,276	12.1	8.2	21.3
İthalat	73,022	90,698	103,968	24.2	14.6	42.4
FIRIN						
Üretim	2,269,704	1,939,354	2,254,435	-14.6	16.2	-0.7
Yurtiçi Satış	530,786	492,818	483,988	-7.2	-1.8	-8.8
İhracat	1,812,884	1,537,809	1,764,116	-15.2	14.7	-2.7
İthalat	62,708	46,615	34,155	-25.7	-26.7	-45.5

Kaynak: BESD

2010 yılı Ocak-Eylül Dönemi kriz yılı olan 2009 yılının aynı dönemi ile kıyaslandığında, fırın yurtiçi satışı ile ithalatı hariç bütün beyaz eşyaların üretim, yurtiçi satış, ihracat ve ithalat kalemlerinde artış olduğu görülmektedir. 2009 yılına göre 2010 yılında buzdolabı, çamaşır makinası ve bulaşık makinasında ithalat ihracatımızdan daha fazla artmıştır.

2010 yılının ilk dokuz ayı kriz yılı 2009 ile değil de 2008 yılı ile karşılaştırıldığında ise, fırın üretim, yurtiçi satış, ihracat ve ithalatının 2008 yılının gerisinde kaldığı görülmektedir. 2010 yılında 2008 yılına göre yurt içi satışlarda çok az canlanma olmuştur.

Özetle, tablonun incelenmesinden; beyaz eşyalarda üretim artışının olduğu, yurtiçi satışların sınırlı kaldığı ve ithalatın ihracattan daha çok arttığı sonucu çıkarılabilir.

c) Otomobil Üretimi ve Satışı

2008-2010 yılları Ocak-Eylül Döneminde otomobil üretimi ile yurtiçi satışı, ihracatı ve ithalatı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO 9 : OTOMOBİL ÜRETİMİ, YURTIÇİ SATIŞI, İHRACATI ve İTHALATI

OCAK-EYLÜL	Adet				
	Üretim	Yurtiçi Satış			İhracat
		Yerli	İthal	Toplam	
2008	524,329	79,661	163,469	243,130	441,117
2009	374,927	94,733	186,299	281,032	278,519
2010	443,236	96,921	215,482	312,403	332,224
2009/2008	-28.5	18.9	14.0	15.6	-36.9
2010/2009	18.2	2.3	15.7	11.2	19.3
2010/2008	-15.5	21.7	31.8	28.5	-24.7

Kaynak: OSD, ODD

2009 yılına göre artmış görünse de 2010 yılı üretimi hala 2008 yılının gerisindedir.

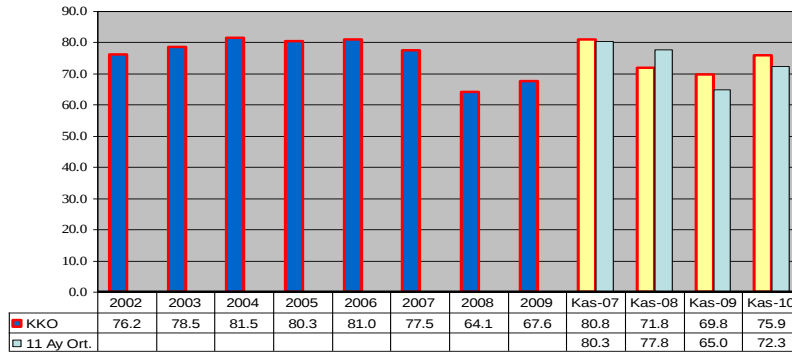
2010 yılı yurtiçi otomobil satışları 2009 yılına göre yerli otomobillerde yüzde 2.3 artarken ithal otomobillerde yüzde 15.7 artmıştır. 2010 yılında ithal otomobil satışı yerli otomobil satışının iki katından çok olmuştur.

2010 yılında otomobil ihracatının 2009 yılına göre yüzde 19.3 oranında artmış görünmesi bizi yanıltmamalıdır. Çünkü 2010 yılı ihracatı 2008 yılı ihracatının hala yüzde 24.7 oranında gerisindedir.

iii. Kapasite Kullanım Oranları

GRAFİK: 12

İMALAT SANAYİ AYLIK KAPASİTE KULLANIM ORANLARI

Kaynak : TÜİK, 2007 den itibaren MB.

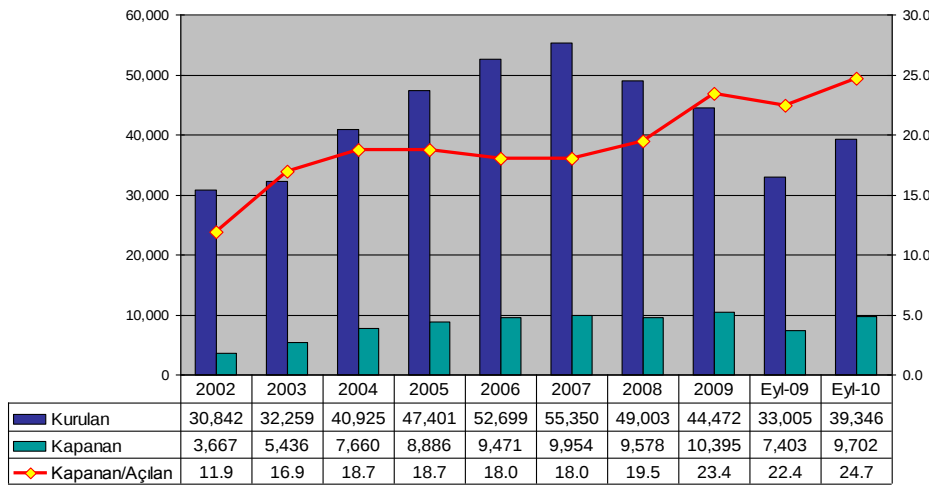
2010 yılı Kasım ayı kapasite kullanım oranı (75.9), 2009 yılının aynı ayının 6.1 puan üzerinde olmasına rağmen, 2007 yılı Kasım ayı kapasite kullanım oranının (80.8) gerisindedir.

Grafiğin incelenmesinden onbir aylık ortalama kapasite kullanım oranlarında da aynı eğilim görülmektedir.

iv. Kurulan ve Kapanan Şirketler

GRAFİK: 13

YILLAR İTİBARIYLA KURULAN KAPANAN ŞİRKET VE KOOPERATİFLER

Kaynak: TÜİK

2010 yılı Ocak-Eylül döneminde **kurulan şirket sayısı** 2009 yılının aynı dönemine göre yüzde 19.2 oranında artmıştır. 2009 yılında 2008'e göre aynı dönemde yüzde 17.9 azalmıştı. Bu açıdan bakıldığında 2010 yılı 2009'a göre iyi görülmektedir.

Kapanan şirket sayıları incelendiğinde 2010 yılının dokuz ayında 2009 yılının aynı dönemine göre yüzde 31.1 oranında artış olmuştur. 2009 yılının dokuz ayında 2008 yılının aynı dönemine göre kapanan şirket sayısındaki artış yüzde 3.1 idi. Bu açıdan, 2010 yılının 2009'a göre kötü olduğu anlaşılmaktadır.

Kurulan ve kapanan şirket sayılarını daha iyi değerlendirebilmek için, kurulan her 100 şirkete karşılık kaç şirketin kapandığına bakmak yerinde olacaktır. 2009 yılının dokuz ayında kurulan her 100 şirkete karşılık 22.4 şirket kapanırken 2010 yılının aynı döneminde bu sayı 24.7'ye çıkmıştır. Bu açıdan da 2010 yılı 2009 yılına göre daha kötü durumdadır.

2002 yılının tamamında kurulan her 100 şirkete karşılık 11.9 şirket kapanmıştı.

v. Güven Endeksleri

a) Tüketici Güven Endeksleri

EKİM 2010 itibariyle 89.02 olan tüketici güven endeksi, 2008 ve 2009 yıllarının aynı ayındaki oranların üstünde olmakla birlikte, ondan önceki dört yılın aynı ayına ait oranların altındadır. 2010 yılında Ekim ayına kadar her ay bir önceki aya göre yükselen endeksin Eylül ayından Ekim ayına geçerken ilk kez düşmesi dikkatle izlenmelidir.

b) Reel Kesim Güven Endeksi

TABLO 10: AYLAR İTİBARIYLA REEL KESİM GÜVEN ENDEKSİ

	2009			2010									
	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım
ENDEKS	92.2	92.1	104.2	105.2	112.1	119.3	115.0	111.7	112.4	112.1	110.7	107.2	107.6

Kasım 2010 Reel Kesim Güven Endeksinin 2009 yılı Kasım ayının 15.4 puan üzerinde olması olumlu bir gelişmedir. Ancak endeksin Nisan 2010'dan bu yana düşmekte olması gözüldü edilmemelidir.

c) T.C.Merkez Bankası Beklenti Anketi

TABLO 11: TCMB BEKLENTİ ANKETİ

TCMB Beklenti Anketi	2009		2010	
	Kasım		Kasım	
	1	2	1	2
Yıl Sonu TÜFE	5.80	5.81	8.10	8.10
Yıl Sonu Dolar Kuru	1.51	1.50	1.44	1.46

2009 yılı Kasım ayı 2 nci yarı beklenti anketine göre, yılsonu TÜFE beklentisi yüzde 5.81 iken, 2010 yılının aynı döneminde bu oran yüzde 8.1'e çıkmıştır. Bir yıl öncesine göre enflasyon beklentilerinin bozulduğu görülmektedir.

2009 yılı Kasım ayı 2 nci yarı beklenti anketine göre, yılsonu dolar kuru beklentisi 1.51 iken, 2010 yılının aynı döneminde bu kur 1.46'ya gerilemiştir. Bu gerileme ihracatımızı olumsuz yönde etkilerken ithalatımızın ve dış ticaret açığımızın artmasına yol açmaktadır.

2. İŞSİZLİK

i. Hükümetin Uyguladığı Büyüme Modeli ile İstihdam İlişkisi

Aşağıdaki tabloda 2003 -2009 döneminde 3 üncü çeyrekler itibariyle yıllık büyüme ve işsizlik oranları gösterilmektedir. 2010 yılı 3 üncü çeyrek büyüme rakamları henüz açıklanmadığı için kıyaslama için 2009 ve 2010 yılı rakamları ikinci çeyrek itibariyle verilmiştir.

TABLO 12: ÜÇÜNCÜ ÇEYREKLER İTİBARIYLA YILLIK BÜYÜME VE İŞSİZLİK ORANLARI

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 (*)	2010 (**)
BÜYÜME	6.9	8.8	8.0	7.9	5.2	3.8	-7.9	6.3
İŞSİZLİK	9.4	9.5	9.9	9.6	9.7	10.2	13.4	11.0

(*) 2009 2. Çeyrek İtibariyle İşsizlik yüzde 13.6; Büyüme yüzde -6.9

(**) 2. Çeyrek İtibariyle Rakamlar

Ekonomimizin ortalama yüzde 7.9 oranında büyüdüğü 2003-2006 döneminde işsizlik oranının 0.2 puan artması, büyüme modelimizin istihdam yaratmadığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Ortalama büyümenin yüzde 0.4'e düştüğü 2007-2009 döneminde ise işsizlik oranımız 3.7 puan artmıştır. Ekonominin küçüldüğü dönemde işsizliğin artmış olması ise doğaldır.

2010 yılı 2 nci çeyreği itibariyle sağlanan yıllık yüzde 6.3'lük büyümeye karşılık işsizlik oranında elde edilen 2.6 puanlık düşüş önemlidir. Ancak, bu durumun kriz sonrası geçici bir düzelme olup olmadığını önümüzdeki aylardaki büyüme ve işsizlik oranları arasındaki ilişki ortaya koyacaktır.

ii. Kriz Öncesi, Kriz Dönemi ve Kriz Sonrası İşsizlik ve İstihdam Verileri

Krizden önceki üç yıl, kriz dönemi ve kriz sonrasında işgücü piyasasında meydana gelen gelişmeler aşağıdaki tablolarda incelenmektedir. Dönem başı olarak 2005 yılının esas alınmasının nedeni, aylar itibariyle işsizlik verilerinin 2005 yılından itibaren açıklanmaya başlanmasıdır.

TABLO 13: İŞGÜCÜ, İSTİHDAM VE İŞSİZ SAYILARI

Bin Kişi	TEMMUZ					AĞUSTOS					DEĞİŞİM			
	2010	2005	2008	2009	2010	AĞUSTOS İTİBARIYLA				AYLIK	2008-2005	2009-2008	2010-2009	
KURUMSAL OLMAYAN NÜFUS	71,372	67,329	69,824	70,639	71,440	2,495	815	801	68					
15 YAŞ ÜSTÜ NÜFUS	52,572	48,457	50,916	51,789	52,645	2,459	873	856	73					
İŞGÜCÜ	26,260	23,028	24,570	25,537	26,166	1,542	967	629	-94					
Erkek	18,559	17,077	17,847	18,290	18,535	770	443	245	-24					
Kadın	7,701	5,951	6,723	7,247	7,631	772	524	384	-70					
İSTİHDAM	23,478	20,740	22,068	22,108	23,195	1,328	40	1,087	-283					
Erkek	16,702	15,438	16,113	15,914	16,559	675	-199	645	-143					
Kadın	6,776	5,302	5,955	6,194	6,636	653	239	442	-140					
İŞSİZ SAYISI	2,782	2,288	2,502	3,429	2,971	214	927	-458	189					
Erkek	1,857	1,638	1,734	2,376	1,976	96	642	-400	119					
Kadın	925	650	768	1,053	995	118	285	-58	70					
İŞGÜCÜNE DAHİL OLMAYANLAR	26,312	25,429	26,346	26,252	26,479	917	-94	227	167					
Erkek	7,258	6,648	7,130	7,131	7,319	482	1	188	61					
Kadın	19,054	18,781	19,216	19,121	19,160	435	-95	39	106					
KAYITDIŞI İSTİHDAM	10,579	10,189	9,999	10,105	10,385	-190	106	280	-194					
Erkek	6,472	6,718	6,335	6,359	6,367	-383	24	8	-105					
Kadın	4,107	3,471	3,664	3,746	4,018	193	82	272	-89					

TABLO 14: İŞSİZLİK ORANLARI

Bin Kişi	TEMMUZ					AĞUSTOS					DEĞİŞİM			
	2010	2005	2008	2009	2010	AĞUSTOS İTİBARIYLA				AYLIK	2008-2005	2009-2008	2010-2009	
TÜRKİYE GENELİ	10.6	9.9	10.2	13.4	11.4	0.2	3.2	-2.1	0.8					
Tarımdışı	13.6	12.9	12.9	17.0	14.5	0.0	4.1	-2.5	0.9					
Erkek	10.0	9.6	9.7	13.0	10.7	0.1	3.3	-2.3	0.7					
Kadın	12.0	10.9	11.4	14.5	13.0	0.5	3.1	-1.5	1.0					
GENÇLER	19.5	19.1	19.7	23.5	21.1	0.6	3.8	-2.4	1.6					
Erkek	18.0	18.4	19.0	23.0	19.4	0.6	4.0	-3.6	1.4					
Kadın	22.1	20.8	20.9	24.4	24.4	0.1	3.5	0.0	2.3					
KENT	13.2	12.4	12.2	16.5	14.0	-0.2	4.3	-2.5	0.8					
Erkek	11.6	11.0	10.7	14.8	12.2	-0.3	4.1	-2.6	0.6					
Kadın	17.9	17.5	17.2	21.7	19.2	-0.3	4.5	-2.5	1.3					
GENÇLER	23.7	23.1	22.7	27.8	25.6	-0.4	5.1	-2.2	1.9					
Erkek	21.1	20.5	20.3	25.4	22.3	-0.2	5.1	-3.1	1.2					
Kadın	28.9	29.2	27.9	32.6	31.9	-1.3	4.7	-0.7	3.0					
KIR	5.5	5.1	6.1	7.4	6.2	1.0	1.3	-1.2	0.7					
Erkek	6.3	6.3	7.3	8.9	7.1	1.0	1.6	-1.8	0.8					
Kadın	4.0	2.7	3.8	4.8	4.6	1.1	1.0	-0.2	0.6					

TABLO 15: İŞGÜCÜNE KATILMA VE İSTİHDAM ORANLARI

Bin Kişi	TEMMUZ					AĞUSTOS					DEĞİŞİM			
											AĞUSTOS İTİBARIYLA			
	2010	2005	2008	2009	2010	2008-2005	2009-2008	2010-2009	AYLIK					
İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI														
TÜRKİYE GENELİ	50.0	47.5	48.3	49.3	49.7	0.7	1.1	0.4	-0.2					
Erkek	71.9	72.0	71.5	71.9	71.7	-0.5	0.4	-0.2	-0.2					
Kadın	28.8	24.1	25.9	27.5	28.3	1.8	1.6	0.8	-0.5					
KENT	47.3	44.9	45.8	46.5	47.2	0.9	0.7	0.7	-0.1					
KIR	56.0	53.9	54.0	55.8	55.4	0.1	1.8	-0.4	-0.6					
İSTİHDAM ORANI														
TÜRKİYE GENELİ	44.7	42.8	43.3	42.7	44.1	0.5	-0.7	1.4	-0.6					
Erkek	64.7	65.1	64.5	62.6	64.1	-0.6	-1.9	1.5	-0.6					
Kadın	25.3	21.4	23.0	23.5	24.8	1.6	0.5	1.3	-0.5					
KENT	41.1	39.3	40.2	38.8	40.6	0.9	-1.4	1.8	-0.5					
KIR	52.9	51.2	50.7	51.7	52.0	-0.5	1.0	0.3	-0.9					
KAYITDIŞI İSTİHDAM ORANI														
Erkek	61.2	65.9	63.4	62.9	61.3	-2.6	-0.4	-1.6	0.1					
Kadın	38.8	34.1	36.6	37.1	38.7	2.6	0.4	1.6	-0.1					

TABLO 16: İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Bin Kişi	TEMMUZ					AĞUSTOS					DEĞİŞİM			
											AĞUSTOS İTİBARIYLA			
	2010	2005	2008	2009	2010	2008-2005	2009-2008	2010-2009	AYLIK					
İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI														
TARIM (yüzde)	26.8	26.9	25.5	26.5	26.6	-1.4	1.0	0.2	-0.1					
SANAYİ (yüzde)	19.5	20.6	20.5	18.8	19.5	-0.1	-1.7	0.7	0.0					
İNŞAAT (yüzde)	7.0	5.9	6.1	6.2	6.6	0.2	0.2	0.4	-0.3					
HİZMETLER (yüzde)	46.8	46.6	47.9	48.5	47.2	1.3	0.6	-1.3	0.4					
TARIM	6,284	5,577	5,622	5,854	6,178	45	232	324	-106					
SANAYİ	4,575	4,282	4,532	4,163	4,525	250	-369	362	-50					
İNŞAAT	1,632	1,217	1,337	1,373	1,542	120	36	169	-90					
HİZMETLER	10,987	9,664	10,577	10,718	10,950	913	141	232	-37					

TABLO 17: İŞGÜCÜNE DAHİL OLMAYANLAR

Bin Kişi	TEMMUZ					AĞUSTOS					DEĞİŞİM			
											AĞUSTOS İTİBARIYLA			
	2010	2005	2008	2009	2010	2008-2005	2009-2008	2010-2009	AYLIK					
işbaşı yapmaya hazır olanlar	1,908	1,401	1,705	1,860	1,885	304	155	25	-23					
Mevsimlik çalışanlar	41	133	165	33	42	32	-132	9	1					
Ev işleriyle meşgul	11,690	12,949	12,332	12,099	11,784	-617	-233	-315	94					
Öğrenci	3,745	3,238	3,445	3,562	3,736	207	117	174	-9					
Emekli	3,580	3,140	3,378	3,649	3,637	238	271	-12	57					
Çalışamaz halde	3,428	3,003	3,393	3,358	3,460	390	-35	102	32					
Diğer	1,919	1,565	1,928	1,691	1,935	363	-237	244	16					

TABLO 18: SÜRELERİNE GÖRE İŞSİZLER

Bin Kişi	TEMmuz					AĞUSTOS				DEĞİŞİM			
										AĞUSTOS İTİBARIYLA			
	2010	2005	2008	2009	2010	2008-2005	2009-2008	2010-2009	AYLIK				
1-2 ay süredir iş arayanlar	982	579	877	1,077	1,104	298	200	27	122				
3-5 ay süredir iş arayanlar	542	448	603	778	621	155	175	-157	79				
6 aydan fazla süredir iş arayanlar	1,259	1,262	1,023	1,574	1,246	-239	551	-328	-13				
6-8 ay süredir iş arayanlar	286	221	229	430	261	8	201	-169	-25				
9-11 ay süredir iş arayanlar	138	70	111	203	125	41	92	-78	-13				
1 ile 2 yıl arasında iş arayanlar	512	450	426	592	541	-24	166	-51	29				
2 ile 3 yıl arasında iş arayanlar	194	264	151	203	202	-113	52	-1	8				
3 yıldan fazladır iş arayanlar	129	257	106	146	117	-151	40	-29	-12				

Kaynak: TÜİK

a) Kriz Öncesi Üç Yıllık Dönemde (Ağustos 2005-Ağustos 2008) İşsizlik ve İstihdam

Bu dönemde toplam aktif nüfus 2 milyon 459 bin kişi artmıştır.

Artan aktif nüfusun **1 milyon 542 bini** işgücüne dahil edilirken **917 bini** (aktif nüfusun yüzde 37.3'ü) işgücüne dahil edilmemiş ve işsizlik hesaplamalarına alınmamıştır.

Daha başlangıçta işgücüne dahil edilmeyerek işsizlik hesabı dışında bırakılan 917 bin kişi bir kenara bırakılsa bile, Hükümet, kriz öncesi üç yılda işgücüne dahil olan 1 milyon 542 bin kişiden 1 milyon 328 binine iş imkanı yaratabilmiştir. Bu dönemde işsiz sayısı 214 bin kişi artmış (118 bini kadın 96 bini erkek olmak üzere), işsizlik oranı da yüzde 9.9'dan yüzde 10.2'ye çıkmıştır.

2008 yılı Ağustos ayında **2 milyon 502 bin** olan işsiz sayısına, iş bulmaları halinde işbaşı yapmaya hazır olduklarını bildiren **1 milyon 705 bin kişi** dahil değildir.

Bu dönemde 1 milyon 328 bin kişilik istihdam artışının (653 bini kadın 675 bini erkek olmak üzere); 913 bini hizmetler, 250 bini sanayi, 120 bini inşaat ve 45 bini de tarım sektöründe olmuştur.

Kriz öncesi üç yılda ekonomik büyümeye rağmen sanayi sektörünün yılda ortalama yaklaşık 83 bin kişiye iş yaratabilmiş olması düşündürücüdür. İnşaat sektörü aynı dönemde sanayi sektörünün yarattığı istihdamın yarısı kadar istihdam yaratmıştır.

Bu dönemde kayıt dışı istihdamdaki 190 bin kişilik azalma olumludur. Ancak erkeklerde kayıt dışı istihdam 383 bin kişi azalırken kadınlarda 193 bin kişi artmış olması, istihdamda sıkıntı çeken kadınların kayıtdışı çalışmayı kabul etmeleri halinde iş bulabildiklerini göstermektedir.

Kriz öncesi 3 yıllık dönemde;

- Türkiye geneli işsizlik oranı 0.3 puan artarak yüzde 9.9'dan yüzde 10.2'ye çıkmıştır.
- Tarımdışı işsizlik sabit kalmıştır.
- Kadınlarda işsizlik oranı 0.5 puan artmıştır.
- Kentlerde işsizlik oranı 0.2 puan azalırken, kırsalda 1 puan artmıştır.
- İşgücüne katılma oranında kadınlarda 1.8 puan artarken erkeklerde 0.5 puan azalmıştır.
- İstihdam oranı kadınlarda 1.6 puan artarken erkeklerde 0.6 puan düşmüştür.
- Kadınlardaki işgücüne katılma oranı ve istihdam oranındaki artışlar, *'kadınların durumu düzelmiştir'*, şeklinde anlaşılmamalıdır. Çünkü Ağustos 2008 itibariyle erkeklerde yüzde 71.5 olan işgücüne katılma oranı kadınlarda yüzde 25.9; erkeklerde yüzde 64.5 olan istihdam oranı kadınlarda yüzde 23.0'dür.
- Tarım sektörünün toplam istihdam içindeki payı 1.4, sanayi sektörünün payı da 0.1 puan azalmıştır.

Bu rakamlar, işsizlikle ilgili verilerin Hükümetin iddia ettiğinin aksine kriz öncesi dönemden bozulmaya başladığını göstermektedir.

***b) Bir Yıllık Kriz Döneminde (Ağustos 2008-Ağustos 2009)
İşsizlik ve İstihdam***

Krizde işgücüne katılan 967 bin kişiden sadece 40 binine iş imkanı yaratılabilmiş, geri kalan 927 bin kişi işsizler ordusuna katılmıştır. Yani kriz döneminde işsiz sayısı 927 bin kişi artarak 3 milyon 429 bine çıkmıştır. Bu rakama iş bulmaları halinde işbaşı yapmaya hazır olan 1 milyon 860 bin kişi eklendiğinde gerçek işsiz sayısının 5 milyon 289 bin kişiye ulaştığı görülecektir.

Bu dönemde toplam aktif nüfus 873 bin kişi artmıştır. Toplam işgücü ise, daha önce işgücüne dahil olmayanlardaki 94 bin kişilik azalma ile birlikte (873+94) 967 bin kişi artmıştır.

Krizde işlerini kaybedenlerin 642 bini erkeklerden 285 bini de kadınlardan oluşmaktadır.

Kriz döneminde erkek istihdamı 199 bin kişi azalırken kadın istihdamı 239 bin kişi artmıştır. Artan kadın istihdamının yaklaşık üçte biri (82 bin kişi) kayıt dışı istihdamı kabul etmek zorunda kalmışlardır. Kriz döneminde kayıt dışı istihdamda 106 bin kişilik artış olmuştur.

Kriz döneminde sanayi sektöründe istihdam 369 bin kişi azalmış ve sanayi sektörünün toplam istihdam içindeki payı yüzde 20.5'den yüzde 18.8'e düşmüştür. İstihdamda tablonun daha da kötüleşmesini kriz nedeniyle tarım sektörüne dönen 232 bin kişi önlemiştir. Yani tarım sektörü krizin sigortası rolünü oynamıştır.

Bu dönemde 6 aydan daha uzun süreli işsizlerin sayısı 551 bin kişi artarak 1 milyon 574 bin kişiye ulaşmıştır.

Kriz döneminde;

- Türkiye geneli işsizlik oranı 3.2 puan artarak yüzde10.2'den yüzde13.4'e çıkmıştır.
- Tarımdışı işsizlik 4.1 puan artmıştır.
- Erkeklerde 3.3 puanlık artışa karşılık kadınlarda 3.1 puanlık artış olmuştur.
- Gençlerde işsizlik 3.8 puan artmıştır.
- İşsizlik 5.1 puanlık artışla en çok kentlerdeki genç erkekler arasında olmuştur.
- İşgücüne katılma oranı 1.1 puan artarken istihdam oranı 0.7 puan azalmıştır.

c) Kriz Sonrası Dönemde (Ağustos 2009-Ağustos 2010) İşsizlik ve İstihdam

Bu dönemde aktif nüfus 856 bin kişi artmış, bunun **629 bini** işgücüne dahil edilirken **227 bini** işgücüne dahil edilmemiş ve işsizlik hesaplamalarına alınmamıştır.

Son bir yılda, işgücüne yeni dahil olan 629 bin kişiden daha fazla istihdam yaratılmıştır. Bu dönemde yaratılan istihdam 1 milyon 87 bin kişidir. Bu ise işsizliğin $1.087 - 629 = 458$ bin kişi azalması anlamına gelmektedir. İşsiz sayısındaki azalmanın 400 bini erkeklerde olurken kadınlarda işsiz sayısında azalma 58 binde kalmıştır.

Azalan işsizlikte, artan işgücünden 227 bininin işgücüne dahil olmayanlar arasına atılması etkili olmuştur.

Bu dönemde istihdam edilenlerden 280 bin kişinin kayıt dışında istihdam ediliyor olmaları da istihdamın kalitesini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca kadınlar kriz sonrasında da kayıt dışı çalışmak zorunda kalmışlardır. Kriz sonrası bir yıllık süre içinde artan 280 bin kişilik kayıt dışı istihdamın 271 bini kadınlardan oluşmaktadır.

1 milyon 87 bin kişilik istihdam artışı nerelerden gelmiş diye baktığımızda, 324 bininin tarım (yüzde 29.8), 362 bininin sanayi, 232 bininin hizmetler ve 169 bininin de inşaat sektöründeki artıştan kaynaklandığını görüyoruz.

Bu dönemde istihdam edilenler arasında 6 aydan fazla işsiz olan 328 bin kişinin bulunması olumlu olmakla birlikte, aynı dönemde kayıt dışı istihdamın 280 bin kişi artmış olması, bunların çoğunun kayıt dışı çalışmayı kabul ederek iş bulabildikleri sonucunu doğurmaktadır.

d) Ağustos 2010'de İşsizlik ve İstihdam

Ağustos ayında aktif nüfus **73 bin kişi** artarken, işgücü 94 bin kişi azalmış ve işgücüne dahil olmayanlar 167 bin kişi artmıştır. Bu durum, son bir ayda artan aktif nüfusla birlikte daha önce iş gücüne dahil olanlardan bazılarının da iş gücüne dahil olmayanlar arasına katılarak işsizlik hesabına dahil edilmediklerini göstermektedir. Bu rakam oyununa rağmen, son bir ayda istihdam 283 bin kişi azalmış ve işsiz sayısı da (119 bini erkek 70 bini kadın olmak üzere) 189 bin kişi artmıştır.

İstihdamdaki azalmanın 106 bini tarım, 90 bini inşaat, 50 bini sanayi ve 37 bini de hizmetler sektöründe olmuştur.

Konjonktürel olarak istihdamın yüksek olması gereken Ağustos ayında tüm sektörlerde istihdamın azalması, krizden çıktığını ve diğer ülkelerden ayrıştığını söyleyen Hükümeti yalanlamaktadır.

İşsizlik düştü diye propaganda yapılan Ağustos ayındaki yüzde 11.4'lük oran, 2009 yılı hariç 2002 yılından bu yana Ağustos ayı için en yüksek işsizlik oranıdır.

Temmuz ayında 60 bin kişi artmış görünen kayıtdışı istihdamın Ağustos ayında 194 bin kişi azalmış görünmesi TÜİK'in işsizlik verilerini tartışılır hale getirmektedir.

iii. Aylar ve Çeyrek Dönemler İtibariyle İşsizlik Oranları

Aylar ve çeyrek dönemler itibariyle işsizlik oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO 19: AYLAR VE ÇEYREK DÖNEMLER İTİBARIYLA İŞSİZLİK ORANLARI

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ocak				11.8	12.1	11.3	11.6	15.5	14.5
Şubat (1.Ç)	11.5	12.3	12.4	11.9	12.2	11.7	11.9	16.1	14.4
Mart				11.2	11.3	10.7	11.0	15.8	13.7
Nisan				10.4	10.3	10.1	9.9	14.9	12.0
Mayıs (2.Ç)	9.3	10.0	9.3	9.6	9.2	9.2	9.2	13.6	11.0
Haziran				9.6	9.2	9.2	9.4	13.0	10.5
Temmuz				9.6	9.3	9.3	9.9	12.8	10.6
Ağustos (3.Ç)	9.6	9.4	9.5	9.9	9.6	9.7	10.2	13.4	11.4
Eylül				10.1	9.5	9.9	10.7	13.4	
Ekim				10.4	9.6	10.2	11.2	13.0	
Kasım (4.Ç)	11.0	10.3	10.0	11.0	10.0	10.5	12.6	13.1	
Aralık				11.5	10.9	10.9	14.0	13.5	
YILLIK	10.3	10.5	10.8	10.6	10.2	10.3	11.0	14.0	

AKP, yüzde 10.3 olarak devraldığı işsizlik oranını 2009 itibariyle yüzde 14'e çıkarmıştır. Ağustos ayındaki yüzde 11.4'lük işsizlik oranı 2002 yılındaki yüzde 9.6'lık oranın 1.8 puan daha üstündedir. Hükümet OVP'da işsizlik oranını 2010 yılında yüzde 12.2'ye, 2013 yılında da yüzde 11.4'e düşürmeyi öngörmektedir. Bugüne kadar işsizlik konusunda da söylediğini bir türlü tutturamayan Hükümet işbaşında kalmayı başarabilir ve 2013 yılı işsizlik hedefini de tutturabilirse, o takdirde dahi, 11 yıl sonra geline nokta, 2002 yılının hala 1.1 puan daha kötüsüdür olacaktır.

3. TASARRUF VE YATIRIMLAR

i. Tasarruflar

TABLO 20: TASARRUFLARLA GSYH İLİŞKİSİ

	Milyon TL								
	Cari Fiyatlarla								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Kamu	-5,391	19,553	35,806	20,287	16,393	-8,228	8,709	9,418	
Özel	92,532	68,865	56,532	110,290	143,936	133,339	129,674	153,703	
Toplam Yurtiçi Tas.	87,141	88,418	92,338	130,577	160,330	125,112	138,383	163,120	
	GSYH içindeki Payları								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Kamu	-0.96	3.01	4.72	2.41	1.72	-0.86	0.79	0.78	
Özel	16.55	10.61	7.45	13.08	15.14	14.00	11.80	12.65	
Toplam Yurtiçi Tas.	15.59	13.63	12.18	15.49	16.87	13.13	12.59	13.43	

2004 yılında GSYH'ya oranı yüzde 15.6 olan toplam yurtiçi tasarrufların 2010 yılında kriz yılı 2009'un da altına düşerek yüzde 12.6'ya inmesi beklenmektedir. 2011 yılı öngörüsü ise 2004 yılının 2.16 puan altındadır.

2006 yılında yüzde 4.72 ile en yüksek düzeye çıkan kamu tasarruflarının GSYH'ya oranı da 2010 ve 2011 yıllarında binde 79 ve binde 78'e düşecektir.

2008 yılında yüzde 16.87 ile en yüksek noktaya çıkan özel sektör tasarruflarının GSYH'ya oranı ise 2010 ve 2011 yılında yüzde 13'ler düzeyine kadar gerileyecektir.

Bu oranlar yurtiçi tasarruflarda yıldan yıla bir gerilemeye ve yetersizliğe işaret etmektedir.

ii. Yatırımlar

a) Toplam Sabit Sermaye Yatırımları

Yıllar itibariyle toplam sabit sermaye yatırımları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO 21: TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

Milyon TL

Yıllar	GSYH	CARİ FİYATLARLA			GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI			DEĞİŞİM ORANLARI		
		KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
2003	454,781	17,615	39,808	57,423	3.87	8.75	12.63			
2004	559,033	18,052	60,730	78,782	3.23	10.86	14.09	2.5	52.6	37.2
2005	648,932	24,444	73,204	97,648	3.77	11.28	15.05	35.4	20.5	23.9
2006	758,391	30,410	93,159	123,569	4.01	12.28	16.29	24.4	27.3	26.5
2007	843,178	32,534	154,381	186,915	3.86	18.31	22.17	7.0	65.7	51.3
2008	950,534	39,123	152,692	191,815	4.12	16.06	20.18	20.3	-1.1	2.6
2009	952,635	39,342	124,600	163,942	4.13	13.08	17.21	0.6	-18.4	-14.5
2010(*)	1,098,807	53,933	153,743	207,676	4.91	13.99	18.90	37.1	23.4	26.7
2011 (**)	1,214,852	51,821	178,867	230,688	4.72	16.28	20.99	-3.9	16.3	11.1

Kaynak: DPT

(*) Gerçekleşme Tahmini

(**) Program

2003 yılında toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 30.7'sini kamu yaparken 2011 yılı programında bu oran yüzde 22.5'e düşmüştür. Kamu, 2011 yılında milli gelire oran olarak 2010 yılından daha az sabit sermaye yatırımı yapacaktır. Ayrıca 2011 yılı kamu yatırımları 2010 yılına göre yüzde 3.9 oranında daha düşük olacaktır.

2011 yılında özel sektörün yapacağı sabit sermaye yatırımının milli gelire oranı 2007 yılı seviyesinin altında kalacaktır.

Aşağıdaki iki tabloda da alt sektörler ve yıllar itibariyle toplam sabit sermaye yatırımları ile bu yatırımların milli gelire oranındaki değişimler gösterilmektedir.

TABLO 22: ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

	Milyon TL								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 (*)	2011 (**)
TARIM	2,431	4,112	4,217	5,222	7,854	7,083	6,324	9,543	10,781
MADENCİLİK	1,062	1,476	1,728	2,130	3,124	3,246	3,086	4,142	4,755
İMALAT	16,172	26,124	31,152	39,964	70,329	71,058	53,906	69,211	76,260
ENERJİ	4,537	3,421	4,584	5,485	8,267	9,424	14,286	11,029	15,034
ULAŞTIRMA	11,348	17,465	21,141	25,576	36,394	43,341	42,707	64,149	65,254
TURİZM	3,543	4,754	5,856	7,012	10,490	12,309	6,477	7,438	8,285
KONUT	5,930	8,202	11,547	14,968	20,056	12,942	8,090	9,153	10,615
EĞİTİM	3,095	3,184	3,569	4,215	5,544	5,775	5,980	7,043	8,543
SAĞLIK	2,582	3,382	5,055	7,003	9,187	9,867	6,860	7,485	9,862
DİĞERLERİ	6,723	6,662	8,799	11,993	15,670	16,770	16,227	18,481	21,299

TOPLAM	57,423	78,782	97,648	123,568	186,915	191,815	163,943	207,674	230,688
---------------	--------	--------	--------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

(*) Gerçekleşme Tahmini

(**) Program

TABLO 23: ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA TOPLAM SABİT SERMAYE YATIRIMLARININ GSYH'YA ORANI

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TARIM	0.53	0.74	0.65	0.69	0.93	0.75	0.66	0.87	0.89
MADENCİLİK	0.23	0.26	0.27	0.28	0.37	0.34	0.32	0.38	0.39
İMALAT	3.56	4.67	4.80	5.27	8.34	7.48	5.66	6.30	6.28
ENERJİ	1.00	0.61	0.71	0.72	0.98	0.99	1.50	1.00	1.24
ULAŞTIRMA	2.50	3.12	3.26	3.37	4.32	4.56	4.48	5.84	5.37
TURİZM	0.78	0.85	0.90	0.92	1.24	1.29	0.68	0.68	0.68
KONUT	1.30	1.47	1.78	1.97	2.38	1.36	0.85	0.83	0.87
EĞİTİM	0.68	0.57	0.55	0.56	0.66	0.61	0.63	0.64	0.70
SAĞLIK	0.57	0.60	0.78	0.92	1.09	1.04	0.72	0.68	0.81
DİĞERLERİ	1.48	1.19	1.36	1.58	1.86	1.76	1.70	1.68	1.75

TOPLAM	12.63	14.09	15.05	16.29	22.17	20.18	17.21	18.90	18.99
---------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

GSYH	454,781	559,033	648,932	758,391	843,178	950,534	952,635	1,098,807	1,214,852
-------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------

Kaynak:DPT

Toplam sabit sermaye yatırımlarının milli gelire oranı 2011 yılında da 2007 yılını yakalayamayacaktır. Onun içindir ki 2009-2011 arası dönemi AKP ile kayıp yıllar olarak adlandırıyoruz.

Alt sektörler baktığımızda da tarım, imalat, turizm, konut ve sağlık sektörüne yapılan toplam sabit sermaye yatırımlarının milli gelire oranının 2011 yılında 2007 yılı rakamlarının altında kaldığı görülmektedir. 2011 yılında madencilik ve eğitim sektörü oranlarının 2007 oranları ile başabaş geleceği, sadece enerji ve ulaştırma alanında 2007 yılı oranlarının aşılabacağı anlaşılmaktadır.

Kriz sonrası özel tüketim harcamalarındaki artışa bağlı iç talepteki canlanmaya rağmen yatırım harcamalarında henüz bir artış gözlenmemektedir.

b) Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları

1) Sektörler İtibariyle Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları

TABLO 24 : SEKTÖRLER İTİBARIYLA TEŞVİK BELGELİ SABİT SERMAYE YATIRIM TUTARI VE GSYH İLİŞKİSİ

Milyon TL	GSYH	TARIM		MADENCİLİK		İMALAT		ENERJİ		HİZMETLER		TOPLAM	
		Tutar	Payı	Tutar	Payı	Tutar	Payı	Tutar	Payı	Tutar	Payı	Tutar	Payı
2003	454,781	208	0.05	267	0.06	9,710	2.14	531	0.12	9,607	2.11	20,323	4.47
2004	559,033	255	0.05	439	0.08	10,417	1.86	896	0.16	4,401	0.79	16,408	2.93
2005	648,932	381	0.06	674	0.10	11,163	1.72	1,902	0.29	6,491	1.00	20,601	3.18
2006	758,391	489	0.06	562	0.07	10,620	1.41	1,821	0.24	8,143	1.08	21,634	2.87
2007	843,178	324	0.04	624	0.07	11,895	1.42	4,354	0.52	8,444	1.01	25,641	3.06
2008	950,534	360	0.04	655	0.07	10,090	1.06	8,727	0.92	7,891	0.83	27,724	2.92
2009	952,635	391	0.04	800	0.08	7,636	0.80	4,649	0.49	6,317	0.66	19,794	2.08
Eyl-10		1,739		1,031		25,208		4,722		6,906		39,605	

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, Veriler 03.11.2010 itibariyledir.

Sektörler itibariyle teşvik belgeli yatırımların milli gelire oranı 2003 yılında yüzde 4.47 iken 2009 yılında bu oran yüzde 2.08'e düşmüştür.

Teşvik belgeli yatırımların ana sektörler itibariyle milli gelire oranına baktığımızda ise, tarımın payı yüzde 0.05'ten yüzde 0.04'e, imalatın payı yüzde 2.14'den yüzde 0.8'e ve hizmetlerin payı yüzde 2.11'den yüzde 0.7'ye gerilerken, madenciliğin payı yüzde 0.06'dan yüzde 0.08'e, enerjinin payı yüzde 0.12'den yüzde 0.49'a çıkmıştır.

2) Bölgeler İtibariyle Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları

TABLO 25: BÖLGELER İTİBARIYLA TEŞVİK BELGELİ SABİT SERMAYE YATIRIMLARI VE GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI Million TL

		Marmara Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	Ege Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Muhtelif Bölge	Toplam
2003		10,252	2,721	2,195	2,638	548	281	1,388	302	20,326
2004		6,597	2,466	1,979	2,050	1,171	349	1,484	310	16,406
2005		7,922	2,779	2,989	3,613	1,471	776	929	161	20,640
2006		8,716	3,062	2,294	3,122	1,913	652	1,223	784	21,766
2007		7,666	3,643	2,040	4,174	3,361	1,078	1,293	2,516	25,772
2008		11,631	2,953	2,841	3,548	2,898	1,327	1,667	905	27,770
2009(*)										19,794
Eyl-10										39,605
GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI										
2003	454,781	2.25	0.60	0.48	0.58	0.12	0.06	0.31	0.07	4.47
2004	559,033	1.18	0.44	0.35	0.37	0.21	0.06	0.27	0.06	2.93
2005	648,932	1.22	0.43	0.46	0.56	0.23	0.12	0.14	0.02	3.18
2006	758,391	1.15	0.40	0.30	0.41	0.25	0.09	0.16	0.10	2.87
2007	843,178	0.91	0.43	0.24	0.50	0.40	0.13	0.15	0.30	3.06
2008	950,098	1.22	0.31	0.30	0.37	0.31	0.14	0.18	0.10	2.92
2009	952,635									2.08

(*) 2009 yılı Ağustos ayından itibaren dört bölgeyi esas alan yeni teşvik sistemi uygulandığından toplamalar alınmıştır.
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, veriler 03.11.2010 itibariyledir.

Ağustos 2009'dan itibaren 4 bölgeyi esas alan yeni teşvik sistemi uygulamaya girmiştir. Bu nedenle 2009 ve 2010 yıllarına ait teşvik belgeli yatırımların eski coğrafi bölgeleri esas alan teşvikli yatırımlarla kıyaslanması ancak toplam düzeyinde yapılabilmektedir.

Tablonun incelenmesinden, 2003-2009 döneminde Karadeniz Bölgesi hariç bütün bölgelerde teşvikli yatırımların milli gelire oranının düştüğü, sadece Doğu Anadolu'da değişmediği görülecektir. 2009 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesine verilen teşvikli yatırımlar 2003 yılının yaklaşık üçte biri düzeyine gerilemiştir.

3) Ocak-Eylül Dönemi Teşvik Belgeli Sabit Sermaye Yatırımları

TABLO 26: OCAK-EYLÜL AYLARINDA VERİLEN YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI (2007-2010)

Milyon TL

	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Hizmetler	Toplam
Sabit Yatırım						
2007	324	624	11,910	4,354	8,518	25,730
2008	360	663	10,087	2,879	7,927	21,917
2009	258	406	4,254	2,684	3,219	10,822
2010	1,740	1,031	25,201	4,722	7,055	39,749
2010/2008 (yüzde)	383	55	150	64	-11	81
İstihdam (Kişi)						
2007	2,280	3,992	68,374	4,913	52,335	131,894
2008	2,590	4,543	47,288	5,142	38,696	98,259
2009	1,680	2,068	20,795	905	15,455	40,903
2010	9,515	4,075	47,641	1,764	28,316	91,311
2010/2008 (yüzde)	267	-10	1	-66	-27	-7
İstihdam Başına Yatırım						
2007	0.142	0.156	0.174	0.886	0.163	0.195
2008	0.139	0.146	0.213	0.560	0.205	0.223
2009	0.154	0.197	0.205	2.966	0.208	0.265
2010	0.183	0.253	0.529	2.677	0.249	0.435
2010/2008 (yüzde)	32	73	148	378	22	95

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

2010 yılı Ocak-Eylül döneminde verilen yatırım teşvik belgelerinin kriz yılı 2009 ile değil 2008 yılının aynı dönemi ile kıyaslanması daha doğru olur.

2010 yılının ilk dokuz ayında 2008 yılının aynı dönemine göre en yüksek artış tarım sektöründe olmuş, bu sektörü imalat sanayi izlemiştir. Hizmetler sektöründeki 2008 yılına göre yüzde 11'lik düşüş dikkat çekmektedir.

2010 yılı teşvik belgeli yatırımların istihdamda sağladığı artışa baktığımızda ise, 2008 yılına göre teşvik belgeli yatırım tutarı artmasına rağmen madencilik ve enerji sektöründe sağlanan istihdamda artış değil düşüş olmuştur.

2010 yılında bir kişiye istihdam yaratmanın maliyetinde 2008 yılına göre en yüksek artış enerji sektörü (yüzde 378) ile imalat sanayiinde (yüzde 148) olmuştur. 2010 yılında bir kişiye istihdam yaratmak için yapılması gereken yatırımın ortalama maliyetinde 2008 yılına göre yüzde 95'lik artış olmuştur. Bu oranın iki yıllık enflasyon oranının çok üstünde olması dikkat çekmektedir.

TAB LO 27 : OCAK-EYLÜL AYLARINDA VERİLEN YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Milyon TL	Marmara	İç Anadolu	Ege	Akdeniz	Karadeniz	Doğu Anadolu	Güney Doğu Anadolu	Muhtelif	Toplam
Sabit Yatırım									
2007	7,637	3,642	2,040	4,172	3,361	1,078	1,284	2,516	25,730
2008	11,627	2,953	2,841	3,549	2,898	1,328	1,667	905	27,767
2009	3,347	1,159	1,690	1,485	1,891	391	806	53	10,822
İstihdam (Kişi)									
2007	51,635	16,449	13,119	22,245	15,849	4,741	7,159	697	131,894
2008	38,045	14,304	15,040	12,829	7,749	4,057	5,577	658	98,259
2009	11,450	5,956	5,741	6,706	4,047	2,472	4,514	17	40,903
İstihdam Başına Yatırım									
2007	0.148	0.221	0.155	0.188	0.212	0.227	0.179	3.610	0.195
2008	0.306	0.206	0.189	0.277	0.374	0.327	0.299	1.376	0.283
2009	0.292	0.195	0.294	0.221	0.467	0.158	0.179	3.100	0.265

Kaynak:Hazine Müsteşarlığı

2009 yılı Ocak-Eylül döneminde teşvikli sabit sermaye yatırımları bütün bölgelerde 2008 yılının aynı döneminin altında kalmıştır. Toplam teşvik belgeli sabit sermaye yatırımlarına baktığımızda, 2009 yılı ilk dokuz ayı rakamının 2008 yılının aynı döneminin yüzde 39'u düzeyinde olduğu görülecektir.

Bölgeler itibariyle verilen teşvik belgeli yatırımların en çok Güneydoğu Anadolu, ardından da Doğu Anadolu Bölgesinde istihdam yarattığı görülmektedir.

2010 yılında teşvik sistemi coğrafi bölge esasında ayrıldığından 2009 yılı ile aynı bazda bir kıyaslama yapılamamaktadır.

4. DIŞ DENGİ

i. Dış Ticaret

a) Orta Vadeli Program Hedefleri ve Çelişkiler

2010-2013 dönemi için OVP'daki dış ticaret öngörülleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO 28: OVP'DA DIŞ TİCARET ÖNGÖRÜLERİ

Milyar Dolar

DIŞ TİCARET	2010 (*)			2011(**)		2012(**)		2013(**)	
	G.T	G.T /2009	G.T /2008	TUTAR	2011/2010 (*)	TUTAR	2012/2011	TUTAR	2013/2012
İHRACAT (FOB)	111.7	9.4	-15.4	127.0	13.7	143.5	13.0	160.0	11.5
İTHALAT (CIF)	177.5	26.0	-12.1	199.5	12.4	222.5	11.5	245.0	10.1
DIŞ TİCARET HACMİ	289.2	19.0	-13.4	326.5	12.9	366.0	12.1	405.0	10.7
DIŞ TİCARET AÇIĞI	-65.8	69.6	-6.0	-72.5	10.2	-79.0	9.0	-85.0	7.6
İHRACAT / İTHALAT (yüzde)	62.9			63.7		64.5		65.3	
İHRACAT / GSMH (yüzde)	15.3			16.3		16.9		17.5	
İTHALAT / GSMH (yüzde)	24.3			25.5		26.3		26.8	
AÇIK/GSMH (yüzde)	-9.0			41.8		-9.3		-9.3	

(*) Gerçekleşme Tahmini

(**) OVP 2011-2013

OVP'da 2011-2013 döneminde ihracatta yüzde 13.7 ile yüzde 11.5 arasında seyreden bir artış beklenmektedir. İthalattaki artışın ise aynı dönemde aşağı yukarı ihracattaki artış düzeyinde olacağı (yüzde 12.4 ile yüzde 10.1 arasında) öngörülmektedir. Buna göre önümüzdeki üç yıl içinde dış ticaret açığının belli bir düzeyde tutulması hedeflenmektedir.

Dış ticaret açığı rakamlarındaki artış aşırı değerlendirilen TL'nin sonucudur. Merkez Bankasının faiz indirme ve döviz alım ihaleleri TL'nin değerlendirilmesinin önüne geçememektedir.

Nitekim, gelecek yıl dolar kurunda enflasyon hedefinin altında yüzde 3.3 oranında bir artış beklentisi TL'nin daha da değerlendirileceğini göstermektedir. Burada sorulması gereken soru şudur: TL'nin daha da değerlendirileceği bir dönemde nasıl olacak da öngörülen ihracat artışları gerçekleştirilebilecektir. Diyelim ihracat artışı gerçekleşti, aynı dönemde ithalat artışı nasıl olacak da ihracat artışı düzeyinde tutulabilecektir.

Hükümetin üç yılı kapsayan MYB'nde 2011 yılı için öngördüğü uluslararası ticaretten alınan vergilere baktığımızda, ithalat yüzde 12.4 artarken dış ticaretten yüzde 35.3 düzeyinde artış beklendiği görülmektedir. Eğer vergi artışı öngörüsü samimi ise ithalat artış oranı dış ticaret açığını düşük gösterme çabasından öte bir anlam taşımamaktadır.

Dış ticaret açığı tahmini samimi olmayınca, 2010 yılında yüzde 9 olması beklenen açığın GSYH'a oranının 2011-2013 döneminde yüzde 9.3 seviyesinde tutulması da mümkün olmayacaktır.

Bugüne kadar izlediği politikaları sürdüreceğini söyleyen Hükümetin 2010 yılı OVP'daki öngörülerini de piyasalara iyimser mesajlar vermenin ötesinde bir anlamı bulunmamaktadır.

Bütün dünyanın ihracatı artırmak için kur savaşına girdiği bir dönemde bizim tam tersini yapıyor olmamız düşündürücüdür. Demek ki Türkiye yine dünyaya örnek olma yolunda (!)

b) Ekim 2010 İtibariyle Dış Ticaret Rakamları

2008-2010 döneminde dış ticaretteki gelişmeler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO 29 : 2008-2010 DÖNEMİ OCAK-EKİM DIŞ TİCARET RAKAMLARI

DIŞ TİCARET	2008	2009	OCAK-EKİM					2010 (*)		
			2008	2009	2010	2010/2009	2010/2008	G.T	G.T /2009	G.T /2008
İHRACAT (FOB)	132.0	102.1	114.9	83.2	92.7	11.4	-19.3	111.7	9.4	-15.4
İTHALAT (CIF)	202.0	140.9	178.5	113.3	147.8	30.5	-17.2	177.5	26.0	-12.1
DIŞ TİCARET HACMİ	334.0	243.0	293.4	196.5	240.5	22.4	-18.0	289.2	19.0	-13.4
DIŞ TİCARET AÇIĞI	-70.0	-38.8	-63.6	-30.1	-55.1	83.1	-13.4	-65.8	69.6	-6.0
İHRACAT / İTHALAT (yüzde)	65.3	72.5	64.4	73.4	62.7			62.9		
İHRACAT / GSMH (yüzde)	17.8	16.5						15.3		
İTHALAT / GSMH (yüzde)	27.2	22.8						24.3		
AÇIK/GSMH (yüzde)	-9.4	-6.3						-9.0		

(*) Gerçekleşme Tahmini

2010 yılı Ocak-Ekim verileri 2009 yılının aynı dönemi ile kıyaslandığında, ihracatın yüzde 11.4, ithalatın da yüzde 30.5 oranında arttığını görüyoruz. Kıyaslamayı kriz yılı ile değil de 2008 yılı ile yaptığımızda artış değil ihracatta yüzde 19.3, ithalatta da yüzde 17.2 oranında azalma olduğu görülecektir.

Hükümetin OVP'da 2010 yılı için öngördüğü yıllık beklenti dikkate alınarak bir karşılaştırma yapıldığında ise, ihracatın 2009 yılına göre yüzde 9.4, ithalatın da yüzde 26 oranında artacağı görülecektir. 2010 yılı gerçekleşme tahmini 2008 yılı ile kıyaslandığında ise ihracatın yüzde 15.4, ithalatın da yüzde 12.1 oranında düşeceği anlaşılmaktadır.

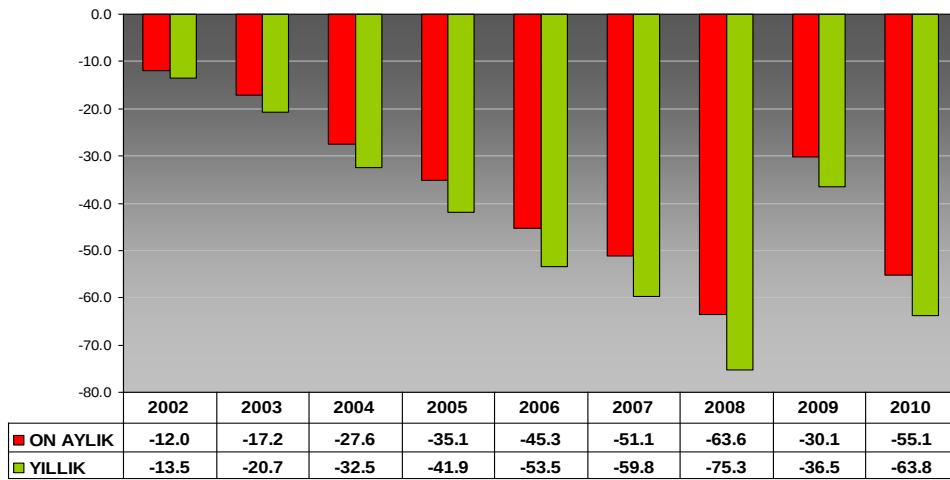
Yine yukarıdaki tablo, 2008 yılında yüzde 17.8 olan ihracatın GSYH'a oranının 2010 yılında yüzde 15.3'e düştüğünü, ithalatın GSYH'a oranının ise aynı dönemde yüzde 27.2'den yüzde 24.3'e gerilediğini göstermektedir.

Aşağıdaki grafik, 2010 yılı Ekim sonu itibariyle hem on aylık dönemde hem de yıllık olarak dış ticaret açığında 2007 yılı rakamlarının aşıldığını ortaya koymaktadır. Kriz öncesi 2008 yılı açıkları yakalanmak üzeredir. 'Açık finanse edilebildiği sürece sorun değildir' denilen yeni bir döneme girilmektedir.

GRAFİK : 14

**EKİM AYI SONU İTİBARIYLA
YILLIK VE ON AYLIK DIŞ TİCARET AÇIKLARI
(2002-2010)**

(Milyar Dolar)

Kaynak: TÜİK

Enflasyonu kontrol etmek üzere bir politika aracı olarak kullanılan düşük değerli TL, dış ticaret açığının aşağıya çekilmesini olumsuz etkilemektedir. İkisi arasındaki dengenin tutturulamadığı görülmektedir.

Ekonomik faaliyetlere göre dış ticaret istatistiklerine baktığımızda Ekim 2010 itibariyle imalat sanayinin payının ihracatımız içinde yüzde 92.7, ithalatımız içinde yüzde 78.4 olduğunu görürüz. Bu durum, ihraç edilen ürünlerimiz içinde ithal ettiğimiz ürünlerin önemli bir yer tuttuğunu ve ihracatımızın ithalatımıza doğrudan bağımlı olduğunu göstermektedir.

*c) Hükümetin Dış Ticaretimizde Ağırlığı Olan Ülkelerin
Kompozisyonunda Değişiklik Olduğu Yönündeki İddiası*

Yıllar itibariyle 1 milyar dolar üzerinde ihracat yaptığımız 30 ülke aşağıda gösterilmektedir.

Kriz öncesi yıl olan 2008 yılı esas alınarak en çok ihracat yaptığımız ülkeler sıraya konulmuştur.

TABLO 30 : 2002-2009 YILLARI ARASINDA ÜLKELERE GÖRE İHRACATIMIZ

Milyon Dolar												
	ÜLKE ADI	1990	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009-2008	Düşüş Oranı
1	ALMANYA		5,869	7,485	8,745	9,455	9,686	11,993	12,952	9,783	-3,169	-24.5
2	İNGİLTERE		3,025	3,670	5,544	5,917	6,814	8,627	8,159	5,915	-2,244	-27.5
3	BİR.ARAP EMİRLİK.		457	703	1,144	1,675	1,986	3,241	7,975	2,899	-5,077	-63.7
4	İTALYA		2,376	3,193	4,648	5,617	6,752	7,480	7,819	5,890	-1,929	-24.7
5	FRANSA		2,135	2,826	3,668	3,806	4,604	5,974	6,618	6,209	-409	-6.2
6	RUSYA FEDERASYONU		1,172	1,368	1,859	2,377	3,238	4,727	6,483	3,202	-3,281	-50.6
7	A.B.D.		3,356	3,752	4,860	4,911	5,061	4,171	4,300	3,223	-1,077	-25.0
8	İSPANYA		1,125	1,789	2,620	3,011	3,720	4,580	4,047	2,824	-1,224	-30.2
	8 Ülke Toplamı		19,515	24,786	33,089	36,769	41,862	50,793	58,353	39,945	-18,407	-31.5
			54.1	52.5	52.4	50.0	48.9	47.3	44.2	39.1	61.6	
9	ROMANYA		566	873	1,235	1,785	2,350	3,644	3,987	2,216	-1,772	-44.4
10	IRAK		0	829	1,821	2,750	2,589	2,845	3,917	5,123	1,207	30.8
11	HOLLANDA		1,056	1,526	2,138	2,470	2,539	3,019	3,144	2,124	-1,020	-32.4
12	İSVİÇRE		289	353	446	553	901	935	2,857	3,932	1,075	37.6
13	YUNANİSTAN		590	920	1,171	1,127	1,603	2,263	2,430	1,634	-796	-32.7
14	SUUDİ ARABİSTAN		555	741	769	962	983	1,487	2,202	1,771	-431	-19.6
15	UKRAYNA		313	445	576	821	1,121	1,481	2,188	1,033	-1,154	-52.8
16	BULGARİSTAN		380	622	894	1,179	1,568	2,060	2,152	1,389	-762	-35.4
17	BELÇİKA		693	886	1,183	1,292	1,381	1,736	2,122	1,796	-326	-15.4
18	İRAN		334	534	813	913	1,067	1,441	2,030	2,025	-5	-0.2
	18 Ülke Toplamı		24,292	32,515	44,136	50,621	57,965	71,704	85,381	62,990	-22,391	-26.2
			67.4	68.8	69.9	68.9	67.8	66.8	64.7	61.7	74.9	
19	İSRAİL		861	1,083	1,315	1,467	1,529	1,658	1,935	1,528	-407	-21.0
20	AZERBAYCAN-NAHÇ.		231	315	404	528	695	1,048	1,667	1,399	-268	-16.1
21	CEZAYİR		514	573	806	807	1,021	1,232	1,614	1,780	166	10.3
22	POLONYA		343	486	698	830	1,060	1,436	1,587	1,321	-266	-16.7
23	ÇİN HALK CUMHUR.		268	505	392	550	693	1,040	1,437	1,599	162	11.3
24	MISIR		326	346	473	687	709	903	1,426	2,618	1,192	83.5
25	GÜNEY AFRİKA CUM.		88	122	190	316	598	654	1,239	867	-372	-30.0
26	KESİNLEŞMEMİŞ ÜLK		631	185	18	91	100	641	1,133	457	-676	-59.7
27	SURİYE		267	411	395	552	609	798	1,115	1,425	310	27.8
28	LİBYA		165	255	337	384	489	643	1,074	1,799	725	67.5
29	KATAR		16	16	35	82	342	450	1,074	289	-785	-73.1
30	KUZEY KIBRIS T.C.		222	320	470	754	885	932	1,072	771	-301	-28.1
	30 Ülke Toplamı		28,224	37,131	49,669	57,670	66,698	83,138	101,754	78,845	-22,909	-22.5
			78.3	78.6	78.6	78.5	78.0	77.5	77.1	77.2	76.7	

2008 yılında 4 milyar doların üstünde ihracat yaptığımız sekiz ülkeye yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payı 2002 yılına göre 9.9 puan gerilemiştir.

2008 yılında 2 milyar doların üstünde ihracat yaptığımız onsekiz ülkeye yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payı 2002 yılına göre 3 puan gerilemiştir.

2008 yılında 1 milyar doların üstünde ihracat yaptığımız otuz ülkeye yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payı ise 2002 yılına göre 1.2 puan gerilemiştir. Bu durum, otuz ülkeye yaptığımız ihracatın toplam ihracat içindeki payının 2002'den 2008'e çok fazla değişmediğini ortaya koymaktadır.

"İhracatımız içinde yerli katma değer payını artırmalıyız", demenin ötesinde Hükümet, ihracata dayalı bir üretim ve büyüme stratejisi geliştirme konusunda somut bir adım atmış değildir.

Uygulanan kur politikası belirlenirken ihracatımızın dikkate alınmaması; Merkez Bankasının kur politikasını sadece fiyat istikrarı hedefine endekslemesi sık sık eleştiri konusu yapılmaktadır.

Ancak denge kurun ne olması ve TL'nin ne kadar değerlenmesi gerektiği konusunda kafalar net değildir. Kurda hangi seviye aşıldığında, kurun ihracatı teşvik değil engelleyici sonuç vereceği bilinmemektedir. Zira, TL'nin değerlenmesi ile birlikte ihraç ürünleri içinde ithal malların pahalılaşmaya başlaması ihracatta rekabet koşullarını olumsuz etkileyebilmektedir.

İhracatın teşviki için TL'deki değerlenmenin hangi seviyeye kadar düşürülmesi gerektiği konusunda Hükümet bir çalışma ortaya koymuş değildir. Hükümet, kurun seviyesini belirleme işini, tümüyle piyasa mekanizmasının işleyişine bırakmıştır.

Bu politikanın bizi getirdiği nokta ise ortadadır. İhracattan daha çok artan ithalatın neden olduğu dış ticaret açığı ve cari açık, millete, tekrar tekrar aynı sıkıntıları yaşatmaktadır.

Bu sıkıntıların başında; yerli sanayiinin kan kaybetmeye devam etmesi ve yurt içinde değil yurt dışında istihdam yaratılması gelmektedir.

Krizde (2009) ihracatımızın en çok azaldığı 5 ülke şöyledir:

	<u>Milyar Dolar</u>	<u>Düşüş(yüzde)</u>
1. BAE	-5.077	63.7
2. Rusya Federasyonu	-3.281	50.6
3. Almanya	-3.169	24.5
4. İngiltere	-2.244	27.5
5. İtalya	-1.929	24.7

Krizde ihracatımızın arttığı 5 ülke ise şöyledir:

1. Irak	1.207	30.8
2. Mısır	1.192	83.5
3. İsviçre	1.075	37.6
4. Libya	0.725	67.5
5. Suriye	0.310	27.5

Krizde ihracatımızı artırdığımız ülkeler arasında müslüman ülkelerin yer alması dikkat çekmektedir. Ancak 4 müslüman ülkeye yapılan ihracat artışını BAE'ne yapılan ihracattaki azalma tek başına götürmüştür.

Aşağıdaki tabloda da 2008 yılı baz alındığında 2 milyar doların üzerinde ithalat yaptığımız 20 ülke yıllar itibariyle gösterilmektedir.

TABLO 31 : 2002-2009 YILLARI ARASINDA ÜLKELERE GÖRE İTHALATIMIZ

		Milyon Dolar									
	ÜLKE ADI	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2009-2008	Düşüş Oranı
1	RUSYA FEDERASYONU	3,892	5,451	9,033	12,906	17,806	23,508	31,364	19,450	-11,914	-38.0
2	ALMANYA	7,042	9,453	12,516	13,634	14,768	17,540	18,687	14,097	-4,590	-24.6
3	ÇİN HALK CUMHUR.	1,368	2,610	4,476	6,885	9,669	13,234	15,658	12,677	-2,982	-19.0
4	A.B.D.	3,099	3,496	4,745	5,376	6,261	8,166	11,976	8,576	-3,400	-28.4
5	İTALYA	4,097	5,472	6,866	7,566	8,663	9,968	11,012	7,673	-3,338	-30.3
6	FRANSA	3,053	4,164	6,201	5,888	7,240	7,850	9,022	7,092	-1,930	-21.4
7	İRAN	921	1,861	1,962	3,470	5,627	6,615	8,200	3,406	-4,794	-58.5
8	UKRAYNA	991	1,332	2,509	2,651	3,059	4,519	6,106	3,157	-2,950	-48.3
9	İSVİÇRE	2,143	2,968	3,405	4,054	4,015	5,269	5,588	1,999	-3,589	-64.2
10	İNGİLTERE	2,438	3,500	4,317	4,696	5,138	5,477	5,324	3,473	-1,851	-34.8
		29,043	40,306	56,030	67,125	82,246	102,147	122,938	81,600	-41,338	-33.6
		56.3	58.1	57.4	57.5	58.9	60.1	60.9	57.9	67.7	
11	İSPANYA	1,419	2,004	3,254	3,555	3,833	4,343	4,548	3,777	-771	-17.0
12	GÜNEY KORE CUM.	900	1,312	2,573	3,485	3,556	4,370	4,092	3,118	-973	-23.8
13	JAPONYA	1,466	1,927	2,684	3,109	3,217	3,703	4,027	2,782	-1,245	-30.9
14	ROMANYA	662	956	1,700	2,286	2,669	3,113	3,548	2,258	-1,290	-36.4
15	SUUDİ ARABİSTAN	794	969	1,232	1,889	2,252	2,440	3,322	1,687	-1,636	-49.2
16	CEZAYİR	1,126	1,082	1,256	1,695	1,865	2,108	3,262	2,028	-1,234	-37.8
17	BELÇİKA	1,150	1,524	1,992	2,241	2,477	2,869	3,151	2,372	-779	-24.7
18	HOLLANDA	1,311	1,657	1,908	2,152	2,160	2,655	3,056	2,543	-513	-16.8
19	HİNDİSTAN	564	723	1,046	1,280	1,579	2,300	2,458	1,903	-555	-22.6
20	KAZAKİSTAN	204	267	442	559	994	1,284	2,332	1,349	-983	-42.2
		38,640	52,726	74,116	89,376	106,847	131,332	156,734	105,416	-51,318	-32.7
		74.9	76.0	76.0	76.5	76.6	77.2	77.6	74.8	84.1	

2008 yılında 5 milyar doların üstünde ithalat yaptığımız on ülkeye yapılan ithalatın toplam ithalat içindeki payı 2002 yılına göre 4.6 puan artmıştır.

2008 yılında 2 milyar doların üstünde ithalat yaptığımız yirmi ülkeye yapılan ithalatın toplam ithalat içindeki payı 2002 yılına göre 0.1 puan azalmıştır. Yani değişmemiştir, diyebiliriz. İthalatta aynı ülkelere olan bağımlılığımızda AKP döneminde bir değişiklik olmamıştır.

Krizde (2009) ithalatımızın en çok azaldığı 6 ülke şöyledir:

	<u>Milyar Dolar</u>	<u>Düşüş(yüzde)</u>
1. Rusya Federasyonu	-11.914	38.0
2. İran	- 4.794	58.5
3. Almanya	- 4.590	24.6
4. İsviçre	- 3.589	64.2
5. ABD	- 3.400	28.4
6. İtalya	- 3.338	30.3

Krizde 20 ülke içinde ithalatımızın arttığı ülke bulunmamaktadır.

Aşağıdaki tabloda da 2009 yılında bazı ülkelerle olan ihracat ve ithalatımızdaki artış ve azalışlar gösterilmektedir.

	<u>2009 YILINDA BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞME</u>			
	<u>İTHALAT</u>		<u>İHRACAT</u>	
	<u>Milyar Dolar</u>	<u>(yüzde)</u>	<u>Milyar Dolar</u>	<u>(yüzde)</u>
1. Rusya Federasyonu	-11.914	-38.0	-3.281	-50.6
2. İran	- 4.794	-58.5	-0.005	- 0.2
3. Almanya	- 4.590	-24.6	-3.169	-24.5
4. İsviçre	- 3.589	-64.2	1.075	37.6
5. ABD	- 3.400	-28.4	-1.077	-25.0
6. İtalya	- 3.338	-30.3	-1.929	-24.7
7. BAE	- 23	- 3.4	-5.077	-63.7
8. İngiltere	- 1.851	-34.8	-2.244	-27.5
9. Irak	- 369	-27.9	1.207	30.8
10. Mısır	- 301	-32.0	1.192	83.5
11. Libya	66	19.7	725	67.5
12. Suriye	- 311	-48.7	310	27.8

2009 yılında ihracatımızın en çok daraldığı ülkeler sırasıyla Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya Federasyonu ve Almanya'dır. Üç ülkeye yapılan ihracatımızdaki toplam daralma 11.5 milyar dolardır. Bu rakam toplam daralmanın yüzde 38.6'sına tekabül etmektedir.

2009 yılında bizim ithalatımızı kısıtığımız üç ülke ise sırasıyla Rusya Federasyonu, İran ve Almanya olmuştur. 2009 yılında bu üç ülkeye olan ithalatımız 2008 yılına göre 21.3 milyar dolar olup, toplam kısıntı içindeki payı yüzde 34.9'dur.

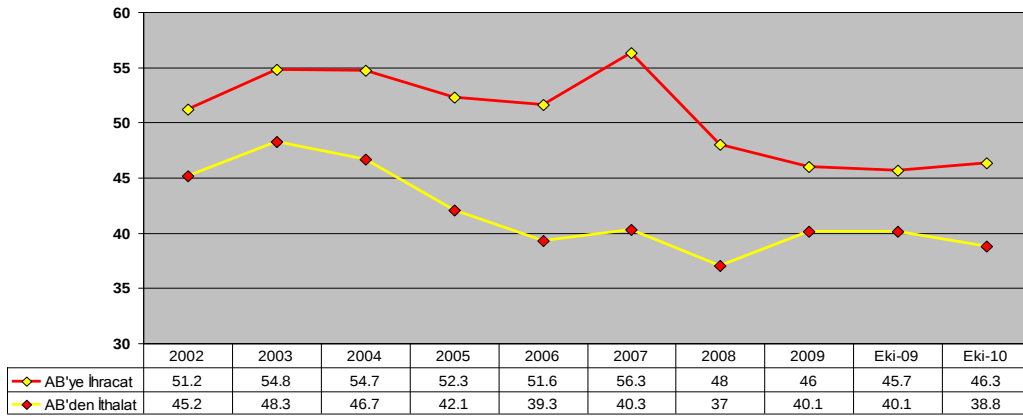
d) AB Ülkeleri ile Dış Ticaretimiz

Aşağıdaki grafikte de AB ile ticaretimizdeki oransal değişimler gösterilmektedir.

2010 yılının ilk on ayında 2009 yılının aynı dönemine göre AB ile olan dış ticaretimiz ülkemiz lehine biraz düzelmiş gibi görünse de 2008 ve önceki yıllardaki düzeyine geri dönebilmiş değildir.

GRAFİK 15:

AB'NİN TÜRKİYE'NİN TOPLAM TİCARETİNDEKİ PAYI (2002-2010)

Kaynak: TÜİK

İhracatımızın yaklaşık yarısının AB ülkelerine yapılıyor olması ve bu ülkelerin kriz sonrası toparlanmasının yavaş olmasının dış ticaret açığımızı olumsuz yönde etkileyeceği dikkate alınmalıdır.

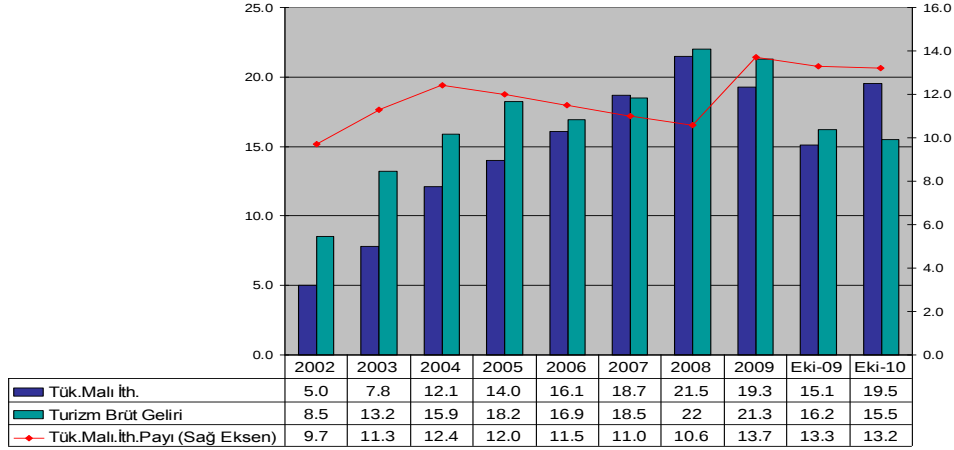
e) Tüketim Malları İthalatındaki Gelişmeler

Tüketim malı ithalatında miktar ve oransal değişikliği gösteren grafik aşağıda yer almaktadır. Tüketim malı ithalatının toplam ithalat içinde 2008 yılında yüzde 10.6 olan payının 2009 yılından itibaren yüzde 13'lerin üzerine çıkması dikkat çekmektedir. Ekim 2009'a kadar her yıl tüketim malı ithalatını karşılayan brüt turizm gelirimizin Ekim 2010'da tüketim malı ithalatımızı karşılayamaz duruma düşmüş olması dikkatle izlenmelidir.

2002 yılında brüt turizm gelirlerimizin tüketim malı ithalatını karşılama oranı $8.5/5=$ yüzde 170 iken, Eylül 2010'da bu oran $15.5/17.1=$ yüzde 90.6'ya düşmüştür. Yani turizmden elde ettiğimiz brüt gelir tüketim malı ithalatına yetmemeye başlamıştır.

GRAFİK 16:

**TÜKETİM MALI İTHALATININ MİKTARI İLE
TOPLAM İTHALAT İÇİNDEKİ PAYI
(2002-2010)**

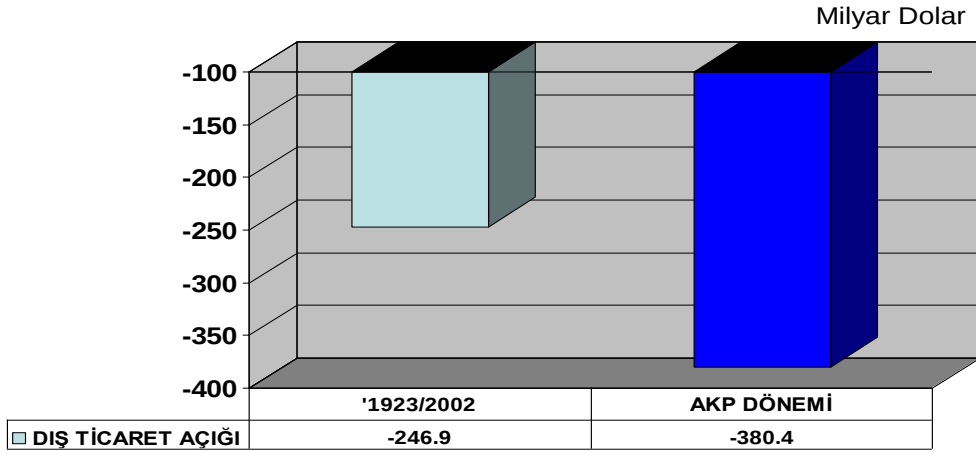
Kaynak: TÜİK, Brüt Turizm Gelirleri Eylül İtibariyle.

**f) 1923-2002 Dönemi ile AKP Dönemi Dış Ticaret Açığının
Karşılaştırılması**

AKP Dönemini vurgulaması açısından aşağıdaki dış ticaret açığı rakamlarının yorumsuz bir şekilde verilmesi uygun görülmüştür.

GRAFİK: 17

DIŞ TİCARET AÇIĞI (1923-2002 VE AKP DÖNEMİ)

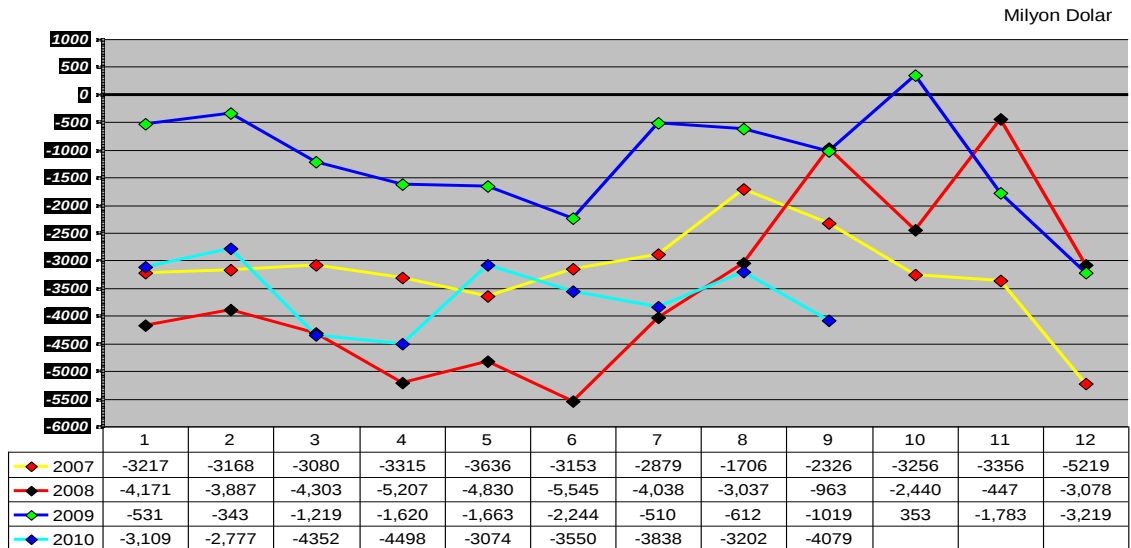
Kaynak: TÜİK, AKP DÖNEMİ 2003-EKİM 2010

ii. Cari işlemler dengesi

a) Aylar İtibariyle Cari İşlemler Açığı

GRAFİK 18:

AYLAR İTİBARIYLA CARİ İŞLEMLER AÇIĞI

Kaynak: MB

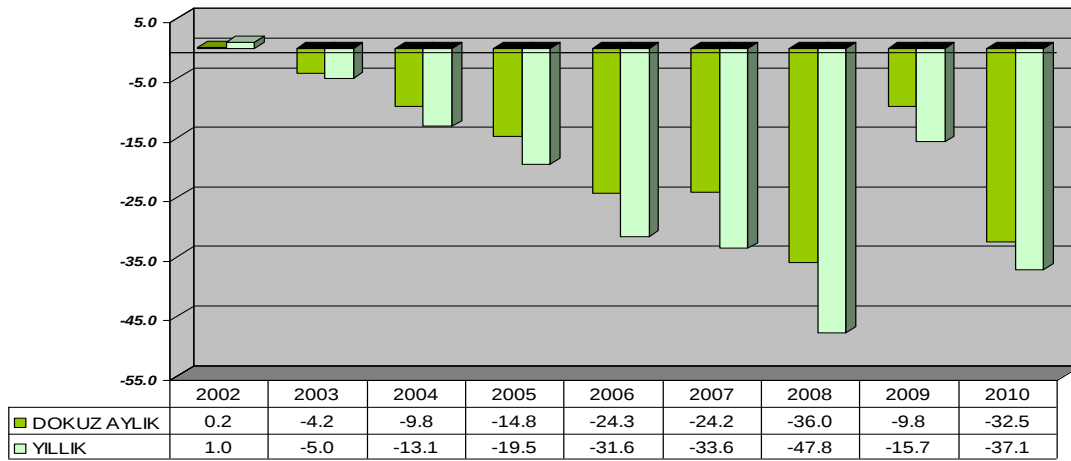
Aylar itibariyle verilen cari açıklara baktığımızda, 2010 yılı Ağustos ve Eylül aylarında verilen açıkların kriz öncesi 2007 ve 2008 yıllarının aynı aylarında verilen açıkları aştığı görülmektedir. Eylül ayında verilen 4.1 milyar dolarlık açık bugüne kadar Eylül ayında verilen açıkların en yükseğidir. Bu tehlikeli bir gidişe işaret etmektedir.

b) Yıllar İtibariyle Cari İşlemler Açığı

GRAFİK: 19

EYLÜL SONU İTİBARIYLA YILLIKLANDIRILMIŞ CARİ İŞLEMLER AÇIKLARI (2002-2010)

(Milyar Dolar)

Kaynak: MB

Eylül 2010 itibariyle verilen dokuz aylık açık (32.5 milyar dolar) 2009 yılı aynı döneminde verilen açığın (9.8 milyar dolar) 3.3 katıdır. Aynı dönemde 2010 yılı yıllıklandırılmış açığı da (37.1 milyar dolar) 2009 yıllıklandırılmış açığının (15.7 milyar dolar) 2.4 katı olmuştur.

Grafığe bakıldığında, Eylül 2010 itibariyle ortaya çıkan cari açığın, hem dokuz aylık açıkta hem de yıllıklandırılmış açıkta 2007 yılı açığını aştığı ve kriz öncesi 2008 yılı rakamlarını yakalamaya doğru yöneldiği görülecektir.

c) Cari İşlemler Açığının Finansmanı

TABLO 32: CARİ AÇIĞIN FİNANSMANI

	Milyar Dolar								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 Ocak- Eylül
Cari İşlemler Dengesi	-0.60	-7.50	-14.40	-22.10	-32.10	-38.30	-41.90	-14.40	-32.48
Toplam Sermaye Girişleri	6.90	7.10	20.20	37.60	48.50	48.20	44.40	3.80	29.90
Yurtiçinde Doğrudan Yatırımlar	1.10	1.70	2.80	10.00	20.20	22.00	18.30	8.40	5.20
Bankacılık Dışı Özel Sektörün Kredi Kullanımı	1.90	2.30	7.70	12.50	17.10	28.70	27.00	12.10	-4.90
Diğer (net)	3.90	3.10	9.70	15.10	11.20	-2.50	-0.90	7.50	29.70
Net Hata ve Noksan	-0.80	4.50	1.10	2.60	0.00	1.60	5.60	4.60	2.50
Bankaların Döviz Varlıkları	0.60	0.70	-0.60	-0.30	10.30	-3.50	-9.10	6.10	8.60
Rezerv Değişimi	-6.20	-4.00	-0.80	17.80	-6.10	-8.00	1.10	-0.10	-8.50
Kaynak: TCMB									

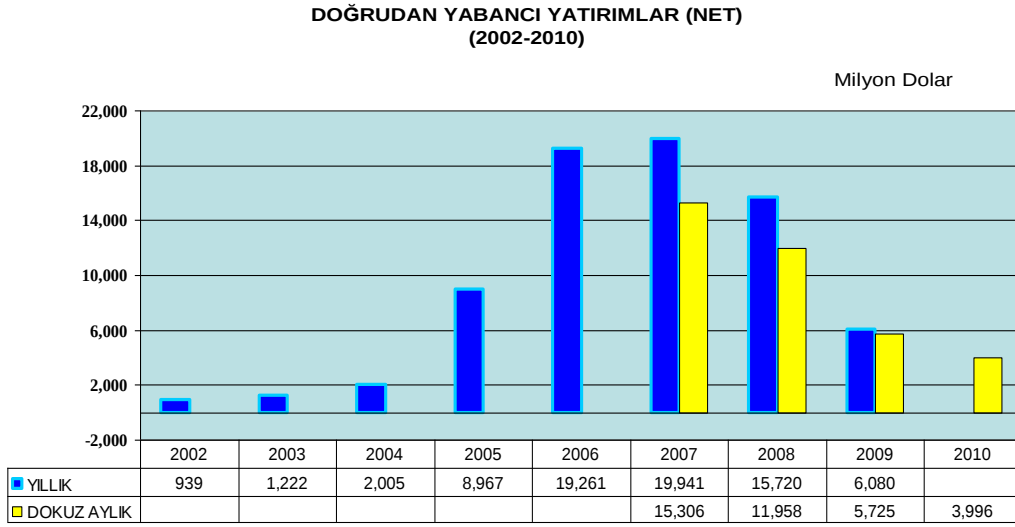
2010 yılının dokuz ayında verilen 32.5 milyar dolarlık cari açık büyük ölçüde spekülasyon amaçla yurda giren sıcak para ile finanse edilmiştir. 2007 ve 2008 de cari açığın finansmanında özel sektör borçları ve doğrudan yatırımlar öne çıkarken 2010 yılında tümüyle spekülasyon amaçlı sıcak para ile finanse edilmesi, 2007 ve 2008 yıllarındaki finansman yapısından daha sağlıklı bir finansman yapısı kullanmakta olduğumuzu göstermektedir.

2010 yılının ilk dokuz ayında özel sektör 4.9 milyar dolarlık borç ödemesinde bulunmuş ve Merkez Bankası da rezervlerini 8.5 milyar dolar artırmıştır. Demekki sıcak para girişi cari açığı finanse ettiği gibi özel sektörün söz konusu borcu ödemesini ve Merkez Bankasının rezerv artışını da karşılamıştır.

Hükümet yine diyebilir ki cari açık finanse edildiği ölçüde sorun değildir. Ancak geçmişten ders almaz ve cari açığı daha sağlıklı kaynaklar olan doğrudan yatırımlar, turizm gelirleri ve uzun vadeli borçlanmalarla karşılamazsak, tarih bize aynı dersleri bedelini artırarak vermeye devam edecektir.

1) Doğrudan Yabancı Yatırımlar

GRAFİK: 20

Kaynak: MB

Yukarıdaki grafik cari açığın finansmanında sağlıklı kaynaklar arasında yer alan doğrudan yatırım girişinin, 2010 yılı ilk dokuz ayında kriz yılı olan 2009'dan da kötü bir durumda olduğunu göstermektedir.

Ülkeye sıcak para girişi ülkeye olan güvenle değil getiri ile orantılıdır. Yüksek getiriye karşılık risk üstlenerek gelmektedir. Ülkeye güven duyarak gelen doğrudan yatırımlardır. O da 2009 yılına göre bile azalmıştır.

Doğrudan yatırımlar azalırken içindeki gayrimenkul alımlarına ayrılan payın artması dikkat çekmektedir. 2010 yılının dokuz ayında 2009 yılının aynı dönemindeki 1.2 milyar dolarlık gayrimenkul alımına karşılık 1.8 milyar dolarlık gayrimenkul alımı yapılmıştır.

Görüldüğü gibi azalan doğrudan yatırımlar içinde ülkeye katma değer bırakacak ve istihdam yaratacak olan kısmın da azaldığı görülmektedir.

Ödemeler dengesinde doğrudan yatırım girişlerinin yanında daha önce gelen doğrudan yatırımların ve portföy yatırımlarının gelir transferleri de olmaktadır.

2) Turizm ve İşçi Gelirleri

TABLO 33 : BRÜT TURİZM GELİR VE GİDERLERİ İLE İŞÇİ DÖVİZLERİ

	Milyar Dolar									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Eylül 2009	Eylül 2010
Turizm Geliri	8.5	13.2	15.9	18.2	16.9	18.5	22	21.3	16.2	15.5
Artış Oranı		55.3	20.5	14.5	-7.1	9.5	18.9	-3.2		-4.3
Turizm Gideri	-1.9	-2.1	-2.5	-2.9	-2.7	-3.3	-3.5	-4.1	-2.9	-3.5
Artış Oranı		10.5	19.0	16.0	-6.9	22.2	6.1	17.1		20.7
Tüketim Malı İthalatı	5	7.8	12.1	14.0	16.1	18.7	21.5	19.3	13.5	17.1
İşçi Geliri	1.9	0.7	0.8	0.9	1.1	1.2	1.4	0.9	0.7	0.6
KBT Geliri (Dolar)	557	810	784	752	728	679	709	664	642	603
KBT Gideri (Dolar)									736	715

Kaynak: TCMB, TÜİK

Ocak-Eylül 2010 döneminde **brüt turizm gelirleri**, kriz yılı 2009 yılının aynı dönemine göre yüzde **4.3** oranında azalırken, **brüt turizm giderlerimiz** yüzde **20.7** oranında artmıştır. Aynı dönemde **net turizm gelirlerimiz** yüzde **9** oranında azalmıştır.

Krizden çıkıldığı söylenen 2010 yılında 2009 yılına göre turizm gelirlerinde meydana gelen düşüşün nedenleri üzerinde durulmalı; Hükümetin uyguladığı kur politikası ile dış politikada izlediği yolun bu düşüşte ne ölçüde etkili olduğu mercek altına alınmalıdır.

Turist başına ortalama harcamalarda da bir kötüleşme eğilimi görülmektedir.

2009 yılı Ocak- Eylül döneminde **642 dolar** olan turist başına ortalama harcama, 2010 yılının aynı döneminde **603 dolara** düşmüştür. Düşüş oranı **yüzde 6.1'dir**. 2003 yılında turist başına ortalama harcama **810 dolar** idi.

2009 yılının aynı döneminde, **736 dolar** olan kişi başına ortalama turizm giderimiz **715 dolara** düşmüştür. Düşüş oranı **yüzde 2.9'dur**.

Turizm için vatandaşlarımız daha çok harcama yaparken yabancıların daha az harcama yapması üzerinde dikkatle durulmalıdır.

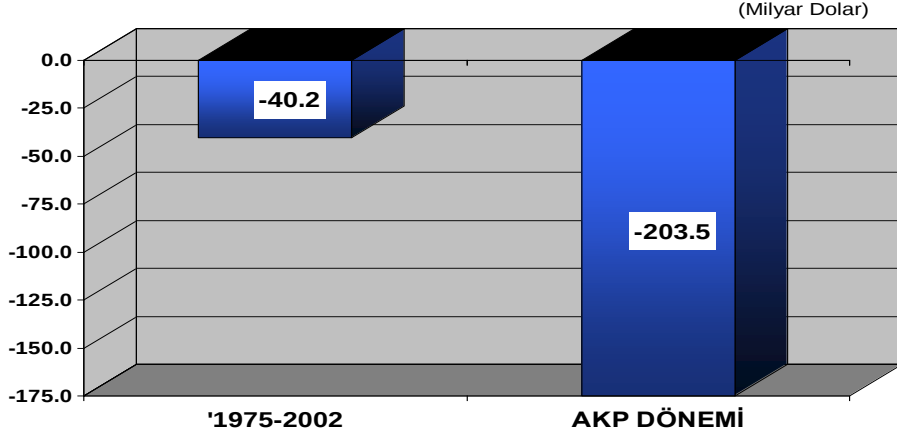
2009 yılı Ocak-Eylül döneminde **16.2** milyar TL olan brüt turizm gelirin karşılık tüketim malı ithalatına **13.5** milyar dolar harcanmıştır.

Buna karşılık, 2010 yılının aynı döneminde, **15.5** milyar dolar olan brüt turizm geliri, **17.1** milyar dolara çıkan tüketim malı ithalatımızı karşılayamamıştır. Geçmiş yıllara baktığımızda bu bozulmanın ilk kez 2010 yılında ortaya çıktığı görülecektir. Bu gidiş dikkatle izlenmelidir.

d) 1923-2002 Dönemi ile AKP Dönemi Cari Açığının Karşılaştırılması

GRAFİK: 21

KARŞILAŞTIRMALI CARİ İŞLEMLER AÇIĞI
(1975-2002; 2003-2010.9)

Kaynak: MB

AKP sekiz yılda 27 yılda verilen cari açığın 5 katı açık vermiştir.

5. BORÇ STOKU

i. Borç Stoku Verileri

Aşağıdaki tabloda iç ve dış borçlarda meydana gelen gelişmeler, merkezi yönetim iç ve dış borç stoku için Ekim 2010, Türkiye'nin dış borç stoku için 2010 yılı 2. çeyreği itibariyle gösterilmektedir.

TABLO 34: TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN TOPLAM BORÇ STOKU

Milyar Dolar								
	2002 (1)	PAYI	2009 (2)	PAYI	2010 (3)(*)	PAYI	ARTIŞ TUTARI	
							(3)-(1)	(3)-(2)
MERKEZİ YÖNETİM İÇ VE DIŞ BORÇ STOKU								
TOPLAM	148.5	100.0	293.3	100.0	321.4	100.0	172.9	28.1
İç Borç	91.7	61.8	219.2	74.7	243.2	75.7	151.5	24.0
Dış Borç	56.8	38.2	74.1	25.3	78.2	24.3	21.4	4.1
TÜRKİYE CUMHURİYETİ İÇ VE DIŞ BORÇ STOKU								
TOPLAM	221.2	100.0	487.4	100.0	509.6	100.0	288.4	22.2
İç Borç	91.7	41.5	219.2	45.0	243.2	47.7	151.5	24.0
Dış Borç	129.5	58.5	268.2	55.0	266.4	52.3	136.9	-1.8
TÜRKİYE CUMHURİYETİ DIŞ BORÇ STOKU								
TOPLAM	129.5	100.0	268.2	100.0	266.4	100.0	136.9	-1.8
Kısa Vade	16.4	12.7	49.6	18.5	62.0	23.3	45.6	12.4
Uzun Vade	113.1	87.3	218.6	81.5	204.4	76.7	91.3	-14.2
KAMU	64.5	100.0	83.4	100.0	84.8	100.0	20.3	1.4
Kısa Vade	0.9	1.4	3.6	4.3	5.7	6.7	4.8	2.1
Uzun Vade	63.6	98.6	79.8	95.7	79.1	93.3	15.5	-0.7
TCMB	22.0	100.0	13.3	100.0	11.4	100.0	-10.6	-1.9
Kısa Vade	1.7	7.7	1.8	13.5	1.5	13.2	-0.2	-0.3
Uzun Vade	20.3	92.3	11.5	86.5	9.9	86.8	-10.4	-1.6
ÖZEL SEKTÖR	43.0	100.0	171.5	100.0	170.2	100.0	127.2	-1.3
Kısa Vade	13.9	32.3	44.2	25.8	54.8	32.2	40.9	10.6
Uzun Vade	29.1	67.7	127.3	74.2	115.4	67.8	86.3	-11.9

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

(*) Merkezi yönetim iç ve dış borç stoku rakamları EKİM 2010,

Türkiye Cumhuriyeti dış borç stoku rakamları 2010 yılı 2. çeyreği itibarıyla.

ii. Merkezi Yönetim Brüt İç Borç Stoku

Hükümet 2010 yılının ilk on ayında merkezi yönetim iç borç stokunu **24 milyar dolar** artırmıştır.

2002 yılında **91.7** milyar dolar olarak devralınan merkezi yönetim brüt iç borç stoku 8 yılda **151.5** milyar dolar artırılarak **243.2** milyar dolara çıkarılmıştır.

Merkezi yönetim brüt iç borç stokunun 2002 yılında **yüzde 39.8** olan GSYH' ya oranı 2009 yılında **yüzde 35.5'e** düşmüştür.

Merkezi Yönetim toplam borç stoku içinde 2002 yılında yüzde 61.8 olan iç borçların payı (**yüzde 29.2'si piyasaya**, yüzde 32.6'sı kamuya ait olmak üzere) 2010 yılında yüzde 75.5'e (**yüzde 63.1'i piyasaya**, yüzde 11.9'u kamuya ait olmak üzere) yükselmiştir.

Görüldüğü gibi 2002-2010 döneminde iç borçlanmada kamudan piyasaya bir yöneliş gözlenmektedir.

2009 yılında yüzde 11.6 olan TL cinsinden iç borçlanmadaki ortalama faizin bu yıl yüzde 8.2'ye düşmüş olması olumlu bir gelişmedir. Ancak Eylül 2010 itibariyle toplam iç borç stokunun yıllık bileşik reel faizi hala yüzde 1.26'dır. Piyasaya olan borçlarda bu oran yüzde 1.46'ya çıkmaktadır. Bu da kamu fonlarının istismar edilmeye devam edildiğini göstermektedir.

İç borçlanmanın ağırlıklı ortalama vadesinde 2009 yılına göre yaklaşık 6 aylık uzama olumlu olmakla birlikte, Eylül 2010 da geçen yılın aynı ayına göre vadenin 9 ay kısalmış olmasının nedeni sorgulanmalıdır. Ayrıca TL cinsi iç borç stokunun süresinin 10.4 ay olması bir yıl içinde büyük kısmını yenilemek zorunda olduğumuzu da ortaya koymaktadır. Bu süre 2007 yılında da 10.2 ay şeklindeydi. Bu açıdan değişen çok fazla bir şey olmadığı görülüyor. Eylül 2010 itibariyle iç borç stokunun yüzde 32'sinin vadesi 12 ay içinde dolacaktır. 2007 aralığında bu oran yüzde 31.8 idi.

Ağustos 2010 itibariyle yabancıların iç borç stokundaki payı yüzde 12 ile 2007 yılı oranına yaklaşmıştır. 2009 yılında bu oran yüzde 8.6 idi.

Faiz harcamalarının vergi gelirlerine oranı 2006-2009 döneminde yüzde 33.4 ile yüzde 30.1 bandına takılıp kalmıştır. Daha önceki yıllara göre bu oranlar bir iyileşmeyi ifade etseler de hala bütçe üzerinde önemli bir yük teşkil etmektedir.

iii. Merkezi Yönetim Brüt Dış Borç Stoku

Hükümet 2010 yılının ilk on ayında merkezi yönetim dış borç stokunu **4.1 milyar dolar** artırmıştır.

2002 yılında **56.8** milyar dolar olarak devralınan merkezi yönetim brüt dış borç stoku 8 yılda **21.4** milyar dolar artırılarak **78.2** milyar dolara çıkarılmıştır.

Merkezi yönetim brüt dış borç stokunun GSYH' ya oranı ise bu dönemde yarı yarıya düşmüştür. 2002 yılında **yüzde 24.6** olan söz konusu oran 2009 yılında **yüzde 12** olmuştur.

Merkezi Yönetim dış borç stokunun Eylül 2010 itibariyle vadeye kalan ortalama süresi 8.8 yıl olup vade yapısı olumludur.

iv. Merkezi Yönetim Brüt İç ve Dış Borç Stoku

Hükümet 2010 yılının ilk on ayında merkezi yönetim toplam iç ve dış borç stokunu **28.1 milyar dolar** artırmıştır.

2002 yılında **148.5** milyar dolar olarak devralınan merkezi yönetim brüt toplam iç ve dış borç stoku 8 yılda **172.9** milyar dolar artırılarak **321.4** milyar dolara çıkarılmıştır.

Merkezi yönetim brüt iç ve dış borç stokunun 2002 yılında yüzde **64.4** olan GSYH' ya oranı 2009 yılında yüzde **47.6'ya** gerilemiştir.

v. Türkiye Cumhuriyeti'nin Brüt Dış Borç Stoku

2010 yılı 2. çeyreği itibariyle Türkiye'nin (Özel sektör borçları dahil) toplam brüt dış borç stoku 266.3 milyar dolardır. Bu rakamın **96.2** milyar doları (yüzde 36.1) kamuya, **170.2** milyar doları da (yüzde 63.9) özel sektöre aittir.

Brüt dış borç stokunun GSYH'ya oranı 2002'de 56.2 iken 2009 yılında bu oran yüzde 43.5'e düşmüştür. Aynı dönemde özel sektörün dış borcunun GSYH'ya oranı ise yüzde 18.7'den yüzde 27.8'e çıkmıştır.

2010 yılı 2. çeyreği itibariyle özel sektör dış borçlarının yüzde **31.2'si** kısa vadeli. Kısa vadeli borçların oranı 2007 yılında yüzde 24.2, 2008 yılında yüzde 24.5 ve 2009 yılında yüzde 25.6 şeklindeydi.

Özel sektörün hem miktar hem de kısa vadeli borçlarındaki bu artış eğilimi, yeniden içine girdiğimiz cari açık sarmalında sıkıntılar yaşanacağına işaretir.

vi. Türkiye Cumhuriyeti'nin Toplam İç ve Dış Borç Stoku

AKP yine 8 yılda **221.2** milyar dolar olarak devraldığı Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış borcunu **288.4** milyar dolar artırarak **509.6** milyar dolara çıkarmıştır. Bu tutarlara özel sektör dış borçları da dahildir.

Türkiye'nin 2002 yılında toplam iç ve dış borçlarının GSYH' ya oranı yüzde **96** iken, bu oran 2009 yılında yüzde **79'a** düşmüştür.

AKP, 8 yılda kendisinden önceki Cumhuriyet Hükümetlerinden daha çok borçlanmıştır.

Hükümet bu kadar büyük borç artışı ile hangi fabrika, baraj ya da yolları yaptığını kamuoyuna açıklayamamaktadır.

vii. Merkezi Yönetim Borç Servisi

Aşağıdaki tablo borcun nasıl borçla çevrildiğini ortaya koymaktadır.

TABLO 35: AKP HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE TOPLAM BORÇ SERVİSİ

FİNANSMAN PROGRAMI	OCAK- EKİM 2010	2003- EKİM 2010)	2010 P	2010 GT	2011 P
TOPLAM BORÇ SERVİSİ	164.6	1323.8	200.3	194.8	152.9
İÇ BORÇ SERVİSİ	150.2	1176.8	182.6	178.0	135.1
Anapara	114.5	837.6	138.4	136.3	99.3
Faiz	35.7	339.2	44.2	41.7	35.8
DIŞ BORÇ SERVİSİ	14.4	147.0	17.7	16.8	17.8
Anapara	9.0	98.0	11.2	10.8	11.0
Faiz	5.4	49.0	6.5	6.0	6.8
KAYNAKLAR VE BORÇLANMA	164.4	1323.6	200.3	194.8	152.7
BORÇLANMA DIŞI KAYNAKLAR	14.3	218.2	5.0	19.1	21.1
Faizdışı Fazla	6.8	164.4	-4.3		
Devirli/ Garantili Borç Geri Dön.	1.2	6.1	0.6		
Diğer (Özelleştirme, TMSF Dahil)	6.3	47.7	8.7		
KASA BANKA DEĞİŞİMİ	5.8	-11.2	0.0		
DÖVİZ HESABI KUR FARKI	-0.5	2.5	0.0		
TOPLAM BORÇLANMA	144.8	1114.1	195.3	175.7	131.6
Dış Borçlanma	12.7	94.2	13.7	15.0	12.5
Tahvil İhracı	8.9	58.3	8.4		
Uluslararası Kuruluşlar	2.9	30.6	3.0		
Diğer/Proje kredileri	0.9	5.3	2.3		
İç Borçlanma	132.1	1019.9	181.6	160.7	119.1
TOPLAM İÇ BORÇ ÇEVİRME ORANI	87.9	86.7	99.5	90.3	88.2

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

AKP hükümetleri döneminde (2003-Ekim 2010) 1 trilyon 324 milyar borç ödenmiştir. Bu borcu ödeyebilmek için 1 trilyon 114 milyar TL'lik yeniden borçlanmaya gidilmiştir. Dönem içinde aradaki 210 milyar TL'lik fark faiz dışı bütçe fazlası ve özelleştirme gelirlerinden karşılanmıştır.

Görüldüğü gibi borçlar yeniden borçlanarak ödenmiştir. Gelecekte de farklı bir politika izleyeceklerine dair ortada hiç bir ipucu bulunmamaktadır.

2010 yılı için 200.3 milyar TL olarak öngörülen toplam borç servisinin 5.5 milyar TL eksiği ile 194.8 milyar TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2010 yılı içinde bu tutarı ödeyebilmek için 175.7 milyar TL yeniden borçlanılmış olacaktır. 2011 yılında da kamu 152.9 milyar TL'lik borç ödemek için 131.6 milyar TL tutarında yeniden borçlanmaya gidecektir.

viii. Hazine Garantili Dış Borçlar

Hazine garantili dış borçların yüzde 35.5'i mahalli idarelere ve KİT'lere aittir.

2010 yılı 2. çeyreği itibariyle 6.2 milyar dolar olan hazine garantili dış borçların 1.1 milyar doları mahalli kuruluşlara, 1.1 milyar doları da KİT'lere aittir.

Vadeye kalan ortalama süre, mahalli idare borçları için 6.6, KİT'ler için 5.3 yıldır. Bu süreler merkezi yönetim dış borçlarının vadeye kalan ortalama süresinin (8.8 yıl) altındadır.

ix. Hazine Alacakları

Hazinenin 31 Ekim 2010 itibariyle alacak stoku 25.0 milyar TL'dir. Bu tutarın 14.6 milyar TL'si (yüzde 58.4) mahalli idarelere, 5.9 milyar TL'si (yüzde 23.6) KİT'lere aittir.

25.0 milyar TL tutarındaki alacağın 8.2 milyar TL'lik kısmının vadesi geçmiştir. Vadesi geçen alacağın 7.7 milyar TL'lik kısmı da (yüzde 93.9) mahalli idarelerin borcudur. Bunun da 4.4 milyar TL'si (yüzde 56.4) Ankara Büyükşehir Belediyesi ve bağlı kuruluşlarına, 1.7 milyar TL'si de (yüzde 21.8) İzmit Büyükşehir Belediyesine aittir. 2004, 2005 ve 2006 yıllarında Ankara Büyükşehir Belediyesinden borçlarına karşılık hiç tahsilat yapılmamış olması dikkat çekmektedir.

6. SOSYAL GÜVENLİK

i. Sosyal Güvenlik Kapsamı

TABLO 36 : SOSYAL GÜVENLİK KAPSAMI

Bin Kişi	2002	2009 (1)	Eylül 2010 (2)	2009-2002	(2)-(1)
AKTİF SİGORTALILAR					
SSK (*)	6,563.2	9,622.9	10,339.0	3,059.7	716.1
EMEKLİ SANDIĞI	2,123.8	2,241.4	2,246.5	117.6	5.1
BAĞ-KUR	3,321.3	3,236.9	3,290.7	-84.4	53.8
TOPLAM (A)	12,008.3	15,101.2	15,876.2	3,092.9	775.0
PASİF SİGORTALILAR					
SSK (*)	3,747.6	5,290.4	5,461.3	1,542.8	170.9
EMEKLİ SANDIĞI	1,408.9	1,795.3	1,818.7	386.4	23.4
BAĞ-KUR	1,393.7	2,088.1	2,147.5	694.4	59.4
TOPLAM (B)	6,550.2	9,173.8	9,427.5	2,623.6	253.7
AKTİF/PASİF ORANI					
SSK (*)	1.93	1.96	2.04	0.03	0.08
EMEKLİ SANDIĞI	1.69	1.37	1.34	-0.32	-0.03
BAĞ-KUR	2.71	1.67	1.65	-1.04	-0.02
TOPLAM	2.04	1.78	1.82	-0.26	0.04
ÖZEL SANDIKLAR (C)	324.3	331.2	336.5	7	5
BAĞIMLI NÜFUS (D)	27,435.8	34,045.2	34,660.1	6,609.4	614.9
TOPLAM NÜFUS	66,439.6	72,561.3		6,121.7	
SOS.GÜV.KAPSAMI (A+B+C+D)	46,318.6	58,651.4	60,300.3	12,332.8	1,648.9
SOS.GÜV.KAPSAMI	69.7	80.8			
Bağımlı Nüfus Artışı		24.1			
Nüfus Artışı		9.2			
2022 SK. KAPSAMINDAKİLER	1,008.8	1,321.4	1,336.5	313	15
DİĞERLERİ	53.1	50.0	49.8	-3	0

Kaynak: SGK, (*) Ağustos 2010 itibariyle

Eylül 2010 itibariyle Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kapsamında aktif sigortalı sayısı 15 milyon 876 bin, emekli aylığı alanların sayısı ise 9 milyon 428 bin kişidir.

2002-2009 döneminde SSK'lıların sayısında 3 milyon 60 bin ve kamu görevlisi sayısında 118 bin kişilik artış olurken, Bağ-Kur'luların sayısında 84 bin kişilik azalma olmuştur. Aynı dönemde emekli aylığı alanların sayısı ise 2 milyon 624 bin kişi artmıştır.

Bu dönemde aktif/pasif oranı 2.04'den 1.78'e gerilemiştir.

2010 yılı Ocak-Eylül dönemi verileri, toplam aktif sigortalı sayısının 775 bin, pasif sigortalı sayısının da 254 bin kişi arttığını göstermektedir. Buna göre, 2010 yılı ilk dokuz ayında aktif/pasif oranı 1.78'den 1.82'ye çıkmıştır.

Sosyal güvenlik kapsamındaki nüfusun toplam nüfusa oranı 2002 yılında yüzde 69.7 iken 2009 yılında bu oran yüzde 80.8'e çıkmıştır. Bu artışta, söz konusu dönemde nüfus yüzde 9.2 oranında artarken bağımlı nüfustaki artışın yüzde 24.1 olması etkili olmuştur.

2002-2009 döneminde 2022 sayılı kanun kapsamında aylık alanların sayısında da 313 bin kişilik artış olmuştur.

ii. Sosyal Güvenlik Kurumunun Gelir ve Gider Dengesi

TABLO 37 : SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GELİR-GİDER DENGESİ

Milyar TL

	2011 PROGRAM VERİLERİ				OCAK- EYLÜL (*)			ARTIŞ	
	2008	2009 (1)	2010 (2)	2011 (3)	2009	2010	ARTIŞ	(2)/(1)	(3)/(2)
GELİRLER	64.7	74.2	90.5	103.2	56.0	68.7	22.7	22.0	14.0
Prim Gelirleri	56.1	58.9	72.0	82.9	38.9	47.8	22.9	22.2	15.1
Devlet katkısı ve diğ.gel.	8.6	15.3	18.5	20.3	17.1	20.9	22.2	20.9	9.7
GİDERLER	90.6	102.7	118.7	133.8	78.7	90.6	15.1	15.6	12.7
Emekli Aylıkları	59.6	68.1	79.7	92.9	50.1	58.6	17.0	17.0	16.6
Sağlık Ödemeleri	25.4	28.9	32.3	33.3	21.7	24.1	11.1	11.8	3.1
Diğer Ödemeler	5.6	5.7	6.7	7.6	6.9	7.9	14.5	17.5	13.4
AÇIK	25.9	28.5	28.2	30.6	22.7	21.9	-3.5	-1.1	8.5
BÜTÇE TRANSFERİ	35.1	52.7	56.2	62.4	41.3	43.3	4.8	6.6	11.0
Açık için		29.4	28.2	30.6	23.8	22.4	-5.9	-4.1	8.5
Devlet Katkısı		10.9	14.8	16.5	8.1	11.3	39.5	35.8	11.5
Ek Ödeme		2.9	3.3	3.9	2.2	2.5	13.6	13.8	18.2
Faturalı Ödeme		5.9	6.1	6.7	4.7	4.4	-6.4	3.4	9.8
Teşvikler		3.5	3.8	4.7	2.6	2.7	3.8	8.6	23.7
Gelirler/GSYH	6.81	7.79	8.23	8.49					
Giderler/GSYH	9.53	10.78	10.80	11.01					
Emekli Aylıkları/GSYH	6.27	7.15	7.25	7.65					
Sağlık Ödemeleri/GSYH	2.67	3.03	2.94	2.74					
AÇIK/GSYH	2.72	2.99	2.57	2.52					
BÜTÇE TRANSFERİ/GSYH	3.69	5.53	5.11	5.14					
GSYH	950.5	952.6	1,099	1,215					

Kaynak: SGK, DPT

(*) SGK Verileri, (2) Gerçekleşme Tahmini, (3) Program

2010 yılı gerçekleşme tahminine göre SGK'nun açığında 2009 yılına göre yüzde 1.1 oranında düşüş beklenmektedir.

2011 yılı programı, gelirlerde giderlere göre daha düşük artış öngördüğünden SGK açığı yüzde 8.5 oranında artacaktır. Bu artış 2010 yılındaki artıştan fazladır.

2010 yılında sağlanan artışa oranla 2011 yılında gelirlerde daha düşük artış (yüzde 22'ye karşılık yüzde 14) öngörülmesinin nedeni, devlet katkısı ve diğer gelirlerdeki düşük artış (yüzde 20.9'a karşılık yüzde 9.7) beklentisidir.

2011 yılı programı giderlerde de gelirlerde olduğu gibi 2010 yılı gerçekleşme tahminine göre daha düşük artış (yüzde 15.6'ya karşılık yüzde 12.7) olmasını

beklemektedir. Buradaki düşüklüğün nedeni ise, sağlık ödemelerindeki düşük artış (yüzde 11.8'e karşılık yüzde 3.1) beklentisidir. Bunun gerçekleşmesi, 2011 yılında sağlık hizmetinden yararlananların katkı paylarının artırılacağı anlamına gelmektedir.

Hazine tarafından SGK'na yapılan devlet katkısı ve teşviklerle ek ödeme ve faturalı ödemeler SGK gelirlerinden düşüldüğünde, sistemin açığının yaklaşık iki katına çıktığı görülecektir. Tabloda sistemin açığı ile sisteme Hazinece yapılan toplam transferler arasındaki fark bu durumu göstermektedir.

iii. SGK'nın Prim Alacakları

TABLO 38: SGK PRİM ALACAKLARI

Milyar TL									
	4/b (EYLÜL)		4/a (AĞUSTOS)		GENEL TOPLAM		FARK		
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	4/b	4/a	TOPLAM
Hiç prim ödemeyenler (%)	16.3	19.9							
Kısmen prim ödeyenler (%)	48.3	46.2							
Prim Borcu olmayanlar (%)	35.5	33.9							
PRİM ALACAĞI									
Özel sektör	23.5	19.4	16.2	21.9	38.9	41.3	-4.1	5.7	1.9
Aslı			10.0	14.1	9.6	14.1	0.0	4.1	4.1
Cezası			6.2	7.8	6.1	7.8	0.0	1.6	1.6
Resmi sektör (*)			4.8	6.5	4.7	6.5	0.0	1.7	1.7
Aslı			3.1	4.3	3.0	4.3	0.0	1.2	1.2
Cezası			1.7	2.1	1.7	2.1	0.0	0.4	0.4
TOPLAM	23.5	19.4	21.0	28.4	43.6	47.8	-4.1	7.4	3.3
PRİM TABLOSU									
200-300 TL									
4/b (1479) (yüzde)	91.3	93.0							
101-200 TL									
4/b (2926) (yüzde)	99.4	99.3							
20 BİN TL'NİN ÜZERİNDE BORCU OLANLAR									
Kişi	440.340	291.058							
Oran	21.7	13.4							
Borç	17.5	11.6							
Oran	74.4	59.7							

Kaynak: SGK

5510 sayılı kanunun 4/a maddesi kapsamındakiler için Ağustos, 4/b kapsamındakiler için Eylül rakamlarını esas alan incelemede SGK'nun 2009 yılında 43.6 milyar TL olan prim alacağının 2010 yılında 3.3 milyar TL artarak 47.8 milyar TL'ye yükseldiği görülmektedir. Artış, Bağ-Kur'luların borcunun 4.1 milyar TL azalması ile 4/a kapsamındakilerin borcunun 7.4 milyar TL artmasından kaynaklanmıştır.

47.8 milyar TL tutarındaki toplam borcun 19.4 milyar TL'si Bağ-Kur'lulara, 28.4 milyar TL'si 4/a kapsamındakilere aittir.

4/a kapsamındakilere ait **28.4** milyar TL'lık borcun **21.9** milyar TL'si özel sektöre, **6.5** milyar TL'si de resmi sektöre aittir. Resmi sektöre ait borcun tamamına yakını belediyelerin borcudur.

2010 yılında 2009 yılına göre Bağ-Kur'lulardan hiç prim ödemeyenlerin sayısı artarken yüzde 16.3'den 19.9'a çıkmıştır), kısmen prim ödeyenlerin ve prim borcu olmayanların sayısının azaldığı görülmektedir.

Bağ-Kur'lu esnafın yüzde 93'nün prime esas kazancı 200-300 TL, tarım Bağ-Kur'lularının yüzde 99.3'nün prime esas kazancı ise 100-200 TL arasındadır. Buna rağmen tahakkuk ettirilen primler ödenememektedir. 291 bin 58 Bağ-Kur'lunun kişi başına borcu 20 milyar TL'nin üzerindedir. Bunların borcu toplam borcun yüzde 59.7'sini oluşturmaktadır.

Bu tablo gelecek için hiç umut vermemekte, sistemin sıkıntılarının daha uzun yıllar devam edeceğini ortaya koymaktadır.

Hem kayıtdışı istihdamın makul düzeylere çekilememiş olması hem de tahakkuk eden primlerin tahsil edilememesi, SGK'nun gelir-gider dengesinin kurulmasını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, SGK alacaklarının yeniden yapılandırılmasında dikkatli davranılmalı ve gelir gider dengesinin kurulmasında sadece kümesteki kazlar hedef alınmamalıdır.

iv. SGK'nın Sağlık Harcamaları

Yasal düzenleme yapılmış olmasına rağmen Genel Sağlık Sigortası gelir ve giderleri ile dengesinin ayrı hesaplarda izlenmemesi bir eksikliktir.

TABLO 39: SGK SAĞLIK HARCAMALARI

	Milyon TL									
	2002		2008		2009		OCAK-EYLÜL			
	Tutar	Payı	Tutar	Payı	Tutar	Payı	2009		2010	
							Tutar	Payı	Tutar	Payı
SGK	7,630	100.0	25,346	100.0	28,811	100.0	21,656	100.0	24,285	100.0
İlaç	4,301	56.4	10,717	42.3	13,161	45.7	9,839	45.4		0.0
Tedavi	2,831	37.1	13,953	55.1	15,129	52.5	11,408	52.7		0.0
Devlet Hastaneleri	1,815	23.8	7,325	28.9	7,875	27.3	6,024	27.8		0.0
Üniversite Hastaneleri	620	8.1	2,247	8.9	2,572	8.9	1,899	8.8		0.0
Özel Hastaneleri	396	5.2	4,381	17.3	4,682	16.3	3,485	16.1		0.0
Diğer Ödemeler	498	6.5	676	2.7	521	1.8	409	1.9		0.0
GSYH	350,476		950,534		952,635		952,635		1,099,000	
SGK. SAĞ. HARC./GSYH	2.18		2.67		3.02					

Kaynak:SGK

2010 yılı başından itibaren kamu görevlilerinin sağlık giderleri de SGK'na devredilmiştir. Ancak, yeşil kart ödemeleri ile milletvekillerinin tedavi giderlerinin bütçeden ödenmesine devam edilmektedir. Yeşil kart ödemelerinin SGK'na aktarılması için 2011 seçimlerinin geçmesi ve 1.1.2012 tarihinin beklenmesi uygun görülmüştür. Bu nedenle, 2002, 2008 ve 2009 sağlık giderlerine yeşil kartlılar için ödenenlerle kamu çalışanlarının sağlık giderleri dahil değildir.

Hükümetin sağlıkta dönüşüm projesinin seyrini yukarıdaki tablodan görmek mümkündür. 2002 yılında SGK'nın toplam sağlık giderleri içinde ilacın payı yüzde 56.4 iken 2009 yılında bu pay yüzde 45.4'e düşmüştür. Aynı dönemde tedavi giderlerinin payı ise yüzde 37.1'den yüzde 52.7'ye çıkmıştır. Söz konusu payların toplamının 100'e ulaşmamasının nedeni tabloda gösterilen diğer ödemelerdir.

2002 ila 2009 yılları arasında tedavi giderleri içinde devlet hastanelerinin payı 4.3 kat artarken, üniversite hastanelerinin payı 4.1 kat, özel hastahanelerin payı ise 11.8 kat artmıştır. Yukarıdaki tabloda 2010 yılı verileri arasında ilaç ve tedavi giderlerinin görülmemesi, SGK'nun bu ayrıntıyı tablosundan çıkarmış olmasındandır. Bu durum Hükümetin şeffaflıktan kaçındığını ortaya koymaktadır.

Bu rakamlar sağlıkta dönüşümün ne yönde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Devlet en temel sağlık hizmeti görevini yerine getirmekten AKP hükümetleri ile vazgeçmiş ve sağlık hizmeti yasal olmasa da fiilen özelleştirilmiştir.

7. YOKSULLUK

Küresel krizden önce yavaşlamaya başlayan ekonomik büyümenin ilk etkileri yoksul kesimler üzerinde görülmeye başladı. 2007-2010 arası kent yoksulluğunun geri dönüşüne tanıklık etti. 2010 Kasım ayı itibariyle son bir yılda TÜFE artışı yüzde 7.3 iken gıda ve alkolsüz içeceklerde artış yüzde 12.4 olmuştur.

Eylül 2010 itibariyle OECD ortalamasından 13 kat üstünde gerçekleşen gıda fiyatlarındaki artış, 2002-2006 döneminde % 22'den %9,3 'e gerileyen yoksulluk oranının yeniden yukarı doğru hareket kazanmasında en temel belirleyici olmuştur.

Gıda enflasyonu, Türkiye'de 2007 yılının ortalarına kadar TÜFE'nin altında kalıp genel fiyat endeksini aşağı çekici bir rol oynadı. 2007 yılı ortasından itibaren ise gıda fiyat endeksi TÜFE'nin üzerinde seyretmeye başlayarak enflasyon oranını yukarı çeken etki yaptı. 2007 yılından sonra ise büyüme hızla yavaşlarken gıda fiyatları hızla artmaya başlamıştır. Bu nedenle yoksulluk oranındaki düşüş net bir biçimde durmuş ve istihdam kayıplarının başladığı 2008 yılı itibariyle yüzde 9,4 düzeyine demirlemiştir. Yoksulluğun azalmasına paralel olarak en yoksul yüzde 20'lik kesimin gıda harcamaları 2003-2006 yılları arasında yüzde 25'in üstünde artarken, 2007'de

yüzde 2 oranında düşmüş, 2008 yılında ise yüzde 1'lik küçük bir artış göstermiştir. En yoksul kesimin 2009 yılında gıda harcamalarının yeniden düştüğü görülmektedir. Yoksul kesimin bütçesinde en büyük paya sahip olan gıda harcamalarındaki bu düşüş, yoksullukla mücadelenin 2007 itibariyle durduğunu, 2009 itibariyle de gerilemeye başladığını göstermektedir.

OECD bölgesinde yıllık enflasyon Mayıs'ta tüm mallarda ortalama yüzde 2 olarak ölçüldü. Bu süre içinde Türkiye'de tüm mallarda enflasyon ise yüzde 9.1 oldu.

Gıda maddelerinde yıllık enflasyon OECD ülkelerinde yıllık ortalama yüzde 0.5, Türkiye'de ise yüzde 6.7 oldu. Gıda fiyatlarındaki bu artış yanında yaşamsal hizmetlere erişimde de hane halkları tüketiminde önemli düşüşler gerçekleşmiştir. Yapılan anketlerde kentlerde yaşayan hane halkının yaklaşık üçte biri son aylarda elektrik, su ve gaz gibi yaşamsal hizmetlerin faturalarını ödemekte zorlandıklarını bildirmiştir. Faturaların ödenememesi ailelerin yaklaşık yüzde 10'unun en azından geçici olarak elektrik, telefon ve internet hizmetlerinden mahrum kalmasına yol açmıştır. Öte yandan, her yüz aileden 3-6'sı su ve gaz hizmetlerinin kesildiğini bildirmiştir.

Kent yoksulluğunu araştıran uluslar arası kuruluşlara ait anket sonuçları, hane halkının en yoksul yüzde 10'unun nakdi veya ayni yakacak veya gıda desteği gibi kamu sosyal güvenlik ağı programlarından yararlandığını göstermektedir.

8. YOLSUZLUKLAR

Hükümet bu dönemde de dokunulmazlıkları kaldırmamada ısrarını sürdürmüştür.

Anayasa değişikliklerine milletvekillerinin dokunulmazlığının sınırlandırılmasını dahil etmemiştir.

Önümüzdeki dönemde de haklarında kalpazanlık, evrakta sahtekarlık, ihaleye fesat karıştırmak, görevi kötüye kullanma suçlaması olan bir çok AKP'linin yeniden parlamentoya taşınarak yolsuzluk zırhına bürüneceklerinden kuşku duyulmamaktadır.

Bu dönemde de kişiye özel af niteliğinde yasal düzenlemeler yapılmaya devam edilmiştir.

Danıştayın, Sayıştay Denetçi Yardımcılığı ve Kaymakam adayları için yapılan mülakat sınavlarını iptal gerekçelerinde yer alan mülakatta kamera kaydı yapılması koşulu yasal düzenleme yapılarak aşılma çalışılmıştır.

Türk Ceza Kanunu değiştirilerek görevi kötüye kullanma suçuna verilen hapis cezası hafifletilmiştir. Böylece, görevi kötüye kullanma cezasına tecil ve erteleme imkanı getirilerek, yolsuzluk fiillerinin işlenmesinde caydırıcılık rolü oynayan cezai bir yaptırım ortadan kaldırılmıştır.

Hükümet, milletin kıt kaynaklarının etkin ve verimli kullanıp kullanmadığının denetlenmesini de istememektedir. TBMM adına performans denetimi yapan Sayıştayın bu denetim yetkisi Sayıştay Kanununda yapılan değişiklikle elinden alınmaktadır.

Son olarak, vatandaşların borçlarına yeniden yapılandırma ile ödeme kolaylığı getirilen kanun tasarısına eklenen geçici madde 5 ile; *„özeleştirme işlemleri tamamlanarak devir işlemleri sonuçlandırılan ve devralan tarafından özeleştirme öncesi duruma dönülmesine imkan vermeyecek şekilde devredilen kuruluş için üretim amaçlı yatırım ve buna bağılı ticari, mali ve hukuki tasarruflarda bulunulmuş olanlara ilişkin; mahkemelerce verilen iptal ve yürütmeyi durdurma kararlarıyla ilgili olarak İdarece herhangi bir işlem tesis edilmez, bu konuda açılan davalardan feragat edilir.”* denilmek suretiyle, özeleştirme sırasında yapılan yolsuzluk ve usulsüzlükler nedeniyle iptal edilen idari işlemlerin aynen uygulanmaya devam edilmesinin ve bu işlemleri yapanların sorumluluğuna gidilmemesinin alt yapısı oluşturulmaktadır. Bu hüküm, anayasanın 134 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan *„Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”* şeklindeki hükme açık aykırılık teşkil etmektedir. Hükümeti, anayasaya açıkça aykırı bir hükmü TBMM’ne sevketmeye iten nedeninin son anayasa değişiklikleri olduğu da görülmelidir.

Yine sayın Başbakanın, görevden alınan ve haklarını AYİM’de arayan generaller için karar verecek söz konusu mahkemeyi, kendi düşüncesi dışında karar vermeleri halinde, yasal düzenleme yapıp kapatmakla tehdit etmesi, demokrasiden ne denli uzaklaşmakta olduğumuzu göstermesi açısından önemlidir.

Hükümet, aldığı kararların yargıdan dönmesini, yaptıklarından dolayı soruşturmaya tabi tutulmayı ve cezalandırılmayı istememektedir. Aksine uygulamalara izin veren bütün mevzuatı değiştirmeye de kararlı görülmektedir.

Sorgusuz sualsiz milletin parasını dilediği gibi kullanmak istemektedir.

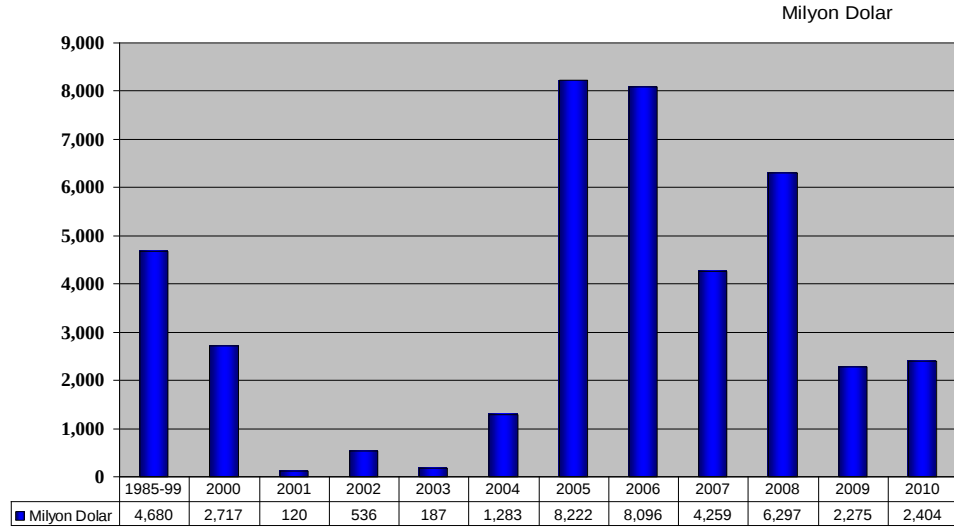
Failleri AKP’ye yakınlığı bilinen Deniz Feneri Davasının adeta uykuya yatırılması; YAŞ Kararları öncesi terfi ettirilmek istenmeyen bazı subaylar hakkında yakalama kararı çıkartılması ve amaca ulaştıktan sonra yakalama kararlarının kaldırılması; Ergenekon adı verilen davada iktidar muhaliflerine uygulanan tutuklama tedbirinin cezaya dönüştürülmesi; iktidarın eski Erzincan Savcısı tarafından yapılan bir

sorşturmaya müdehale etmesi ve son olarak yapılan Anayasa değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi ve HSYK'nın üye yapısının yürütmenin kontrolüne geçecek biçimde değiştirilmesi gibi uygulamalar Türkiye'de bu iktidar döneminde yargının siyasallaştığını açıkça ortaya koymaktadır. Böyle bir yapı içinde gücü elinde bulunduran Hükümetin yapacağı ya da yaptığı yolsuzlukların soruşturulması imkanı bulunmamaktadır. Yolsuzlukların üzerine gitmenin ön koşulu, yargının siyasallaşmaktan kurtarılması ve yeniden bağımsızlığına kavuşturulmasıdır.

9. ÖZELLEŞTİRME

i. Özelleştirme Uygulamaları

GRAFİK 22 : 1985-2010 DÖNEMİ ÖZELLEŞTİRME GELİRLERİ

Kaynak: ÖİB

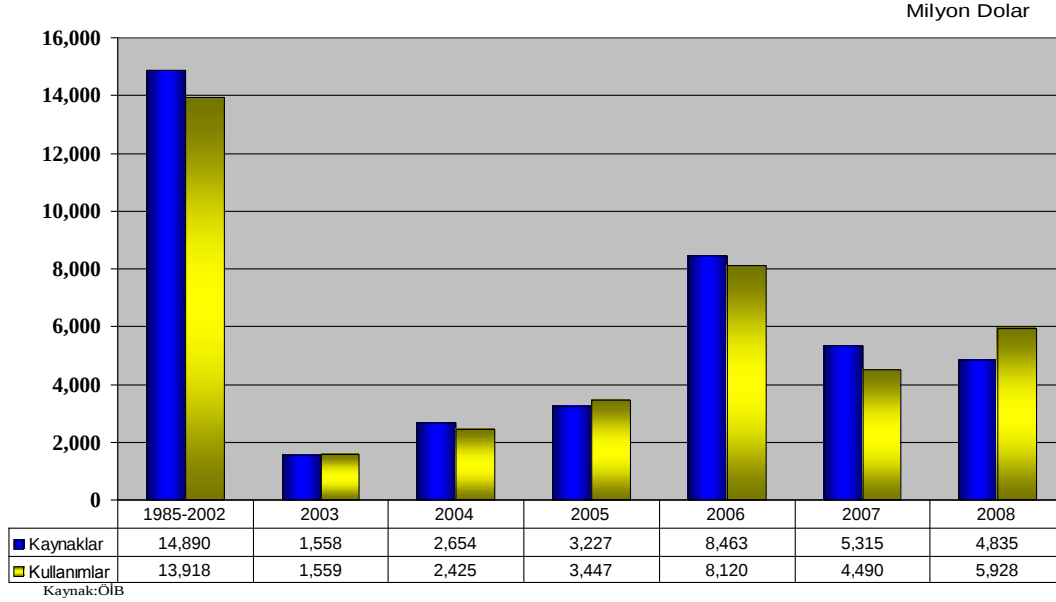
2009 ve 2010 yıllarında özelleştirme gelirlerindeki düşüş dikkat çekmektedir. Aşağıdaki tablo Hükümetin özelleştirme konusunda bilinçli bir politika ortaya koyamadığını göstermektedir.

TABLO 40: ÖZELLEŞTİRME GELİRİ HEDEFİ VE GERÇEKLEŞMELER

Yılı	Bütçe Hedefi	Gerçekleşme	
		Milyar TL	Milyar Dolar
2007	2.6	6.1	4.3
2008	4.3	9.1	6.3
2009	13.1	2.0	2.3
2010 (*)	10.6	3.6	2.4
2011	10.0		

(*) Gerçekleşme Tahmini

2007 ve 2008 yıllarında bütçe hedefinin iki katı düzeyinde özelleştirme geliri elde edilirken, 2009 yılında bütçe hedefinin altıda biri, 2010 yılında üçte biri düzeyinde özelleştirme geliri elde edilebilmiştir. Yargıyı devre dışı bırakan son düzenlemeler sayesinde 2011 yılı için öngörülen 10 milyar TL tutarındaki bütçe hedefine ulaşılabilir. Çünkü, özellikle Anayasa Mahkemesinin üye yapısında yapılan son değişiklikler, yasaların anayasaya aykırılığı denetiminin askıya alınması sonucu doğurabilecektir.

GRAFİK 23 : 1985-2008 DÖNEMİ ÖZELLEŞTİRME İDARESİ KAYNAK VE KULLANIM DENGESİ

Bu tablolarda yer alan rakamlar, Özelleştirme Fonu Hesabı ile özelleştirme uygulamalarına ilişkin diğer özel hesaplara nakit giriş çıkış tutarlarını göstermektedir.

Hazine'ye aktarılan tutarlara 8.734 dolar tutarındaki Türk Telekomünikasyon gelirleri dahil edilmemiştir.

Grafik incelendiğinde, 1985-2008 döneminde 40.943 milyon dolarlık kaynağa karşılık 39.888 milyon dolarlık kullanım olduğu görülecektir. Kullanım tutarının 18.147 milyon Dolarlık kısmı Hazine'ye aktarılan tutardır. Bu tutara dahil edilmeyen Türk Telekomünikasyon gelirleri dahil edildiğinde Hazine'ye aktarılan toplam tutar 26.881 milyon dolardır.

2003 yılından günümüze 1 trilyon 324 milyar TL tutarında borç çevrildiği düşünülürse, Cumhuriyetin kazanımlarının haraç mezat elden çıkarılması ile sağlanan özelleştirme gelirlerinin borç çevirme işine ne denli düşük katkıda bulunduğu görülecektir.

ii. Özelleştirme Mağduru 4/c'liler

Hükümet özelleştirme nedeniyle mağdur duruma düşürdüğü işçilerle ilgili olarak kamuoyunu yanıltmak için sürekli bilgi kirliliği yaratmıştır. Özellikle Tekel İşçilerinin direnişi sırasında bilgi kirliliğini en üst düzeye çıkarmıştır.

Özelleştirme mağduru tekel işçileri eylemlerini durup dururken başlatmamışlardır. Özelleştirme nedeniyle bu işçiler kendilerinin ve çocuklarının geleceği için endişe içine düşürülmüşlerdir.

İş kanununa tabi olarak çalışan işçiler özelleştirmeden önce, 4/c kapsamında kendilerine teklif edilen ücretin yaklaşık üç katı ücret alıyorlardı. İş güvenceleri, ileriye yönelik ihbar ve kıdem tazminatı hakları ile ücretli yıllık ve hastalık izin hakları vardı. Fazla çalışma yapmaları halinde ücret talep edebiliyorlardı. Özlük haklarına yönelik saldırılara sendikaları ile birlikte karşı koyabiliyorlardı.

4/c kapsamında bütün bu güvencelerden yoksun kaldıkları için direnen işçilere AKP Hükümeti demektedir ki, *'bizden önceki hükümetler hiç iş vermiyordu, biz 4/c kapsamında bir iş teklif ediyoruz'*.

Öncelikle özelleştirmenin yapılmasını işçiler istememişlerdir. Hükümet madem ki böyle bir politik tercihte bulunmuştur, o zaman, özelleştirmenin sosyal boyutlarını da düşünmek zorundadır.

İkincisi, Hükümetin bu iddiası doğru değildir. AKP'den önce özelleştirilen kuruluşları satın alanlara, işçileriyle birlikte devir almaları ve işçileri 6 ay süreyle işten çıkarmamaları koşulu getirilmekteydi. Bugün sıradan bir işveren, iş aktini feshettiğinde nasıl İş Kanununun işçiyi koruyan hükümleriyle karşı karşıya

kalıyorsa, özelleştirilen kuruluşu devralan işveren de işçinin iş aktini feshetmek istediğinde, aynı İş Kanununun işçiyi koruyan hükümleri ile karşı karşıya kalıyordu. Üstelik bu yola devirden itibaren altı ay geçmedikçe başvuramıyordu.

AKP iktidara geldikten sonra özelleştirme şartnamelerini değiştirmiş ve işletmelerin işçileriyle birlikte devri koşulunu kaldırmıştır. Yani, özelleştirme ile birlikte işçiler, sokağa atılma tehdidi ile karşı karşıya bırakılmıştır. AKP, ölümü, yani sokağı göstererek, işçileri 4/c'ye razı olmaya zorlamaktadır.

Peki nedir bu 4/c? Kamuda varolan 4 istihdam türünden en az güvenceli olanıdır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu yasalaşırken istihdam türü olarak, genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli kamu hizmetleri için memur statüsü, uzmanlık gerektiren geçici bazı işler için sözleşmeli statü, İş Kanunu kapsamında yürütülmesi gereken bazı işler için işçi statüsü ve kamunun geçici ve mevsimlik işleri için de geçici personel yani 4/c statüsü öngörülmüştü.

Geçici personel, memur sayılmadığı için 657 sayılı Kanuna, işçi sayılmadığı için İş Kanununa tabi değildir. Sözleşmeli personel olmadığı için de, onlara tanınan nisbeten daha iyi çalışma koşullarından yararlanamamaktadırlar.

4/c'liler; ücretleri, izinleri, çalışma koşulları Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen ve iş güvenceleri olmayan gruptur.

Başlangıçta, DiE'nin (TÜİK) yaptığı anketlerde, ayın belli günlerinde görevlendirilen anketörler için uygulanan 4/c sistemi, AKP ile birlikte, anayasa gereği genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli kamu hizmetlerinden olan öğretmenler ve sağlık personeli için de uygulanmaya başlanmıştır.

4/c ile ilgili çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararlarında;

- Gerekğinde fazla çalışma yaptırılacağı belirtilen personele fazla çalışma ücreti ödenmeyeceği öngörülmektedir.
- İş akitlerinin işveren tarafından tek taraflı feshedileceği belirtilmektedir.
- İş akitleri feshedilen geçici personele ihbar, kıdem ve benzeri tazminatların ödenmeyeceği öngörülmektedir.
- Diğer kamu çalışanlarına göre ücretli yıllık ve hastalık izin hakları sınırlandırılmıştır.
- Ücretleri düşük, gelecek güvenceleri yoktur.
- Sözleşme ücreti dışında, her ne ad altında olursa olsun, başka ücret alamayacakları öngörülmektedir.

- Emeklilik sisteminde prim ödeme gün sayısını doldurmakta sıkıntı çekeceklerdir.
- Emekliliği hak edenler isteseler bile çalışmaya devam edemeyeceklerdir.
- Nimette unutulmuş 4/c'liler, cezaya gelince memurlar gibi cezalandırılacaklardır.

Tekel işçilerinin eylemi sonucunda, Hükümet 4/c'lilerin özlük haklarında istemeye istemeye bazı iyileştirmeler yapmak zorunda kalmıştır.

Nedir bu iyileştirmeler diye baktığımızda, hastalık ve yıllık izin haklarında bazı düzeltmeler yapıldığını ve işsonu tazminatı öngörüldüğünü görüyoruz.

Son düzenleme ile iktidar, özelleştirmeden önce 12 ay çalışan işçilere, 4/C kapsamında 10 ay olarak teklif ettiği çalışma süresini lütfedip 11 aya çıkardığını söylemektedir.

Ödenecek ücretleri de eski ücretlerinin üçte biri düzeyinden yarısı düzeyine çıkarmıştır.

Hükümet son düzenleme ile 4/c'lilere iş akitleri sona erdiğinde iş sonu tazminatı ödemeyi kabul ettiğini söylemektedir. Geçmişte, 4/c'liler geçici ve mevsimlik işlerde çalıştırıldıkları için, yargı bu personele sürekli çalışan memur, işçi ve sözleşmeli personel gibi ikramiye, kıdem tazminatı ya da iş sonu tazminatı ödenmemesini hukuka aykırı bulmuyordu. Ancak AKP iktidarı ile birlikte asli ve sürekli işlerde de daha az güvenceli ve daha az masraflı 4/c'liler istihdam edilmeye başlandığı için, yeniden yargıya başvurulması halinde yargının iş sonu tazminatı ödenmesine hükmedeceğini tahmin etmek zor değildir. Bu nedenle Hükümetin son kararnamede iş sonu ödeneceğine ilişkin yaptığı düzenleme işçiler için yeni bir lütuf değildir.

Özelleştirme nedeniyle işlerini kaybedenler mevcut işçi statülerinin devamını istemektedirler. Hükümet, işçilerin statüsünü indirmek yerine, işçileri de özelleştirme nedeniyle işlerini kaybeden memurların tabi olduğu hükümlere benzer hükümlere tabi tutması hak ve adaletin gereğidir.

10. İŞSİZLİK SİGORTASI FONU

TABLO 41 : İŞSİZLİK SİGORTASI FONUNUN GELİR VE GİDERLERİ

	Milyon TL											
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Ekim 10	TOPLAM
GELİRLER	362	1,846	2,828	4,102	4,629	5,037	6,073	7,384	9,587	9,765	7,330	58,944
İşçi İşveren Primleri	239	784	757	1,035	1,348	1,505	1,988	2,413	3,090	3,016	2,881	19,056
Devlet Katkısı	95	314	262	345	450	502	659	808	1,022	1,019	960	6,435
İdari Para Cezaları		0	1	2	4	5	-2	1	1	4	0	16
Gecikme zammı	0	0	8	37	32	40	44	62	77	55	67	423
Diğer Gelirler		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Giriş Şeklinde İadeler		0	0	0	0	0	0	0	30	92	60	181
Faiz Gelirleri	28	747	1,801	2,683	2,796	2,986	3,383	4,100	5,367	5,580	3,362	32,833
GİDERLER	0	0	57	153	241	322	374	401	1,939	6,032	4,437	13,956
Amacına Uygun Öd.(*)			46.8	126	199.9	273.5	318.7	355.5	518.2	1.299.1	742.2	3.879.7
Amacı Dışında Öd												10.076.3
TOP.MAL VARLIĞI	362	1,846	2,771	3,949	4,388	4,715	5,699	6,983	7,648	3,733	2,893	44,988

Kaynak: İşkur,

(*) Çalışma ve Sos. Güv.Bakanının 2011 Bütçesini komisyona sunuşu

İşçi ve işveren primleri ile devlet katkısından oluşan işsizlik sigortası fonunun en temel amacı, kendi istek ve iradesi dışında işini kaybedenlerin, yeni bir iş ararken, 10 aya kadar işsizlik ödeneğinden yararlanabilmelerini sağlamaktır.

Durum böyle olmakla birlikte, **15.5.2008** tarih ve **5763** sayılı kanunla **4447** sayılı İşsizlik Sigortası Fonu Kurulmasına Dair Kanuna iki geçici madde eklenmiş ve fonda biriken kaynakların amacı dışında kullanılmasının yolu açılmıştır.

Eklenen geçici 6 ncı maddede, **2008** yılına münhasır olmak üzere, Fonun mevcut nema gelirlerinden **1.3** milyar TL'lik kısmının bütçeye gelir kaydedileceği ve kaydedilen bu gelirin, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki yatırımlara öncelik vermek kaydıyla münhasıran ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeye yönelik yatırımlarda kullanılacağı hükme bağlanmıştır.

Bu madde daha sonra **11.8.2009** tarihli ve **5921** sayılı kanunla değiştirilerek, **2009** yılı için daha önce fondan aktarılması öngörülen **dörtte bir** oranı **üçte bire**, **2010** yılı için öngörülen **dörtte bir** oranı da **dörtte üçe** çıkarılmıştır.

Bu geçici madde, Fondan aktarılan kaynakların faizsiz olarak fona geri ödeneceğini öngörse de, geri ödemenin hangi vadede ve ne şekilde yapılacağına ilişkin kesin bir hükme yer verilmemesi nedeniyle söz konusu hüküm temenni mahiyeti dışında bir anlam ifade etmemektedir.

4447 sayılı Kanuna eklenen **Geçici 7 nci** maddeyle de; 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanlar ile yaş şartı aranmaksızın 18 yaşından büyük kadınların,

maddede belirtilen koşullarda (Bu koşullarda da 18.2.2009 tarihli ve 5838 sayılı kanunla değişiklikler yapılmıştır) fiilen istihdam edilmeleri halinde, hesaplanan sigorta primine ait işveren hisselerinin; (a) birinci yıl için yüzde yüzü, (b) ikinci yıl için yüzde sekseni, (c) üçüncü yıl için yüzde altmışı, (d) dördüncü yıl için yüzde kırkı, (e) beşinci yıl için yüzde yirmisinin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacağı hükme bağlanmaktadır.

Fondan bu geçici madde kapsamında aktarılan kaynakların Fona iade edileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Esasen Hazine tarafından karşılanması gereken bu teşvik doğrudan fona gider yazılarak fondan karşılanmaktadır.

Fonun amacı dışında kullanımının yolu 5763 sayılı kanunla 4447 sayılı kanuna eklenen geçici madde 6 ve 7 ile bu şekilde açıldıktan sonra, 5291 sayılı Kanunla 4447 sayılı kanuna yeni bir geçici madde daha eklenmiştir.

Eklenen bu Geçici 9 uncu maddede, 2009 yılının **Nisan ayına** ait prim ve hizmet belgelerinde bildirilen sigortalı sayısına ilave olarak, **31.12.2009** tarihine kadar, işe alınma tarihinden önceki üç aylık dönem içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalılar dışındaki kişilerden olmak kaydıyla işe alınan ve fiilen çalıştırılanlar için; prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait tutarı, altı ay boyunca İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

Bakanlar Kurulu 31.12.2009 tarihini 30.6.2010 tarihine kadar, primlerin Fondan karşılanma süresini ise altı aya kadar daha uzatmaya yetkili olacaktır.

Bu maddeye dayanılarak Fondan aktarılan kaynakların Fona geri dönüşüne ilişkin bir düzenleme ise yine maddede yer almamaktadır.

Açılan bu kapılar, İşsizlik Sigortası Fonunu MEYAK ve Zorunlu Tasarruf Fonunun uğradığı akıbeta doğru hızla itmektedir. Çünkü, **28.1.2010** tarihinde kabul edilen **5951** sayılı kanunla, Geçici 9. maddedeki "**Nisan ayına**" ibaresi "**Ekim ayına**", "**31.12.2009** tarihine kadar" ibaresi "**31.12.2010** tarihine kadar", Bakanlara Kuruluna uzatma konusunda yetki veren "**31.12.2009** tarihini **30.6.2010** tarihine kadar" ibaresi de "**31.12.2010** tarihini **30.6.2011** tarihine kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

Kanundaki bu yeni tarihlere yaklaşıldığında sürelerin yeniden uzatılacağından şüphe duyulmamaktadır.

Bir hukuk devletinde ne işçi ne işveren ne de devlet, sigortacılık mantığı ile kurulan Fona yatırdıkları paraları geri talep edebilirler. Yukarıda açıklanan yasalara dayalı el koyma işlemlerinin yasa çıkarıp kişilerin bankalarındaki özel hesaplarına el koymaktan bir farkı bulunmamaktadır.

Fondan herhangi bir ödemenin yapılmadığı 2000 ve 2001 yılları bir kenara bırakılırsa bugüne kadar 9 yılda fondan amacı doğrultusunda ortalama 431 milyon TL ödeme yapılmıştır.

Ekim 2010 itibariyle fondan yapılan 13.956 milyon TL'lik ödemenin 3.880 milyon TL'si fonun amacı doğrultusundaki faaliyetleri için harcanmış olup, 10.076 milyon TL'lik kısmı yukarıda sayılan düzenlemelere dayanılarak Hazine Müsteşarlığına fonun amacı dışında aktarılan kaynaklardan oluşmaktadır. Söz konusu düzenlemelere dayanılarak 2011 yılında da Fondan MYB'ne 1 milyar TL aktarılması planlanmaktadır.

Hükümet Ağustos Ayı İşsizlik Sigortası Bültenine kadar Fonun gelir ve giderlerini gösteren tabloya Hazine Müsteşarlığına aktarılan para ile ilgili açıklayıcı not koymaktaydı. Ağustos 2010'a ait Bültende aktarılan tutar bu notta yaklaşık 8 milyar TL olarak gösterilmişti. Ne zaman ki Sayın Genel Başkanımız, AKP'nin, parlamentoya GAP'a aktaracağız diye yanlış bilgi vererek yasa çıkardığını, Fondan GAP dışındaki alanlara da önemli aktarmalar yaptığını söyledi, ondan sonra, bu dip not İŞKUR'un Eylül, Ekim ve Kasım ayı İşsizlik Sigortası Aylık Bültenlerine konulmadı.

Bu durum, Hükümetin Fondan yaptığı aktarmaların etik olmadığını görüp saklama çabası içine girdiğini göstermektedir. Yapılan, denetimden ve şeffalıktan kaçmaktır.

11. ENFLASYON

Bilindiği gibi 2010 yılı enflasyon hedefi Hükümet ve TCMB tarafından yüzde 6.5 olarak belirlenmişti. Eylül ayı itibarıyla yıllık enflasyon yüzde 9.24 olarak gerçekleşmiş ve yüzde 8.5 olan belirsizlik aralığı üst sınırının üzerine çıkmıştır. TCMB' da hesap verme yükümlülüğü çerçevesinde, enflasyonun hedeflenen patikadan belirgin olarak sapmanın nedenleri ile orta vadeli hedeflere ulaşmak için alınan ve alınması gereken önlemleri içeren 26 Ekim 2010 tarihli Enflasyon Raporu'nu Hükümete iletmıştır.

Kasım ayında yıllık TÜFE artışı yüzde 7.3 olarak gerçekleşirken **gıda ve alkolsüz içeceklerde** bu oran yüzde 12.4'e, **alkollü içecekler ve tütünde** ise yüzde 24.5 'e çıkmıştır.

Merkez Bankası 2010 yılı Kasım ayı 2. yarı beklenti anketi, yılsonu TÜFE artışını yüzde 8.1 olarak vermektedir. Aynı ankete göre TÜFE artışı 12 ay sonrası için (2011) yüzde 7.14, 24 ay sonrası için (2012) yüzde 6.52'dir. OVP'da Hükümet hedefi ise 2010 yılı için yüzde 7.5, 2011 yılı için yüzde 5.3 ve 2012 yılı için yüzde 5'tir. Hükümet her yıl yaptığı gibi çalışanlar ve emeklilere daha az maaş artışı yapmak için 2011 yılı enflasyon hedefini Merkez Bankası tahmininin 2 puan altında göstermiştir.

Çoğu yoksulluk sınırının altında gelir elde eden memur ve emeklilerin harcamaları içinde gıda harcamalarının büyük bir ağırlık teşkil ettiği de bilinmektedir.

Merkez Bankasının, 2010 yılı için işlenmiş gıda enflasyonunun yüzde 17, 2011 ve 2012'de ise yüzde 9 olacağını beklediğini de bu arada eklemek gerekir.

Bütün bunlar, Hükümetin enflasyon hedefini belirlerken ne kadar art niyetli davrandığını ortaya koymaktadır.

12. MEMUR VE EMEKLİ MAAŞLARI

Aile yardımı hariç en düşük memur maaşı 2010 Ocak ayında 1.138 TL'den 1.266 TL'ye çıkacaktır. Artış 127 TL'dir.

Aile yardımı hariç ortalama memur maaşı 2010 Ocak ayında 1.510 TL'den 1.640 TL'ye çıkacaktır. Artış 130 TL'dir.

Memur emeklilerine yapılan artışlar da bu artışlar paralelindedir.

Memur ve diğer kamu görevlileri ile emeklilerinin maaşlarında yüzde 4 + 4 yerine yüzde 10 + 10 artış yapılmasını öngören önergemiz komisyonun AKP'li üyelerinin oyları ile reddedilmiştir.

SGK tarafından işçi, esnaf ve tarım sigortalısı emeklilerine ödenen aylık ve gelirler 2011 yılı Ocak ayında 60 TL'den az olmamak üzere yüzde 4 oranında ve Temmuz ayında ise yüzde 4 oranında artırılacaktır.

Hükümetin başlangıçta yüzde 2.7 + 2.7 şeklinde beyan ettiği maaş artışlarının yüzde 4 + 4'e çıkarılmasında - bize göre bu artış oranları da yetersizdir.- 12 Eylül 2010 Referandumu ile 2011 yılı seçimlerinin etkili olduğu unutulmamalıdır.

TABLO 42: SGK EMEKLİ MAAŞLARI

	TL					
	2010	2011 YILI		ARTIŞ MİKTARI		YILLIK ARTIŞ MİKTARI
	TEMMUZ	OCAK	TEMMUZ	OCAK	TEMMUZ	
Bağ-Kur'lular (5510 SK m. 4/b, 2926 SK)	371	434	451	63	17	80
Bağ-Kur'lu Hizmet Akdi ile Çalışanlar	492	555	577	63	22	85
Bağ-Kur'lular (5510 SK m. 4/b, 1479 SK)(**)	511	574	597	63	23	86
SSK'lılar (5510 SK m. 4/a)	648	710	739	62	29	91

Kaynak: Türkiye Emekliler Derneği

Yukarıdaki tabloda SSK ve Bağ-Kur emeklilerine Ocak 2011'de 62-63 TL maaş artışı yapılacağı görülmektedir.

TABLO 43: YAŞLILIK VE ÖZÜRLÜ AYLIKLARI

	TL		
	Tem-10	% 4 Zamlı Maaş (Ocak 2011)	Artış Tutarı
Yaşlı Aylığı (+65)	100.8	104.8	4.0
Bakıma Muhtaç Yaşlı Aylığı (65+ ve yüzde70 Özürlü)	302.4	314.5	12.1
Özürlü Aylığı (yüzde40-69 Özürlü)	201.6	209.7	8.1
Bakıma Muhtaç Özürlü Aylığı (yüzde70 Özürlü)	302.4	314.5	12.1
Özürlü Yakını Aylığı (yüzde40 özürlü ve 18 Yaş Altı)	201.6	209.7	8.1

Yaşlı ve özürlü aylıklarına da yapılacak yüzde 4'lük zammın karşılığı ise 4 TL ile 12 lira 10 krş arasında değişmektedir.

TÜRK-İŞ'in son olarak Kasım 2010'da açıkladığı 862 TL tutarındaki açlık sınırı ile 2 bin 807 TL tutarındaki yoksulluk sınırı rakamları göz önünde bulundurulduğunda, SGK emeklilerine Ocak 2011'de ödenecek olan 434 TL ile 710 TL arasındaki maaşlarla 105 TL ile 315 TL arasındaki yaşlı ve özürlü aylıklarını yeterli görmek mümkün değildir.

Gerek merkezi Hükümet gerekse yerel yönetimlerin yaptığı zamlarla memur ve emeklilere kaşıkla verilen yetersiz maaş artışları bile kepçeyle geri alınmıştır. Geri almanın asıl büyük bölümünün 2011 seçimleri için bekletildiği de unutulmamalıdır.

2005=100 kabul edilerek yapılan reel brüt ücret – maaş endeksi 2010 yılının ikinci yarısında sanayide 104.8'e, inşaat 107.4'e ve ticaret ve hizmetler sektöründe 121.6'ya çıkmıştır.

Aynı dönemde çalışan saat başına verimlilik endeksi ise 118.7'ye yükselmiştir.

Buna göre sanayide ve inşaat sektöründe çalışanlar artan verimlilik ölçüsünde reel artış alamamışlardır. Bu durum, emeğin AKP döneminde sömürüldüğünün açık göstergesidir.

Reel net ele geçen ücretlerde 2010 yılında kamu işçilerinde yüzde 3.7, memurlarda yüzde 1.4 gerileme beklenmektedir.

13. BANKACILIK FAALİYETLERİ

i. Bankacılık Sektörüne İlişkin Oranlar

TABLO 44: BANKACILIK SEKTÖRÜNE İLİŞKİN ORANLAR

	Sermaye Yeterliliği	Takipteki Alacaklar / Toplam Krediler	Kredi / Mevduat	Menkul Değerler / Mevduat	Krediler / Varlıklar	Faiz Geliri / Faiz Gideri	Özkaynak Karlılığı
2007	18.9	3.5	83.2	46.2	49.1	158.5	24.8
2008	18.0	3.7	84.1	42.7	50.2	156.5	18.7
2009	20.6	5.3	80.6	51.1	47.1	196.1	22.9
Ağu-08	17.7	3.2	89.9	43.6	53.3	159.7	14.6
Ağu-09	20.0	5.2	81.8	49.8	47.7	187.3	16.4
Ağu-10	19.3	4.4	85.7	48.0	51.2	201.5	13.7

Kaynak: BDDK Aylık Bülteni

Yukarıdaki tabloda bankacılık sektörüne ait oranlardan yüzde 201.5 olan faiz gelirinin faiz giderine oranı dikkat çekmektedir. Kriz yılında bile bu oran yüzde 196.1 olmuştur.

ii. Mevduat

TABLO 45 : MEVDUAT GELİŞMELERİ

	TL			(Milyon TL)	
	Vadeli	Vadesiz	Toplam	DTH	Toplam Mevduat
2007	178,150	31,696	209,846	104,196	314,042
2008	233,643	35,159	268,803	127,823	396,625
2009	258,879	46,322	305,201	139,334	444,534
Eyl-08	211,529	38,054	249,583	114,016	363,600
Eyl-09	240,874	37,806	278,679	140,275	418,954
Eyl-10	295,689	49,011	344,699	142,725	487,424
2010/2009	22.8	29.6	23.7	1.7	16.3

Kaynak : TCMB

Yukarıdaki tabloda 2010 yılında vadesiz mevduatların vadeli mevduattan daha çok artması ile DTH'daki yüzde 1.7'lik düşük artış dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki tablo ile yukarıdaki tabloda gösterilen toplam mevduat rakamlarının birbirini tutmamasının nedeni birinin Eylül 2010 verilerini yansıtırken diğerinin 12.11.2010 tarihli verileri göstermesindendir.

12.11.2010 itibariyle TL cinsinden mevduat 2009 yılı sonu rakamlarına göre yüzde 18.4 artarken 1 yıla kadar ve daha uzun vadeli mevduatların yüzde 21.2 oranında azalması, mevduatın uzun vade için güvensizliğini ortaya koyması açısından önemlidir. Aynı tarih itibariyle DTH artışı yüzde 7.5 ile sınırlı kalmıştır. DTH'da da uzun vadeli işlemlere girişilmede tedirginlik olduğu anlaşıyor.

TABLO 46: MEVDUAT

Milyar TL

		2005	2006	2007	2008	2009	12.11.2010	2010/2009
TL	Vadesiz	26.8	27.6	32.1	35.9	46.2	56.5	22.2
	1 Aya Kadar Vadeli	31.1	44.1	56.8	80.8	84.4	100.0	18.4
	3 Aya Kadar Vadeli	69.1	92.8	117.7	154.5	180.4	207.7	15.1
	6 Aya Kadar Vadeli	15.8	11.0	10.4	6.6	8.2	15.9	94.9
	1 Yıla Kadar Ve Daha Uzun Vadeli	8.0	3.5	3.7	4.5	5.0	3.9	-21.2
	Toplam	150.9	179.0	220.7	282.4	324.2	384.0	18.4
Döviz Tevdiat Hesapları	Vadesiz	19.8	23.6	22.5	22.6	27.7	29.6	6.9
	1 Aya Kadar Vadeli	23.0	36.0	36.9	52.7	47.7	51.4	7.8
	3 Aya Kadar Vadeli	26.8	37.9	39.9	52.6	64.2	68.9	7.4
	6 Aya Kadar Vadeli	8.3	7.1	6.9	8.4	7.5	8.9	17.8
	1 Yıla Kadar Ve Daha Uzun Vadeli	7.4	10.0	11.7	14.0	13.3	13.7	3.1
	Toplam	85.3	114.6	117.8	150.3	160.3	172.4	7.5
TOPLAM	Vadesiz	46.7	51.2	54.6	58.5	73.9	86.0	16.5
	1 Aya Kadar Vadeli	54.1	80.1	93.7	133.5	132.1	151.3	14.6
	3 Aya Kadar Vadeli	95.9	130.7	157.6	207.2	244.6	276.6	13.1
	6 Aya Kadar Vadeli	24.1	18.1	17.2	15.0	15.7	24.8	58.0
	1 Yıla Kadar Ve Daha Uzun Vadeli	15.3	13.5	15.4	18.5	18.3	17.6	-3.5
	Toplam	236.1	293.6	338.5	432.7	484.6	556.4	14.8

Kaynak: TCMB

iii. Krediler

TABLO 47: KREDİ GELİŞMELERİ

(Milyon TL)

	Mali Kuruluşlar	Ticari	Tüketici	Kredi Kartı	Diğer (*)	TOPLAM
2007	9,301	171,320	67,628	26,352	12,033	286,634
2008	9,872	230,049	83,219	33,419	14,516	371,075
2009	11,118	236,817	93,319	36,465	23,008	400,727
Eyl-08	10,823	222,602	85,109	31,996	14,957	365,487
Eyl-09	9,758	223,049	87,516	34,784	23,066	378,173
Eyl-10	14,484	280,691	116,281	40,758	26,402	478,616
2010/2009	48.4	25.8	32.9	17.2	14.5	26.6

Kaynak: BDDK

(*) Katılım bankalarına ait sınıflandırılmayan krediler

Eylül 2010 itibariyle kredilerde 2009 yılının aynı dönemine göre en yüksek artış mali kuruluşlara verilen kredilerde olmuş, onu tüketici kredileri ve ticari krediler izlemiştir.

TABLO 48: KÜÇÜK ESNAF SANATKAR KREDİLERİ ve TİCARİ KREDİLER

Milyon TL

	Küçük Esnaf Sanatkar Kredileri			Küçük Esnaf Sanatkar Kredileri/Toplam Krediler (Yüzde)	Ticari Krediler	Toplam Krediler	Ticari Krediler/Toplam Krediler (Yüzde)
	TL Krediler	YP Krediler	Toplam				
2007	5,362	496	5,858	2.2	169,930	271,865	59.8
2008	5,969	940	6,909	1.9	230,049	371,075	62.0
2009	6,497	1,508	8,005	2.0	236,817	400,727	59.1
Eyl-08	6,065	704	6,769	1.9	222,602	365,487	60.9
Eyl-09	6,377	1,357	7,734	2.0	223,049	378,173	59.0
Eyl-10	6,410	1,710	8,121	1.7	280,691	478,616	58.6

Kaynak: TCMB, BDDK

Eylül 2010 itibariyle küçük esnaf ve sanatkarlara verilen kredilerin toplam krediler içindeki oranı sadece yüzde 1.7'dir. bu oran 2008 ve 2009 yıllarına ait oranların da altındadır.

TABLO 49 : TÜKETİCİ KREDİLERİ

Milyon TL

	Tüketici Kredileri				Kredi Kartı	Tüketici Kredileri + Kredi Kartı
	Konut	Taşıt	Diğer	Toplam		
2007	32,441	6,123	29,064	67,628	26,352	93,980
2008	39,278	5,530	38,411	83,219	33,419	116,638
2009	44,896	4,421	44,002	93,319	36,465	129,784
Eyl-08	39,831	6,101	39,177	85,109	31,996	117,105
Eyl-09	41,649	4,512	41,355	87,516	34,784	122,300
Eyl-10	54,683	4,702	56,896	116,281	40,758	157,039
2010/2009	31.3	4.2	37.6	32.9	17.2	28.4

Kaynak: BDDK

Eylül 2010 itibariyle konut kredilerindeki yüzde 31.3'lük artış krizden sonra inşaat sektörünün canlanmaya başladığının sinyallerini vermektedir. Ancak otomobil kredilerindeki yüzde 4.2'lik artış bu sektörde bir süre daha sıkıntıların devam edeceğine işaret etmektedir.

iv. Bankacılık Sektörünün Kârlılığı

TABLO 50 : BANKACILIK SEKTÖRÜ KAR/ZARAR TABLOSU

Milyon TL

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Ağu-09	Ağu-10
Faiz Gelirleri (1)	38,823	40,337	43,304	55,848	70,553	85,768	85,282	59,046	51,142
Faiz Giderleri (2)	27,566	22,708	24,554	34,612	44,503	54,786	43,488	31,525	25,381
Net Faiz Geliri (1-2)	11,257	17,629	18,750	21,237	26,050	30,982	41,795	27,522	25,761
Faiz Dışı Gelirler	7,189	8,146	10,207	14,670	16,005	17,422	19,180	12,853	15,141
Faiz Dışı Giderler	12,682	14,513	19,630	18,748	22,153	26,592	27,915	18,080	19,477
Vergi Öncesi Kar	8,066	9,079	9,311	14,486	18,275	16,639	25,105	17,579	18,437
Vergi Provizyonu	2,458	2,627	3,346	3,122	3,359	3,218	5,029	3,312	3,481
Dönem Net Karı	5,608	6,452	5,965	11,364	14,916	13,422	20,076	14,267	14,956

Kaynak: BDDK

Bankacılık sektörü kriz yılı 2009'da 20.1 milyar TL kâr etmiştir. Bu kar vergiler çıktıktan sonraki net kârdır. Ağustos 2010 itibariyle net kar 15 milyar dolara ulaşmıştır. Bankalarımızın kar etmelerini elbette isteriz. Ancak faiz gelirleri ile giderleri arasındaki makasın kapanması piyasalara daha çok canlılık getireceği ve rekabeti olumlu etkileyeceği de göz ardı edilmemelidir.

2003 yılında faiz gelirleri faiz giderlerinin 1.4 katı iken Eylül 2010 itibariyle bu rakam 2 kata çıkmıştır.

Yine 2003 yılında faiz dışı gelirleri faiz dışı giderlerinin yüzde 56.7'sini karşılarken 2010 Eylül'ünde bu oran yüzde 77.7'ye yükselmiştir. Yani faiz dışı gelirleri faiz dışı giderlerinden daha çok artmıştır.

Öyle anlaşıyor ki bankalar piyasalara kredi verirken kredi alanların maliyetlerini düşürecek bir çaba içine girebilirler.

v. Tasfiye Olunacak Alacaklar

TABLO 51: BANKACILIK SİSTEMİNİN TASFİYE OLUNACAK ALACAKLARI

	Banka Grubuna Göre			Kredi Türüne Göre			
	Kamu	Özel	Diğer	Ticari	Tüketici	Kredi Kartı	Toplam
2007	2,650	5,641	2,002	7,591	930	1,772	10,293
2008	3,214	6,451	3,535	8,890	1,894	2,416	13,200
2009	4,687	10,676	6,336	13,477	3,938	4,284	21,699
Eyl-08	2,981	5,370	2,953	7,739	1,519	2,046	11,304
Eyl-09	4,383	10,384	5,864	12,985	3,621	4,025	20,631
Eyl-10	4,943	9,418	6,631	13,037	3,786	4,169	20,992
Eyl 2010/Eyl2009	12.8	-9.3	16.7	4.0	4.6	3.6	1.7

Kaynak: BDDK

Yukarıdaki tablo Eylül 2010 itibariyle özel bankaların tasfiye olunacak kredilerinde yüzde 9.3 oranında azalma olurken kamu bankalarının aynı kredilerinde yüzde 12.8 artış olduğunu göstermektedir. Tasfiye olunacak toplam kredilerdeki yüzde 1.7'lik artış küçük bir artıştır.

IV. 2010 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ UYGULAMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2010 yılı için Hükümet kötü bir seneryo çizmişti. Öngörülen bütçe açığı ve faizdışı fazla beklentileri ile büyüme beklentileri bunu gösteriyordu.

Ocak-Ekim dönemi gerçekleştirmeleri ile 2010 yılı gerçekleşme beklentisi, Hükümetin aktif bir tavır ortaya koymamasına rağmen, bütçe açığında öngörülenden daha iyi bir performans yakalanacağını göstermektedir.

TABLO 52 : 2008-2010 OCAK-EKİM DÖNEMİ GERÇEKLEŞMELERİ İLE 2010 YILI GERÇEKLEŞME TAHMİNİ

	Milyar TL										
	2009	2010					OCAK-EKİM				
		BÖ	GT	BÖ/2009	GT/2009	SAPMA GT/BÖ	2008	2009	2010	ARTIŞ	
										2010/2009	2010/2008
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİ	267.2	287.0	297.0	7.4	11.2	3.5	180.8	218.5	230.2	5.4	27.3
Faiz Dışı Harcama	214.0	230.2	247.5	7.6	15.7	7.5	137.4	168.3	188.7	12.1	37.3
Personel Giderleri	55.9	60.3	62.1	7.9	11.1	3.0	41.3	47.4	52.8	11.4	27.8
Sos.Güv.Kur.Devlet Primi	7.2	11.1	11.0	54.2	52.8	-0.9	5.0	5.7	9.0	57.9	80.0
Mal ve Hizmet Alımları	29.6	25.2	29.4	-14.9	-0.7	16.7	16.8	19.8	19.3	-2.5	14.9
Cari Transferler	91.8	102.2	104.7	11.3	14.1	2.4	57.4	77.1	84.7	9.9	47.6
Sermaye Giderleri	19.8	18.9	28.7	-4.5	44.9	51.9	11.2	11.7	14.9	27.4	33.0
Sermaye Transferleri	4.3	3.4	4.8	-20.9	11.6	41.2	2.3	2.4	3.3	37.5	43.5
Borç Verme	5.4	6.9	6.8	27.8	25.9	-1.4	3.4	4.2	4.7	11.9	38.2
Yedek Ödenekler	0.0	2.2	0.0				0.0	0.0	0.0		
Faiz Harcamaları	53.2	56.8	49.5	6.8	-7.0	-12.9	43.4	50.2	41.5	-17.3	-4.4
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GELİRLERİ	215.0	236.7	252.8	10.1	17.6	6.8	175.8	175.4	207.0	18.0	17.7
VERGİ GELİRLERİ	172.4	193.3	210.2	12.1	21.9	8.7	140.3	139.2	170.4	22.4	21.5
Gelir Vergisi	38.4	41.5	41.2	8.1	7.3	-0.7	31.8	32.1	33.5	4.4	5.3
Kurumlar Vergisi	18.0	18.0	20.9	0.0	16.1	16.1	12.5	12.2	15.1	23.8	20.8
MTV	4.5	3.8	5.3	-15.6	17.8	39.5	3.7	4.2	4.8	14.3	29.7
BSMV	4.0	3.9	3.6	-2.5	-10.0	-7.7	3.1	3.5	3.0	-14.3	-3.2
Dahilde Alınan KDV	20.9	22.6	26.1	8.1	24.9	15.5	14.3	17.2	22.0	27.9	53.8
İthalde Alınan KDV	26.1	30.1	35.6	15.3	36.4	18.3	25.8	20.9	28.6	36.8	10.9
ÖTV	43.6	54.6	56.7	25.2	30.0	3.8	35.0	35.5	44.4	25.1	26.9
Damga Vergisi	4.2	4.4	5.2	4.8	23.8	18.2	3.3	3.4	4.1	20.6	24.2
Harçlar	4.7	5.4	7.1	14.9	51.1	31.5	4.2	3.9	5.7	46.2	35.7
Diğer Vergi Gelirleri	8.0	9.0	8.5	12.5	6.3	-5.6	6.6	6.3	9.2	46.0	39.4
VERGİ DIŞI GELİRLER	36.2	36.6	35.3	1.1	-2.5	-3.6	30.7	30.9	29.9	-3.2	-2.6
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	9.9	6.8	9.5	-31.3	-4.0	39.7	6.7	8.9	8.7	-2.2	29.9
Bağış, Yardım ve Özel Gelirler	0.9	1.0	1.1	11.1	22.2	10.0	0.7	0.8	1.5	87.5	114.3
Faizler, Paylar ve Cezalar	23.1	17.8	20.9	-22.9	-9.5	17.4	14.7	19.4	17.0	-12.4	15.6
Sermaye Gelirleri	2.0	10.6	3.6	430.0	80.0	-66.0	8.3	1.5	2.5	66.7	-69.9
Alacaklardan Tahsilat	0.3	0.4	0.2	33.3	-33.3	-50.0	0.3	0.3	0.2	-33.3	-33.3
ÖZEL BÜTÇE İDARELERİN ÖZ GEL.	4.6	4.9	7.3	6.5	58.7	49.0	3.3	3.7	5.0	35.1	51.5
DÜZ. VE DEN.KURUMLARI GELİRLERİ	1.8	1.9		5.6	100.0	-100.0	1.5	1.6	1.7	6.3	13.3
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE DENGESİ	-52.2	-50.3	-44.2	-3.6	-15.3	-12.1	-5.0	-43.1	-23.2	-46.2	364.0
FAİZ DIŞI DENGİ	1.0	6.5	5.3				38.4	7.1	18.3		
GSYH	952.6	1,099	1,099								

2010 yılı Ocak-Ekim döneminde MYB **giderleri** 2009 yılının aynı dönemine göre yüzde **5.4** artarken MYB **Gelirleri** yüzde 18 artmıştır.

Anılan dönemde harcamaların bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 5.4 oranında gerçekleşmesinde, faiz harcamalarının 2009 yılına göre 8.7 milyar TL tutarında daha az gerçekleşmiş olması etkili olmuştur.

Gelir artışında ise, dahilde alınan KDV'deki 4.8, ithalde alınan KDV' deki 7.7 ve Özel Tüketim Vergisindeki 8.9 milyar TL tutarındaki artışlar belirleyici olmuştur. Bu artışların kaynağı ise kriz sonrası iç ve dış talepte meydana gelen kısmi canlanmadır.

Gelirlerde azalış yönünde en büyük sapma özelleştirme gelirlerinin de içinde yer aldığı sermaye gelirlerinde olmuştur. 2010 yılında 10.6 milyar TL tutarında sermaye geliri elde etmeyi hedefleyen Hükümetin bu kalemden yıllık gelirinin 3.6 milyar TL'de kalması beklenmektedir.

Artışlarda kriz yılı yerine 2008 yılı baz alındığına tablo kötüleşmektedir.

Hükümetin kriz yılını esas alan kıyaslamalarına bakıp rehavete kapılmamak gerekir.

2010 yılı Ocak-Ekim dönemi rakamlarını 2008 yılının aynı dönemiyle karşılaştırdığımızda, iki yılda harcamaların yüzde **27.3** oranında (faiz dışı harcamalar yüzde **37.3**), gelirlerin ise yüzde **17.7** oranında arttığını görürüz ki bu sonuçlar büyük resmin o kadar da iyi olmadığını ortaya koymaktadır.

Demek ki 2 yılda giderler gelirlerden yaklaşık **10** puan daha fazla artmıştır.

İki yıl öncesine göre gelir vergisi artışı yüzde 5.3'de kalmış, vergi dışı gelirler ise artmamış yüzde 2.6 oranında azalmıştır. Yine iki yıl öncesinin ilk on ayında 5 milyar TL olan bütçe açığı 2010 yılının aynı döneminde 23.2 milyar TL'ye yükselmiştir. Dolayısıyla 2010 bütçe açığı öngörülenin altında gerçekleşecek diyerek sonuçların olumlu olduğu kanaatine varamayız.

Zengin fakir ayrımı yapmadan herkesten aynı ölçülerde alınan dolaylı vergiler dar gelirlieleri ezmeye devam etmiştir.

2011 Yılı Programı verilerine göre 2007 yılında yüzde 70 olan dolaylı vergilerin oranı 2010 yılında yüzde 71.2'ye çıktıktan sonra 2011 yılında % 70.3 olması planlanmaktadır.

İthalattaki yükselişe bağlı olarak ithalde alınan vergilerde sağlan artış, MYB açığının aşağıya çekilmesini sağlarken, sebep olduğu cari açık, ülkenin döviz açığının artmasına yol açmaktadır. Yani makro dengelerden birisi iyileşirken diğeri kötüleşmektedir.

Harcamalarda en büyük sapma sermaye giderlerinde, gelirlerde en büyük sapma özelleştirme gelirlerinde olmuştur.

2010 MYB gerçekleşme tahminleri, başlangıçta öngörülen giderlerde yüzde 3.5, gelirlerde yüzde 6.8 oranında artış olacağını göstermektedir. Giderlerdeki en büyük sapmanın artış yönünde olmak üzere sermaye giderlerinde yüzde 51.9, sermaye transferlerinde yüzde 41.2 ve mal ve hizmet alımlarında yüzde 16.7 şeklinde olacağı, faiz giderlerinde ise başlangıç ödeneğine göre yüzde 12.9 oranında azalma olacağı anlaşılmaktadır.

Hükümet iş güvenliği daha az olan sözleşmeli personel ve geçici işçi istihdamına yönelmektedir.

TABLO 53: İSTİHDAM TÜRLERİ İTİBARIYLA PERSONEL GİDERLERİ VE ARTIŞ ORANLARI

Bin TL	OCAK-EKİM			ARTIŞ	
	2008	2009	2010	2010/2009	2010/2008
I. Personel Giderleri	41,294,535	47,412,267	52,752,851	11.3	27.7
Memur	34,632,434	39,859,784	44,038,980	10.5	27.2
Sözleşmeli Personel	2,169,790	2,871,272	3,737,887	30.2	72.3
İşçi	2,883,478	2,860,756	2,979,896	4.2	3.3
Geçici	554,106	621,167	742,065	19.5	33.9

Kaynak: Maliye Bakanlığı

2010 yılı Ocak-Ekim Dönemi giderleri, ayrıntılı harcama kalemleri itibariyle incelendiğinde; **işçiler** için yapılan harcama **yüzde 4.2** ve **memurlar** için yapılan harcama **yüzde 10.5** oranında artarken, **sözleşmeli personel** harcamalarının **yüzde 30.2** ve **geçici işçi** harcamalarının **yüzde 19.5** arttığı görülmektedir. Bu durum, Hükümetin, daha az iş güvencesi olan istihdam şekillerine yöneldiğini ortaya koymaktadır. 2008 yılını izleyen iki yıla baktığımızda bu çarpıklık daha da belirginleşmektedir. Çünkü iki yılda **sözleşmeli personel** harcamaları yüzde 72.3, **geçici işçi** harcamaları yüzde 33.9 artarken, **memurlar** için yapılan harcamalar **yüzde 27.2**, **işçiler** için yapılan harcamalar ise **yüzde 3.3** oranında artmıştır.

V. 2011 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ KANUN TASARISI

1. SIKIŞTIRILAN BÜTÇE HAZIRLIK TAKVİMİ

5018 sayılı Kanunun 16 ncı maddesine göre en son Mayıs ayı sonuna kadar Resmi Gazetede yayınlanması gereken OVP ile Haziran ayının onbeşine kadar yayınlanması gereken OVMP 10 Ekim 2010 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Kanunda iki doküman için belirlenen yayınlanma tarihlerinin birbirinden farklı olması, önce yayınlanan OVP a göre, gelecek üç yılın toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarının belirlendiği OVMP'ın hazırlanmasına zaman tanımak içindir.

Yasanın öngördüğü sürelerle geçmişte de uymayan Hükümet bu sene yasa tanımazlığı önemli bir boyuta taşımıştır.

10 Ekim 2010 tarihindeki dokümanlarla aynı tarihte 2011-2013 dönemi bütçe çağrısı ve eki bütçe hazırlama rehberini de yayınlayarak, 17 Ekimde TBMM'ne sunması gereken MYB tasarısını 15 inde meclise sunup şov yapan Hükümet işi tiyatroya çevirmiştir.

Yasal mevzuat çerçevesinde, harcamacı kuruluşlara bütçe ve performans programı tekliflerini hazırlamaları için verilmesi gereken bir aylık süre ile üç yıllık bütçe tekliflerinin Maliye Bakanlığı ile görüşülmesi için ayrılması gereken iki buçuk aylık süre olmak üzere toplam üç buçuk aylık hazırlık ve görüşme süresi 5 güne sığdırılmıştır.

Bütçe çağrısında yer alan *“Kamu idareleri, Orta Vadeli Program ve Orta Vadeli Mali Plan, Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberinde yer alan makro politikalar, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükler, ödenek teklif tavanları, genel ilkeler ve standartlar ile çok yıllık bütçeleme anlayışını esas alarak gider ve gelir tekliflerini sunacaklardır. ”* ifadesi 10 Ekim 2010 tarihlidir.

Görüşülen bütçe Maliye Bakanlığınca hazırlanıp sanki kendi teklifleriymiş gibi kurum yetkililerine imzalattırılan bir bütçedir. Beş gün içinde yasaların öngördüğü prosedürün başka türlü tamamlanması mümkün değildir.

Gerçekten Hükümet, yasa tanımazlığı ile milletle ve bizlerle alay etmektedir.

2. 2011 YILI MYB'NİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

TABLO 54: 2010-2013 DÖNEMİNE İLİŞKİN MYB GİDER VE GELİRLERİ

Milyar TL

	2010		2011 BÖ	ORTA VADELİ PROGRAM		ARTIŞ			
	BÖ	GT		2012	2013	2011		2012/2011	2013/2012
						BÖ GÖRE	GT GÖRE		
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİ	287.0	297.0	312.4	339.3	359.2	8.9	5.2	8.6	5.9
Faiz Dışı Harcama	230.2	247.5	264.9	286.8	309.2	15.1	7.0	8.3	7.8
Personel Giderleri	60.3	62.1	72.3	78.2	84.1	19.9	16.4	8.2	7.5
Sos.Güv.Kur.Devlet Primi	11.1	11.0	12.7	13.7	14.7	14.4	15.5	7.9	7.3
Mal ve Hizmet Alımları	25.2	29.4	30	31.7	33.3	19.0	2.0	5.7	5.0
Cari Transferler	102.2	104.7	116	125.8	136.6	13.3	10.6	8.6	8.6
Sermaye Giderleri	18.9	28.7	21.6	24.3	26.8	14.3	-24.7	12.5	10.3
Sermaye Transferleri	3.4	4.8	4.3	4.6	4.9	26.5	-10.4	7.0	6.5
Borç Verme	6.9	6.8	6.4	6.8	7.0	-7.2	-5.9	6.3	2.9
Yedek Ödenekler	2.2	0.0	1.8	1.7	1.8	-18.2		-5.6	5.9
Faiz Harcamaları	56.8	49.5	47.5	52.5	50.0	-16.4	-4.0	10.5	-4.8
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GELİRLERİ	236.7	252.8	279.0	307.1	334.7	17.9	10.4	10.1	9.0
VERGİ GELİRLERİ	193.3	210.2	232.2	255.9	281.9	20.1	10.5	10.2	10.2
Gelir Vergisi	41.5	41.2	47.3			14.0	14.8		
Kurumlar Vergisi	18.0	20.9	23.1			28.3	10.5		
MTV	3.8	5.3	5.9			55.3	11.3		
BSMV	3.9	3.6	4.3			10.3	19.4		
Dahilde Alınan KDV	22.6	26.1	26.8			18.6	2.7		
İthalde Alınan KDV	30.1	35.6	41.0			36.2	15.2		
ÖTV	54.6	56.7	61.1			11.9	7.8		
Damga Vergisi	4.4	5.2	5.7			29.5	9.6		
Harçlar	5.4	7.1	7.8			44.4	9.9		
Diğer Vergi Gelirleri	9.0	8.5	9.2			2.2	8.2		
VERGİ DIŞI GELİRLER	36.6	35.3	40.5			10.7	14.7		
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.8	9.5	7.3			7.4	-23.2		
Bağış, Yardım ve Özel Gelirler	1.0	1.1	1.2			20.0	9.1		
Faizler, Paylar ve Cezalar	17.8	20.9	21.8			22.5	4.3		
Sermaye Gelirleri	10.6	3.6	10.0			-5.7	177.8		
Alacaklardan Tahsilat	0.4	0.2	0.2			-50.0	0.0		
ÖZEL BÜTÇ.İDARELERİN ÖZ GEL.	4.9	7.3	6.3			28.6	-13.7		
DÜZ. VE DEN.KURUMLARI GELİRLERİ	1.9								
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE DENGESİ	-50.3	-44.2	-33.4	-32.2	-24.5	-33.6	-24.4	-3.6	-23.9
FAİZ DIŞI DENGİ	6.5	5.3	14.1	20.3	25.5				
GSYH	1,099	1,099	1,215	1,343	1,485				

Kaynak:Maliye Bakanlığı

BÖ: Başlangıç Ödeneği

GT: Gerçekleşme Tahmini

2010 yılı başlangıç ödeneklerine göre 2011 MYB giderleri yüzde 8.9 (faizdışı giderler yüzde 15.1), gelirleri yüzde 17.9 oranında artmaktadır. Başlangıç ödenegine göre yapılan bu kıyaslama anlamlı değildir. Anlamlı olan 2010 MYB gerçekleşme tahminine göre 2011 MYB'ndeki artışlardır. 2010 MYB gerçekleşme tahminine göre 2011 MYB giderleri yüzde 5.2 (faizdışı giderler yüzde 7), gelirler yüzde 10.4 oranında artmaktadır.

Başlangıç ödeneklerine göre giderlerdeki artışlar enflasyon hedefinin (yüzde 5.3) iki katına yakinken gelirlerdeki artışlar enflasyon hedefinin üç katından fazladır. 2010 yılı gerçekleşme tahminine göre gider artışları enflasyon artışı düzeyindeyken gelir artışları enflasyon düzeyinin iki katı seviyesindedir. Gelir hedefine ulaşılması halinde gerçekleşen enflasyonun da en az gelir artış oranında olacağını kabul etmek gerekir.

2010 gerçekleşme tahminine göre 2011 yılı vergi gelirlerindeki artışa vergi türleri itibariyle baktığımızda, gelir vergisinde yüzde 14.8 oranında artış olacağı öngörülmektedir. Önceki yıllar gelir vergisi tahsilatları dikkate alındığında kanunda yeni değişikliklere gitmeden sadece ekonomideki canlanma ile bu artışın gerçekleşmesi tereddütlü görülüyor.

İşverenler maliyet unsuru olarak BSMV'nde azaltmaya gidilmesini beklerken bu vergide yüzde 19.4 oranında artış beklenmesi dikkat çekmektedir. İthalde alınan vergilerde 2010 başlangıç ödenegine göre yüzde 36.2, gerçekleşme tahminine göre yüzde 15.2 oranında artış beklenmektedir. Her iki oran da OVP'da öngörülen ithalat artış oranının üzerindedir. Ancak Hükümet sıcak para girişi ile birkaç yıl daha cari açığı finanse etmeyi düşündüğü ve TL değerlenmeye devam ettiği için, ithalat artışı OVP'da öngörülen oranın üzerine çıkabilir ve bütçede öngörülen ithalde alınan vergi artışları sağlanabilir.

2010 yılında gerçekleştirilemeyen özelleştirmelerin, anayasada yapılan değişiklikler doğrultusundan yeniden yapılandırılan yargı dikkate alındığında, 2011 yılında gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle 2011 yılında 10 milyar TL'lik özelleştirme geliri elde edilebilir. Ancak bu gelirin elde edilmesinde kamu yararı, eşitlik, şeffaflık ve adaletin gözetileceği hiç bir şekilde garanti edilemez.

2012 ve 2013 yılı MYB için öngörülen rakamların, 5018 sayılı Kanunun gereğinin kağıt üzerinde yerine getirilmesinden başka bir anlamı yoktur. Çünkü bu kanun mantığında harcamacı kuruluşların hem 2011 yılı hem de 2012 ve 2013 yılı MYB büyüklüklerini Hükümetin onlara tanıdığı 5 gün için belirlemeleri gerçekçi değildir. Bu nedenle giderlerde 2012 ve 2013 yılları için öngörülen yüzde 8.6 ve yüzde 5.9'luk; gelirlerde yüzde 10.1 ve yüzde 9'luk artış oranlarının hiç bir anlam ifade

etmemektedir. Bu artışların OVP’da bu yıllar için öngörülen enflasyon hedefleri ile de tutarlılığı yoktur.

MYB gider ve gelirlerinin GSYH’ya oranındaki gelişmeler ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO 55 : BÜTÇE GELİR VE GİDERLERİNİN GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI (2001-2013)

Milyar YTL

	GSYH İÇİNDEKİ PAYLARI												
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		2011 BÖ	OVP	
									BÖ	GT		2012	2013
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİ	34.1	31.0	27.2	24.6	23.5	24.2	23.9	28.0	26.1	27.0	25.7	25.3	24.2
Faiz Dışı Harcama	19.4	18.2	17.1	17.6	17.4	18.4	18.6	22.5	20.9	22.5	21.8	21.4	20.8
Personel Giderleri	6.2	6.3	6.0	5.8	5.0	5.2	5.1	5.9	5.5	5.7	6.0	5.8	5.7
Sos.Güv.Kur.Devlet Primi	0.0	0.0	0.0	0.0	0.7	0.7	0.7	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
Mal ve Hizmet Alımları	3.1	2.6	2.4	2.3	2.5	2.6	2.6	3.1	2.3	2.7	2.5	2.4	2.2
Cari Transferler	7.2	6.9	6.5	7.1	6.6	7.5	7.4	9.6	9.3	9.5	9.5	9.4	9.2
Sermaye Giderleri	2.2	1.7	1.5	1.6	1.6	1.5	1.9	2.1	1.7	2.6	1.8	1.8	1.8
Sermaye Transferleri	0.0	0.0	0.1	0.2	0.3	0.4	0.3	0.5	0.3	0.4	0.4	0.3	0.3
Borç Verme	0.6	0.6	0.6	0.6	0.8	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.5
Yedek Ödenekler	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1	0.1	0.1
Faiz Harcamaları	14.8	12.9	10.1	7.0	6.1	5.8	5.3	5.6	5.2	4.5	3.9	3.9	3.4
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GELİRLERİ	22.7	22.2	22.0	23.5	22.9	22.6	22.0	22.6	21.5	23.0	23.0	22.9	22.5
VERGİ GELİRLERİ	17.2	18.1	17.9	18.4	18.1	18.1	17.7	18.1	17.6	19.1	19.1	19.1	19.0
Gelir Vergisi	4.0	3.7	3.8	3.8	3.8	4.1	4.0	4.0	3.8	3.7	3.9	0.0	0.0
Kurumlar Vergisi	1.8	2.1	1.9	1.8	1.5	1.6	1.8	1.9	1.6	1.9	1.9	0.0	0.0
MTV	0.2	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.3	0.5	0.5	0.0	0.0
BSMV	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.4	0.0	0.0
Dahilde Alınan KDV	2.5	2.4	2.3	2.2	2.1	2.0	1.8	2.2	2.1	2.4	2.2	0.0	0.0
İthalde Alınan KDV	2.8	2.8	3.1	3.1	3.3	3.1	3.2	2.7	2.7	3.2	3.4	0.0	0.0
ÖTV	1.7	4.9	4.8	5.1	4.9	4.6	4.4	4.6	5.0	5.2	5.0	0.0	0.0
Damga Vergisi	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.0	0.0
Harçlar	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.6	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6	0.0	0.0
Diğer Vergi Gelirleri	3.0	0.9	0.7	0.8	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.0	0.0
VERGİ DIŞI GELİRLER	5.5	4.1	4.0	5.1	4.1	3.8	3.7	3.8	3.3	3.2	3.3	0.0	0.0
<i>Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	1.0	0.8	1.0	0.6	0.9	0.6	0.0	0.0
<i>Bağış, Yardım ve Özel Gelirler</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0
<i>Faizler, Paylar ve Cezalar</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	2.6	1.9	1.8	2.4	1.6	1.9	1.8	0.0	0.0
<i>Sermaye Gelirleri</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.7	1.0	0.2	1.0	0.3	0.8	0.0	0.0
<i>Alacaklardan Tahsilat</i>	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ÖZEL BÜTÇE İDARELERİN ÖZ GEL.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	0.5	0.5	0.5	0.4	0.7	0.5	0.0	0.0
DÜZ. VE DEN.KURUMLARI GELİRLERİ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE DENGESİ	-11.5	-8.8	-5.2	-1.1	-0.6	-1.6	-1.9	-5.5	-4.6	-4.0	-2.7	-2.4	-1.6
FAİZ DIŞI DENGE	3.3	4.0	4.9	6.0	5.4	4.2	3.5	0.1	0.6	0.5	1.2	1.5	1.7
GSYH													

Kaynak:Maliye Bakanlığı
BÖ: Başlangıç Ödeneği
GT: Gerçekleşme Tahmini

MYB harcamalarının 2002 yılında yüzde 34.1 olan GSYH içindeki payı 2010 yılında yüzde 27'ye düşecektir. Bu azalışta faiz giderlerinin payındaki 10.3 puanlık düşüş etkili olmuştur. 2013 yılında giderlerin GSYH içindeki payının yüzde 24.2'ye düşürülmesi planlanmaktadır.

2013 yılında faizdışı harcamaların GSYH'ya oranı (yüzde 20.8) 2002 yılının üstündedir (yüzde 19.4).

2002-2013 döneminde faiz harcamalarında önemli düşüş (yüzde 14.8; yüzde 3.4) sağlanmıştır.

Memur ve emekliler enflasyona ezdirilmedi denilse de aynı dönemde personel giderlerine GSYH'dan ayrılan pay yüzde 6.2'den yüzde 5.7'ye gerilemiştir.

Mal ve hizmet alımlarının payı yüzde 3.1'den yüzde 2.2'ye gerilemiştir.

Sermaye giderlerinin (yatırımların) payı yüzde 2.2'den yüzde 1.8'e düşmüştür.

2002-2011 döneminde vergi gelirlerinin payı yüzde 17.2'den yüzde 19.1'e çıkmıştır.

Gelir vergisi (yüzde 4; yüzde 3.9) ve kurumlar vergisinin payı (yüzde 1.8; yüzde 1.9) çok değişmez, damga vergisi ve harçların payı çok az artarken, ithalde alınan KDV'nin payı yüzde 2.8'den yüzde 3.4'e, ÖTV'nin payı da yüzde 1.7'den yüzde 5'e çıkmıştır.

Vergi dışı gelirlerin payı ise yüzde 5.5'den yüzde 3.3'e gerilemiştir.

Bütçe açığının GSYH'ya oranı dönem içinde kriz yılı 2009'a kadar gerilemiş, 2009 yılında yeniden yüzde 5.5'e yükselen açığın OVP'da 2013 yılında yeniden yüzde 1.6'ya çekilmesi beklenmektedir.

Faizdışı fazlanın GSYH'ya oranı ise 2006 yılından başlayarak her yıl bir önceki yılın oranının altına düşmek suretiyle 2010 yılında GSYH'nın yüzde 0.5'ine kadar gerilemiş, OVP'da 2013 yılında yeniden yüzde 1.7 düzeyine çıkarılması planlanmaktadır.

3. 2011 YILI MYB KAPSAMINDAKİ BAKANLIK, KURUM VE KURULUŞLARIN BAŞLANGIÇ ÖDENEKLERİ

i. Genel Bütçeli İdarelerin Başlangıç Ödenekleri

2010 yılı başlangıç ödeneğine göre Genel Bütçeli İdarelerin ödeneklerinde artış oranı **yüzde 8.8’dir**. Gerçekleşme tahminine baktığımızda ise bu oranın enflasyon hedefi seviyesine düştüğünü görmekteyiz.

Ödenekleri en çok artan kurumlar arasında bu yıl da **yüzde 61.2 ile Cumhurbaşkanlığını** altıncı sırada görüyoruz.

Ödenekleri düşen kuruluşlara baktığımızda ise **yüzde 0.8** ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını ve **yüzde 13.2** ile Hazine Müsteşarlığını görüyoruz. Bu iki kuruluşun ödenekleri toplamı MYB ödeneklerinin yüzde 30.6’sına karşılık gelmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ödeneklerindeki düşüş SGK’na yapılacak transferlerin bilerek düşük gösterilmesinden, Hazine Müsteşarlığı ödeneklerindeki düşüş ise borç faiz ödemelerindeki düşüş beklentisinden kaynaklanmaktadır. MYB’nin en yüksek ödeneye sahip bu iki kuruluşun ödeneklerinin eksi olarak belirlenmesi tek başına bu bütçenin samimi hazırlanmadığını göstermeye yetebilir.

TABLO 56 : GENEL BÜTÇELİ İDARELERİN 2010 VE 2011 BÜTÇELERİ

	2010 (3)		2011 (4)		ARTIŞ 2011/2010
	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI	125.0	0.04	788.7	0.25	531.0
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	1,792.9	0.62	6,525.8	2.09	264.0
TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI	112.8	0.04	257.5	0.08	128.3
ÖZÜRLÜLER İDARESİ BAŞKANLIĞI	5.7	0.00	9.6	0.00	68.4
SOS.YARD. VE DAYANIŞMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	11.9	0.00	19.8	0.01	66.4
CUMHURBAŞKANLIĞI	72.5	0.03	116.9	0.04	61.2
TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	226.2	0.08	338.9	0.11	49.8
DEVLET PERSONEL BAŞKANLIĞI	12.2	0.00	17.7	0.01	45.1
AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ	21.5	0.01	30.3	0.01	40.9
SHÇEK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	2,374.3	0.83	3,279.5	1.05	38.1
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	1,115.7	0.39	1,510.1	0.48	35.4
DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI	83.5	0.03	109.7	0.04	31.4
ADALET BAKANLIĞI	3,783.9	1.32	4,887.7	1.56	29.2
BAŞBAKANLIK	4,003.7	1.40	5,115.2	1.64	27.8
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI	920.1	0.32	1,171.0	0.37	27.3
MİLLİ İSTİHBARAT TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	523.5	0.18	665.6	0.21	27.1
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.9	0.00	7.3	0.00	23.7
SAĞLIK BAKANLIĞI	13,942.2	4.86	17,241.3	5.52	23.7
KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4.7	0.00	5.8	0.00	23.4
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	8,588.4	2.99	10,578.3	3.38	23.2
TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	475.7	0.17	582.0	0.19	22.3
DANIŞTAY	83.7	0.03	101.2	0.03	20.9
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	28,237.4	9.84	34,112.2	10.91	20.8
MALİYE BAKANLIĞI	59,709.0	20.81	72,122.5	23.07	20.8

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI	2,650.5	0.92	3,179.0	1.02	19.9
JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	3,898.5	1.36	4,566.7	1.46	17.1
BASIN-YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	67.2	0.02	78.4	0.03	16.7
GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI	1,568.9	0.55	1,817.9	0.58	15.9
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI	1,434.4	0.50	1,646.3	0.53	14.8
SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI	276.0	0.10	316.2	0.10	14.6
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI	869.5	0.30	991.9	0.32	14.1
PETROL İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	5.5	0.00	6.2	0.00	12.7
MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	15,118.2	5.27	16,976.0	5.43	12.3
DEVLET METEOROLOJİ İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	119.7	0.04	134.4	0.04	12.3
GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI	286.6	0.10	321.5	0.10	12.2
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	6,575.1	2.29	7,366.7	2.36	12.0
YARGITAY	68.3	0.02	76.4	0.02	11.9
MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GENEL SEKRETERLİĞİ	12.4	0.00	13.6	0.00	9.7
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ	468.7	0.16	512.9	0.16	9.4
SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI	671.1	0.23	719.9	0.23	7.3
SAYIŞTAY	120.4	0.04	128.8	0.04	7.0
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	448.3	0.16	451.8	0.14	0.8
ANAYASA MAHKEMESİ	16.2	0.01	16.3	0.01	0.6
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	36,141.7	12.59	35,853.7	11.47	-0.8
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	2,463.5	0.86	2,362.4	0.76	-4.1
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	68,921.9	24.02	59,815.9	19.14	-13.2
BAŞBAKANLIK YÜKSEK DENETLEME KURULU	14.9	0.01	11.6	0.00	-22.1
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	774.4	0.27	588.6	0.19	-24.0
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	7,640.1	2.66	8,398.4	2.69	
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI		0.00	688.0	0.22	
KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ MÜSTEŞARLIĞI		0.00	14.7	0.00	
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4,989.1		0.0		

GENEL BÜTÇELİ KURUMLAR (I SAYILI CETVEL)	281,907.4		306,648.8		8.8
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER (II SAYILI CETVEL)	17,799.9		26,598.7		49.4
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR (III SAYILI CET.)	1,949.3		1,902.5		-2.4
I+II+III SAYILI CETVELE TABİ KURUMLAR TOPLAMI	301,656.6		335,150.0		11.1
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERE HAZİNE YARDIMI (-)	13,386.5		21,476.2		60.4
GELİRDEN AYRILAN PAYLAR (-)	1,288.8		1,101.0		-14.6

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ TOPLAMI	286,981.3	100.00	312,572.8	100.00	8.9
--	------------------	--------	------------------	--------	-----

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Yukarıdaki tabloda özel bütçeli idarelerdeki yüzde 49.4'lük ve hazine yardımlarındaki yüzde 60.4'lük artışlar, Karayolları Genel Müdürlüğünün 2010 yılında Genel Bütçeli İdareler arasında yer alırken 2011 yılında Özel Bütçeli İdareler arasına alınmasından kaynaklanmaktadır.

Komisyon görüşmeleri sırasında hükümet konaklarının bakım ve onarımı için İçişleri Bakanlığı bütçesine konulması gereken ödeneğin Maliye Bakanlığına konulması şeklindeki hatalı işlem düzeltilmiş; İçişleri Bakanlığı bütçesine bu düzelmenin dışında 50, Ulaştırma Bakanlığı bütçesine 1, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesine de 2.5 milyon TL olmak üzere toplam 53.5 milyon TL ilave ödenek verilmiştir. Görüldüğü gibi yürütmenin TBMM'ne sevkettiği 312.6 milyar TL tutarındaki 2011 yılı MYB'ne yasama organı bütçe hakkı çerçevesinde sadece 53.5 milyon TL ilave

yapabilmiştir. Bu ilavenin de yürütmenin isteği doğrultusunda olduğu unutulmamalıdır.

ii. Özel Bütçeli Kuruluşların Başlangıç Ödenekleri

TABLO 57: YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI 2010 ve 2011 YILI BÜTÇELERİ

	2010		2011		Milyon TL ARTIŞ
	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	2011/2010
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	12.8	0.14	26.2	0.23	104.7
HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ	13.6	0.15	27.6	0.24	102.9
IĞDIR ÜNİVERSİTESİ	13.8	0.15	27.1	0.24	96.4
YALOVA ÜNİVERSİTESİ	14.5	0.15	27.4	0.24	89.0
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ	14.6	0.16	27.3	0.24	87.0
BARTIN ÜNİVERSİTESİ	17.1	0.18	31.6	0.27	84.8
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	14.7	0.16	23.3	0.20	58.5
TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ	20.9	0.22	32.3	0.28	54.5
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	26.3	0.28	40.3	0.35	53.2
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	23.6	0.25	34.5	0.30	46.2
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	36.3	0.39	52.5	0.46	44.6
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	28.9	0.31	41.6	0.36	43.9
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	23.9	0.26	34.0	0.30	42.3
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	22.9	0.24	32.1	0.28	40.2
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	23.1	0.25	32.2	0.28	39.4
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	29.4	0.31	40.9	0.36	39.1
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	26.0	0.28	35.8	0.31	37.7
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	85.0	0.91	117.0	1.02	37.6
NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	28.1	0.30	38.6	0.34	37.4
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	235.1	2.51	320.1	2.78	36.2
SİİRT ÜNİVERSİTESİ	24.6	0.26	33.4	0.29	35.8
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	24.0	0.26	32.5	0.28	35.4
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ	58.3	0.62	77.8	0.68	33.4
AĞRI DAĞI ÜNİVERSİTESİ	25.8	0.28	34.3	0.30	32.9
AMASYA ÜNİVERSİTESİ	29.6	0.32	39.3	0.34	32.8
BATMAN ÜNİVERSİTESİ	25.2	0.27	33.1	0.29	31.3
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	28.8	0.31	37.7	0.33	30.9
SİNOP ÜNİVERSİTESİ	27.9	0.30	36.4	0.32	30.5
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	222.2	2.38	289.5	2.52	30.3
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	111.4	1.19	145.0	1.26	30.2
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	102.7	1.10	132.7	1.15	29.2
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	211.0	2.26	271.4	2.36	28.6
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	115.6	1.24	148.3	1.29	28.3
KİLİS YEDİ ARALIK ÜNİVERSİTESİ	25.7	0.27	32.9	0.29	28.0
BİLECİK ÜNİVERSİTESİ	31.0	0.33	39.6	0.34	27.7

GAZİ ÜNİVERSİTESİ	313.8	3.35	400.5	3.48	27.6
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	160.4	1.71	203.8	1.77	27.1
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	345.3	3.69	438.5	3.81	27.0
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	153.8	1.64	194.6	1.69	26.5
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	92.0	0.98	116.2	1.01	26.3
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	225.1	2.41	283.9	2.47	26.1
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	122.2	1.31	153.9	1.34	25.9
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	102.1	1.09	128.4	1.12	25.8
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	55.0	0.59	68.9	0.60	25.3
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	199.9	2.14	250.0	2.17	25.1
RİZE ÜNİVERSİTESİ	43.6	0.47	54.2	0.47	24.3
EGE ÜNİVERSİTESİ	305.8	3.27	379.9	3.30	24.2
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	119.6	1.28	148.2	1.29	23.9
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	49.0	0.52	60.1	0.52	22.7
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	121.1	1.29	148.3	1.29	22.5
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	109.0	1.17	133.4	1.16	22.4
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	36.7	0.39	44.9	0.39	22.3
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	367.2	3.93	449.0	3.90	22.3
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	262.2	2.80	320.6	2.79	22.3
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	90.1	0.96	110.1	0.96	22.2
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	43.5	0.46	52.9	0.46	21.6
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	91.9	0.98	111.4	0.97	21.2
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	139.9	1.50	169.3	1.47	21.0
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	153.3	1.64	184.9	1.61	20.6
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	126.9	1.36	153.0	1.33	20.6
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	78.6	0.84	94.7	0.82	20.5
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	115.7	1.24	139.3	1.21	20.4
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ	43.7	0.47	52.6	0.46	20.4
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	117.6	1.26	141.5	1.23	20.3
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	160.7	1.72	192.5	1.67	19.8
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ	42.8	0.46	51.1	0.44	19.4
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	174.5	1.87	207.8	1.81	19.1
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	139.1	1.49	164.9	1.43	18.5
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	121.0	1.29	142.5	1.24	17.8
ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	234.8	2.51	276.4	2.40	17.7
DİCLE ÜNİVERSİTESİ	158.6	1.70	186.1	1.62	17.3
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	207.1	2.21	242.6	2.11	17.1
ORDU ÜNİVERSİTESİ	37.2	0.40	43.5	0.38	16.9
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	97.8	1.05	113.8	0.99	16.4
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	64.4	0.69	74.7	0.65	16.0
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	509.6	5.45	588.8	5.12	15.5
ZONGULDAK KARALMAS ÜNİVERSİTESİ	90.8	0.97	104.8	0.91	15.4
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	79.8	0.85	91.5	0.80	14.7
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	209.6	2.24	240.2	2.09	14.6

UŞAK ÜNİVERSİTESİ	43.0	0.46	49.2	0.43	14.4
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	58.7	0.63	67.0	0.58	14.1
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	160.3	1.71	180.7	1.57	12.7
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	87.6	0.94	98.2	0.85	12.1
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	85.7	0.92	95.8	0.83	11.8
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	107.8	1.15	120.2	1.04	11.5
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	38.0	0.41	41.8	0.36	10.0
BOZOK ÜNİVERSİTESİ	45.1	0.48	49.2	0.43	9.1
HİTİT ÜNİVERSİTESİ	36.4	0.39	39.3	0.34	8.0
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	87.7	0.94	94.1	0.82	7.3
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	59.9	0.64	63.5	0.55	6.0
HARRAN ÜNİVERSİTESİ	103.2	1.10	108.3	0.94	4.9
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU	18.3	0.20	19.2	0.17	4.9
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	43.8	0.47	45.9	0.40	4.8
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	49.9	0.53	52.2	0.45	4.6
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	42.8	0.46	44.6	0.39	4.2
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI TOPLAMI	9,355.4	100.00	11,503.7	100.00	23.0

Özel Bütçeli İdarelerden yükseköğretim kurumları ödenekleri 2010 yılı başlangıç ödeneğine göre **yüzde 23** oranında artırılmıştır. En yüksek artış oranlarının yeni kurulan üniversitelerde olması doğal karşılanmalıdır.

Yeni üniversiteler dışında en yüksek artışın Dokuz Eylül Üniversitesi ile Atatürk Üniversitesinde, en düşük artışın ise Galatasaray Üniversitesi ile İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünde olması dikkat çekmektedir.

TABLO 58: ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELERİN 2010 ve 2011 YILI BÜTÇELERİ

Milyon TL

	2010		2011	ARTIŞ	
	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	2011/2010
ATATÜRK KDTY KURUMU BAŞK.	5	0.03	7	0.05	58.7
ÖZEL ÇEVRE KORUMA KURUMU BAŞKANLIĞI	34	0.25	42	0.28	24.4
YÜKSEKÖĞRENİM KREDİ VE YURT.KUR.GEN.MD.ĞÜ.	2,747	20.45	3,368	22.31	22.6
TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	64	0.48	78	0.51	20.5
TODAİE	8	0.06	9	0.06	19.5
DEVLET OPERA VE BALEŞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	140	1.04	167	1.11	19.3
DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	116	0.86	137	0.91	18.3
TÜBİTAK	1,307	9.73	1,525	10.10	16.6
GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	481	3.58	558	3.70	16.1
ELEKTRİK İŞLERİ ETÜT İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	50	0.37	58	0.38	15.8
TÜRK DİL KURUMU	12	0.09	14	0.09	15.4
TÜRK AKREDİTASYON KURUMU	6	0.04	7	0.05	15.0
MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU	7	0.05	8	0.05	14.5
MİLLİ PRODÜKTİVİTE MERKEZİ	13	0.10	15	0.10	13.7
ÖZELLEŞTİRME İDARESİ BAŞKANLIĞI	17	0.13	20	0.13	13.2
TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ	168	1.25	187	1.24	11.3
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ	15	0.11	17	0.11	11.0
KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	4,989	37.14	5,511	36.51	10.5
TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI	11	0.08	12	0.08	10.3

TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ	33	0.24	36	0.24	10.2
SAVUNMA SANAYİ MÜSTEŞARLIĞI	29	0.22	32	0.21	9.2
MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	231	1.72	251	1.66	8.5
KOSGEB	360	2.68	387	2.57	7.5
TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU	85	0.63	91	0.60	7.3
ULUSAL BOR ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ	9	0.07	10	0.07	6.4
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	950	7.07	1,010	6.69	6.3
GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI	60	0.45	64	0.42	6.2
ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ	151	1.12	160	1.06	6.2
HUDUT VE SAHİLLER SAĞLIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	107	0.80	112	0.74	4.1
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI	10	0.07	10	0.07	3.0
CEZA VE İNFAZ KUR. İLE TUT.İŞ YURTLARI KURUMU	729	5.43	747	4.95	2.4
TÜRK TARİH KURUMU	7	0.05	7	0.04	-2.9
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ	2	0.02	2	0.01	-12.5
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	460	3.43	401	2.66	-12.8
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ	4	0.03	3	0.02	-14.3
SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	16	0.12	14	0.09	-14.4
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BŞK.			19	0.12	

ÖZEL BÜTÇELİ DİĞER İDARELER TOPALMI	13,434	100.00	15,095	100.00	12.4
--	---------------	---------------	---------------	---------------	-------------

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER (KARAYOLLARI DAHİL)	22,789		26,599		16.7
---	--------	--	--------	--	------

ÖZEL BÜTÇELİ İDARELER (KARAYOLLARI HARİÇ)	17,800		21,087		18.5
--	---------------	--	---------------	--	-------------

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Özel Bütçeli Diğer İdarelerde 2011 yılı artışı **yüzde 12.4'dür**. En yüksek artış alan Özel Bütçeli Diğer İdareler arasında Yükseköğretim ve Kredi Yurtlar Kurumu ile TİKA'nın ilk beş içinde yer alması dikkat çekmektedir.

iii. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Başlangıç Ödenekleri

Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların 2011 yılı bütçeleri toplamda 2010 yılı başlangıç bütçelerine göre **yüzde 2.4** oranında azalmıştır. Bu azalışta BTİK bütçesindeki yüzde 9.5'lik düşüş etkili olmuştur.

TABLO 59: DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLARIN 2010 VE 2011 YILI BÜTÇELERİ

	2010 (3)		2011 (4)		ARTIŞ
	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	BÜTÇE	BÜTÇE PAYI	2011/2010
RTÜK	110.0	5.6	115.0	6.0	4.5
BTİK	1,418.2	72.8	1,283.3	67.4	-9.5
SPK	69.4	3.6	88.2	4.6	27.1
BDDK	90.0	4.6	140.0	7.4	55.6
EPDK	98.6	5.1	103.6	5.4	5.1
Kamu İhale Kurumu	72.0	3.7	76.1	4.0	5.7
Rekabet Kurumu	42.3	2.2	45.8	2.4	8.3
Tütün ve Alkol Piyasası Düz.Kur.	48.7	2.5	50.6	2.7	3.9
DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR TOPLAMI	1,949.2	100.0	1,902.6	100.0	-2.4

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Sayıştay

4. 2011 MYB KANUN TASARISININ MADDELERİ İLE EKLİ CETVELLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

i. Madde 5 (Bağlı Cetveller)

a) Bazı Ödeneklerin Kullanımına ve Harcamalara İlişkin Esaslar (E Cetveli)

Anayasanın 161 inci maddesinde, bütçe kanunlarına bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağı; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 13 üncü maddesinde de bütçelerde bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmeyeceği, hükümleri bulunmaktadır.

(E) Cetveline baktığımızda, söz konusu hükümlere aykırı olarak, bütçeyi ilgilendirmeyen ve başka kanunlarda düzenlenmesi gereken hususların yer aldığı görülmektedir.

Yine (E) cetvelinde yer alan hükümler arasında bütçe maddelerinin sayısını azaltmayı amaçlayan hükümler de bulunmaktadır.

Anayasa ve 5018 sayılı Kanuna aykırı olarak (E) cetvelinde yer verilen hükümlerden bütçe ile ilgisi olmayanların kendi kanunlarına, harcama esaslarını belirlemekten çok aktarma yetkisi veren hükümlerin de bütçe kanununun ilgili maddelerine taşınması gerekmektedir.

5 Sıra Nolu Açıklama

Maliye Bakanına aktarma yetkisi veren bu açıklama notunun Bütçe kanununun maddeleri arasına taşınması gerekir.

10 Sıra Nolu Açıklama

TEDAŞ aracılığı ile ilgili dağıtım şirketlerine ödenecek genel aydınlatma giderlerinin ödenmesine ilişkin esas ve usullerin düzenlendiği bu açıklama notunun ilgili kanunlarına aktarılması gerekir.

12 Sıra Nolu Açıklama

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesine yurt dışında yürüteceği hizmetler için lüzumlu görülecek yerlerde kiralanacak araç, gereç, makina-teçhizat, taşıt ve binalarla bunların sözleşmelerine ilişkin giderlerin kurum bütçesinden karşılanacağına izin veren hükmün ilgili kanununa taşınması gerekir.

13 Sıra Nolu Açıklama

Aktarma yetkisini içeren bu hükmün bütçenin aktarma yetkisi veren maddelerine taşınması gerekir.

20 ve 21 Sıra Nolu Açıklamalar

20 nolu açıklamada, DPT Müsteşarlığı bütçesinin ilgili tertibinde yer alan ödeneğin, Konya Ovası Projesi (KOP) kapsamında yapılacak sulama sistemlerinin rehabilitasyonu, arazi toplulaştırma, tarla içi geliştirme ve kırsal kalkınma hizmetleri için kullanılması amacıyla kamu kurum ve kuruluşları ile il özel idareleri yanında kalkınma ajanslarına da kullandırılabilmesi yazılıdır.

Açıklamada yer alan söz konusu görevler, 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanununun 6 ncı maddesinde il özel idarelerine görev olarak verilmiştir. Aynı görevlerin 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 5 nci maddesiyle kalkınma ajanslarına da verildiği ileri sürülebilirse de 5449 sayılı Kanunun “Ajansın Görev ve Yetkileri” başlıklı 5 nci maddesi Ajansın görev ve yetkilerini şu şekilde saymıştır:

“ a) Yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.

b) Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek.

c) Bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.

d) Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plân ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.

e) Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.

f) 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.

g) Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.

h) Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.

i) Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.

j) Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.”

k) Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.

l) Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak."

Bu düzenlemeye göre kalkınma ajanslarının kırsal kalkınmaya yönelik görevleri, kamu kesimi tarafından yürütülen kırsal kalkınma programlarına katkıda bulunmak ve destek olmak şeklindedir.

Oysa 20 nolu açıklama, destek olmak değil; kamu tarafından yürütülen Konya Ovası Projesine tahsis edilen DPT Müsteşarlığının ilgili tertibindeki ödeneğin kalkınma ajanslarına aktararak kalkınma ajanslarının tabi olduğu mevzuata göre kalkınma ajanslarına kullandırılmasını öngörmektedir.

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 27 nci maddesinde, kalkınma ajanslarının 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa, 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi olmadığı hüküm altına alınmıştır. Kalkınma ajansları aynı zamanda Sayıştay denetimine de tabi değildir.

Siyasal iktidar bu düzenlemeyle kamu hukuku kurallarına göre harcanması gereken kamu kaynaklarını, temel mali mevzuata tabi olmadan harcamak ve Sayıştay denetiminden ve dolayısıyla Parlamento denetiminden kaçırmak istemektedir.

Bu bağlamda "kalkınma ajanslarına" ibaresinin madde metninden çıkarılması gerekir.

21 nolu açıklamada yer alan düzenleme, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 5 nci maddesinde yer alan kalkınma ajanslarının görev ve yetkisi kapsamında olmadığından ve kamu kaynaklarının temel mali mevzuat ile Sayıştay denetimine tabi olmadan harcanması amaçlandığından madde metninin (E) Cetvelinden bütünüyle çıkarılması gerekir.

Her iki açıklama notunun (E) Cetvelinden çıkarılmasına ilişkin vermiş olduğumuz önergeler komisyonun AKP'li üyeleri tarafından reddedilmiştir.

25 Sıra Nolu Açıklama

Bilindiği üzere Devlet mallarının sigorta ettirilmemesi esaslıdır. Bu açıklama notu yüksek risk taşıyan alanlar için bu kurala istisna getirmektedir. Bu açıklama notuna yapılan ilave ile, 237 sayılı Taşıt Kanununa ekli 1 sayılı cetvelde yer alanların emir ve

zatlarına tahsis edilen taşıtlarla bu zatların yakın korumalarının kullandıkları taşıtların da kasko sigortasının bütçeden ödeneceği hüküm altına alınmaktadır.

Prensip olarak Devlet mallarının sigorta edilmeyeceğini öngören, ancak istisnaların giderek genişleyerek esasla yer değiştireceği anlaşılan bu konunun, bütçe kanunu yerine ilgili kanunlarında düzenlenmesi uygun olacaktır.

26 Sıra Nolu Açıklama

Yıllardır bütçe kanunlarına ait (E) cetvelinde yer alan, **ilgili kanunlarında değişiklik yapılınca** kadar, temsil yönü ve nitelikleri itibarıyla ilgili bakanlığın teklifi üzerine yurt dışında kiralanmış konutların kira bedellerinin ne ölçüde karşılanacağına dair hükümler içeren bu açıklama notunun ilgili kanunlarına bir an önce taşınması gerekir.

29 Sıra Nolu Açıklama

Ordudevleri ve polisevlerinin kendi gelirleriyle karşılanamayan elektrik, su ve yakacak giderleri ile gelir imkanlarına bakılmaksızın gayrimenkul büyük onarım giderlerinin kurum bütçelerinin ilgili tertibinden karşılanmasını düzenleyen bu nota öğretmen evlerinin de dahil edilmesi hakkaniyete uygun olacaktır. Komisyon bu nota öğretmen evlerinin de dahil edilmesini öngören teklifimiz AKP'li komisyon üyelerinin oyları ile reddedilmiştir.

33 Sıra Nolu Açıklama

Memurlara yapılacak öğle yemeği yardımını, bütün Türkiye'de uygulanmak üzere, maliyetin yarısından üçte ikisi düzeyine çıkarılmasını öngören teklifimiz, AKP'li komisyon üyelerinin oyları ile reddedilmiştir.

40 Sıra Nolu Açıklama

Bu notta yer alan ve 4857 sayılı İş Kanunu ile 5510 sayılı Kanunda düzenlenmesi gereken konuların ilgili kanunlarına taşınması gerekir.

48 Sıra Nolu Açıklama

Adalet Bakanlığı bütçesine posta ve telgraf giderleri için konulan ödeneğin yetmemesi halinde, münhasıran bu giderlere tahsis edilmek üzere 2009 yılı yargı para cezaları gelir gerçekleşmesinin yüzde 50'sine kadar ödenek kaydetme konusunda Maliye Bakanlığına yetki verilmesi, 5018 sayılı Kanunun hiçbir gelir hiçbir gider tahsis edilemez ilkesine aykırıdır.

51 Sıra Nolu Açıklama

Sağlık Bakanlığının aşı siparişi ve alımı konusunda gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişmeye ve belirlenen miktarlarda alım garantili sözleşmeler yapmaya yetkili kılınması konusu ilgili kanununda düzenlenmelidir.

53 ve 57 Sıra Nolu Açıklamalar

5779 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrası, belediye ve il özel idarelerine bu kanunla belirlenenler dışında kamu kurum ve kuruluşları tarafından başka kaynak aktarılamayacağını öngörmektedir. 53 ve 57 sıra nolu açıklama notlarında, söz konusu sınırlamanın uygulanmayacağı belirtilmektedir. Yani, açıklama notu ile 5779 sayılı Kanunun bir hükmü askıya alınmaktadır. CHP olarak belediyelere yapılacak yardımlara karşı olmadığımız açıktır. İtirazımız, söz konusu düzenlemelerin ilgili kanun olan 5779 sayılı Kanunda yapılması gerektiğine ilişkindir.

55 Sıra Nolu Açıklama

Aktarma ve ödenek ekleme yetkisi veren bu düzenlemenin bütçe kanununun ilgili maddelerine taşınması gerekir.

56 Sıra Nolu Açıklama

Aktarma yetkisi veren bu düzenlemenin bütçe kanununun ilgili maddelerine taşınması gerekir.

67 Sıra Nolu Açıklama

Açıklama notu içeriğinin ilgili kanun olan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa taşınması gerekir.

b) H Cetveli

Aşağıdaki tablo kamu görevlilerine 2011 yılında ödenecek yevmiye ve arazi tazminatlarını göstermektedir. Geçici görevle memuriyet mahalli dışında bir yere gönderilenlere ödenen yevmiyelere yapılan 50 Krş ile 2.5 TL arsında değişen zamların yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

CHP'nin 3-12 TL arasında değişen artış önerisi AKP'li komisyon üyelerinin oyları ile reddedilmiştir.

TABLO 60: H CETVELİ

	2010	2011	ARTIŞ		CHP 2011 Önerisi	ARTIŞ Tutarı
			Tutar	yüzde		
TBMM						
Başkanı,Başbakan	43	45.5	2.5	5.8	55.0	12.0
6245 SK m. 33/A-b	39	41.0	2.0	5.1	50.0	11.0
33/B-a	33	34.5	1.5	4.5	45.0	12.0
b	30	31.5	1.5	5.0	40.0	10.0
c	27.5	29.0	1.5	5.5	35.0	7.5
d	25	26.5	1.5	6.0	33.0	8.0
e	24	25.5	1.5	6.3	31.0	7.0
50-a	9.5	10.0	0.5	5.3	13.0	3.5
b	9	9.5	0.5	5.6	12.0	3.0

c) K Cetveli

Aşağıda görüldüğü üzere 2011 yılında memurlara ödenecek fazla mesai saat ücretlerinde yapılan artışlar 8 ila 30 Krş arasında değişmektedir. 1 lira 25 Krş'lık fazla çalışma ücreti Anayasamızın angaryayı yasaklayan hükümlerine aykırıdır.

Komisyonunda AKP'li milletvekilleri CHP'nin fazla çalışma ücretlerinin 2 lira 15 Krş ile 7 lira 65 Krş arasında artırılması önergesini de reddetmişlerdir.

TABLO 61: K CETVELİ

TL/ Krş						
	2010	2011	ARTIŞ		CHP 2011 Önerisi	ARTIŞ TUTARI
			Tutar	yüzde		
III. Fazla Çalışma Ücreti						
A.1,2/ (ç,e,f,ğ,h,ı,i),3,4/b	1.15	1.25	0.10	8.7	4.25	3.10
A.2/a,b,c	1.25	1.33	0.08	6.4	3.40	2.15
A.2/d,4/c,	2.1	2.22	0.12	5.7	5.10	3.00
A.4/a,	5.1	5.40	0.30	5.9	12.75	7.65
B.1,	22.8	24.00	1.20	5.3	51.00	28.20
IV.Edebi Kurul Toplantı Ödeneği						
	74	79.00	5.00	6.8	212.50	138.50
V.Toplantı Ödeneği						
	44.5	47.50	3.00	6.7	127.50	83.00

ii. Madde 8 (Aktarma ve Ekleme İşlemleri)

Sayıştay, 2009 yılı Genel Uygunluk Bildiriminin eki olan 2009 yılı MYB Uygulama Sonuçları Raporunun „Tespit ve Öneriler“ başlıklı VI. bölümünde, Ödenek Aktarma/Düşmelerinin Ödenek Üstü Giderlere Etkisini değerlendirmiştir.

Sayıştay raporunda, „Merkezi yönetim kapsamındaki kurumların 2009 yılı kesin hesap gider cetvellerinde yer alan, ödenek üstü gider yapılan tertiplere ilişkin verilerin incelenmesinde, bütçe kanunu ile verilen başlangıç ödenekleri itibariyle, ödeneklerin yıl sonu giderlerini karşılamaya yaklaşık olarak yeterli olduğu, ancak bu tertiplerden yapılan kurumlar arası ödenek aktarmaları/düşmeleri sonucunda ödenek üstü giderlerin tutarının yükseldiği görülmektedir“ değerlendirmesi yapılmaktadır.

Konuya ilişkin olarak 5018 sayılı Kanunun „Ödenek Aktarmaları“ başlıklı 21 inci maddesindeki;

“ Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmaları kanunla yapılır.

Ancak, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, aktarma yapılacak tertipteki ödenegin, yılı bütçe kanununda farklı bir oran belirlenmedikçe yüzde beşine kadar kendi bütçeleri içinde ödenek aktarması yapabilirler. Bu şekilde yapılan aktarmalar, yedi gün içinde Maliye Bakanlığına bildirilir.

Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden diğer tertiplere aktarma yapılamaz.”

şeklindeki hükümleri hatırlatan Sayıştay, bu hükümlerin 2009 yılı MYB Kanununun „Aktarma ve Ekleme İşlemleri“ başlıklı 10 ncu maddesinde yer verilen hükümlerle büyük ölçüde esnetildiğini söylemektedir.

Sayıştay’ın anılan rapora eklediği „personel giderleri ile sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri tertiplerinde yapılan kurumlararası düşmeler ve ödenek üstü giderler“ tablosundan görüleceği üzere, personel giderleri ile sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri tertiplerinde en çok kurumlararası ödenek düşümü yapılan kurumlar olarak Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü dikkati çekmektedir.

Sayıştay, 5018 sayılı Kanunla ödenek aktarmaları için getirilen sınırlamaların bütçe kanununa konulan hükümlerle esnetilmesinin, personel ödeneklerinde ödenek üstü harcamalarda artışa yol açtığını ortaya koymakla yetinmiş ve somut bir öneri getirmemiştir.

Sayıştay’ın dikkat çektiği uygulama, bütçe disiplininin uzaklaşmaya neden olduğu gibi, parlamentonun bütçe hakkı çerçevesinde yürütme organına verdiği harmaların kompozisyonunun yıl içinde değiştirilmesi sonucunu da doğurmaktadır.

Hükümet, benzer bir hükmü 2011 yılı MYB kanun Tasarısının 8 inci maddesine yeniden koymuştur.

Yukarıda sayılan sakıncaları gidermek üzere komisyonda bu madde ile ilgili vermiş olduğumuz düzeltme önergesi de komisyonun AKP’li üyelerinin oyları ile reddedilmiştir.

iii. Madde 21 (Katsayılar, Yurt Dışı Aylıkları, Ücret ve Sözleşme Ücreti

Bu madde ile 2011 yılı birinci yarısı için memur maaşlarının hesabında kullanılan aylık katsayısı, yan ödeme katsayısı ve taban aylığı katsayısı yüzde 4 oranında artırılmaktadır.

Komisyonunda verdiğimiz önerge ile uygulanan katsayıların herbiri ile sözleşme tavan ücretinin 2011 yılı birinci yarısı için yüzde 10 oranında artırılması teklif edilmiştir. Bu önerimiz de komisyonun AKP'li üyeleri tarafından reddedilmiştir.

iv. Madde 22 (Kadroların Kullanımına İlişkin Esaslar)

Maddenin **birinci fıkrası**, 2011 yılında kamu idare, kurum ve kuruluşlarına, 2010 yılında emeklilik, ölüm, istifa veya nakil sonucu ayrılanların yüzde ellisini geçmemek üzere atama yapılabileceğini; bu oranın yeterli olmaması halinde üniversiteler için 4 bin, diğerleri için ilave 21 bin kadro için atama izni verilebileceğini düzenlemektedir.

2009 yılında, ilgili yıl bütçesindeki benzer kısıtlamayı aşabilmek ve Milli Eğitim Bakanlığının 10 bin öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek için Teşkilat Kanununa geçici bir madde eklenmek zorunda kalınmıştır.

3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun Geçici Madde 9. maddesi – (Ek: 24/11/2009-5927/1 md.)

Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilen serbest öğretmen kadrolarından boş bulunan 10.000 öğretmen kadrosuna, 5828 sayılı **2009** Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 22 nci maddesi kapsamında yapılan atamaların dışında 31/12/2009 tarihine kadar atama yapılır.

2009 yılında yaşanan sıkıntının 2010 yılında da yaşanmaması için 2010 yılı bütçesi görüşülürken vermiş olduğumuz değişiklik önergesi komisyonun AKP'li üyeleri tarafından reddedilmişti.

Değişiklik önerimizin dikkate alınmaması nedeniyle 2010 yılı içinde de 3797 sayılı kanuna yeni bir geçici madde eklenmek zorunda kalınmıştır.

Geçici Madde 11 – (Ek: 16/6/2010-5997/1 md.)

Bakanlığa tahsis edilen serbest öğretmen kadrolarından boş bulunan 25.000 öğretmen kadrosuna, 5944 sayılı **2010** Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 22 nci maddesi kapsamında yapılacak atamaların dışında olmak üzere, 2010 yılı içinde atama yapılır.

Bu defa, 2011 yılı bütçesinde yer alan ve öğretmen atamalarına kısıtlama getiren hükmün değiştirilmesi yönünde yine önerge verdik. Bu önergemiz de ne yazık ki komisyonun AKP'li üyeleri tarafından reddedilmiştir.

Daha bugünden 2011 yılında 55.000 öğretmen kadrosuna atama yapacağını söyleyen Hükümet , seçime giderken parlamentonun sıkışık takvimine bir de 3797 sayılı kanuna yeni bir geçici madde eklemek zorunda kalacaktır.

VI. HÜKÜMET İCRAATLARINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1. EĞİTİM SİSTEMİ

Eğitim çağındaki nüfusunun yüzde 1,9'unun eğitim alamadığı Türkiye, 2010 yılında da temel eğitimde okullaşma sorununu çözememiştir. Türkiye'nin en gelişmiş kentlerinden İstanbul'da 6-14 yaş arasındaki kız çocuklarının yüzde 0,58'i ilköğretimden yararlanamazken, Yozgat'ta yüzde 11,2'si, Kars'ta yüzde 5'i, Şanlıurfa'da yüzde 5,1'i, Muş'ta yüzde 6,5'i, Bitlis'te yüzde 7,5 ve Hakkari'de yüzde 10,2'si zorunlu eğitimden yararlanamamaktadır. Bu oranlar okul çağındaki çocuklarımız içinde kız çocuklarının en dezavantajlı bölümü oluşturduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Hükümetin her fırsatta övündüğü 159 bin yeni derslik söylemi hiç bir şekilde gerçeği yansıtmamaktadır. 2002-2010 döneminde ilköğretim kademesindeki derslik sayısındaki artış 52.645'dir. Kalabalık sınıf mevcutları, ikili eğitim, birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulları varlıklarını sürdürmektedirler. Her yıl Resmi Gazetede yayımlanan yıllık programlarda bu sorunlar Bakanlar Kurulu üyelerinin imzaları ile belgelenmektedir.

İlköğretim kademesinde ortalama sınıf mevcudu 32'dir. Bir dersliğe ilköğretimde İstanbul'da 46, Ankara'da 36, Bursa'da 38, Van'da 45, Şanlıurfa'da 53, Adana'da 39 öğrenci düşmektedir.

İlköğretimde 2002 yılında 8.526 okul ikili eğitim yaparken bu sayı 8 yıl sonra 7.540'a inebilmiştir. Ortaöğretimde ise 2002 yılında 459 okulumuz ikili eğitim yaparken 2010 yılında bu rakam 962'ye çıkmıştır. İkili eğitimin söz konusu bile olamayacağı okul öncesi eğitimde ise 2002 yılında 3.114 olan ikili eğitim yapan okul öncesi eğitim kurumu sayısı 2010 yılında 8.588'e ulaşmıştır.

OECD standartlarında, 24 kişilik sınıflarda tekli eğitim için sadece ilköğretim kademesinde 125.853 yeni dersliğe ihtiyaç vardır.

Milli Eğitim Bakanlığının bütçesi sayısal olarak tüm bakanlıklar içinde en büyük bütçedir. Ancak, kamuda görev yapan 2 milyon 372 bin memurun, 678.140'ı öğretmen ve üniversite öğretim üyesi/görevlisi olduğu göz önüne alındığında, toplam kamu hizmetli sayısının 1/3'ünün (yardımcı personel dahil) eğitim sisteminde yer aldığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bütçe büyüklüğünün temel nedeni personel ödemelerinden kaynaklanmaktadır. Eğitim yatırımlarına ayrılan paylar, bakanlık bütçesindeki yatırım payları ve öğrenci başına yapılan harcamalar irdelendiğinde bütçe büyüklüğünün rakamsal bir aldatmacadan ibaret olduğu açıkça görülecektir.

TABLO 62 : MEB BÜTÇESİ İÇERSİNDE EĞİTİM YATIRIMINA AYRILAN PAY

Yıllar	MEB bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi	MEB Bütçesi Yatırım Payı (yüzde)
2002	7 460 991 000	1 281 690 000	17,18
2003	10 179 997 000	1 479 050 000	14,53
2004	12 854 642 000	1 244 150 000	9,68
2005	14 882 259 500	1 230 306 000	8,27
2006	16 568 145 500	1 411 498 000	7,49
2007	21 355 534 000	1 490 000 000	6,98
2008	22.915.565.000	1 296.704.000	5,66
2009	27.446.778.095	1.256.188.195	4,57
2010	28.237.412.000	1.785.327.000	6,32

TABLO 63: EĞİTİM HARCAMALARI GÖSTERGELERİ

Ülke	Eğitime Yapılan Kamusal Harcamaların Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'ya Oranı	Eğitim Kurumlarına (İlk, Orta ve Yükseköğretimin Toplamı)Yapılan Kamusal Harcamaların Gayrisafi Yurtiçi Hâsılaya (GSYH) Oranı	İlköğretimden Yükseköğretime Öğrenci Başına Yapılan Yıllık Kamusal Harcama (ABD Doları)
Almanya	yüzde2.8	yüzde4.8	7.925
İspanya	yüzde2.8	yüzde4.7	7.819
Estonya	yüzde3.5	yüzde4.9	4.126
Rusya	yüzde2.0	yüzde3.9	2.761
Danimarka	yüzde4.8	yüzde7.3	10.395
Slovenya	yüzde4.0	yüzde6.1	7.869
Macaristan	yüzde3.4	yüzde5.6	4.588
Portekiz	yüzde3.7	yüzde4.3	6.624
Çek Cum.	yüzde2.8	yüzde4.8	5.174
OECD Ort.	yüzde3.5	yüzde5.7	7.840
Türkiye	yüzde1.9	yüzde2.7	1.614

Öğrenci başına yapılan harcamalar ise OECD ortalamasının beşte biri kadardır. Türkiye'nin üyesi olmayı hedeflediği AB'nde eğitime yapılan kamu harcamaları Türkiye'ninkinin altında değildir, oysa AB ülkeleri eğitimde alt yapı ve teknoloji sorunlarını, istihdam sorunlarını, öğretmen ücreti sorunlarını çözmüş ülkelerdir.

TABLO 64: KONSOLIDE BÜTÇE YATIRIMLARINDAN MILLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YATIRIMLARINA AYRILAN PAY

TL			
Yıllar	Konsolide Yatırım Ödeneği	MEB Yatırım Bütçesi	MEB Bütçesi Yatırım Payı (yüzde)
2002	5 736 000 000	1 281 690 000	22,34
2003	8 998 500 000	1 479 050 000	16,44
2004	7 368 361 000	1 244 150 000	16,88
2005	10 143 886 000	1 230 306 000	12,13
2006	9 639 582 000	1 411 498 000	12,85
2007	9 341 637 000	1 490 000 000	15,95
2008	8 743 466 000	1 296.704.000	14,83
2009	12 609 700 000	1.256.188.195	13,91
2010	19 046 000 000	1.785.327.000	9,37
2011	21 426 591 000	1 995 625 000	9,31

Eğitim yatırımlarının konsolide bütçedeki oranı, Bakanlık bütçesindeki payı AKP hükümetlerinin eğitime en fazla bütçe ayıran Hükümet olma iddiasını geçersiz kılmaktadır.

MEB Bütçesi içerisinde yatırımlara ayrılan pay 2002 yılında yüzde 17,18 iken, bu oran AKP hükümetleri döneminde her yıl düşerek 2010 yılında yüzde 6,32 olmuştur. Bakanlık bütçesindeki yatırım payının oransal düşüşü yüzde 171,8 gibi devasa bir küçülmeyi göstermektedir.

2002 yılında yüzde 22,34 olan konsolide MEB yatırım ödeneği, 2011 yılında yüzde 9,31'e gerilemiştir. Gerileme 13.03 puandır.

Eğitime erişim, fiziki alt yapı, öğretmen istihdamındaki acil sorunları çözmesi gereken AKP iktidarı 18. Milli Eğitim Şurasıyla bu sorunları çözmek yerine kendi ideolojisini eğitim kurumlarında hakim kılmanın altyapısını hazırlamaktadır.

“ Eğitiminde 2023 Vizyonu” adıyla toplanan 18. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlarda ve belirli ideolojik görüşün hakim olduğu delegasyonun verdiği önergelerde açıkça Cumhuriyet’ in Eğitim Sistemi hedef alınmıştır. Büyük çabalar ve pedagojik alt yapısıyla ve uzun yıllar süren hazırlıkla kabul edilen kesintisiz sekiz yıllık eğitimin bölünmesi, İstiklal Marşımızın ve İlköğretim Andının törenlerden kaldırılması, beden eğitimi derslerinin haremlik-selamlık şeklinde ayrılması, üniversite şenliklerinin ahlaki çöküntüye yol açtığı gerekçeleriyle kaldırılması, bütün öğretmenlerin sözleşmeli statüde istihdamının sağlanması gibi pedagojik ve bilimsel yaklaşımlardan uzak ve ideolojik yaklaşımlar Şura’ya egemen olmuştur.

2010 Türkiye'sinde halen 327 bin eğitim fakültesi mezunu öğretmen atama beklemektedir. 2010 yılı Milli Eğitim Bakanlığı İç Denetim raporunda 133.000 öğretmen açığından söz edilmektedir. Sadece 2010 yılı KPSS sınavına 280 bin öğretmen başvuru yapmıştır.

2002 Seçimleri öncesi öğretmen adaylarına miting meydanlarında atama sözü veren başbakan 8 senedir sözünü yerine getirmemiş, atama bekleyen öğretmen sayısı katlanarak artmıştır.

Bunun yanında sistem içerisinde 70 bin öğretmen güvencesiz bir biçimde sözleşmeli olarak istihdam edilmektedir. AKP'nin Milli Eğitim Bakanları ve Maliye Bakanı 2008 yılından itibaren sözleşmeli öğretmenlere kadro sözü vermişlerdir. Eğitim fakültesi mezunu 300.000 öğretmene bir başbakan ve 3 bakan söz vermelerine rağmen bu sözlerini yerine getirmemişlerdir.

Okullar öğretmensiz iken bazı okullarda vekil, ücretli öğretmenler istihdam edilmekte,hatta Din Kültürü ve Ahlak Derslerine diyanet görevlileri girmektedir. Bu sorunlar bakanlığın ve Hükümetin gündeminde değildir.

Milli Eğitim Bakanlığının bir sorunlar yumağına dönüştüğünün bir göstergesi de ÖSYM'de gerekçeleşen KPSS skandalıdır. Tek başına bu skandal başbakanın çok bahsettiği ileri demokrasilerde bakanın istifasını gerektirir.

Eğitimin odağı öğretmendir. Öğretmenlerin yaşadıkları ekonomik sıkıntılar eğitimde kalitenin ve verimin düşüşünün temel faktörüdür. AKP iktidarı ehliyetsiz, liyakatsiz, tek özelliği belli cemaatlere yatkınlıktan ibaret olan yönetici atamalarıyla okullardaki olumlu iklimi bozmuş, okulları kaos ve kargaşa ortamına çevirmiş, dolayısıyla bu durum öğrencilerimize de sirayet ederek okullar şiddetle-hurafeyle-küfürle-argoyla-uyuşturucuyla anılır hale gelmiştir.

Sistemin çok önemli bir sorunu da yurt ve barınma sorunudur. Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumunun Başbakanlığa bağlanmasını pedagojik yaklaşım çerçevesinde izah etmek mümkün değildir.

Yükseköğretimde üniversite sayısı ikiye katlanmış, ancak ne yurt de yurt yatak kapasitesi artırmıştır. AKP'nin devraldığı Türkiye'de 190 bin civarında olan yurt yatak kapasitesi sadece 230 bine ulaşmıştır. Kaldı ki, her yıl 300 bine yakın öğrenci yurt başvurusunda bulunmaktadır.

Zorunlu eğitimi 14 yıla çıkarmayı düşünen Hükümet Türkiye'nin 36.800 köyü, 70.000 mezarısı olduğunu unutmuş görünmektedir. Ortaöğretimin zorunlu olabilmesi için Türkiye'nin bütün ilçe merkezlerine ortaöğretim öğrenci yurdu yapılması gereğini

göremeyecek kadar basiretten yoksundur. Zira bakanın bütçe sunuşunda bu konuda bir planlamaya rastlanmamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının tümüyle taşeronlaştırdığı özel eğitim ve rehberlik hizmetleri bakanlığın en temel görevidir. Bakanlık bu temel görevini taşeron eliyle yürütmeyi marifet saydığını bütçe sunuşunda açıkça ortaya koymuştur.

Gerçek anlamda yeterli kaynaktan, bilimsel bir programdan, demokratik bir eğitim ortamından, çağdaş bir kadrodan yoksun Milli Eğitim Bakanlığının 2011 bütçesinin personel giderlerini karşılamak dışında Türk Milli Eğitim sistemine sağlayacağı bir katkı yoktur.

2. ADALET SİSTEMİ

Çağdaş demokrasinin en önemli koşullarından biri, devletin temel kuruluşunu, bireylerin hak ve özgürlüklerini düzenleyen ve halkın onayından geçmiş bulunan bir anayasanın olmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 inci maddesi devletin şeklini, 2 nci maddesi ise cumhuriyetin niteliklerini belirtmiş ve 3 üncü maddeyle birlikte bunları değiştirilemez, değiştirilmesi dahi teklif edilemez maddeler olarak sıralamıştır. Buna göre :

1. Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.
2. Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Çağdaş demokrasinin en önemli koşulu olan “hakkın kuvvete üstünlüğü” yani “hukuk devleti” anlayışı Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin de en önemli kuruluş felsefesidir.

Devlet gücünün ve siyasal iktidarın sınırlandırılmasının en etkili aracı olan hukuk devletinin amacı; keyfi gücün yaratacağı tehlikeleri asgariye indirmeyi, yönetilenlerin, devlet gücünü kullananlara güvenle bakmaları demek olan hukuki güvenliği ve yine bireylerin yasaların kendilerini nasıl etkileyeceğini önceden bilmeleri ile meşru beklentilerinin korunması anlamına gelen hukuki öngörülebilirliği sağlayan düzen demektir.

Hukuki olmaktan daha çok, siyasi bir kavram ve hatta siyasi bir ideal olan ‘hukuk devleti’, bu devlet anlayışına göre örgütlenen anayasal devlet kurumu devlet

iktidarının ve bu iktidarın kullanılmasının sınırlandırılmasını öngörür. Sınırlı devlet kavramı ile bu kavramın uygulama şekli olan kuvvetler ayrılığı ilkesinin öngörölmüş olmasının nedeni, iktidar örgütlenmesinde güç temerküzünün oluşmasını engellemektir. Onun için devlet iktidarının sınırlandırılması ilkesine dayanan anayasacılık kavramı ile örtüşen hukuk devleti, 'polis devleti' ile 'kanun devletinin' zıddıdır.

Hukuk devletinde hiç kimse ayrıcalıklı olmamakla, suç işleyen veya hakkında suç işlediğine ilişkin ciddi ve inandırıcı kanıt bulunan herkese dokunulur. Ne var ki, bu dokunmanın biçimi devlet gücü kullananlarca değil, yürürlükteki yasalar tarafından belirlenir. Aksine uygulama o devleti hukuk devleti olmaktan çıkarır ve totaliter yapıda bir kanun devleti/polis devleti olmaya dönüştürür.

Bu nedenle hukuk devletinde siyaset ve gücün kullanımı da yasalarla belirlenmiş ve anayasayla sınırlandırılmıştır. Bundan rahatsızlık duyan kesimlerin en sık başvurduğu yöntem ise anayasayı değiştirmek olmuştur. Dünyanın bütün baskıcı rejimleri aynı şekilde iktidara gelmiştir. Anayasa Mahkemesi gibi kurumlar totaliter ve baskıcı iktidarlara için başlangıçta alt edilmesi gereken bir rakip, üzerinden atlanması gereken bir denetimdir.

12 Eylül 2010 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucu yapılan anayasal değişiklikler, laik demokratik cumhuriyeti ve hukuk devletini, totaliter ve baskıcı bir rejime dönüştürme zihniyetinin bir ürünüdür.

Özellikle yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı düzenlemeleri kapsayan bu anayasa değişikliği öncesi CHP olarak Hükümeti uyarmış ve çekincelerimizi kamuoyuyla paylaşmıştık.

Bu doğrultuda Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Adalet Bakanı ile müsteşarın kurulda temsil edilmeleri nedeniyle siyasi etkiye açık bulunduğunu, kurulun gerek oluşumunun, gerekse işleyişinin her türlü siyasi, idari, ideolojik ve kültürel kaynaklı önyargı ve baskıdan arınması ve bunun için de kurulun bağımsızlığının ve tarafsızlığının tam olarak sağlanması gerektiğini vurgulamıştık.

Yeni düzenlemeyle siyasi bir makam olan, vatana ihanet dışında herhangi bir hukuki ve cezai sorumluluğu bulunmayan Cumhurbaşkanı'na kurula doğrudan üye seçme yetkisinin verilmiş olmasının, yargıç, savcı, avukat, hukuk fakültesi öğretim üyeleri dışında kalan, yani hukukçu olmayan mesleklerden kurula üye seçme yolunun açılmasının, Adalet Bakanı ile müsteşarının kurul üyeliğini korumalarının, dahası Adalet Bakanı'nın kurulun başkanı olarak, kurul başkanı olarak yargıçlar ve savcılar hakkında soruşturma ve denetleme yapılmasına olur vermesinin, kuvvetler ayrılığı

ve yargı bağımsızlığı ilkelerine açıkça aykırı ve hatta bu ilkeleri tehdit edici nitelikte olduğunu belirtmiştik.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin oluşumu ile ilgili olarak pakette yer alan düzenlemelerin de, Yüksek Mahkemenin bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlayacak nitelikte ve içerikte olmadığını, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama tasarruflarını denetlemekle ve siyasi partilerin kapatılmasına karar vermekle görevli olan anılan mahkemeye, tasarrufları denetlenecek kurum olan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından üye seçilmesinin, üstelik bu seçimin nitelikli çoğunluk yerine, salt çoğunluk ile yapılmasının kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olduğuna değinmiştik.

Venedik Kriterleri olarak bilinen referandum rehberine göre, aralarında içsel bağlantı olmayan konuların birlikte oya sunulamayacağını, ya hepsi ya hiçbirisi demenin, seçmenin özgür iradesini yansıtmaktan uzak antidemokratik bir durum olduğunu ve bu yöntemin anayasaya da, demokrasiye de, Avrupa Birliğine de aykırı olacağını ifade etmiştik.

Ancak bütün bu saptamalar ve katkı koyma çabalarımıza karşın değişiklik konusunda geri adım atmayan ve ülkemizi 12 Eylül 1980 Anayasasından bile daha geri götüren bu düzenlemeler, diktatörlüklerin en sık başvurduğu yöntem olan referandumla yaşama geçirilmiştir.

Sonuçta tamamıyla AKP'nin kendi çıkarları doğrultusunda hazırlanmış olan bu değişikliklerle;

1. Kuvvetler ayrılığını zedelemiş, bağımsız yargı gücünü iktidarın emrine vermiştir. Bu paketle İktidar, kendi hukuksuzluklarına karşı çıkabilecek tüm yargı denetimini, bertaraf etme amacına ulaşmıştır.
2. İktidar, bu değişikliklerle, yargılanmaktan kurtulmak ve ülkeyi yargı denetiminden uzak bir biçimde istediği gibi yönetme olanağına kavuşmuştur. Böyle bir yönetimin cumhuriyet rejimi olmayacağı, böyle bir anlayışın da hukuk devletiyle bağdaşmayacağı açıktır.
3. Bizzat iktidarın yarattığı gerilim ortamında, diğer siyasi partilerin, demokratik kitle örgütlerinin ve geniş halk kesimlerinin görüşleri alınmamış, uzlaşmadan kaçınılmış ve yürütme kendi çıkarlarına uygun bir anayasal rejim yaratmanın zeminini oluşturmuştur.
4. Anayasa değişiklik paketi ile; 12 Eylül Rejimi'nin antidemokratik yasa ve uygulamalarını dokunulmazlaştıran geçici 15. maddenin kaldırılacağı ve 12

Eylül darbecilerine yargı yolunun açılacağı vaat edilmiştir. Bunun büyük bir aldatmaca olduğu ortaya çıkmıştır.

5. Referandum sonrası HSYK seçimlerinde yaşananlar, gerek Adalet Bakanlığı listesi olarak gazetelerde yeralan isimlerin üye olarak seçilmesi, gerekse antidemokratik seçim yöntemi hakkındaki itirazlarımızı haklı çıkarmıştır.
6. Bu referandumla Anayasa Mahkemesi ve HSYK tamamen yürütmeye bağlı kılınmıştır.
7. Anayasa reformunda en can alıcı sorun olan dokunulmazlıklar konusunda tek bir adım dahi atılmamış oluşu da iktidarın amacının ne olduğunu açıkça ortaya çıkarmıştır.

Anayasada yapılan değişiklikler sıradan, alışılmış değişikliklerden çok farklıdır. Bu değişiklikler, laik ve demokratik cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geliştirip ortaya koyduğu bağımsız yargı ve hukukun üstünlüğü anlayışını tahrip etmeyi amaçlayan, hukuku siyasetin emrine almaya yönelik yeni bir zihniyetin ortaya konulması anlamına gelmektedir.

Temel bir insan hakkı olan, gerek Anayasamız, gerekse tarafı olmakla ülkemiz yönünden bağlayıcılığı bulunan uluslararası sözleşmelerle tanınan ve koruma altına alınan örgütlenme/dernek kurma hakkının, *yargıç ve savcılarımız* yönünden de, hem ulusal hukuk ve hem de uluslararası hukuk bağlamında işlerliği ve işlevselliği olan bir hak olduğu açıktır.

Ancak TBMM'ne gönderilen '*Türkiye Hakimler ve Savcılar Birliği Kanun Tasarısı*' ve yanı sıra açılan dava yoluyla ülkemiz yargıç ve savcılarının ilk ve tek kuruluşu olan *Yargıçlar ve Savcılar Birliği*'nin kapatılmaya çalışılması, sadece örgütlenme özgürlüğüne yönelik ağır bir saldırı değil, aynı zamanda yargı bağımsızlığına, yargıç ve savcı teminatına yönelik çok ağır bir saldırıdır.

Gerek yargı bağımsızlığı, gerekse demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılması yönünden son derece endişe verici olan bir diğer konu, siyasi iktidarı rahatsız eden kimi kararların ve uygulamaların altında imzası olan yargıç ve savcılar aleyhinde soruşturma başlatılması ve meslekten çıkarılması yönünde bizzat Adalet Bakanlığı tarafından baskıda bulunulmasıdır.

Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner ve Sincan 1 nci Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Osman Kaçmaz'la ilgili yaşananlar bu baskının en somut örnekleridir. 17.02.2010 Çarşamba sabahı saat 05.57'de Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner'in tutuklanma saati olan 06.00'dan 3 dakika önce yapılan basın açıklaması

da bu baskı ve uygulamaların ne kadar organize ve planlı olduğunun bir başka somut göstergesidir.

Öte yandan Adalet Bakanı'na bağlı müfettişlerin, yargıç ve savcılar hakkında dinletme kararı verilmesini sağlamaları ve ardından inceleme yapmaları, yargı üzerindeki baskıların giderek artmakta olduğunun, buna bağlı olarak yargının bağımsız ve tarafsız biçimde karar verebilme olanağının, askeri yönetim dönemlerini bile aratacak ölçüde azaldığının çok açık bir göstergesidir.

Gerek bu durum, gerekse illegal telefon dinlemeleri ile yaratılan korku ve kirlenme, basın üzerinde yaratılan baskılar, devletin özerk kimi kuruluşlarının giderek siyasallaşarak tarafsızlıklarını yitirmesi ve siyasi iktidara hizmet eden bir cezalandırma aracına dönüşmesi, Türkiye'nin süratle otokrat bir rejime doğru sürüklenmekte olduğunu göstermektedir.

Adalet Bakanlığı'nın, adalet ve hukuk anlayışındaki hukuksuzluklarını gösteren bu çarpıcı örneklerin yanı sıra yıllardır çözüm bekleyen yapısal sorunlar karşısında da bir adım ilerleme sağlayamamış olması, çözümsüzlükten çözüm üretmeyi alışkanlık haline getiren klasik bir AKP anlayışıdır. Bunun temelini ise Sayın Başbakanın Marmara Üniversitesi öğretim yılı açılışında yapmış olduğu konuşmada *"Farklı inanç gruplarının gerekirse kendi yargılamasını yapmasının mirasçılığıdır. İnşallah gelecekte yine böyle öncü bir rol üsteleneceğiz"* ifadesi oluşturmaktadır.

Nitekim, 2008 sonuna kadar olan sürede açığa almalarla ilgili 19 davanın 18'inde idareyi haklı bulan Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin, 1 davada Hükümetin talebine karşı karar aldı diyerek değiştirileceğinin dile getirilmesi, AKP'nin kendi hukukunu oluşturma niyetinin en son örneğidir.

Bütün bunların ortaya çıkardığı en önemli gerçek AKP'yle ters düşen hiçbir kurumun, organın ve kuruluşun yaşama şansının olmadığıdır. 12 Eylül referandumuyla Anayasa Mahkemesi'nin ve HSYK'nın üye sayısını ve kuruluş yasasını değiştirerek yüksek yargıyı bağımlı hale getiren AKP, aradan 2- 3 ay geçmeden bu sefer de bir kararını beğenmediği için açıkça AYİM'i Danıştay'a bağlamanın formülünü tartışmaya başlamıştır. Sayın Başbakan'ın 27 Kasım'da Lübnan'dan dönerken yaptığı *"Eğer sivil iradenin verdiği karar farklı yollarla aşılmaya çalışılırsa sivil irade de yasalar çerçevesinde adım atar. Yasama organı ile atılacak bir çok adımlar vardır. Yargıda iki başlılığı yeni anayasada değerlendireceğiz."* söylemi, bu iradenin en son yansımasıdır.

Sayın Bülent Arınç'ın gazetelerde yer alan demecinde olduğu gibi, *"amaç hukuki birliği sağlamaksa"* daha 2 – 3 ay önce gerçekleştirilen kapsamlı değişiklik paketi içinde bu düzenlemeye neden yer verilmemiştir? O gün için görülmeyen AYİM'i

kaldırmak ihtiyacı, görevden alınan komutanlar yasal haklarını kullandığı için mi oluşmuştur? Sivil iradenin aldığı kararın farklı yollarla aşılmaya çalışıldığını ifade eden Sayın Başbakan, AYİM'in aldığı kararın yasal olmadığını hangi hukuk nosyonu içinde ifade etmektedir?

Yürütme ve yargı arasında sıkışan adalet sistemine bakıldığında ise sorunların sürekli arttığı ve hem yargı mensupları ve adli kurum çalışanları, hem de hükümlü ve tutuklular açısından sistemin tıkanıp görülmektedir. Sistemin tıkanmasının en büyük nedeni yargının siyasallaşmasıdır. Nitekim Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2010 yılı Türkiye İlerleme Raporunda "Adalet Bakanı'nın HSYK başkanı olması ve soruşturma yetkisinin bakanın onayına tabi olması" eleştirilmektedir. Öte yandan adalet mekanizmasının ağır işlemesi, yargıç ve savcılarının iş yükü, son derece yetersiz çalışma koşulları ve tutukluluk sürelerinin uzunluğu öncelikle ele alınması gereken sorunlardır. Bizzat sayın bakanın yaptığı açıklamaya göre ülkemizde 120.916 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır.

Bunların yarısından fazlası tutukludur. Avrupa ülkelerinde ya da çağdaş demokrasilerin hiç birinde cezaevlerinde yatanların yarısından fazlası tutuklu olan bir başka ülke yoktur. Öte yandan 14 yıldan beri tutuklu olan insanların olduğu bir ülkede Adalet olan inancın sarsılması kaçınılmazdır. Bu açıdan davaların hızla sonuçlanacağı devrim niteliğinde bir "adalet reformuna" ihtiyaç vardır. Sadece Silivri davaları değil, tüm dosyaların yıllarca tozlu raflarda bekletilmesi ne hukukla ne de vicdanla bağdaşmaktadır. Tutukluluğun uzayarak mahkumiyete dönüşmesi, adaletin hiçbir terazisine sığmayacak kadar büyük bir insanlık suçudur.

Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dava açılan ülke sıralamasına göre 18.500 davayla Rusya'nın ardından ikinci sırada yer alması, 8 yıldır iktidarda olan AKP'nin ne kadar adaletsiz olduğunun bir başka örneğidir. Türkiye aleyhine AIHM'de açılan dava sayısı geçen sene 4.000 iken bu senenin daha 10'uncu ayı itibarıyla 6.500'e çıkmıştır.

20 Eylül 2010 tarihi itibarıyla toplam hakim ve savcı açığı 3.299'dur. 10.000 hakim ve savcı alınması konusunda komisyonlarda CHP olarak destek vermemize karşın bu açığın giderilememesi sistemin tıkanmasının önemli nedenlerinden bir diğeridir. 2007 faaliyete geçmesi gereken Bölge Adliye Mahkemeleri de hâla kurulamamıştır. Yargıdaki iş yükü fazlalığı en önemli sorunlardan biridir. Bu iş yükü fazlalığı dosya sayısının fazlalığının yanı sıra hukuki sorunlara yol açan uygulamalara yönelik çözümler üretilmemesinden de kaynaklanmaktadır. 8 yıllık dönemde bu konuda da hiçbir ilerleme sağlanamamıştır. Tıpkı standardizasyon sağlanamadığı gibi. Ne kararlarda, ne iddianamelerde ne de fezlekelerde bir standardizasyon yoktur.

Bütçe rakamlarına baktığımızda 2011 yılında 2010 yılına göre yüzde 29,2 artış öngörülmektedir. Oysa bütçenin genel gider artışı yüzde 8,9'dur. Bu artış hangi kalemlerde diye baktığımızda da personel kaleminde, personel giderlerinde yüzde 27,4 artış öngörülmüştür. Oysa bütçenin genelinde personel giderleri artışı yüzde 19,9'dur. Dolayısıyla 7,5'lik bir fark oluşmaktadır. Hesap verebilirlik ve bütçe etiği açısından bu farkın hangi amaçla kullanılacağına belirtilmemesi önemli bir eksikliklerdir.

Öte yandan çeşitli adalet sarayları ve tutukevleri yapımlarından söz edilmesine karşın sermaye giderlerinde bir önceki yıla göre yüzde 39,2'lik bir düşüş öngörülmüştür. Oysa bütçenin geneline baktığımızda sermaye giderleri artışı yüzde 14,3'tür. Bunun tek bir açıklaması vardır, Adalet Bakanlığı yatırım yapmamaktadır. 2007-2009 döneminde, Bakanlık, kendisine verilen sermaye giderleri ödeneklerini harcamamıştır. Yani yatırımlarını realize etmede başarılı olamamıştır. Gerçekten de kendisine verilen sermaye ödeneklerinin 2007 yılında sadece yüzde 11,5'ini, 2008'de yüzde 27,5'ini ve 2009 yılında yüzde 16,4'ünü kullanabilmiştir, 2010 yılı Ağustos gerçekleşmesi de yüzde 5'tir. Oysa, aynı dönemde merkezî yönetimin sermaye giderleri harcama oranı yüzde 54'tür. Yani Adalet Bakanlığı ya yatırım acizidir ya da bilerek yapmamaktadır.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında, bakanlık tarafından sürekli yargı denetiminden söz edilmesine karşın tutukluluk hâlinin normale indirilmesi konusunda hiçbir çaba, hiçbir önlem, hiçbir düzenlemeye yer verilmemesi, özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde son derece keyfî tutuklamaların yapılmasının önlenmesine yönelik bir adım atılmaması, olumsuz çalışma koşullarını düzeltmeye yönelik somut gelişmeler yaşanmaması ve adalet dağıtmakla görevli çalışanların ücret yetersizliği konularında hiçbir gelişme sağlamayacak olan bu bütçe AKP'nin kendi hukukunu oluşturma anlayışının bir sonucudur.

3. ÇALIŞMA YAŞAMI

Çalışma yaşamının işsizlik ve istihdama ilişkin kısmı „işsizlik“ bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirildiği için bu bölümde tekrarlanmayacaktır.

İş ilişkisinde işveren karşısında zayıf konumda olan işçilerin bu yönünü telafi etmede önemli bir araç olan sendikalaşma çalışma yaşamının vazgeçilmez unsurlarındandır.

SGK verilerine göre 2009 yılında 9.6 milyon kişi **hizmet akdi ile çalışmakta** olup aktif sigortalıdır. Aynı tarih itibarıyla **memur ve diğer kamu görevlilerinin** sayısı da 2.2 milyondur.

2009 yılında SGK' da 5010 sayılı Kanunun 4/a maddesi kapsamında hizmet akdi ile çalışanlardan 5.4 milyonunun (yüzde 56.2'si) sendikalaşma oranının hesabında işçi sayıldığı görülmektedir. Bu 5.4 milyon işçiden de yüzde 40.1'i sendikalı değildir. 2003 yılına göre işçilerde sendikalaşma oranında yüzde 2.3'lük bir iyileşme görülse de, SGK'da 4/a kapsamındakilerin sadece üçte birinin sendikalı işçi olduğu dikkate alındığında ortada bir iyileşme olmadığı açıkça anlaşılabacaktır.

TABLO 65: İŞÇİ VE MEMUR SENDİKALARI ÜYE SAYISINDAKİ DEĞİŞME

	İŞÇİLER			MEMURLAR								
	TOPLAM	ÜYE	Sen. Oranı	TOPLAM	ÜYE	Sen. Oranı	KESK	KAMU-SEN	MEMUR-SEN	BASK	Diğer	Bağ.
2003	4781958	2751670	57.5									
2004	4916421	2854059	58.1	1564777	787882	50.4	297114	343921	137937	5228	147	3535
2005	5022584	2945929	58.7	1584490	747617	47.2	264060	316038	159154	4696	182	3487
2006	5154948	3001027	58.2	1568324	779399	49.7	234336	327329	203851	4734	88	9061
2007	5292796	3091042	58.4	1617410	855463	52.9	231987	350727	249725	5718	74	17232
2008	5414423	3179510	58.7	1691299	930397	55.0	223460	357841	314701	4226	1522	28647
2009	5398296	3232679	59.9	1784414	1017072	57.0	224413	375990	376355	4976	23709	11629
2010				1767737	1023362	57.9	219195	369600	392171	3628	27680	11088
2009-2003												
Sayı	616338	481009	2.3									
Oran	12.9	17.5										
2010-2004												
Sayı				202960	235480		-77919	25679	254234	-1600	27533	7553
Oran				13.0	29.9	7.5	-26.2	7.5	184.3	-30.6		213.7

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Temmuz İstatistikleri.

2010 yılı itibariyle sendika üyesi olabilecek durumdaki memurların da yüzde 42.1'nin sendika üyesi olmadıkları görülmektedir. İşçilere göre kağıt üzerinde iş güvencelerinin daha fazla olduğu söylenen memurlardaki bu düşük sendikalaşma oranı, yürütmenin bu alanda da örgütlenmeyi engelleme konusunda yoğun bir baskı uyguladığını ortaya koymaktadır.

Memur sendikaları üye sayılarındaki değişimleri gösteren yukarıdaki tablo, yasa ve anayasamızın yasaklayıcı hükümlerine rağmen, çalışanların herhangi bir sendikaya üyesi olmaları konusunda Hükümetin baskı uyguladığı yolundaki iddiaları doğrulamaktadır.

2004-2010 döneminde KESK'in sendikalı üye sayısı 77.919 kişi (yüzde 26.2) azalırken, Hükümet yanlısı Memur-Sen'in üye sayısının 254.234 kişi (yüzde 184.3) artmasının başka türlü açıklaması olamaz.

Anayasa'nın **51 inci maddesi**, çalışanlar ve işverenlerin, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için

önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahip olduklarını ve hiç kimsenin bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamayacağını hükme bağlamaktadır.

Anayasanın öngördüğü çalışma barışını sağlamakla görevli bakanın bu konuda susması ve hiçbir tedbir almaması kabul edilemez.

Sendikal örgütlenmenin zayıf olması çalışanları işveren karşısında korumasız bırakmakta; yasa da yer alan iş güvencesi ile iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin koruyucu hükümlerin kağıt üzerinde kalması sonucunu doğurmaktadır.

Nitekim iş sağlığı ve güvenliği konusunda çeşitli olumsuzluklar yaşanmaya devam etmektedir.

Sayın bakan Zonguldak'ta maden kazasında hayatlarını kaybeden madenciler için talihsiz bir biçimde "güzel öldüler" demiştir.

Sayın bakan, bu talihsiz açıklaması yetmiyormuş gibi, Şili' de 69 gün sonra göçük altından sağ çıkarılan madencilerle ilgili olarak da, 'bizde olsa üç günde çıkarırdık' diyerek, Zonguldak'ta maden kazasında hayatını kaybeden işçilerin yakınları ile alay etmiştir.

Ayrıca, sayın Başbakanın aynı kazayı kaderle açıklaması ise Hükümetin iş kazası ve meslek hastalıklarına bakışını göstermesi açısından önemlidir.

Bu arada, iş kazaları ile ilgili istatistiklerin kayıtdışı istihdamın yaygınlığı nedeniyle güvenilirliğinin tartışmalı olduğunu da ifade etmeliyiz.

Şimdi de, iş kazası ve meslek hastalıklarını önleme konusunda Hükümetin 2010 yılında yaptığı bir düzenlemeye dikkat çekmek istiyoruz.

Hükümet, 23.07.2010 tarih ve 6009 sayılı Kanunla İş Kanununun 2 ve 81 inci maddelerinde bir değişiklik yapmıştır. **Bu değişiklikle;**

Yükseköğretim alanında hiçbir yetkisi bulunmayan ve örgütlenmesinde de buna uygun olarak herhangi bir kadrosu mevcut olmayan **bakanlık**, yükseköğretim kurumları ile birer anayasal meslek kuruluşu olan Türk Tabipler Birliğini (TTB) ve Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliğini (TMMOB) devre dışı bırakarak, hekimlerin işyeri hekimi olabilmesi ya da mühendislerin iş güvenliği uzmanı olabilmesi için almaları gereken eğitimi belirleyen, bu eğitimleri verecek taşeron kuruluşları yetkilendiren ve eğitimler sonunda sınavları yaparak ya da yaptırarak

hekim ve mühendisleri işyeri hekimi/iş güvenliği uzmanı olarak çalışabilmesi için **belge veren kurum haline getirilmiştir.**

Bakanlık bu değişikliğe, değişiklik doğrultusunda daha önce yaptığı işlemlerin Danıştay tarafından iptali ya da yürürlüğünün durdurulması kararı verilmesi üzerine başvurmuştur. Yani yasa ile yargı kararları dolanılmış ve etkisizleştirilmiştir.

İş Kanununda yapılan değişiklikle esnek çalışma yöntemlerinden biri olarak çalışma yaşamımıza dahil edilen taşeron uygulaması, denetim yetersizliğinin de etkisiyle tam bir emek sömürüsüne dönüşmüştür. Düşük ücret ödemenin bir aracı olarak kullanılmak; SGK'nun gelirlerini olumsuz etkilemekte; siyasetçilerin işe adam yerleştirmede eskiden KİT'lerin üstlendiği rolü taşeron kuruluşlarına verdiği görülmektedir. Taşeron yanında çalışanların iş güvenceleri olmadığı gibi bu işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemleri de yeterince alınmamaktadır.

Hükümetin, sosyal taraflardan biri olan işçi sendikalarının görüşlerini dikkate almadan yeni esnek çalışma yöntemleri arayışı sürmektedir. Hükümetin, Özel İstihdam Büroları aracılığı ile mesleki geçici iş ilişkisi kurulmasını öngören düzenlemeyi yapma konusundaki kararlılığı bilinmektedir. Düzenleme için uygun zaman ve zemin beklenmektedir. Bu değişiklik hayata geçirildiğinde işsizler bir meta gibi alınır satılır hale gelecektir.

Sosyal diyaloga önem vermeyen ve sosyal taraflar arasında bir denge gözetme çabası içine girmeyen sayın bakanın bu bakanlığı sosyal barışı koruyacak biçimde yönetmesi mümkün değildir.

İŞKUR'un uyguladığı aktif iş gücü programları mesleki eğitimin yerine geçebilecek bir araç olarak düşünülmemelidir. Hükümet, eğitim ile istihdam arasında ilişki kurmak üzere daha fazla zaman kaybetmeden mesleki eğitimi tümünden masaya yatırmalıdır.

Yukarıda çalışma yaşamına ilişkin bazı sorunlara işaret edilmiştir. Aşağıda ise **AB 2010 yılı İlerleme Raporunda** bu alana ilişkin olarak yer alan bazı eleştiriler yorumsuz olarak sunulmaktadır:

- İş hukukuna ilişkin AB müktesebatının iç hukuka aktarımına yönelik ilerleme kaydedilmemiştir.
- İş hukuku ekonominin bazı sektörlerine uygulanmamaktadır.
- İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin Çerçeve Direktifin ulusal mevzuata aktarılmasına yönelik ilerleme kaydedilmemiştir.
- Ekonomi ile işgücü piyasasının büyüklüğüne kıyasla iş müfettişlerinin sayısı çok düşük kalmaktadır.

- Madencilik ve taşocacı sektörlerindeki dramatik ve ölümcül iş kazaları, mevzuat ile kamu kurumları tarafından yürütülen denetimlerin uygulanması hakkındaki endişeleri artırmıştır.
- Anayasa değişiklik paketi memurlar için grev hakkı getirmemiştir. Hukuki çerçevenin AB standartları ve İLO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.
- Toplu iş sözleşmelerinde yer alan işçi sayısı düşük kalmaya devam etmektedir.
- İşsizlik yardımının kapsama oranı çok düşüktür.
- Kayıtdışı ekonomi ile mücadelede denetim kapasitesi yetersizdir.
- Türkiye yoksulluğu ele alan kapsamlı bir politika çerçevesine sahip değildir.
- Yoksulluk riski altındaki nüfusun yüzdesi yüksek kalmakta ve çocuklar orantısız bir yoksulluk riskiyle karşılaşmaya devam etmektedir.
- Yoksulluk, özellikle geçimlik tarımla uğraşanlar ve kayıt dışı işçiler gibi mevsimlik işçiler arasında olmak üzere, çalışan nüfus arasında endişe kaynağı olmaya devam etmektedir.
- Sosyal koruma konusunda çok sınırlı ilerleme kaydedilmiştir.
- Sosyal güvenlik ve primsiz ödemeler hakkındaki kanun taslağı hala askıdadır.
- Türkiye, emeklilik sisteminde kriz ortamında kayda değer ölçüde genişleyen büyük bir açıkla karşı karşıyadır.
- Emeklilik sisteminin kapsamını kayıt dışı işçilere genişletmek ve söz konusu sistemin kapsadığı kişileri kayıtlı sektörde daha uzun süre çalışmaya teşvik etmek için daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir.
- Kadınların istihdamı ve İKO' ları tüm AB ülkelerinden düşük olmaya devam etmiştir ve bu oran OECD ülkeleri arasında en düşüktür.
- Kadın ile erkek arasında ücret farklılıkları hala devam etmektedir.
- Kadınlarla ilgili çalışma ve aile yaşantısını uyumlaştırmayı amaçlayan mevzuat ve politikalar henüz kabul edilmemiştir.

4. DIŞ POLİTİKA

2010 yılı AKP hükümetinin dış politikada Avrupa Birliği ve Orta Doğu politikalarının iflas ettiği yıl olmuştur. Avrupa Birliği- Türkiye ilişkilerinin donma noktasında olması gerçeği, uluslararası kamuoyunda 'herkesin bildiği sır' haline gelmiştir. 'Mavi Marmara Olayı' olarak dış politika yazınına yansıyan, uluslararası sularda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı girişilen gemi baskını bu iflasın teyidi olmuştur.

2010 yılında Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri sorunlu bir dış politika alanına dönüşmüştür. AB üyeliği Türkiye'nin millî meselesi olup 1963 yılından beri iş başına gelen bütün Türk hükümetleri AB üyeliği fikrini benimsemişlerdir. Türkiye 3 Ekim 2005 tarihinde Hırvatistan ile aynı gün üyelik müzakerelerine başlamasına rağmen, Hırvatistan bu süre içinde bütün başlıkları açmış, hemen hemen hepsini kapatmıştır.

Muhtemelen 2011 yılının sonunda tam üye olacaktır. Türkiye ise şimdiye kadar 35 başlıktan sadece 13'ünü açabilmiş, 18 başlık ya AB Konseyi veya bazı üye ülkeler tarafından veto edilmiştir. Bu vetoların bir bölümü Kıbrıs dolayısıyla, bir bölümü ise Kıbrıs'la hiç alakası olmayan konular dolayısıyla devreye girmektedir. Fransa Türkiye'yi tam üyeliğe götürebileceği gerekçesiyle beş başlığı, Kıbrıs Rum Kesimi Enerji konusu da dahil olmak üzere altı başlığı veto etmektedir. Bu noktadan sonra açabileceğimiz başlık sayısı üçten ibarettir. Bu Türkiye'nin hak etmediği bir durumdur. Üstelik Kıbrıs meselesinde sürekli Türkiye'yi sorumlu, suçlu gibi göstermek Türkiye'nin kabul edebileceği bir durum değildir. Kıbrıs meselesinde haklı olan taraf Türk tarafıdır, 1963'ten beri saldırıya uğrayan, devamlı olarak mağdur edilen taraf Kıbrıs Türk tarafı olmasına rağmen bütün olumsuzluklardan ve çözümsüzlüklerden sanki Türkiye sorumluymuş gibi Avrupa Birliği sürekli olarak Türkiye'den tek taraflı taviz beklemektedir. Son olarak Avrupa Parlamentosu Hukuk Komisyonu, Rumların tam istediği gibi bir karar almış ve ticaret tüzüğü konusunda Rumlara veto hakkı vermiştir.

AB ile ilişkilerde diğer bir sorun, 2008 yılında kabul edilen ve 2010 yılının sonlarında yürürlüğe giren çerçeve karardır. BM Soykırımla Mücadele sözleşmesine aykırı olarak hazırlanan bu karara göre üye ülkeler her hangi bir olayın soykırım sayılıp sayılmayacağı konusunda milli mahkemelerine yetki verme hakkına sahip olacaklardır. Buna göre bir Türk vatandaşı o ülkede Ermeni olaylarının soykırım olmadığını ifade ederse, hapis cezasına çarptırılabilir. Bu büyük bir haksızlıktır ve maalesef AKP Hükümeti böyle bir çerçeve kararın çıkmasını engelleyememiştir.

Diğer bir konu AB ülkeleri arasında Schengen antlaşmasını imzalayan ülkelere Türk vatandaşlarının vizesiz seyahat edebilme hakkıdır. Şimdiye kadar üyelik müzakerelerine başlayan her ülkenin vatandaşına tanınan bu hak maalesef hala Türk vatandaşlarına tanınmamıştır. Gerekçe olarak başka ülkelere gelip Türkiye üzerinde AB üyesi ülkelere geçen yasa dışı göçmenlerin geri alınması konusunda bir antlaşma yapılmaması gösterilmektedir. Bu haklı bir taleptir, bu antlaşma niçin hala imzalanmamıştır. Haksızsa, niçin Türk vatandaşlarına vizesiz seyahat hakkı sağlanamamıştır.

Aynı şekilde Türk vatandaşlarına, Türkiye'deki seçimler sırasında bulundukları ülkelerde kurulacak sandıklarda oy verme hakkı da sağlanamamıştır. Oysa başka ülkelerin vatandaşları bu haktan yararlanmaktadırlar.

Hükümetin AB ile ilişkilerde sürekli başarı tablosu çizmeye çalışması gerçekleri yansıtmamaktadır. Maalesef Hükümet AB ile ilişkilerde başarılı olamamıştır.

Diğer bir konu da Avrupa Konseyindeki durumumuzdur. Türkiye Avrupa Konseyinde başkanlığı üstlenmektedir. Avrupa Konseyi Türkiye'nin 1949'dan beri

üye olduğu bir kuruluştur. Avrupa Konseyinin özü, insan haklarına dayanır ve Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni kaleme alan ülkelerden biridir. Maalesef bugün Türkiye insan hakları alanında Avrupa Konseyi ülkeleri arasında çok geri sıralarda yer almaktadır.

Avrupa Birliđinin son olarak yayımladığı İlerleme Raporunda Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından son bir yıl içinde, beş yüzden fazla davada mahkûm edildiği kaydediliyor. İlerleme Raporu'nun, basın özgürlüğü bölümü de Türkiye açısından son derece olumsuz ifadelerle doludur. Hükümetin böyle bir rapor için "Son derece olumlu ve dengeli bir rapordur." değerlendirmesinde bulunması en temel insan hakkı ihlallerine karşı kayıtsızlığını ortaya koyması açısından önemlidir.

En önemli sorunlardan biri de Ege'deki kara suları meselesidir. TBMM Ege'deki karasularının 12 mile çıkartılmasını bir savaş sebebi sayabileceğini açıklamıştı, şimdi Yunan basınında 12 mil konusunda Türkiye'nin geri adım attığı yazılıyor. Sayın Başbakan bu iddiaları tümüyle reddetmiyor, sadece henüz karara varılmadığını söylüyor. Bu çok kaygı verici bir durumdur. CHP olarak bu ve benzeri konularda Hükümetin Meclise dahi bilgi vermeden ciddi tavizler vermesinden kaygı duyuyoruz. Bu nedenle Hükümetin izlediği dış politikaya muhalefetimizi belirtiyoruz.

AKP Hükümetinin yanlış yönlendirmesiyle 2010 yılında Ortadoğuda bugüne kadar hiçbir şekilde karşılaşmadığımız bir durumla karşı karşıya kaldık. Bir grup Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı uluslararası sularda İsrail askerlerince öldürüldü. Taşıdığı Türkiye Cumhuriyeti pasaportuna güvenen bu insanlar Gazze'ye doğru insani yardım amaçlı çıktıkları bu yolda canlarından oldular.

Hükümet baştan itibaren "Biz tazminat talebinde bulunuyoruz ve İsrail'in özür dilemesini istiyoruz" açıklamalarıyla kamuoyunun incinen gururunu tamire çalıştı. Ancak şu ana kadar İsrail özür dilemedi ve herhangi bir tazminat da ödemedi. Acaba bu iddiayla ortaya koyduğumuz taleplerin yerine getirilmesi için ne yapılacak? Bu konuda AKP Hükümetinden hiçbir ciddi açıklama gelmemiştir. Bir uluslararası komisyon kuruldu, İsrail'in suçlu olduğu ortaya çıkmasına rağmen ne yazık ki İsrail bu komisyon raporunu dinlemedi ve özür dilemedi. Tazminat ödeme yönünde herhangi bir işaret de yok. Hatta Liberman'ın bir açıklaması var: "Esas özür dilemesi gereken ülke Türkiye'dir." Türkiye'ye yakıştırılan Orta Doğu'nun güvenilir arabulucu devleti imajı, Orta Doğu politikasının taraflarından biri haline gelmesiyle ve Mavi Marmara baskınıyla uğradığı itibar kaybıyla bir anda silinip gitmiştir.

5. TARIM POLİTİKALARI

Tarım sektörünün 2002 yılında yüzde 11.9 olan GSYH'ya katkısı 2007 yılında yüzde 8.6'ya düşmüş, krizin başladığı 2008 yılından itibaren diğer sektörlerin ağırlığında meydana gelen azalma nedeniyle yeniden artmaya başlamış ve 2009 yılında yüzde 9.8'e çıkmıştır. 2010 ve izleyen yıllarda tarım sektörünün GSYH'ya yapacağı katkıda düşüş yeniden beklenmelidir.

Tarım sektörünün GSYH'ya katkısındaki azalma gelişen ekonominin doğal sonucu denilerek geçiştirilemez. AKP hükümetlerinin yıllardır tarımı ihmal eden politikaları bu sonuçta etkili olmuştur.

TABLO 66: TARIMIN 98 FİYATLARIYLA GSYH İÇİNDEKİ PAYI

	1.Ç.	2.Ç.	3.Ç.	4.Ç.	YILLIK
2002	5.2	9.3	19.9	11.1	11.9
2003	5.4	9.2	18.5	9.5	11.1
2004	5.0	8.1	17.1	9.8	10.4
2005	4.9	8.3	17.4	8.9	10.2
2006	4.5	7.6	16.4	8.9	9.7
2007	4.0	7.0	14.5	8.0	8.6
2008	4.0	6.8	15.3	8.9	9.0
2009	4.7	7.8	16.4	8.6	9.8
2010	4.2	7.1			

Kaynak: TÜİK

Tarım sektörünün istihdamdaki yeri işgücü piyasası ile ilgili bölümde açıklanmıştır. Kriz ve kriz sonrası tarım sektörü işsiz kalanlar için sığınacak bir liman olmuştur.

2004-2009 döneminde tarım sektöründe ortalama büyüme oranı yüzde 1.9'dur.

5488 sayılı Tarım Kanununun, "Tarımsal Desteklemelerin Finansmanı" başlıklı 21. maddesi, *Tarımsal destekleme programlarının finansmanı, bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanır. Bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz, şeklindedir.*

Bu hükme rağmen AKP hükümetleri döneminde bütçeden tarıma sürekli olarak GSYH'nın yüzde 1'nin altında destek ayrılmıştır.

Bütçeden yapılan tarımsal desteklerin 2003 yılında GSYH'ya oranı yüzde 0.62 iken 2011 yılında bu oran yüzde 0.49'a düşecektir.

2011 yılı GSYH tahminine göre bütçeden tarımsal desteklere bu yıl 12 milyar 149 milyon TL kaynak tahsis edilmesi gerekirken 6 milyar 10 milyon TL'lik kaynak ayrılmıştır. Komisyonda tarımsal destekler için ayrılan ödeneği kanunun öngördüğü

düzeye çıkarmak için CHP Komisyon üyeleri olarak vermiş olduğumuz önerge AKP'li komisyon üyeleri tarafından reddedilmiştir.

Tarımsal desteklerin MYB içindeki payı da zaman içinde azalmıştır. 2003 yılında yüzde 1.98 olan bu oran 2011 yılında yüzde 1.92'dir. Oranlar birbirine yakın gibi görülebilir. Ancak 2003 yılında MYB büyüklüğü GSYH'nın yüzde 31'i kadardı. 2011 yılında bu oran yüzde 25.7'ye düşmüştür. Bütçe büyüklüklerini aynı baza getirerek bir hesap yapıldığında 2011 yılında bütçeden tarımsal desteklere ayrılan payın daha da düşeceği görülecektir.

Yukarıda verilen oranlar, 60. Hükümet Programındaki “ Tarıma verilen destekler artarak devam edecektir” hedefinin tersine döndüğünü göstermektedir.

TABLO 67: TARIMSAL DESTEKLERİN GSYH VE BÜTÇE İÇİNDEKİ PAYI

	Bütçe	GSYH	Tarımsal Destek	Bütçe/GSYH	Destek/GSYH	Destek/Bütçe
2002	119.6	350.5	1.9	34.1	0.54	1.59
2003	141.2	454.8	2.8	31.0	0.62	1.98
2004	152.1	559.0	3.1	27.2	0.55	2.04
2005	159.7	648.9	3.7	24.6	0.57	2.32
2006	178.1	758.4	4.8	23.5	0.63	2.70
2007	204.1	843.2	5.6	24.2	0.66	2.74
2008	227.1	950.5	5.8	23.9	0.61	2.55
2009	266.9	952.6	4.5	28.0	0.47	1.69
2010 (*)	297.0	1.099.0	5.7	27.0	0.52	1.89
2011(**)	312.4	1214.8	6.0	25.7	0.49	1.92
2011 (***)	380.0	1214.8	6.0	31.2	0.49	1.58

(*) Gerçekleşme Tahmini

(**) Başlangıç Ödeneği

(***) 2002 bütçesinin GSYH'ya oranını esas alan bütçe büyüklüğü

Aşağıdaki tabloda 2008-2011 döneminde tarıma bütçeden ayrılan kaynaklar ve harcamalar gösterilmektedir.

2011 yılında MYB yüzde 8.8 oranında artarken tarımsal destekler yüzde 7.2 oranında artırılmıştır. 2011 yılında tarımsal desteklere bütçeden ayrılan kaynaktaki artış 3 yıl öncesine göre (2008 yılına göre) yüzde 3.5'de kalmaktadır.

Desteklerin alt kalemlerine baktığımızda 2010 yılına göre alan bazlı desteklerde yüzde 2.6, telafi edici ödemelere ilişkin desteklerde de yüzde 14.4 oranında azalma beklenmektedir.

Hayvancılık desteklerinde ise öngörülen artış sadece yüzde 1.2 oranındadır.

Bu artışlar, 2010 yılı için öngörülen tarımsal destek ödemelerinin tamamının harcanacağı varsayımına dayanmaktadır. Zira, 2009 yılında bütçeye konulan ödeneğin yıllık olarak yüzde 90.8'i harcanmıştı. 2010 yılı Ocak-Ekim döneminde de başlangıç ödeneklerinin henüz yüzde 89.9'u harcanmıştır.

TABLO 68: 2008-2011 DÖNEMİNDE TARIMA BÜTÇEDEN AYRILAN KAYNAKLAR

Milyon TL

	2008		2009			2010		2011		
	BÖ (**)	H (***)	BÖ	H	OCAK- EKİM	BÖ	OCAK- EKİM	BÖ	2011/ 2010	2011/ 2008
Alan Bazlı Tarımsal Destekler (*)	2,554	1,984	1,255	1,083	1,083	2,121	2,004	2,065	-2.6	4.1
Fark Ödemesi Destekleme Hizmetleri	1,758	1,848	1,870	2,007	1,548	1,818	1,681	2,068	13.7	11.9
Hayvancılık Destekleme Hizmetleri	731	1,096	1,183	908	903	1,252	1,023	1,267	1.2	15.6
Tarım Reformu Uygulama Projesi Hizmetleri	69	42	27	14	14	0	0	0		
Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Destekler	93	109	267	247	169	155	132	302	94.7	176.3
Tarım Sigortası Destekleme Hizmetleri	55	47	81	61	54	70	49	99	41.8	112.4
Telafi Edici Öd.İlişkin Tarımsal Destekler	80	80	85	74	63	76	65	65	-14.4	-18.8
Kuraklık Desteği	0	547	0	0	0	0	0	0		
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler	60	57	184	102	80	113	85	144	26.9	154.7
GENEL TOPLAM	5,400	5,809	4,951	4,495	3,914	5,605	5,039	6,011	7.2	3.5

Kaynak: Maliye Bakanlığı

(*) 2008 yılından önce alan bazlı destekler içinde DGD de vardır.

(**) Başlangıç Ödeneği

(***) Harcama

Aşağıdaki tabloda da tarım ve ormancılık ürünleri dış ticaretinin toplam dış ticaret rakamları içindeki seyri incelenmektedir.

TABLO 69: EKONOMİK FAALİYETLERE (USSS, 3.REV.) GÖRE DIŞ TİCARET

Milyar Dolar

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	OCAK - EKİM	
									2009	2010
TOPLAM İHRACAT	36.1	47.3	63.2	73.5	85.5	107.3	132.0	102.1	83.2	92.7
Tarım ve Ormancılık İhracatı	1.8	2.1	2.5	3.3	3.5	3.7	3.9	4.3	3.3	3.9
İhracat İçinde Payı	5.0	4.4	4.0	4.5	4.1	3.4	3.0	4.2	4.0	4.2
TOPLAM İTHALAT	51.6	69.3	97.5	116.8	139.6	170.1	202.0	140.9	113.3	147.8
Tarım, Ormancılık İthalatı	1.7	2.5	2.8	2.8	2.9	4.6	6.4	4.6	3.7	5.3
İthalat İçinde Payı	3.3	3.6	2.9	2.4	2.1	2.7	3.2	3.3	3.3	3.6
Tarım İhr./Tarım İth.	105.9	84.0	89.3	117.9	120.7	80.4	60.9	93.5	89.2	73.6

Kaynak: DTM

2002 yılında tarım ve ormancılık ürünleri ihracatımızın toplam ihracatımız içinde yüzde 5 olan payı AKP döneminde yüzde 4.2'ye inmiştir.

2002 yılında tarım ve ormancılık ürünleri ithalatımızın toplam ithalatımız içinde yüzde 3.3 olan payı ise 2009 yılında yine yüzde 3.3'tür. 2010 yılının ilk on ayında bu

oran yüzde **3.6'ya** çıkmıştır. Tarım ve ormancılık ürünleri ithalatımızın toplam ithalatımız içindeki payının artması kötüye gidişe işaret etmektedir.

2002 yılında, tarım ve ormancılık ürünleri ihracatımızın aynı ürünlerin ithalatını karşılama oranı yüzde 105.9 iken 2009 yılında bu oran yüzde 93.5'e, Ekim 2010'da da % 73.6'ya düşmüştür. Bu oranlar, söz konusu ürünlerin ihracatından elde ettiğimiz gelirlerin aynı ürünlerin ithalatını finanse etmeye yetmediğini göstermektedir.

Şimdi de, AKP döneminde tarım ve hayvancılığın ve çiftçinin içine düşürüldüğü konuma işaret edilecektir.

Tarım hiçbir ülkede piyasa koşullarına bırakılamaz. Devletçe desteklenmesi gerekir. Bu destek de yeterli olmalıdır.

Türk çiftçisi, tarihinde görmediği sıkıntıları AKP iktidarında yaşamakta; ya ektiği buğdayı, arpası, pancarı, ayçiçeği, para etmemekte; ya da yıllardan beri başarıyla sürdürdüğü pancar ekimi kotalarla sınırlandırılmaktadır.

Türk köylüsü AKP iktidarı döneminde satın alma gücünü, AKP öncesi kriz yıllarına göre bile **yüzde 40** yitirmiş; büyük ölçüde fakirleşmiştir.

AKP'nin 8 yıllık iktidar döneminde fiyat artışı: Ayçiçeğinde **yüzde 45**, Pancarda **yüzde 50**, Buğdayda **yüzde 100** olurken; Gübrede **yüzde 400**, Mazotta **yüzde 140** ve sulama ücretlerinde yüzde **230** olmuştur.

Çiftçinin ürettiği hiçbir ürünün fiyatı ciddi bir artış göstermezken, girdi fiyatlarındaki astronomik artışlar çiftçinin dayanma gücünü bitirmiştir. Tarım karın doyuran bir uğraş olmaktan çıkmıştır.

Bitkisel üretimde yaşanan durum hayvancılıkta da yaşanmıştır. 2002 – 2010 yılları arasında **süt ve besi yemi** fiyatları **yüzde 200** artarken, **süt fiyatı**, ancak 2009'dan sonra biraz canlanarak **yüzde 70** artabilmiştir. 2007 – 2008 süt fiyatları 2002 fiyatının da altında seyretmiştir.

AKP iktidarında çiftçi, daha modern, daha çağdaş bir tarım yapmak için değil; içine düşürüldüğü durum, borçlanmadan tarım yapmasına olanak tanımadığından giderek daha çok borçlanıyor; ama para kazanamadığı için de borcunu ödeyemiyor.

Çiftçinin 2009 yılı Mayıs ayında kullandığı kredi **14.9 milyar lira** iken bu yılın Mayıs ayında kullandığı kredi tutarı **17.8 milyar liraya** yükselmiştir. Çiftçi 1 yılda bankalara **yüzde 20** daha fazla borçlanmak zorunda kalmıştır. Çiftçinin takipteki kredi tutarı ise 2009 Mayıs'ında **700 milyon lira** iken, bu yılın Mayıs'ında **1 milyar liranın** üzerine

çıkıştır. Yani tarım sektörünün batık borçlarındaki artış bir yılda **yüzde 45'i** bulmuştur. Aynı dönemde tarım dışı sektörlerin ödenmeyen kredilerindeki artış ise **yüzde 14'dür**.

Böyle bir farkın ortaya çıkışının nedeni, tarım sektörünün Türkiye'deki büyümeye ayak uyduramaması, tarımın iyi yönetilememesidir. 1998 sabit fiyatlarıyla GSMH **2002'de 72.5 milyar lira** iken 2010'da 103.7 milyar lira olmuştur. Bu dönemde **GSMH artışı yüzde 43'dür**. Buna karşılık aynı dönemde **tarımdaki artış yalnızca yüzde 11'in** biraz üzerindedir. Bir başka gariplik: 2010 yılı tarımın istihdamı 2009'a göre 328 bin artarken büyüme hızının sıfır olmasıdır.

Çiftçinin sulamadan kaynaklanan ciddi elektrik borçları vardır. Nihayet, bu borçların faizlerinde ciddi indirimle gidileceği anlaşıyor. Ancak, daha önce yapılan düzenlemeler gibi, bu düzenlemenin de sonuç vermemesiyle karşılaşılacak istenmiyorsa, ödeme süresi uzun tutulmalıdır. Çiftçinin kullandığı elektrik fiyatı mutlaka düşürülmelidir.

Nüfusu her yıl yaklaşık yüzde 1.5 artan, her yıl yaklaşık 1 milyon kadar çoğalan bir ülkenin tarım üretiminde en az nüfus artışı kadar; ama eğer gelişen güçlü bir devlet olmak istiyorsak daha da fazla artış sağlamamız gerekir. Bu artışı temel stratejik gıdalar olan hububatta da, şekerde de, ette de göremiyoruz.

Tarım Bakanlığı gerçeği görmez, bugünkü politikasını sürdürmekte ısrar ederse, bilin ki yarınki sıkıntı bugünkünden de fazla olacaktır.

Çiftçi buğdaydan para kazanamadığı için artık ekmek istemiyor. Toprağını boş bırakıyor. Sayın Bakan buğday ekim alanının **9.3 milyon hektardan 8.1 milyon hektara** indiğini kendisi ifade etmiştir. TMO bu yıl en kaliteli buğdaya **55 krş** fiyat vermiş; prim miktarını hiç arttırmamıştır. TZOB'ne göre buğdayın maliyeti **62 krş**'tur. Kaldı ki fiyat geç açıklandığı için çiftçi Çukurova'da buğdayını tüccara 47 – 48 kş'tan satmak zorunda kalmıştır. Sayın Bakan bir konuşmasında 2009 yılında 5 milyon 100 bin ton ürün aldıklarını, bu yıl da 5.5 milyon ton alım yapacaklarını söylüyor ve *"Cumhuriyet tarihinde bir yılda 5 milyon ton ürün alındığı çok azdır"* diyor. Oysa, hiç fazla geriye gitmesine gerek yok Sayın Bakanın. AKP öncesi 8 yıllık döneme bakması yeterlidir. Eğer bu döneme baksaydı, TMO'nun 1997'de 5 milyon 857 bin ton, 1998'de 8 milyon 30 bin ton, 1999'da 5 milyon 542 bin ton alım yaptığını görürdü.

Ayrıca şu rakamı da vermek isteriz. 1996 – 2002 yılları arasında 8 yılda TMO toplam olarak 27.858.000 ton hububat alırken; 2003 – 2010 yıllarında 23.170.000 ton alım yapmıştır.

Tarım katma değeri 2003 – 2010 yılları arasında ortalama **yüzde 1** büyümüştür. 2009'da **yüzde 3.5** olan büyüme 2010'da **yüzde 0** olacak; 2011'de ise **yüzde 1.2** olacağı öngörülmektedir. Bu büyüme hızları övünülecek değil, üzerinde ciddi olarak düşünülecek bir manzaraya işaret etmektedir.

Türkiye'de toplam işlenen tarım alanının 2002'de **26 milyon 576 bin hektar** iken, 2009'da ne için **24.3 milyon hektara** indiğinin nedenleri bellidir. Hükümetin bu nedenleri ortadan kaldırmak için çaba göstermesi gerekir. Üretici, gelir elde etmediğini gördükçe ya daha az toprağa ekim yapmakta ya da tarımdan tamamen kopmaktadır.

Bu nedenledir ki, tarım sektöründe istihdam 2008'de yüzde 23.7'ye kadar gerilemiş; 2009'da kriz nedeniyle köyüne dönenlerle istihdam yüzde 24.7'ye çıkmış; 2010'da yaklaşık 300 bin kişi daha bu iş gücüne katılmış; ancak üretimde 2010 yılında bir artış gerçekleşmemiştir.

Türkiye'de çalışan toplam nüfus içinde **yüzde 16** kadarı yoksuldur. Ancak, tarımda bu oran ciddi olarak daha yüksektir ve **yüzde 37** kadardır. Bu karşılaştırma da tarımın insanları geçindirmede göstermektedir. Sabit fiyatlarla değerlendirildiğinde de tarımın katma değerinde 8 yıllık AKP döneminde ciddiye alınacak bir artış olmadığı açıkça görülmektedir.

1988 baz alındığında **Tarım Katma Değeri** 2002 yılında 8 milyar 663 milyon lira; 2009 yılında 9 milyar 446 milyon liradır.

AKP döneminde Türkiye'de tarımın geldiği noktayı gösteren bir başka ölçüt, tarım ürünleri ithalatının durumudur. Tarımda bitkisel ve hayvansal üretimde olumlu gelişmeler olmayışı, AKP döneminde tarım ürünü ithalatını patlatmıştır. Özellikle son 3 yıl, tarım politikalarındaki yanlışlığın net olarak görülme yılları olmuştur. TÜİK'in Uluslararası Standart Sanayi Sınıflamasına göre, tarım sektörü **2007'de 643 milyon dolar, 2008'de 2 milyar 228 milyon dolar, 2009'da 112 milyon dolar** açık vermiştir. Tarımsal ürün ithalatı **2008'de 6 milyar 151 milyon dolar; 2009'da 4 milyar 448 milyon dolar** olmuş, aynı yıllarda ihracat **3.9 ve 4.3 milyar dolarda** kalmıştır.

Türkiye yalnızca 2009'da 902 milyon dolarlık buğday ithal etmiştir.

Pamukta da durum vahimdir. 2002 yılında **2 milyon 542 bin ton** olan kütlü pamuk üretimi 2009'da **1 milyon 725 bin tona** düşmüş, lif pamuk üretimi ise 2003 – 2004 sayımında **900 bin ton** dolayında iken 2008 – 2009 sayımında **380 bin tona** gerilemiştir. Pamuk ekim alanı bakımından 90'lı yıllarda dünyanın ilk 5 ülkesi içindeydik. 2009 – 2010 sezonunda 13. sıradayız. Pamuk üretiminde ilk 4 ülke içindeydik, şimdi 7. sıradayız.

Türkiye'nin **pamuk ithalatına** verdiği para 2002'de 497 milyon dolar iken, son üç yıl, yılda 1 milyar doları aşmıştır.

Ayçiçeğinde ise 80'li yıllarda 1 milyon 250 bin tona kadar yükselen üretim AKP iktidarında bir türlü bu miktara ulaşamamıştır.

2002 ile Nisan 2010 arasında TÜFE yüzde 144.6 artarken, hububat **sulama ücretleri** yüzde 225; şeker pancarı, pamuk, tütün, ayçiçeği, narenciye sulama ücretleri yüzde 230 artmıştır.

5 asit zeytinyağında fiyat 2.9 – 3 liradır. Son 4 yıldır fiyat bir türlü artmamaktadır.

Hükümet zırai mücadelede de sınıfta kalmıştır. Gerekli karantina önlemleri zamanında alınmadığı için **Domates güvesi** (TUTA ABSOLUTA) önce Ege Bölgesi'ne, sonra Akdeniz Bölgesi'ne yayılmış, üretim 10 milyon tonlardan 5 milyon tonlara düşmüştür. Türk halkı tarihte ilk kez 10 liradan domates yemek zorunda kalmıştır.

Türkiye uzun yıllar birçok tarım ürününe kendine yeterli olmuştur. Üretim fazlalarını da ihraç etmiştir. Ama bugün, dün kendine yeterli olduğu birçok gıdayı, bu arada eti dışarıdan almak zorunda kalmıştır.

Hayvancılık konusuna girerken, önce şu sorunun yanıtını almak gerekir:

Hangi Nedenle, süt tozu ve krema ile tereyağında yüzde 200 olan Gümrük Vergisi "0" lanmıştır? Bu sorunun yanıtı önemlidir.

Sayın Bakan'a göre, iktidarları döneminde büyükbaş hayvan sayısında yüzde 9.3 ve hayvan başına verimde de yüzde 17.3 artış olmuştur. Yani hem hayvan sayısı hem de verim artmıştır. Gerçek böyle ise bugünkü perişanlık neden? Üretim niye düştü? Sayın Bakan'a göre bu sorunun yanıtı da gayet basit: *"Efendim, AKP döneminde refah o derece ciddi arttı ki, insanımız çok daha fazla et yemeye başladı. Onun için sıkıntı çekiyoruz."*

Sayın Bakan'ın 2. gerekçesi de şu: *"Son yıllarda köyden kente göç arttı. Bu insanlar koyun yetiştiriyordu, kapılarında 1-2 inekleri vardı. Kente gidince bu üretim son buldu. Üretici olan köylü de tüketici olunca, et sıkıntısı baş gösterdi."*

Diyelim ki, bu varsayım doğru. İyi de, o köylü acaba ne için köyünü terk edip kentin varoşlarına sığındı? Siz kaç yıldır köyden kente göçten övgüyle söz etmiyor muydunuz? Böyle olacağını hiç mi düşünmediniz? Şimdi çözüm olarak, o insanların köylerine dönüşünü mü düşünüyorsunuz? Konu bu kadar mı basit size göre?

Tarım Bakanı sürekli olarak hayvancılığa ne kadar büyük destekler verdiklerinden söz ediyor. Bu nasıl destek ki, destek arttıkça durum kötüye gitti, elin etine muhtaç hale geldik. Keşke bu destekler yapılmıyaydı. Çünkü, ya bu destekler bir kısım insanlara yedirildi; ya da destekler doğru yönde doğru amaçla yapılmadı. Milletin parası buharlaştı. Bu arada Sayın Bakan fiyat yükselmelerini spekülasyonlara bağlıyor; ama küçük üreticileri değil, spekülasyonun kaynağı olarak gördüğü büyük üreticileri destekliyor.

Türkiye'nin AB'ye girmesi durumunda tarımsal ticarete 2 alanda rekabetçi üstünlüğü vardı. Koyunculuk ile meyve-sebze. AKP sayesinde koyunculukta bu üstünlüğü kaybettik. Kurbanlık koyunumuzu da yabancılardan alıyoruz. Diliyoruz, AKP'nin, meyve – sebze de aynı duruma düşmemizi başaracak zamanı olmaz.

Türkiye'de bugün inkar edilmesi mümkün olmayan bir et sıkıntısı, hayvansal üretim sıkıntısı vardır. Bunun birinci nedeni koyunculuğa gereken desteğin verilmeyip, koyun sayısının yıldan yıla azalmasıdır. Keçi ile birlikte küçükbaş hayvan sayısı, nüfusumuzun yaklaşık 7 milyon arttığı AKP iktidarı döneminde artması gerekirken yaklaşık 7 milyon azalmıştır. Bu azalış yanında ikinci neden, sığır sayısında bir artış olmayışıdır. Nüfusun 7 milyon arttığı dönemde sığır sayısındaki artış yalnızca 40 bindir. Kaldı ki, havyan başına et veriminde de önemli bir artış sağlanamamıştır. Bu nedenledir ki, TÜİK'in belirlediği kırmızı et üretimi **2002'de 434 bin ton** iken **2009'da 412 bin tondur**. Elbette ki bu rakamlar yalnızca resmen belirlenen rakamlardır. İstatistik değerlendirmeye alınamayan et üretimi de vardır. Ancak trend, artışa değil, azalışa işaret etmektedir.

Hangi yanlışlar yapıldığı için bugün bu sıkıntıyı yaşadığımıza baktığımızda gördüğümüz durum şudur:

1. 2002 den sonra girdi fiyatları artarken süt fiyatları artmadı. **Süt fiyatı 2002'de 40 kuruştı. 2007 – 2008'de 35 – 40 kuruş. Bugün 70 – 72,5 krş. Süt yemi fiyatı 2002'de 18 krş idi. Bugün 65 krş.** Çiftçi sürekli zarar etti.

2. Şeker pancarı üretiminin azalması, süt sığırcılığı için en değerli kaba yem olan pancar küspesinin de azalmasına yol açtı.

3. Sektörün en sıkıntılı olduğu **2008** yılında Bakanlık **hayvancılığa verilen destekleri yüzde 30; yem bitkisi desteklerini yüzde 20 azalttı**. Süt üreticisinin sıkıntısını artırdı.

4. **2009** bütçesinde kriz gerekçe gösterilerek tarım destekleri **yüzde 10 tırpanlandı**.

Sütü para etmeyen, yeme gücü yetmeyen çiftçi süt hayvanlarını kesime gönderdi. Bu nedenle 2007’de et üretimi 575 bin tona çıktı. Ancak sonra, azalan süt ineği sayısı nedeniyle 2008 – 2009 yıllarında bir yandan süt üretimi düşerken, diğer yandan et üretimi darlığının kapısı aralanmış oldu ve 2007’den sonra et üretimi sürekli azalarak 2010’da saklanamaz, inkar edilemez duruma gelindi.

Çözüm, küçük üreticiyi yok ederek yalnızca büyük üreticiyi desteklemek değildir. Hele, kasaplık hayvan ve et ithalatı hiç değildir. Fakat ne yazık ki yanlış politikalarla hayvancılığı darboğaza sokan zihniyet, darboğazdan çıkışta da çareyi yanlış politikalarla görmektedir.

21 Ekim 2009’da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’nda sektör temsilcilerinin katıldığı toplantıda Bakanlık Müsteşarı *“sektörde kriz olduğunu düşünmüyoruz ve kesinlikle et ithalatı yapılmasına izin vermeyeceğiz”* demişti.

Dedi ama çok geçmeden Hükümet kasaplık hayvan ve et ithal etmekte tam bir kısırdöngüye girdi. İhaleler birbirini izlemeye başladı. Bizim tespitlerimize göre bu güne dek 7 ihale gerçekleştirildi. Bunun sonu yok. İthalata son vermek için tek yol içerideki üretimi artırmaktır. İthalat içerideki üretimin daha da azalmasına yol açmakta; ancak Bakanlık bunu görmemektedir.

5 yıl önce, o zamanki Bakan sayın Sami Güçlü, **“hayvancılık stratejisi, 2005-2013”** başlıklı bir belge açıklamıştı.

Bu belgeye göre; 8 yıllık süreçte,

1. Kültür ırkı sağmal inek sayısı 6 milyona,
2. Çiğ süt üretimi 23 milyon tona,
3. Kişi başına süt tüketimi 250 kiloya,
4. Sütün sanayide işlenme oranı yüzde 80’e,
5. Kırmızı et üretimi 1,3 milyon tona,
6. Kişi başına kırmızı et tüketimi 16 kiloya,
7. Yem bitkileri üretimi 70 milyon tona çıkacaktı.

Bu belgenin kapsadığı 8 yılın 5 yılı geride kaldı. Hedeflerin bir çoğunda ilerleme değil gerileme yaşandı.

Öğrenmek istediğimiz; bu belge hala geçerli mi? yoksa çöpe mi atıldı?

Tarım Bakanı, besi hayvanı sayısının Aralık 2009 sonunda 1 milyon 717 bin; 15 Şubat 2010 ‘da 2 milyon 90 bin; 20 Nisan 2010’da ise 2 milyon 200 bin olduğunu açıkladı ve Aralık 2009’da **“yeterli hayvanımız var. İthalata gerek yok”** dedi. Nisan’da ise besi

hayvanı sayısını 500 bin daha fazla söylemesine karşın *“ithalat yapılacağını”* açıkladı. Bu tutarsız tavrın sahibi olan Sayın Bakan ayrıca *“pirinçte olduğu gibi, et fiyatındaki artışı da ithalatla düşüreceğiz”* dedi. Sayın Bakanın pirinç ve et ithalatının farklı sonuçlar vereceğini bilmemesi kendisi için de, bakanlık içinde büyük bir talihsizliktir.

Sayın Bakan’ın besiciler hayvan kesmiyor, bu nedenle fiyat artıyor” şeklindeki görüşü de yanlıştır. Çünkü, hiçbir besici belli bir kiloya geldikten sonra, hayvanı nafile besleyerek zarara girmez.

Sayın Bakan Genel Kurul’da 4 Haziran’da yaptığı konuşmada *“öngördüğümüz tedbir doğrudan et ithalatı değil, bugüne kadar da 1 kg et ithali yapılmış değil”* diyerek, et ithalatının yanlış olduğunu, bu yanlışla düşmeyeceklerini ifade ediyordu. Maalesef bu yanlış da yaptı.

Sayın Bakan aynı konuşmasında, *“Et ve Balık Kurumu bizden önce özelleştirilmişti”* diyor. Doğrudur, ama, Manisa, Konya, Kayseri, Zeytinburnu Et Kombinesi, Haydarpaşa Et Sanayii İşletmesi, Samsun Soğuk Hava İşletmesi gibi 6 işletme 2004 yılında elden çıkarılmadı mı? Bugün yalnızca Adana, Ağrı, Bingöl, Diyarbakır, Erzurum, Sakarya, Van, Sincan işletmeleri çalışıyor.

Tarım bakanı’nın söyledikleri gerçek olsa, dağ taş tüm memleket hayvanla dolu olurdu. Sayın Bakanın, et sıkıntısı ve et fiyatı artışı için gösterdiği bir gerekçe var ki, evlere şenlik. Şöyle diyor Sayın Bakan: *“2009 yılından itibaren kriz aşıldı. Vatandaşın refah seviyesinin artmasıyla et ve süt tüketimi arttı. Niye bunları kimse görmüyor?”* Bu kadar bilimsel ve gerçekçi açıklamaya söyleyecek söz bulamıyorum. Bu arada Sri Lanka, Nijerya, Moğolistan, Burkina Faso, Kamboçya, Mozambik, Filistin’de vekaletle kurban kesilecek.

Hayvan ithalatı bu şekilde sürdüğünde geçimini büyük besi çiftliklerine hayvan satan küçük üretici ne yapacak? Giderek daha fazla para kazanamadığını gördüğünde *“zararın neresinden dönersen kârdır”* deyip hayvanlarını bulabildiği fiyata satıp hayvancılığı bırakmayacak mı?

“Türkiye’nin 1980-84 yılları arasında toplam ihracatı 5 milyar dolardı. Aynı dönemde Ortadoğu ülkelerine yılda 300 – 400 milyon dolarlık kırmızı et ihraç ediyorduk.

Hayvancılıkta başarısız olunan çok önemli bir başka konu da hayvan hastalıklarıyla mücadeledeki yetersizlik ve etkinsizlik. Türkiye’nin değişik bölgelerinde 40’a yakın hayvan pazarı şap nedeniyle kapatılmış; Trakya Bölgesi dışında 30’dan fazla il şap nedeniyle karantinaya alınmıştır.

Gıda denetimleri de son derece zayıf. Kızılay'ın göbeğinde 5 liraya satılan sucuk, sucuk mudur? Bunlar millete nasıl yedirilir?

Salmonella ve Listeria'lı olduğu belirlenen 12 Ton (16 Bin Adet) Hamburger Köftesi ne oldu? İmha edildiği kanıtlanamadığına göre hastalık amili taşıyan bu köfteler halkımıza mı yedirildi?

6. KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULLARINI DEVRE DIŞI BIRAKMA GİRİŞİMİ

Burada, sözde tabiatı ve biyolojik çeşitliliği koruma adına TBMM'ne sunulan, fakat özünde bir çevre felaketine yol açacak olan "Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı" na testi kırılmadan Genel Kurulun dikkatini çekmek istiyoruz.

Hükümetin kamuoyuna ifade ettiği gibi tasarı yeni bir tasarı değildir. Üzerinde 2003 yılından beri çalışılan bir tasarıdır. Yeni olan tarafı, İkizdere'de yapılacak HES'in yatırım alanının Anıtlar ve Tabiatı Koruma Kurulu tarafından doğal sit alanı olarak ilan edilmesidir. Kurulun bu kararı üzerine, mevcut tasarıya bir iki geçici madde ilave edilmek suretiyle Anıtlar ve Tabiatı Koruma Kurulu, sadece İkizdere'de değil bütün Türkiye'de devre dışı bırakılmak istenmiştir.

Enerji darboğazı içinde olduğumuzu, bu alanda dışa bağımlılığımızı, cari açığımızın önemli bir kısmının bu nedenle verildiğini sadece Hükümet biliyor değildir. Bu sıkıntıyı doğayı seven, onu korumaya çalışan sivil toplum kuruluşları da bilmektedir. Ancak sadece ülkemiz için değil bütün dünya için önemli olan tabiat varlıklarımızın sermayenin kâr güdüsüne terk edilmesini ve hoyratça tahrip edilmesini, sivil toplum kuruluşları ve doğa sever herkes istememektedir.

Hükümet tam bu tasarı ile ilgili eleştiriler yükselmeye başlayınca bir şey daha yapmıştır. Aylardır Genel Kurul gündeminin arka sıralarında bekleyen ve muhalefetin her fırsatta öne alınarak görüşülmesini talep ettiği, "*Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*" ni birden bire gündemin ön sıralarına alarak görüşmeye karar vermiştir. Hükümet bu kararı ile "*Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı*" ile ilgili olarak 2003 yılından bu yana görüşmelere katılan ve tasarı ile ilgili görüş ve eleştirilerini bakanlığa ileten çevre dostu sivil toplum kuruluşlarına şirin görünmek istemiştir.

Bu kuruluşlar TBMM'ne sevk edilen tasarıya bakıyor ve görüyorlar ki, kendilerinin dile getirdiği hiçbir eleştiri ve görüş tasarıya yansımamış, aksine, yapılan bazı değişiklik ve ilavelerle, sözde, tabiatı ve biyolojik çeşitliliği koruma adına, tabiat ve biyolojik çeşitliliğin tahribinin önü açılmıştır.

Katılımcı görüntüsü altında tarafları tasarı hazırlama sürecine katan Hükümetin katılımcıların hiçbir eleştirisini tasarıya yansıtmamış olması AKP'nin bilinen dayatmacı anlayışının yeni bir ürünüdür. AKP'nin uzlaşma anlayışı, benim dediğime gelerseniz uzlaşmış oluruz, gelmezseniz, yine benim dediğim olur, anlayışıdır.

Sivil toplum kuruluşları, Hükümetin bu tasarı ile amacının, üzüm yemek değil, hem üzüm yemek hem de bağcıyı dövmek olduğunu anlayınca, tasarının bu hâliyle yasalaşmasına muhalefet etmek ve seslerini daha güçlü duyurabilmek için bir araya gelmiş ve “Tabiat Kanunu İzleme Girişimi” adı altında bir platform oluşturmuşlardır.

Hükümetin tam da bu sırada, ne kadar çevreci olduğunu göstermek için, “Yenilenebilir Enerji Kaynakları Tasarısı”nı Genel Kurul Gündeminin ön sıralarına alması bir rastlantı değildir. Hükümet bu girişimiyle çevre tahribatına yol açacak “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı”na sivil toplum kuruluşlarının ortak muhalefetini kırmak ve onları bölmek istemektedir.

Denilebilir ki: Son Anayasa değişiklikleri ile Anayasa Mahkemesi yapısı tümüyle değiştirildikten sonra, Hükümetin sivil toplum kuruluşlarının muhalefetini kırmak için çaba göstermeye ne ihtiyacı olabilir? Üstelik, yerindelik denetimi yapılamayacağı hem Anayasa’ya, hem de yasalaşmak üzere olan Sayıştay Kanunu’na konulmuşken. Bunlar doğru, ancak Hükümet, Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk ettiği tasarı ile Avrupa Birliği’ne de, sözde uluslararası sözleşmelere uygun bir şekilde tabiatı ve biyolojik çeşitliliği korumak için yasal düzenleme yaptığı mesajını vermek istemektedir. Sivil toplum kuruluşlarının ortalığı karıştırmamasını, Hükümetin yaptığı tabiatı ve biyolojik çeşitliliği korumaktan çok tahrip etmenin önünü açığının AB’deki dostlarımız tarafından fark edilmemesini istemektedir. Çünkü, AB ile müzakerelerde, açılmış bulunan çevre faslının sorunsuz yürüyebilmesi, Türkiye’nin, tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili taahhütlerini yerine getirmiş olmasına bağlıdır. Bu nedenledir ki, içte muhalefetin hiçbir sonuç alamayacağını bilmesine rağmen Hükümet, bu konuda AB’nin kafasının karıştırılmasını istememektedir.

Özetle, bu işi tereyağından kıl çeker gibi halletmek istiyor. Bir taşla iki kuş vurmak istiyor. Amacı, içeride doğa tahribine yol açsa da HES’lerin önünü açmak, dışarıda AB’ye karşı taahhütlerini yerine getirmiş görünmektir.

Kırk altı sivil toplum kuruluşunun oluşturduğu İzleme Girişimi’nin 1 Kasım 2010 tarihli basın bildirisinde tasarıya karşı yönelttikleri ve bizim de katıldığımız eleştiriler özetle şöyledir:

1. Ulusal ve uluslararası mevzuatta son yirmi yıldır biyolojik çeşitliliğin korunması hedefiyle oluşturulmuş “sürdürülebilirlik”, “koruma kullanma dengesi”, “üstün kamu yararı” ve benzeri kavramlar, söz konusu tasarıda yetersiz ve muğlâk tanımlanmaktadır. Tasarının temel yaklaşımını ortaya koyan bu kavramlar; gerçekte biyolojik çeşitliliğin korunması yerine, doğayı tahrip edebilecek yatırımlar da dâhil her türlü kullanımın önünü açmaya hizmet edecek yöndedir.
2. Koruma kurullarının doğal sitlerle ilgili yetkisi kalmamakta ve 1.234 doğal sit alanının kaderi ağırlıklı olarak kamu kurumu yetkililerinden oluşan yeni bir kurula terk edilmektedir. Bu girişim, var olan hukuksal kazanımları ortadan kaldırma, koruma kurulu gibi yerel bir mekanizmayı tasfiye etme ve doğayı tahrip edecek yatırımların ve kaçak yapılaşma girişimlerinin önünü açma anlamı taşımaktadır.

Gerçekten de, mevcut statülerin durumunun ne olacağı ile ilgili **geçici 1 inci maddenin** birinci fıkrasında, tasarının yasalaşmasından önce tabiatı koruma alanı, millî park, tabiat anıtı, tabiat parkı, özel çevre koruma bölgesi ve yaban hayatı koruma ve geliştirme sahası statüsünde olan alanlar ile mesire yerlerinin bu Kanun hükümlerine uygun statü verilinceye kadar mevcut statülerinin korunacağını hükme bağlamaktadır. Görüldüğü gibi daha önceki statüler yeniden ele alınacak ve statüleri bu kanuna göre yeniden belirlenecektir.

Geçici 1 inci maddenin ikinci fıkrasında ise, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve ilgili diğer mevzuat kapsamında doğal veya tabii sit olarak tescil ve ilan edilmiş alanlardan; tasarının 9’uncu maddesinde belirlenen koruma alanlarında ve 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamına giren orman ve orman rejimine tabi olan sınırlar içerisinde kalan alanlarda yer alanların, doğal veya tabii sit statüleri ile bunların 2863 sayılı Kanuna göre belirlenen korunma alanlarının statülerinin geçici 2 nci madde hükmüne göre sona ereceği öngörülmektedir.

Gönderme yapılan **geçici 2 nci maddede** ise, 2863 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuat kapsamında doğal veya tabii sit olarak tescil ve ilan edilmiş alanlardan sulak alanların; özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı koruma ve yaban hayatı geliştirme sahalarında ve Orman Kanunu kapsamına giren orman ve orman rejimine tabi olan sınırlar içerisinde kalanlar dışındaki alanlarda 2863 sayılı Kanun kapsamında tescili yapılmış doğal sit ve tabiat varlıklarının **Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu** tarafından değerlendirileceği ve bu Kanun’da düzenlenen koruma statüsü özelliklerini taşıyanlara uygun koruma statüsü verileceği, özellikleri taşımayanların ise mevcut statülerinin sona ereceği öngörülmektedir.

Geçici 3 üncü maddede Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarında bulunan; doğal veya tabii sit olarak tescil ve ilan edilmiş olan alanlar ile tabiat varlıklarına ilişkin koruma kurulu kararları ve her türlü dokümanın üç yıl içinde Bakanlığa devredileceği hükme bağlanmaktadır. Böylece bağımsız kurulların veri hafızası da Bakanlığa devredilmiş olacaktır.

Tasarının **6'ncı maddesinde**, korunan alanların yeni statüsünü belirleyecek Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu; genel müdür veya genel müdür yardımcısı düzeyinde 15 bürokrat ile çevre ekolojisi ve biyolojik çeşitlilikle ilgili konularda uzman 4 akademik temsilci (bunları da kimin belirleyeceği tasarıda belirlenmiş değildir.) ve doğa koruma alanında faaliyet gösteren ancak Bakanlıkça belirlenecek sivil toplum kuruluşlarından 2 temsilci olmak üzere toplam 20 kişiden oluşacaktır. Siyasi iktidarın kontrolünde ve bağımsız olmayan bu kurulun tabiatı ve biyolojik çeşitliliği nasıl koruyacağı, AKP'nin geçmiş uygulamaları ile sabittir.

VII. SONUÇ

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerden dolayı 2011 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ile ilgili çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Mustafa ÖZYÜREK
İstanbul Milletvekili

Osman KAPTAN
Antalya Milletvekili

Bülent BARATALI
İzmir Milletvekili

Harun ÖZTÜRK
İzmir Milletvekili

Ferit Mevlüt ASLANOĞLU
Malatya Milletvekili

Gürol ERGİN
Muğla Milletvekili

Faik ÖZTRAK
Tekirdağ Milletvekili